

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported** (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

1405
1406

22

1863

9-23

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ

Կ Տ Ա. Կ Ա Ր Ա Ն Ի

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ

ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ

— 2 2 2 —

ԳՐԵԱՅ

ԱՄԲՐՈՍԻՍ Վ. ԳԱԼՅԵՅԵՍՆ.

(1004 / 1963)

ԹԷՈԴՈՍԻԱ.

ԻՏպրանի Խալիպեան Ռառվեաւանի սգգիս Հայոց.

1863 = ԹՅԺԲ.

115374 - 42

13348. 58

ՍԻՐԱՅՆՈՅ ԵՒ ԱՐՏԱՍՈՒԵԼԻՈՅ

Հ Օ Ր Ի Մ Ո Յ

ՅՈՅՐ ԳԻՐԿՍ ՈՐԳԵԳՈՐՈՎՍ

ՈՒՍԱՅՆ ԻՄԱՆԿՈՒԹԵԱՆ

ԶՍՈՒՐԲ ԳԻՐՍ

ԵՒ

ԶՀՐԱՀԱՆԳՍ ԱՍՏՈՒԱԾՊԱՇՏՈՒԹԵԱՆ

ՆՈՒԻՐԵՄ

ԶԳՈՅԶՆ ԶԱՅՍ ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ,

Յ Ի Ե Ա Տ Ա Կ Մ Ա Հ Ա Ր Զ Ա Ն Ի .

UNIVERSITY OF TORONTO

8 0 7 4 9 0 2

1887

1887

1887

1887

1887

1887

1887

1887

եղ եւ անձուկ է ճանապարհն որ տանի ի-
կեանս, — ըսաւ օր մը Տէրն մեր իւր աշա-
կերտացը, առաքինութեան ճանապարհին
վրայ խօսելով:

Այս ծանր խօսքերը՝ համառօտ կերպով
մը կհասկացունեն մեզ թէ այն ճանապարհը
զոր կբանար Քրիստոս իւր հետեւողացը դի-
մաց, ինքն իսկ գիտէր թէ գժուարին էր.
եւ եթէ գժուարին չլինէր՝ միթէ հարկ էր որ ինքն իսկ
Որդին Աստուծոյ թողուր զերկինս եւ իջանէր գայր յեր-
կիր որ մեզի զայն սովբեցընէր:

Ի՞նչ պէտք է ուրեմն. յուսահատիմք, մեք՝ զորս քաղցր
ձայնիւ կոչեց Քրիստոս թէ «Եկնյ՛ գիկի իմ». —

Այո՛, այն նեղ ճանապարհը պէտք էր զմեզ յուսահա-
տեցընել, կըսէ սուրբ Վարդապետ մը, եթէ մեք մինակ եւ
անօգնական մտած լինէինք այն նեղ ճանապարհին մէջ.
բայց ինչպէս կրնամք չյուսալ եւ չքաջալերուիլ «Առա-
«ջոյ տեսանելով զգօրագլուխն յաղթութեան որ ո՛չ ու-
«մեք ոտնհար լինի թշնամութեամբ, այլ ամենեցուն ու-

« սուղանէ զիւր անպարտելի զօրութիւնն . եւ ահա ո՛րք
« կամեսցի՛ ընդունի իբրեւ զնահատակ առաքինի » (Եղիշի)

Այ՛ո՛ . եթէ « նեղ եւ անձուկ է ճանապարհը », բայց ոչ
միայն անո՛ր համար պիտի արիաբար յառաջ ընթանամք՝
վասն զի « տանի իկեանս », այլ զի եւ մեր Առաջնորդն
այնպիսի ոք է՝ որ ինքն առաջին այն ճանապարհին մէջ
նահատակեցաւ, եւ որ նախ սկսաւ « առնել » ապա եւ
« ուսուցանել » իւր հետեւողացը :

Եթէ այդ այդպէս է՝ ապա եւ ամենայն հաւատացելոց
պարտքն է որ Քրիստոսի Տեառն մերոյ գործոյն ու վար-
դապետութեանցը տեղեակ լինի, որպէս զի տեսնէ թէ
զոր ուսոյց նա իբրեւ Որդի Աստուծոյ, եւ գործեաց իբրեւ
Որդի մարդոյ, որպէս սիրէր միշտ կոչել զանձն իւր, աս-
տուածային խոնարհութեամբ :

Սուրբ Առաքեալք պարտս անձանց համարեցան որ ոչ
միայն իւրեանց բերանովը քարոզեն, այլ եւ յետագայից
աւանդեն գրով իւրեանց տեսածն ու լսածը իբերանոյ երկ-
նաւոր վարդապետին, որով եւ Աւետարանչաց պատ-
մութիւնը յաւիտենական յիշատակ մըն է « այն չարչա-
րանաց օրերուն » զոր Աստուծոյ Որդին անցուց եւ սով-
րեցուց աշխարհիս վրայ :

Ձայն ահա փափաքեցանք մեք համառօտիւ այս մեր եր-
կասիրութեանը մէջ ամփոփել, առնլով իբուն աղբերաց
անտի Առաքելոց, որ եւ նոքա իշոգւոյն սրբոյ ուսան եւ
գրեցին :

Երանի՛ մեզի եթէ մեր այս խոնարհ գրուածքը իւր ցան-
կացեալ նպատակին հասնի, այսինքն, մեր պատանեաց ու
մեր ժողովրդականաց սրտին մէջ օգնէ սիրելի ընել եւ

տպաւորել զԱնուն եւ զԲանս՝ մեր ամենուս հասարակաց աս-
տուածային Առաջնորդին, — յՈրմէ կինդրեմք աւելի մեր
փափաքին նայիլ՝ քան թէ չնչին երկասիրութեանը. եւ
յուսով եմք թէ այն ամենատես Աչքը « որ մինչեւ երիկա-
մունքը կտեսնէ եւ կքննէ » մեր տկարութեանը ներելով՝
չթողու զմեզ անվարձ յաւուր ահեղ Ատենին. ինքն՝ որ
եւ բաժակ մը ջուրի վարձքը պիտի չմոռանայ, որպէս եւ
անսուտ Բերանովը խոստացաւ :

ԱՄԲՐՈՍԻՈՍ Վ. ԳԱԼՅԱՅԵԱՆ.

Փարիզ, 14 Օգոստոսի, 1863.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Second block of faint, illegible text.

Faint, illegible text at the bottom of the page.

Պ Ա Տ Մ Ո Ի Թ Ե Ա Ն Ն Ո Ր Կ Տ Ա Կ Ա Ր Ա Ն Ի

	Էջ.
Յառաջարան	Է
Տեղեկութիւն Նոր Կտակարանի գրոց վերայ	1
Գլուխ Ա, Խոսեւնէ Զաքարիայ մինչեւ Իծնունդն Յիսուսի	9
— Բ, Հովուաց երկրպագութենէն մինչեւ Յիսուսի տաճարին մէջմնալը	17
— Գ, Յովհաննու Մկրտչի քարոզութենէն մինչեւ Քրիստոսի տաճարէն վաճառողներն դուրս բնելը	23
— Դ, Նիկողիմոսի դարձն մինչեւ անդամալուծին բժշկութիւլը	31
— Ե, Մատթէոսի կոչմանէն մինչեւ Յիսուսի լեռնէն իջնելը	39
— Զ, Բորտին բժշկուելէն մինչեւ Յայրոսի աղջկան յարութիւն առնուլը	49
— Է, Առաքելոց հրաշագործութեան իշխանութիւն առնելէն մինչեւ աշակերտաց շատերուն Յիսուսէն զատուիլը	59
— Ը, Փարիսեցոց եւ Սադուկեցոց զՅիսուս փորձելէն մինչեւ Փարիսեցոց խմորը	66
— Թ, Բեմսայիդայ մէջ կուրի մը աչքը բանալէն մինչեւ անողորմ մեծատան առակը	73
— Ժ, Յարիամարհութենէ հաշտութեան մինչեւ պզտիկ տղայոց օրհնութիւլը	84
— ԺԱ, Յառակէ տանուտեառն եւ մշակաց մինչեւ Մարիամու Յիսուսին ոտքը իւղ թափելը	92
— ԺԲ, Յիսուսի յաղթանակաւ Երուսաղէմ երթալէն մինչեւ երկդրամեան գլխաճարկը	99
— ԺԳ, Եյարութենէ մեռելոց մինչեւ ցլումայ այրւոյն	106
— ԺԴ, Յառակաց ծառայից՝ տիրոջ եւ տանտիրոջ, մինչեւ ընթրեաց առակը	112
— ԺԵ, Յիսուսի վերջին անգամ Զիմենեաց լեռն երթալէն մինչեւ Երկրորդ անգամ Պիղատոսի առջեւն ելնելը	120

— ԺԶ, Բարաբրային արձակմանէն մինչեւ Հրէից ընդունան զգուշու- թիւնքը	128
— ԺԷ, Յիսուսի յարութենէն մինչեւ երկրորդ անգամ աշակերտաց երեսիլը	137
— ԺԸ, Թովմաս առաքելոյն թերահաւատութենէն մինչեւ Քրիստոսի համբարձումը	142
— ԺԹ, Յընտրութենէ Մատթիայ մինչեւ հաւատացելոց միաբանական աղօթքը	147
— Ի, Անանիայի եւ Սափիրայի մահուանէն մինչեւ Կանդակայ թա- գուհւոյն ներքինոյ դարձը	153
— ԻԱ, Սրբոյն Պօղոսի դարձէն մինչեւ առաքելոց եւ եղբարց Պետրո- սի վրայ գայթակղիլը	161
— ԻԲ, Բառնարայ եւ Պօղոսի Անտիոք երթալէն մինչեւ նոցա Փոքր Ասիոյ քաղաքաց քարոզութենէն դառնալը	167
— ԻԳ, Երուսաղեմի ժողովէն մինչեւ Պօղոս առաքելոյն Աթէնք երթալը .	173
— ԻԴ, Պօղոս առաքելոյն Կորնթոս երթալէն մինչեւ Երուսաղէմ գնալը .	179
— ԻԵ, Սրբոյն Պօղոսի Երուսաղէմ գալէն մինչեւ Փեստոսի եւ Ագրիպ- պայ առջեւ դատուիլը	185
— ԻԶ, Սրբոյն Պօղոսի Հռոմ երթալու համար Տամբայ ելնելէն մինչեւ Յովհաննէս Աւետարանչին մահը	192
— ԻԷ, Մեծին Հերովդեսի մահուանէն մինչեւ Երուսաղեմի ու Տաճարին կործանումը	200

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՐ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ ԳՐՈՅ ՎԵՐԱՅ

Ա, ԱԻԵՏԱՐԱՆ.

ԱԻԵՏԱՐԱՆ բառը կնշանակէ ընդունարան աւեսեաց: Նոր Կտակարանին չորս առաջին գրքերը կը սուլին Աւետարանք, եւ կպատմեն Քրիստոսի Տեառն մերոյ Մնունդը, Հրաշագործութիւնքը, Վարդապետութիւնը, Մահն ու հրաշալի Յարութիւնը: Եւ կկոչուին չորից աւետարանչաց՝ այսինքն իրենց հեղինակաց անուամբը *Աւեսարան ըս Մատթոսի, Աւեսարան ըս Մարկոսի, Աւեսարան ըս Լուիսու, Աւեսարան ըս Յովհաննու:*

1. ՍՈՒՐԲՆ ՄԱՏԹԷՈՍ առաքեալ՝ իւր Աւետարանը գրեց Քրիստոսի 41 թուականին, ըստ խնդրոյ հաւատացեալ Հրէից: Կսկսի Յիսուսի ըստ մարմնոյ ազգաբանութենէն, եւ կշանայ ցուցնել որ նորա վրայ կատարուեցան մարգարէից Մեսիայի համար բոլոր ըսածները:

2. ՍՈՒՐԻՆ ՄԱՐԿՈՍ աշակերտ էր սրբոյն Պետրոսի : Ըստ խնդրոյ քրիստոնիէց Հռովմայ գրեց իւր Աւետարանը 47-ին : Այս Աւետարանը կրնայ համարուիլ համառօտութիւն մը Մատթէոսի Աւետարանին , Թէպէտեւ մէկ քանի նոր դէպքեր եւս կպատմէ , եւ մասնաւոր կերպով դուրս կցատքեցնէ Որդւոյն Աստուծոյ Թագաւորութիւնը , նորա հրաշքներն ու մահուան վրայ ըրած յաղթանակը :

3. ՍՈՒՐԲՆ ԳՈՒԿԱՍ, աշակերտ եւ գործակից սրբոյն Պօղոսի, իւր Աւետարանն ընծայած է Թէոփիլոս անունով հաւատացեալ հեթանոսի մը: Մատթէոսէն ու Մարկոսէն աւելի մանրամասն կալատմէ. Ջաքարիայի քահանայութենէն կսկսի եւ կերելի թէ իրեն նպատակ դրած է ցուցանել մեզ զՄեսիայն իբրեւ Փրկիչ, եւ ծանուցանել Յիսուսի գծութիւնն ու ողորմութիւնը, եւ մարդկան փրկութեանը համար զոհուիլը:

4. ՍՈՒՐԲ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ, սիրելի աշակերտ Յիսուսի, գրեց իւր Աւետարանը Պաղմոս կղզին աքսորուելէն յետոյ 97 թուականին, ըստ խնդրոյ գրեթէ բոլոր եպիսկոպոսաց Ասիոյ, իհերբըմն աղանդոյ եբրոնի եւ Կերինթոսի, որք ա՛յլ է կըսէին որդին Մարիամու, եւ այլ Յիսուս որդի Աստուծոյ. ուստի մասնաւոր կերպով սոցա դէմ կհաստատէ Բրիստոսի աստուածութիւնը:

ԽՈՐՀՐԴԱՒՈՐ ՊԱՏԿԵՐՔ ԶՈՐԻՑ ԱԻՏԱՐԱՆԶԱՅ: — Զորս Աւետարանիչք կնմանցուին չորս խորհրդաւոր էակաց՝ զորս եզեկիէլ մարգարէն տեսիլքի մէջ տեսաւ որ շուրջ պատէին զամուր գառինն Աստուծոյ. եւ էին ՄԱՐԴ, ԱՐՄԻԻ, ԱՌԻԻԾ եւ ԶՈՒԱՐԱԿ: Եւ իրենց Աւետարանին իմաստէն ու հոգիէն յարմարցուցած են այս նշանակները. այսինքն

Մատթէոս աւետարանիչը մասնաւորապէս Քրիստոսի մարդկութիւնը մեզ աւանդելուն համար՝ *մարդ նշանակուած է* :

Մարկոս աւետարանիչը որ Քրիստոսի Թագաւորութիւնը կը-ցուցընէ, նշանակուած է *սոխձով* :

Ղուկաս աւետարանիչը *գուարակով* կնկարագրուի, որովհետեւ մասնաւոր կերպով կպատմէ Ջաքարիայի զոհն ու Փրկչին մահը :

Իսկ Յովհաննէս աւետարանիչ որ երկնաթռիչ սլացմամբ կերթայ կհասնի մինչեւ յաստուածութիւն, եւ կարծես Թէ անարգել աջօք կտեսնէ զայն, կնկարագրուի քարձրաթռիչ ու համարձակահայեաց *արձուով* :

Բ, ԳՈՐԾՔ ԱՌԱՔԵԼՈՅ.

Գրողն է Ղուկաս աւետարանիչ : Կրօնաւարակէ Հրէաստանի մէջ քրիստոնէութեան հաստատուելուն պատմութիւնը, առաջին քրիստոնէից վարուց նկարագիրը, եւ առաքելոց ըրած հրաշքներն ու գործերը, մանաւանդ Պետրոսի եւ Պօղոսի, մինչեւ Քրիստոսի 63 թուականը, այսինքն իբր երեսուն տարուան միջոց :

Գ, ԹՈՒՂԹՔ ՊՕՂՈՍԻ.

Այս թղթերն՝ տասնըջորս թուով, Քրիստոսի Տեառն մերոյ Վարդապետութեան ընդարձակ մեկնութիւններն են :

1. ԹՈՒՂԹ ԱՌ ՀՈՒՎՄԱՅԵՅԻՍ : — Եփեսոս քաղաքը գրուեցաւ Քրիստոսի 57 կամ 58 թուականին, յորում առաքեալը կցուցանէ Թէ կոչուամն իհաւատս է սոսկ արգասիք ողորմութեան Աստուծոյ :

2. ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԿՈՐՆԹԱՅԻՍ ԱՌԱՋԻՆ : — Եփեսոս գրուեցաւ 55-ին կամ 57-ին, յորում կջանայ առաքեալն ջնջել այն զեղծմունքն որ Կորնթոսի եկեղեցին մտեր էին, եւ միանգամայն պատասխան կուտայ նոյն քաղաքին հաւատացեալներէն իրեն եղած հարցմանցը :

3. ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԿՈՐՆԹԱՅԻՄ ԵՐԿՐՈՐԳԻ : — Առաջնոյն պէս այս եւս եփեսոս գրուեցաւ 57-ին : Առաքեալը կմխիթարէ անով Կորնթոսի հաւատացեալները , մէջերնին մտած զեղծմանց դեղ կցուցանէ , եւ իւր առաքելութեան ջատագովութիւնը կընէ :

4. ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԳԱՂԱՏԱՅԻՄ : — Եփեսոսի մէջ գրուեցաւ 55 թրւականին , եւ վախճանն է հերքել սուտ առաքելոց վարդապետութիւնը , եւ մանաւանդ ցուցանել մովսիսական օրինաց խտրանքին ընդունայնութիւնը :

5. ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԵՓԵՍԱՅԻՄ : — ԻՇուոմ գրեց զայն մեռնելէն տարի մը առաջ՝ երկրորդ անգամ մտած բանտին մէջէն 65 թրւականին : Այն թղթով կջանայ զօրացընել եփեսացիքն ընդդէմ սուտ վարդապետաց , եւ բարոյականի շատ մը պատուէրներ կուտայ նոցա :

6. ԹՈՒՂԹ ԱՌ ՓԻԼԻՊԵՅԻՄ : — Գրեցաւ իՇուոմ 62 թուականին , որ գրեթէ ծայրէ ծայր բարոյական է : Շնորհակալ կլինի նաեւ Փիլիպպէի հաւատացելոց իւր վրայ ցուցուցած առատածեռնութեանն ու հաւատոյ մէջ ունեցած հաստատութեանը : Հրէութեան դէմ նաեւ քանի մը վարդապետութիւն կընէ :

7. ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԿՈՂՈՍԱՅԻՄ : — Հուոմ գրեցաւ 62-ին : Առաջին մասին մէջ կցուցանէ Քրիստոսի միջնորդութիւնը . եւ երկրորդին մէջ՝ քրիստոնէական բարոյականին ընդհանուր պարտքը :

8. ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԹԵՍԱԼՈՆԻԿԵՅԻՄ ԱՌԱՋԻՆ : — Կորնթոս գրուեցաւ 52-ին : Պօղոս առաքեալը թեսաղոնիկէի հաւատացելոց փորձութեանց եւ նեղութեանց մէջ ցուցուցած հաւատքն ու արիութիւնը կգովէ : Կիսօսի նոցա մարդուս մեռնելէն յետոյ ունեցած վիճակին , Փրկչին գալստեանն ու վերջին դատաստանին վրայ :

9. ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԹԵՍԱԼՈՆԻԿԵՅԻՄ ԵՐԿՐՈՐԳԻ : — Առաջինէն տարի մը ետքը գրուեցաւ : Առաքեալը կքաջալերէ ու կխրախուսէ թեսաղոնիկէի հաւատացեալքը , որ նախընթաց թղթոյն մէջ Քրիստոսի գալստեանը համար ըսածին վրայ քիչ մը խռովեր էին , եւ կյորդորէ զիրենք որ հաստատուն կենան իրենց հաւատքին :

10. ԹՈՒՂԹ ԱՌ ՏԻՄՈԹԷՈՍ ԱՌԱՋԻՆ: — Պօղոս առաքեալը գրեց զայն Մակեդոնիա ըրած Ճամբորդութեանցը մէկուն մէջ՝ իբր 64 Թուականին: Կյորդորէ իւր Տիմոթէոս աշակերտն որ սուտ վարդապետներէ չլսաբուի. եւ ապա կիմացնէ անոր եպիսկոպոսաց եւ պաշտօնէից Աստուծոյ ունենալու կատարելութիւնները եւ ունեցած պարտքերը:

11. ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԿՈՐԻՌԹԱՅԻՍ ԵՐԿՐՈՐԳ: — Հռոմ գրեցաւ իբր 65 Թուականին: Առաքեալը կյորդորէ իւր աշակերտը հաստատուն մնալ իհաւատս եւ արիանալ իմարտիրոսութիւն:

12. ԹՈՒՂԹ ԱՌ ՏԻՏՈՍ: Մակեդոնիա գրուեցաւ 64-ին, եւ նիւթն է Տիմոթէոսի առաջին Թղթոյն նման:

13. ԹՈՒՂԹ ԱՌ ՓԻԼԻՄՈՆ: — Հռոմ գրուեցաւ 61 Թուականին: Պօղոս առաքեալը Կողոս քաղաքին մէջ Փիլիմոն անունով ազնուականը իհաւատս դարձուցեր էր: Սորա մնեսիմոս գերին իրմէ շատ մը բան գողնալով՝ Հռոմ կիտախէի. Պօղոս զինքը կը գտնէ կխրատէ կզարձունէ, եւ Փիլիմոնին կղրկէ այս Թղթով, յորում կաղաչէ որ մնեսիմոսին գողութեանն ու փախստեանը ներէ:

14. ԹՈՒՂԹ ԱՌ ԵՔՐԱՅԵՅԻՍ: — Այս Թղթով որ Խտալիա գրուեցաւ 63 Թուականին, սուրբն Պօղոս կհաստատէ զհարկաւորութիւն հաւատոյ, Քրիստոսի պաշտօնին Մովսեսի պաշտօնէն ունեցած առաւելութիւնը, ինչպէս նաեւ նոր պատարագին հին պատարագաց վրայ ունեցած գերազանցութիւնը. եւ է Թուղթս այս քրիստոսական եկեղեցւոյն ամենէն գեղեցիկ եւ պատուական յիշատակարաններէն մէկը:

Դ, ԹՈՒՂԹ ՅԱԿՈԲԱՅ.

Այս եւ յաջորդ Թղթերն ԿԱԹՈՂԻԿԵԱՅՔ կկոչուին, որովհետեւ առ ընդհանուր եկեղեցին՝ այսինքն առ ամենայն հաւատացեալս ուղղեալ են: Յակովբոս փոքր՝ եպիսկոպոս երուսաղեմի, գրեց

իւր Թուղթը Քրիստոսի 62 Թուականին՝ Հրէաստանէն դուրս
ցրուած երկոտասան ցեղից իսրայելի . եւ յորդոր մի է երկայն-
մտուածեան եւ բարի գործոց :

Ե, ԹՈՒՂԹՔ ՊԵՏՐՈՍԻ.

Պետրոս առաքեալը երկու Թուղթ Թողուց .

ԱռԱռինը գրուեցաւ իԲաբելոն 43 Թուականին : Ոմանք իմեկըն-
չաց , մանաւանդ հռոմէականք , կհամարին Թէ Բաբելոն ըսելով՝
զՀռոմ կհասկընար առաքեալը . բայց զօրաւոր փաստ մը չունին
իրենց այս ենթադրութեանը : Այս Թուղթը ուղղեալ է առ ամե-
նայն հաւատացեալս , բայց մասնաւորապէս առ Հրեայս : Մէջը
կբացատրէ առաքեալը քրիստոնէութեան սրբութիւնն ու գլխա-
ւոր պարտքը ըստ իւրաքանչիւր վիճակի :

Երկրորդը գրուեցաւ իՀռոմ 63-ին : Յորդորակ մի է առաքի-
նութեան , եւ ճշգրիտ նկարագիր սուտ վարդապետաց :

Զ, ԹՈՒՂԹՔ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ.

Յովհաննէս աւետարանիչը իւր երեք Թղթերը գրեց յեփեսոս
66 եւ 67 Թուականին , յորս կյորդորէ գհաւատացեալս եւս քան
զեւս հաստատիլ իհաւատս եւ զգուշանալ Քրիստոսի աստուա-
ծութեան շրայ երեւիլ սկսած մոլորութիւններէ :

Է, ԹՈՒՂԹ ՅՈՒՂՄՅԻ ԱՌԱՔԵԼՈՅ.

Կկարծուի Թէ Յուդա առաքեալը գրած է իւր Թուղթը 66-ին
կամ 67-ին . բայց ո՛ւր տեղ գրելը չգիտցուիր : Այն հերետիկո-
սաց դէմ գրած է այս Թուղթն , որք կըսէին Թէ փրկութեան
հասնելու համար բաւական է լոկ անպտուղ հաւատք՝ առանց
բարի գործոց :

Ը, ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ.

Յովհաննէս աւետարանիչը գրած է զայն՝ Պաղմոս կղզին
աքսորուած ժամանակը . եւ է միանգամայն պատմական , բա-

րոյական եւ մարգարէական : Այսպէս կրնամք համառօտել մէջը բովանդակած խորիմաց նիւթերը .

1. Ջնջումն պաշտաման Հրէից եւ վախճան քաղաքական կենաց նոցա .

2. Կործանումն կուսակաշտութեան իկայսերութեան Հռոմայ , եւ անկումն նոյն կայսերութեան .

3. Յաղթանակ քրիստոնէութեան իվերայ սուտ կրօնից .

4. Վերջին դատաստան .

5. Երջանկութիւն քրիստոնէի յերկինս :

ՓՐԿԻՉ ԱՆԵՒԱՐՉԻ .

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ն Ո Ր Կ Տ Ա Կ Ա Ր Ա Ն Ի

Գ Լ Ո Ւ Խ Ա.

ԻՏԵՍԼԵՆԷ ԶԱՔԱՐԻԱՅ ՄԻՆՉԵՒ ԻԾՆՈՒՆԳՆ ՅԻՍՈՒՄԻ

Տեսութիւն : — Զաքարիա , Եղիսարեթ եւ Գարրիէլ հրեշտակը : — Աւետումն Կուսին : — Այցելութիւն Մարիամու առ Եղիսարեթ : — Երգ Մարիամու : — Ծնունդ Յովհաննու Մկրտչի : — Օրհնութիւն Զաքարիայ : — Հրեշտակ Աստուծոյ երեւի առ Յովսէփ : — Ծնունդ Յիսուսի :

Տեսութիւն : — Մեսիայի գալստեանը համար մարգարէից կանխաձայնած ժամանակը լցեր հասեր էր . Յակոբ Նահապետը մարգարէացեր էր թէ երբ թագաւորական գաւազանն Յուգայէն ելնէ՝ օտարի ձեռք անցնի , այն ժամանակը պիտի գայր յաշխարհ յոյս եւ փրկութիւն ազգի մարդկան ՄԵՍԻԱ :

Առաջին հատորոյս վերջը տեսանք թէ ինչպէս թագաւոր բազմեցաւ Հրէաստանի մէջ եղովմայեցին Հերովդէս , եւ Յուգայի գաւազանն ու իշխանութիւնը ձեռքն առաւ : Դանիէլ մարգարէին տեսիլքով տեսած թագաւորութեանց չորրորդն ու յետինը Հռովմայ կայսերութիւնը՝ բոլոր աշխարհիս վրայ կտարածէր իւր իշխանութիւնը՝ մեծազօր բազկաւ Օգոստեայ կայսեր . եւ տիեզերք համօրէն կվայելէին իխոր խաղաղութիւն : Այն խաղաղաւէտ ժամանակը պիտի գայր յաշխարհ Աստուածն խաղաղութեան , որ պիտի ըսէր « Խաղաղութիւն արարէք ընդ միմեանս » :

Բայց իրմէ առաջ իւր Կարապետը պէտք էր դալ, որ ճանապարհ բանար պատրաստէր: Պատմեմք նախ ուրեմն Յովհաննու Կարապետի ծնունդը:

Զաքարիա, Եղիսաբեթ եւ Գաբրիէլ հրեշտակը: — Այն ժամանակները Հրէաստանի մէջ Զաքարիա անունով քահանայ մը կար, որ իւր Եղիսաբեթ կնոջը հետ արգար եւ անարատ կեանք կանցունէին: Թէպէտեւ երկար ժամանակէ իվեր ամուսնացած էին, բայց ամենեւին զաւակ չէին ունեցեր, եւ այնուհետեւ ունենալու ալ յոյս չունէին, որովհետեւ երկուքն եւս տարիքնին առեր էին:

Օր մը երբոր Զաքարիա տաճարին վարագուրէն ներս սրբութիւնը մտած՝ ըստ օրինի քահանայութեան խունկ կմատուցանէր Աստուծոյ, յանկարծ ինկոց սեղանոյն աջակողմը հրեշտակ մը տեսաւ ու սարսափեցաւ. բայց հրեշտակը զինքը քաջալերելով աւետեց որ քիչ ժամանակէն զաւակ մը պիտի ունենայ, որուն անունը Յովհաննուսնէս պէտք է դնէ, որ աստուածահաճոյ կնշանակէ. եւ վրայ բերաւ թէ Յովհաննէս մանուկը անդատին մօրը արգանդէն հոգևով սրբով պիտի լցուի, Հրէից պիտի աւետէ Մեսիայի գալուստը, եւ իւր օրինակաւն ու քարոզութիւններովը պիտի յորդորէ զիրենք զՄեսիայն իրենց Փրկիչ ընդունելու եւ իրեն հնազանդելու: Զաքարիա այս անակնկալ աւետեաց վրայ զարմացած՝ հաւատալը չէր գար. եւ «Տէր, ինչպէս կարող եմ ըսածիդ հաւատալ, ըսաւ, որ կինս ու ես տարիքնիս առեր ծերացեր եմք»: Այս թերահաւատութեան վրայ հրեշտակը խստութեամբ պատասխանեց, «Ես եմ Գաբրիէլ, ըսաւ, որ Աստուծոյ առջեւը կկենամ, եւ նա զրկեց զիս որ այս աւետիսը քեզ տամ. բայց որովհետեւ խօսքիս չհաւատացիր, հիմա մէկէն համր պիտի լինիս, եւ այնպէս պիտի մնաս մինչեւ որդիդ ծնանի»: Այս ըսաւ եւ աներեւոյթ եղաւ հրեշտակը. ուղեց Զաքարիա թողութիւն ինդրել, բայց չկրցաւ բերնէն բառ մը հանել, վասն զի լեզուն կապուած էր:

Ժողովուրդը վարագուրէն դուրս կեցած կազօթէր, եւ մինչդեռ Զաքարիային սովորականէն շատ աւելի երկար ժա-

մանակ ներս մնալուն վրայ կղարմանար, դուրս ելաւ նա եւ կջանար նշաններով իմացունել ուշանալուն պատճառն . բայց իզուր, — Երեսին ու ձայնին այլայլութենէն հասկըցան ամէնքն որ տեսիլք տեսեր է, եւ զնացին բոլոր Երուսաղէմի մէջ պատմեցին: Հրեշտակին անհնարին երեւցած խօսքը կատարեցաւ . յղացաւ Եղիսաբեթ, եւ հինգ ամիս յղութիւնը կծածկէր, փառք կուտար Աստուծոյ ու « Այս քինչ մեծ բան է որ Տէր ինձ ըրաւ, կըսէր, որ ողորմեցաւ ինձ եւ ուզեց բառնալ զնախատինս իմ իմարդկանէ » . որովհետեւ Իսրայելացւոց մէջ նախատինք եւ պատիժ Աստուծոյ համարուած էր ամենեւին զաւակ չունենալը :

Աւետումն կուսին: — Նոյն միջոցին Հրէաստանի Գալիլիա գաւառին Նազարէթ քաղաքին մէջ Մարիամ անունով անարատ կոյս մը կար՝ Դաւթի թագաւորական ցեղէն, որ իւր մանկութիւնը տաճարին մէջ անցուցեր էր խաղաճառայութեան Տեառն, եւ մեծնալովը՝ իւր ծնողքը՝ Աննան ու Յովակիմը հաներ, ու Յովսէփ անունով առաքինի եւ երկիւղած անձին նշաներ էին: Նոյնպէս Դաւթի թագաւորական ցեղէն էր եւ Յովսէփ, բայց աղքատ լինելովը հիւսնութիւն ընելու ստիպուած էր:

Օր մը երբոր կոյսն Մարիամ Նազարէթ իւր տանը մէջ կեցած եռանդագին կաղօթէր առ Աստուած, Հաքարիայի երեւցած Գաբրիէլ հրեշտակը յանկարծ կուգայ կերեւի

նաեւ Մարիամու, եւ անոյշ ձայնով մը « Ուրախ լեր, բեր-
կրեալդ, Տէր ընդ քեզ » ըսելով՝ զինքը կողջունէ։ Այն որ
կլաէ Մարիամ՝ կխռովի եւ կսկսի մտածել թէ ինչ կնշա-
նակէ այն անակնունելի ողջոյնը։ Բայց խկոյն կբաջալերէ
զնա Գաբրիէլ, « Մի վախնար, Մարիամ, կըսէ, վասն զի
Աստուծմէ շնորհք գտար։ Ահա պիտի յղանաս, որդի մը
պիտի ծնանիս, եւ անունը պիտի դնես Յիսոս։ Նա մեծ
պիտի լինի, որդի Բարձրելոյ պիտի կոչուի, նմա պիտի
տայ Տէր Աստուած զաթոռն Դաւթի հօր իւրոյ. Յակոբայ
տանը վրայ յաւիտեան պիտի թագաւորէ, եւ թագաւո-
րութեանը վախճան պիտի չունենայ » :

Այս հրաշալի աւետեաց վրայ զարմացած խոնարհա-
միտն Մարիամ, « Ես ինչպէս զաւակ պիտի ունենամ, ըսաւ
հրեշտակին, որ կոյս եմ » : Պատասխան տուաւ հրեշտակն
ու ըսաւ. « Հոգին սուրբ պիտի գայ քեզ, եւ զօրութիւն
Բարձրելոյն հովանի պիտի լինի վրադ. վասն զի քեզմէ
ծնածն եւս սուրբ է, եւ որդի Աստուծոյ պիտի կոչուի :
Եւ ահա եղիսաբեթ ազգականդ ալ յղի է իծերութեան
իւրում. եւ նա որ ամուլ կոչուած էր՝ վեց ամսէ իվեր
յղի է, որպէս զի գիտնան մարդիկ որ Աստուծոյ համար
անկարելի բան չկայ : — Ահաւասիկ կամ աղախին Տեառն,
պատասխանեց Մարիամ. եղիցի ինձ ըստ բանի քում » :
Հրեշտակը վերացաւ զնաց իրմէ, եւ մեր սուրբ կրօնից
երկրպագելի եւ անճառելի խորհրդոց մէկը կատարեցաւ,
այն է մարգեղութեան ահեղ խորհուրդը. վասն զի այն
հրաշալի վայրկեանին սուրբ Կուսին արգանդին մէջ մար-
մին առաւ Քրիստոս Տէրն մեր Որդին Աստուծոյ, որպէս զի
մարգկօրէն ծնանի գայ աշխարհ, եւ իւր չարչարանօքն ու
մահուամբը փրկէ զմարդիկ իգերութենէ սատանայի՝ յոր
անկեալ էին անհնազանդութեամբ նախածնողաց :

Այցելութիւն Մարիամու առ եղիսաբեթ : — Այսպէս
հրեշտակէն իմանալով Մարիամ եղիսաբեթին յղութիւնը՝
ելաւ իրեն այցելութեան եւ ուրախակցութեան զնաց :
Եղիսաբեթ Մարիամու ողջոյնը լսելուն պէս՝ յղացած մա-

նուկն արգանգին մէջ խայտայ, ինքն եղիսաբեթ եւս չոգւով Սրբով լցաւ, եւ իձայն բարձր աղաղակեց ու ըսաւ, « Օրհնեալ ես դու կանանց մէջ, եւ օրհնեալ որովայնիդ պտուղը: Այս ինչ մեծ բախտ է ինձ որ մայր Տեառն իմոյ առ իս կուգայ: Վասն զի ողջոյնիդ ձայնն ականջս հասնելուն պէս՝ ցնծալով խաղաց մանուկս յորովայնի իմում: Երանի քեզ որ հաւատացիր, վասն զի Աստուծոյ ըսածը վրադ պիտի կատարուի »:

Երգ Մարիամու: — Ազգականին այս աւետեացը վրայ Մարիամուն սիրտը ճխաց, գարձեալ խոնարհութեամբ՝ սիրով ու երախտագիտութեամբ լցուեցաւ ու այս գոհաբանական երգն երգեց. « Մեծացուցէ անձն իմ զՏէր. եւ « ցնծացաւ հոգի իմ յԱստուած Փրկիչ իմ: Զի հայեցաւ « ի խոնարհութիւն աղախնոյ իւրոյ. զի ահա յայտմ հետէ « երանեսցեն ինձ ամենայն ազգք: Զի արար ինձ մեծամեծս « հզօրն, եւ սուրբ է անուն նորա: Եւ ողորմութիւն նորա, « ազգաց յազգս երկիւղածաց իւրոց: Արար զօրութիւն « բազկաւ իւրով. ցրուեաց զամբարտաւանս մտօք սրտից « իւրեանց: Քակեաց զհզօրս յաթոռոց, եւ բարձրացոյց « զխոնարհս: Զքաղցեալս լցոյց բարութեամբ, եւ զմեծա- « տունս արձակեաց ունայնս: Պաշտպանեաց Իսրայելի ծա- « ռայի իւրում՝ յիշել զողորմութիւնս: Որպէս խոստա- « ցաւ առ հարս մեր Աբրահամու եւ զաւակի նորա յաւի- « տեան »: Երեք ամսոյ չափ եղիսաբեթի քով կեցաւ Մարիամ եւ իւր տունը գարձաւ:

Սրբուհւոյ կուսին այս մեծացուցե երգը ականերեւ կըցուցընէ իւր հոգւոյն չքնաղ գեղեցկութիւնը, որ բան մը իրեն չընծայեր, այլ զԱստուած կօրհնէ, կփառաբանէ եւ նորա անհուն ողորմութիւնը կհուշակէ: Մարգարէական ոգւով կտեսնէ աշխարհիս ամէն կողմը իւր ընդունելու փառքն ու յարգութիւնը, եւ սակայն մշտախոնարհ բնութեամբն ինքզինքը աղախին Տեառն կանուանէ, եւ իր մով եղած հրաշագործութիւնը՝ Աստուծոյ առ հարս տըւած անսուտ խոստմանց կատարումը կհամարի: Ո՛րչափ սիրելի պիտի լինին ուրեմն Աստուածամօր կուսին նոքա, որ իւր գեղեցիկ օրինակին հետեւելով՝ խոնարհ լինին

սրաիւ եւ մտօք, թէպէտեւ մեծատունք իցեն, թէպէտեւ իշխանք կամ իմաստունք քաջագէտք :

Ծնունդ Յովհաննու Մկրտչի : — Եղիսաբեթի ծննդեան ժամանակն հասաւ եւ ծնաւ իւր որդին : Չայն որ լսեցին ազգականք եւ բարեկամք՝ եկան ուրախակից եղան իրեն. եւ ութերորդ օրն երբոր տղայն թլփատելով կուգէին հօրը անուամբը Չափարիս կոչել, մայրը չհաւանեցաւ, « Անունը Յովհաննես պիտի կոչուի » ըսաւ : — Ազգատոհմից մէջ այն անունով մարդ չկայ, կըսէին ազգականքը, եւ հօրը կակնարկէին որ իւր կամքն ու գիտաւորութիւնը յայտնէ : եւ որովհետեւ դեռ լեզուն բռնուած էր, չէր կարող խօսիլ Չաքարիա. տախտակ մը ուզեց, եւ վրան գրեց. « Յովհաննէս է անունը » : եւ իսկոյն բերանը բացուեցաւ, լեզուն արձակեցաւ, կխօսէր ու կօրհնէր զԱստուած :

Ամլորգւոյն հրաշալի ծննդեան համբաւը բոլոր Հրէաստանի լեւնակողմը տարածեցաւ, ամենուն վրայ վախ մը եկաւ, եւ իրարու կըսէին. « Ի՞նչ պիտի լինի այս տղայն, վասն զի Աստուծոյ ձեռքն իւր հեան է » :

Օրհնութիւն Չաքարիայ : — Չաքարիային միայն լեզուն չբացուեցաւ որգւոյն ծննդեամբը. այլ լցաւ նաեւ Հոգւով սրբով եւ մարգարէացաւ ու ըսաւ : « Օրհնեալ Տէր Աստուած « Իսրայելի, զի յայց ել մեզ եւ արար զփրկութիւն ժողո- « վըրդեան իւրոյ : եւ յարոյց եղջիւր փրկութեան մեզ « իտանէ Դաւթի ծառայի իւրոյ : Որպէս խօսեցաւ բերա- « նով սրբոց՝ որք յաւիտենից մարգարէքն նորա էին : Փըր- « կութիւն իթշնամեաց մերոց, եւ իձեռաց ամենայն ա- « տելեաց մերոց : Առնել զողորմութիւն ընդ հարս մեր, « եւ յիշել զուխտն իւր սուրբ : Զերգումն՝ զոր երգուաւ « Աբրահամու հօր մերում, տալ մեզ, Առանց երկիւղի, « իձեռաց թշնամեաց մերոց փրկեալս, պաշտել զնա : Սըր- « բութեամբ եւ արդարութեամբ առաջի նորա, զամե- « նայն առուրս կենաց մերոց : եւ դու մանուկ, մարգարէ « Բարձրելոյն կոչես ընդ իր. զի երթիցես առաջի երեսաց « Տեառն, պատրաստել զճանապարհս նորա : Տալ զգիտու- « թիւն փրկութեան ժողովրդեան նորա. իթողութիւն մե-

« զաց նոցա : Վասն զթութեանց ողորմութեան Աստուծոյ
« մերոյ, որովք այց արար մեզ արեգակն իբարձանց : Երե-
« լիլ՝ որոց իխաւարի եւ խտուերս մահու նսաէին. ուղ-
« զէլ զոտս մեր իճանապարհս խաղաղութեան » : — Եւ մա-
նուկն Յովհաննէս աճէր եւ զօրանայր հոգւով. երբոր մեծ-
ցաւ, անապատ գնաց բնակեցաւ մինչեւ ինքզինքն Խարայե-
լի երեւցուցած օրը :

Հրեշտակ Աստուծոյ երեւի առ Յովսէփ : — Սակայն
Մարիամ իւր նշանածին Յովսէփայ հետ չբնակած՝ Հոգւով
Սրբով յղացած էր իւր որդին : Յովսէփ որովհետեւ ար-
դար մարդ էր, չուզեց զինքն առակել, անունն աւրել,
եւ մտածեց որ լռելեայն արձակէ : Եւ մինչդեռ այս մըտ-
քի վրայ էր, հրեշտակ Տեառն իտեսլեան երեւեցաւ նմա
եւ ըսաւ. « Յովսէփ, որդի Դաւթի, մի վախնար քու կինդ
« Մարիամը քովդ առնելու, վասն զի Հոգւով Սրբով յղա-
« ցած է : Որդի մը պիտի ծնանի, որուն անունը Յիսուս պի-
« տի գնես, վասն զի իւր ժողովուրդը պիտի փրկէ իմեղաց
« իւրեանց » : — Եւ այս ամենայն եղեւ, որպէս զի Եսայի
մարգարէին բերնովն Աստուծոյ ըսած այս խօսքը կատա-
րուի. « Կոյսը պիտի յղանայ եւ որդի պիտի ծնանի, որոյ
անունը պիտի կոչեն էՄՄԱՆՈՒԷԼ » որ կթարգմանուի Աս-
տուած մեր հետք : Երբոր քնէն արթնցաւ Յովսէփ, հրեշտա-
կին հրամայածն ըրաւ, քովն առաւ իւր կինն ու իբրեւ
կենդանի տաճար Աստուծոյ կյարգէր ու կպատուէր զայն :

Մնունդ Յիսուսի : — Նոյն ժամանակ Հռովմայեցւոց
Օգոստոս կայսրը հրաման հանեց որ աշխարհագիր լինի
եւ ամէն տեղի բնակիչքը համըուին : Ամէն մարդ սկսաւ
իւր ծնած քաղաքն երթալ ու անունը գրել տալ. Մարիա-
մայ հետ ելաւ նաեւ Յովսէփ նազարեթէն, եւ որովհետեւ
Դաւթի ցեղէն էին, եկան Հրէաստանի Բեթղեհեմ փոք-
րիկ քաղաքը, ուր ծնած էր Դաւիթ, անոր համար եւ ֆա-
ղաֆ Դարի կկոչուէր, որպէս զի անուննին գրել տան :
Հոն որ հասան, Մարիամայ աղայաբերութեան օրերը լցան,
եւ որովհետեւ աշխարհագիրն պատճառաւ եկողները խիստ
շատ էին, իջեւանաց մէջ պարապ խուց չգտնուելով՝ ա-

խոռի մը մէջ ծնաւ իւր անդրանիկ որդին, խանձարուր-
քին մէջ պատեց եւ մսուրին մէջ գրաւ:

Այսպէս Քրիստոս Տէրն մեր յետին աղքատութեամբ՝
փափուկ փետրալից անկողնի տեղ՝ անբանից մսուրը, եւ
մեծակաւոյց ոսկեձեղուն պալատի տեղ՝ խոնարհ ախոռ
մը ընտրելով՝ խոնարհութեան եւ աղքատսիրութեան զար-
մանալի օրինակ ընծայեց մեզ ինքզինքը; որպէս զի իւր
հետեւողքս ալ նորա պէս ոչինչ համարիմք աշխարհիս բո-
լոր նիւթական հարստութիւնը՝ հանգստութիւնն ու փափ-
կութիւնը, եւ խոնարհամտութեամբ՝ առաքինութեամբ
ու սրբութեամբ միայն հարուստ լինելու ջանամք, որպէս
ինքն էր:

Գ Լ Ո Ի Խ Բ.

ՀՈՎՈՒՍՅ ԵՐԿՐՊԱԳՈՒԹԵՆԵՆ

ՄԻՆՉԵՒ ՅԻՍՈՒՍԻ ՏԱՃԱՐԻՆ ՄԷՉ ՄՆԱԼԸ

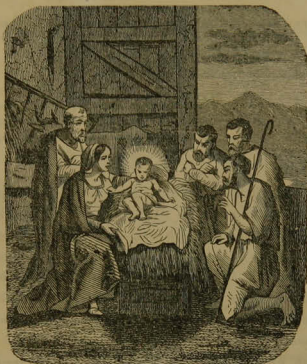
Երկրպագութիւն հովուաց . Թլխատութիւն Յիսուսի : — Երկրպագութիւն մոգուց : — Տեսանընդառաց . Սիմէոն Ծերունի . եւ Աննա մարգարէ : — Փախուստ յեգիպտոս : — Կոտորած անմեղ մանկանց : — Դարձ յեգիպտոսէ : — Յիսուս իտաճարի : — Մանկութիւն Յիսուսի :

Երկրպագութիւն հովուաց . Թլխատութիւն Յիսուսի : — Բեթղէհէմի քովի գաշտին մէջ գիշերները հովիւք իրենց ոչխարաց հօտը կմակաղէին , ու կարգաւ պահպանութիւն կրնէին : Յիսուսի ծնած գիշերը յանկարծ հրեշտակ Տեառն երեւեցաւ նոցա , եւ փառք Տեառն վրանին ծագեցաւ : Հրեշտակին ահաւոր տեսիլն ու չորս կողմերնին պատած արեգակնափայլ լոյսը ' հովուաց սիրտն ահուգողով լեցուց : Բայց հրեշտակ Տեառն քաջալերեց զիրենք . « Մի վախնաք , ըսաւ , վասն զի այնպիսի աւետիս մը պիտի տամ որ ձեզ եւ բոլոր ժողովրդեան մեծ ուրախութեան պատճառ պիտի լինի . այսօր Դաւթի քաղաքին (Բեթղէհէմի) մէջ ծնաւ ձեզ Փրկի՞ջ որ է Օծեալ Տէր (Մեսիա) : Եւ ահա այս նշան ձեզ որ պիտի գտնէք մանուկ մը խանձարուբքով պատած եւ մսուրի մէջ գրուած » : Հազիւ թէ հրեշտակը խօսքը լմընցուց , երկնաւոր զօրաց բազմութիւնը սկսան օրհնել զԱստուած եւ ասել . « Փառք իբարձունս Աստուծոյ , եւ յերկիր խաղաղութիւն , իմարգիկ հաճութիւն » :

Հրեշտակները երկինք վերանալնուն պէս ' հովիւք իրարու զրուցեցին . « Եկէք երթամք մինչեւ Բեթղէհէմ , եւ տեսնեմք թէ ինչ է այն զոր Աստուած այսպիսի հրաշքով ցուցուց մեզ » : Ծռու մը ճամբայ ելան եւ հրեշտակին նշանակած տեղն որ հասան ' ախոռին մէջ գտան զՄարիամ եւ զՅովսէփ , տեսան զՅիսուս իմսուրն անբանից , առջեւն ընկան երկրպագութիւն ըրին , եւ անպատմելի ուրախութեամբ

1004
19673
13348-58

դարձան տեղերնին փառաւորելով զԱստուած եւ օրհնելով՝
իրենց լսել ու աննել տուած հրաշալեաց համար, զորս
եւ սկսան ամենուն պատմել, հռչակել եւ զարմացընել:

Ծնանելէն ութ օր ետքը, ըստ օրինաց՝ թլփատել տուաւ
Մարիամ իւր ծնած աստուածային Որդին, եւ յղութենէն
յաւաջ Գաբրիէլ հրեշտակապետին պատուիրածին համե-
մատ՝ անունը դրաւ ՅԻՍՈՒՍ:

Երկրպագութիւն մոզուց: — Աստուած ուղեց որ իւր
միածին որդւոյն ազքատիկ մարոյն մէջ ոչ միայն խոնարհ
եւ անուսուժն հովիւք գան երկրպագութիւն ընեն, այլ եւ
թագաւորք եւ իմաստունք: — Արեւելքի մէջ (գուցէ իշայ-
ատան, յաշխարհին Մովսց) երեք իմաստուն մոզեր կայ-
ին, եւ շատ հարուստ ու զօրաւոր իշխաններ էին. սոցա
ազգեց Աստուած որ ելան եկան Երուսաղէմ, եւ սկսան հար-
ցընել թէ «Ծնած արքայն ո՞ր է. արեւելք նորա աստղը
տեսանք, կըսէին, եւ եկանք որ երկրպագութիւն ընեմք
նմա»: Այս որ լսեց Հերովդէս թագաւորը՝ սաստիկ խռո-
վեցաւ, վասն զի կ'փախէր որ թագաւորութիւնը ձեռքէն

չե՛նէ . հետը խռովեցաւ նաեւ բոլոր քաղաքը : Շուտ մը կանչեց քահանայապետն ու գպիրքը եւ հարցուց թէ Մեսիայն ո՞ւր պիտի ծնանէր ըստ գրոց . եւ նոքա պատասխան տուին . « Հրէաստանի Բեթղեհեմ քաղաքին մէջ , վասն զի այսպէս գրած է մարգարէն . եւ դու՛ Բեթղեհէմ , Յուդայի երկիր , ամենեւին կրտսեր չես Յուդայի իշխանացը մէջ . քեզմէ պիտի ելնէ իշխան , որ իմ Խորայէլ ժողովուրդս հովուէ » : Յանժամ Հերովդէս ծածուկ կանչեց մագերն ու ապսպրեց որ Բեթղեհէմ երթան այն տղայն փրնառեն , եւ դանե՛նուն պէս դան իրեն իմացընեն , որպէս զի ինքն եւս երթայ երկրպագութիւն ընէ : Բայց միտքն այն էր որ մեռցընէ զՅիսուս :

Ճամբայ ելան մոգերը , եւ այն աստղը առաջնորդելով տարաւ զիրենք մինչեւ Բեթղեհէմ , եւ Յիսուսի բնակարանին վրայ կանգնեցաւ : Ուրախութեամբ ներս մտան , տեսան զմանուկն Յիսուս մօրը (Աստուածածնի) գիրկը , ընկան առջեւն երկրպագութիւն ըրին , եւ բերած գանձերն ին բացին մատուցին նմա պատարագս , ոսկի՛ կնդրուկ եւ զմուռս : Նոյն գիշերն իտեսլեան հրամայեց նոցա Աստուած որ Հերովդեսին չերթան . հնազանդեցան , եւ ուրիշ ճամբով դարձան իրենց երկիրը գնացին : — Խորհրդաւոր էին մագուց նուիրած ընծաները . ոսկիով՝ ճանչցան Յիսուսի թագաւորութիւնը , կնդրուկով՝ նորա աստուածութիւնը , եւ զմուռով՝ (որով մեռելոց մարմինը կզմուռէին) նորա մարգիւթիւնը իմահկանացու մարմնի :

Տեառերնդառաջ . Սիմէոն Ծերուկի . Աննա մարգարէ : — Օրէնք ունէին Հրեայք որ անգրանկին ծննդեանէն քառասուն օր ետքը ծնողքը կառնուին զինքը տաճարը կտանէին , եւ զոյգ մը տատրակ կամ երկու աղաւնի Աստուծոյ կնուիրէին՝ մօրն ու մանկան վրայ իւր ողորմութիւնը մտղթելով : Յովսէփ եւ Մարիամ եւս այս օրէնքը կատարելու համար՝ զՅիսուս գրկերնին առին գնացին Երուսաղէմ :

Երուսաղէմի մէջ Սիմէոն անունով արգար ու երկիւղած ծերունի մը կար , որուն հրաջքով յայաներ էր Աստուած որ պիտի չմեռնի մինչեւ որ աչքովը չտեսնէ մարգարէից այնչափ դարերէ իվեր գուշակած Մեսիայն կամ զՕձեայն

Տեառն . եւ Սիմէոն ուրիշ շատ Հրէից հետ տաճարն էր երբոր Յովսէփ եւ Մարիամ հասան հոն՝ օրինաց հրամայած արարողութիւնը կատարելու : Իսկուհի աստուածորդւոյն խայտաց ծերունին խնդութեամբ , գիրկն առաւ իւր մանկացեալ Փրկիչը , օրհնեց զԱստուած եւ ըսաւ . « Արդ ըստ խոստմանդ արձակէ զիս , Տէր , զճառայս քո . որպէս զի խաղաղութեամբ մեռնիմ , վասն զի ամենայն ժողովրդոց պատրաստած փրկութիւնդ , հեթանոսաց լոյսն ու ժողովրդեանդ Իսրայելի փառքը՝ աչքերս տեսան » : Հայրն ու մայրը զարմացած մտիկ կընէին այս խօսքերը : Զիրենք եւս օրհնեց Սիմէոն եւ ըսաւ մօրը . « Ահա սա Իսրայելացւոց մէջ շատերուն կանգնմանն ու կործանմանը պատճառ պիտի լինի . իրեն հակառակ պիտի ելնեն մարդիկ , եւ քու սիրտդ ցաւերու սրով պիտի վիրաւորուի » :

Աննա անունով մարգարէ մըն ալ կար ութսունեւչորս տարեկան , որ էրկանը մեռնելէն իվեր տաճարէն չէր հեռանար , եւ գիշեր ցորեկ պահօք եւ ազօթիւք կպաշտէր զԱստուած : Սիմէոն ծերունին լռելուն պէս՝ ինքը ոտք ելաւ գոհացաւ զՏեառնէ , եւ Իսրայելի փրկութեան հասնին ամենուն կաւետէր : — Ըստ օրինաց ամէն բան կատարելէն յետոյ դարձան նորէն իՎալիլիա , եւ գնացին իրենց նազարեք քաղաքը բնակեցան :

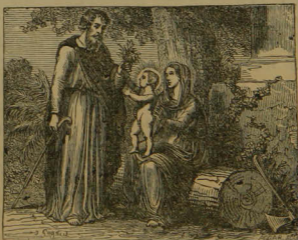
Փախուստ յեզիպտոս : — Հազիւ հասեր տեղաւորուեր էին երբոր գիշեր մը տեսեան մէջ հրեշտակ Տեառն երե-

ւեցաւ առ Յովսէփ ու ըսաւ. « Եւ առ մանուկն ու մայրը եւ փախիր գնա եգիպտոս, եւ հոն կեցիր մինչեւ որ քեզ իմացընեմ. վասն զի Հերովդէս կվինտաէ զՅիսուս որ մեռցընէ »: Գիշերանց ելաւ Յովսէփ, առաւ զմանուկն Յիսուս եւ զԱստուածամայրը եւ գնաց եգիպտոս, եւ հոն կեցաւ մինչեւ Հերովդէայ մահը, որպէս զի մարգարէին բերնով Աստուծոյ ըսած այս խօսքը կատարուի, « Եգիպտոսէ պիտի կանչեմ որդիս »: — Կկարծուի թէ Ստորին եգիպտոսի Հեղիուպոլիս կամ Արեգ քաղաքին մէջ ընակած է սուրբ ընտանիքը:

Կոտորած անմեղ մանկանց: — Այն ժամանակը երբ տեսաւ Հերովդէս որ մոգերը զինքը խաբեցին ու չգարձան իրեն իմացընելու, սաստիկ բարկացաւ եւ մարդիկ զրկեց որ երթան մոգերէն ստուգած ժամանակին համեմատ՝ Բեթղեհէմի եւ անոր սահմանները երկու տարեկանէ վար եղած բոլոր տղայքը մեռցընեն. կկարծէր անմիտ արքայն որ իւր հրամայած համայնաջինջ կոտորածին մէջ պիտի երթայ նաեւ նորածին արքայն Հրէից: Բայց այն անողորմ հրամանաւ պիտի կատարուէր նաեւ երեմիա մարգարէին խօսքը. « Հռամայի մէջ ձայն մը գուժեց, սղբ, լաց, գոռում գոչում. Հռաքէլ իւր որդիքը կուլար, եւ չէր ուզեր մխիթարուիլ, վասն զի չկային »:

Գարձ յեգիպտոսէ: — Գանի մը տարիէն ետքը երբոր Հերովդէս մեռաւ եւ տեղը թագաւորեց իւր որդին Արիւ-

ղայոս, հրեշտակ Տեառն նորէն երեւցաւ առ Յովսէփ ի տեսլեան, « Ե՛լ, ըսաւ, առ տղայն ու մայրը եւ դարձիր գնա Իսրայելի երկիրը, վասն զի մանկան կեանքը վերցընել ուզողները մեռան » : Առաւ Յովսէփ զՅիսուս եւ զՄարիամ, եւ Իսրայելի երկիրն երթալու ճամբայ ելաւ . բայց լսելով որ Հերովդեսի տեղը Արքեղայոս որդին թագաւորեր է՝ վախցաւ Հրէաստան երթալու, եւ գնաց քնակեցաւ, Գալիլիոյ Նազարէթ քաղաքը, որ Արքեղայոսի իշխանութեանը տակ չէր : Ասով ալ նորէն մարգարէից խօսքը կատարուեցաւ որ կըսէին թէ « Նազովրեցի պիտի կոչուի » :

Յիսուս իտաճարի : — Սակայն մանուկն Յիսուս օրէ օր կածէր ու կգօրանար լի իմաստութեամբ, եւ Աստուծոյ շնորհքը վրան էր, կըսէ սուրբ Աւետարանը : Ծնողքը ամէն տարի զատկի տօնին Երուսաղէմ կերթային, եւ իրենց հարցը եգիպտոսի խիստ ծառայութենէն ազատելուն համար Աստուծոյ շնորհակալ կլինէին, ըստ սովորութեան : Երբոր Յիսուս 12 տարեկան եղաւ, զինքն եւս հետերնին առին գնացին Երուսաղէմ, եւ ուխտերնին կատարելէն յետոյ դարձան Նազարէթ : Կկարծէին թէ Յիսուս ալ ետեւնէն իրենց գրացիներուն ու ծանօթից հետ կուգայ . բայց երբ ճամբան տեսան որ նոցա հետ չէ, տակնուվրայ եղան շփոթեցան չգիտնալով ո՞ր մնալը : Շուտով յետ դարձան գնացին մինչեւ Երուսաղէմ, երեք օր զինքը ամէն տեղ փրնուեցին ու երբ չգտան՝ մտան տաճարը Աստուծոյ աղաչելու որ զինքը յայտնէ . եւ ինչ մեծ եղաւ իրենց զարմանքն ու ցնծութիւնը երբ տեսան որ հոն վարդապետաց մէջ նրատաճ՝ անոնց հարցմունքներ կընէր, օրէնքը կըացատրէր եւ զամէնքը իւր իմաստութեանն ու առւած պատասխաններուն վրայ կզարմացընէր : Մայրը քովը գնաց « Որդեակ, ըսաւ անուշութեամբ. գլուխնիս ինչ ձուն բերիր, ահաւասիկ հայրդ եւ ես հոգինիս բերաննիս եկած՝ զքեզ կը վնասէինք : — Ինչո՞ւ կվնասէիք, պատասխանեց Յիսուս, միթէ չէիք գիտեր որ Հօրս տունը պէտք էր լինէի » : Բայց նորա ըսածին խորհուրդը չհասկըցան . եւ հետերնին դարձաւ եկաւ Նազարէթ :

Մանկութիւնն Յիսուսի : — Հոն նազարեթի մէջ անշուք կերպով անցուց Յիսուս իւր մանկութիւնն ու պատանեկութիւնը՝ հնազանդելով միշտ իւր ծնողացը . եւ որովհետեւ ազքատ էին , ինքն ալ հօրը հետ հիւանդութիւն կրնէր , կրսէ աւանդութիւնը՝ ապրուստնին գիւրաւ ճարելու եւ օրինակ տալու համար , թէ սրչափ պարտական են որդիք ծնողաց խօսքէն դուրս չելնելու , եւ իրենց աշխատանքովը նոցա ապրուստը գիւրացընելու հոգալու : եւ այնպէս կզարգանար Յիսուս , կաւելցընէ սուրբ Աւետարանը , իմաստութեամբ եւ հասակաւ , սիրելի լինելով Աստուծոյ եւ մարդկան :

Գ Լ Ո Ի Խ Գ :

ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ՄԿԻՏՉԻ ՔԱՐՈՉՈՒԹԵՆԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

ՏԱՃԱՐԷՆ ՎԱՃԱՌՈՂՆԵՐՆ ԳՈՒՐՍ ԸՆԵԼԸ

Քարոզութիւն Յովհաննոս : — Մկրտութիւն Յովհաննոս : — Յովհաննէս զՔրիստոս քարոզէ ժողովրդեան : — Մկրտութիւն Յիսուսի : — Ծոմապահութիւն եւ փորձութիւն Յիսուսի : — Յովհաննոս երկու աշակերտները Յիսուսի ետեւէն կերթան : — Յիսուս իւր քովը կկանչէ Փիլիպպոսն ու՝ նամանայելը : — Հարսանիք Կանաչ , եւ առաջին հրաշագործութիւն Յիսուսի : — Յիսուս տաճարէն դուրս կվճռէ վաճառականները :

Քարոզութիւն Յովնանու : — Մինչդեռ Յիսուս զարգանայր հասակաւ եւ իմաստութեամբ , Զաքարիայ եւ Եղիսաբեթի որդին Յովնաննու ինքզինքը կպատրաստէր իւր պաշտօնն արժանապէս կատարելու՝ որուն համար աշխարհ եկած , եւ Կարսպէս կոչուած էր , այսինքն Փրկչին մօտակայ գալուստն աւետելու՝ իբրեւ իւր ազգարար սուրհանդակը առջեւէն երթալով :

Իւր դժուարին ու վտանգաւոր պաշտօնին նեղութեանցը վարժելու համար՝ պղտիկուց Հրէաստանի անապատը քաշուեր առաքինական կեանք կանցընէր Յովհաննէս . կերակուրն էր մարախ եւ մեզր վայրենի . իսկ հագուստը՝ ուղտու մաղէ քուրձ , եւ մէջքը կաշիէ դօտի :

Երբոր Յիսուս երեսուն տարեկան եղաւ, Տիբերիոս կայսեր ինքնակալութեան հնգետասներորդ տարին, Պիլատոս Պոնտացւոյն Հրէաստանի դատաւոր եղած ժամանակը, եւ իչորորդապետութեան Գալիլիացւոց Հերովդի, եւ Աննայի եւ Կայիափայ քահանայապետութեան օրը՝ Աստուծոյ հրամանաւր անապատէն ելաւ Յովհաննէս, եւ Հրէաստանի լեռները քալելէն ետքը եկաւ Յորդանանու ափունքը, ուր չորս դիէն ժողովուրդը քովը եկաւ ժողովեցաւ: Բարիլնի գերութենէն՝ այսինքն հինգհարիւր եւ աւելի եւս տարիէ իվեր՝ Իսրայելի մէջ մարդարէ չէր ելած. եւ երբոր յանկարծ Յովհաննու մարդարէական ձայնը այն գետեզերքն հնչեց, մեծ կարօտով ու հետաքրքրութեամբ խուռնընթաց հոն գիմեցին Հրեայք որ լսեն՝ աղքատ, հարուստ, Փարիսեցի, Սադուկեցի, Սամարացի՝ ամէն վիճակէ ու ամէն կարծիքէ: Սկսաւ Յովհաննէս քարոզել նոցա եւ յորդորել որ իրենց մեղացը վրայ զղջան, ապաշխարեն ու Աստուծմէ թողութիւն խնդրեն, վասն զի Աստուծոյ արքայութիւնը մօտեցած է, կըսէր, եւ որպէս զի իրենց նախահօրն Աբրահամու վրայ յոյսերնին ու վստահութիւննին դնելով ապաշխարութենէ ետ չկենան «Գիտցէք, կըսէր, որ կարող է Աստուած գետնի քարերէն որդիս Աբրահամու յարուցանել: Ապաշխարութեան արժանի պտուղներ ցուցուցէք ուրեմն: Ահաւասիկ տապարը ծառերուն արմատին քովը պատրաստ կեցած է. ամէն լաւ պտուղ չբերող ծառը՝ պիտի կտրուի ու կրակը նետուի»:

Օր մը ժողովուրդը հարցուց Յովհաննու թէ ինչ պէտք է ընեմք: — Ողորմութիւն քարոզեց նոցա. «Երկու հանդերձ ունեցողը՝ մէկը չունեցողին տայ, ըսաւ. այնպէս ընէ նաեւ կերակուր ունեցողը»: Մաքսաւորք եւս եկան մկրտուելու, եւ ըսին իրեն. «Վարդապետ, մեք ինչ ընեմք որ Աստուծոյ հաճոյանամք: — Ձեզի հրամայուածէն աւելի մի առնուք» պատասխանեց: Ձինուորք իսկ եկան ու կհարցընէին «Հապա մեք ինչ ընեմք: — Գուք ալ մարդ մի չարչարէք, մի դրպարտէք, եւ ձեր թոշակովը բաւականացէք»:

Մկրտութիւն Յովհաննու: — Որովհետեւ Յովհաննէս կքարոզէր զմկրտութիւն ապաշխարութեան իթողութիւն

մեղաց, իւր աստուածազգեցիկ խօսքերով շատերը դարձի եկան՝ մեղքերնին կ'սոստովանէին նմա, եւ իւր հրամանաւը Յորդանանու մէջ կմանէին կլուացուէին՝ կմկրտուէին, անոր համար եւ ինքը Մկրտիչ անունն ընգունեցաւ :

Յովհաննու մկրտութիւնը՝ հոգեւոր արարողութիւն մի էր՝ նշան ապաշխարութեան : Մեղաց թողութիւն չէր տար, այլ յայն կպատրաստէր. վասն զի այն մեղսաքաւիչ զօրութիւնը՝ Տեառն մերոյ մկրտութեանը պահուած էր :

Յովհաննէս զՔրիստոս կքարոզէ ժողովրդեան : — Սակայն ժողովուրդը մեծ մտատանջութեան մէջ էր, եւ ամէնքը կմտածէին որ չլինի թէ Յովհաննէս լինի Քրիստոս. ուստի եւ Երուսաղեմէն իրեն քահանաներ ու Ղեւտացիներ զրկեցին որ եկան հարցուցին իրեն « Դուն ո՞վ ես, մի՞թէ աշխարհիս խոստացուած եւ մարգարէից աւետած Մեսիանն ես » : Պատասխան տուաւ ու ըսաւ Յովհաննէս. « Ես Մեսիայն « չեմ, այլ Եսայի մարգարէին կանխաձայնած՝ անապա-

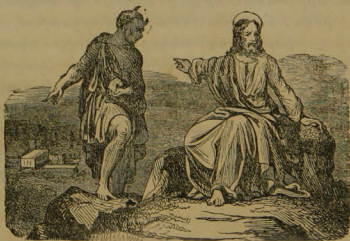
« տին մէջ կանչող ձայնն եմ, որ Աստուծոյ ճամբան պատ-
« բաստել կպատուիրեմ: Ես զձեզ ջրով կմկրտեմ. բայց
« քան զիս զօրագոյնը պիտի գայ, որուն կօշկաց կապը քա-
« կելու անգամ արժանի չեմ. նա զձեզ Հոգւով Սրբով եւ
« հրով պիտի մկրտէ: Եւ հեծանոցը ձեռքն առած՝ իւր կալը
« պիտի մտքրէ. ցորենը շտեմարանը պիտի ժողովէ, եւ
« յարգը պիտի այրէ անշէջ հրով»: Ասոր նման ուրիշ
շատ խօսքերով ժողովուրդը կյորգորէր յապաշխարու-
թիւն, եւ զՔրիստոս արժանաւոր կերպով ընդունելու
կպատրաստէր:

Մկրտութիւն Յիսուսի: — Մկրտուելու համար եկող
Հրէից պէս՝ Յիսուս եւս Գալիլիայէն ելաւ եկաւ որ Յով-
հաննէս Մկրտչէն մկրտուի կենացն երեսներորդ տարին.
բայց նա հեռուէն երբ զինքը տեսաւ՝ սկսաւ ազաղակել
« Ահաւասիկ գառն Աստուծոյ որ բառնայ զմեզս աշխարհի»:
Եւ երբոր Յիսուս մօտեցաւ եւ ուզեց մկրտուիլ, դէմ կե-
ցաւ Յովհաննէս, « Ես պէտք է որ քեզմէ մկրտուիմ, ըսաւ,
եւ դուն ինձ կուգաս: — Թող տուր այժմ, պատասխանեց
Յիսուս, վասն զի այսպէս կվայելէ մեզ կատարել զամենայն
արդարութիւն»: Հնազանդեցաւ Յովհաննէս երկնաւոր Տի-
րոջը հրամանին. մկրտեցաւ Յիսուս, եւ ջրէն ելնելուն

պէս՝ երկինքը բացուեցաւ եւ Յովհաննէս տեսաւ որ Հոգին Սուրբ աղանձոյ կերպարանքով Յիսուսի վրայ իջաւ, եւ երկնքէն ձայն մը եկաւ որ կըսէր. «Դա է իմ սիրելի եւ հաճոյական որդիս, իրեն լսեցէք»։ Այս հրաշքն անոր համար Աստուած Հրէից շատերուն աչքին առջեւն բրաւ, որպէս զի հասկընան թէ Յովհաննու աւետած Մեսիայն ինքն Յիսուս էր :

Ծովնապահուծիւն եւ փորձուծիւն Յիսուսի: — Մկրտութենէն ետքը Հոգւով Սրբով լի գնաց Յիսուս անապատ քաշուեցաւ, եւ քառասուն օր բերանը ոչ կերակուր եւ ոչ ջուր դրաւ: Երբոր քառասներորդ օրը մարդկային բնութիւնն սկսաւ անօթութիւն զգալ, փորձիչն սատանայ եկաւ քովը ու «Եթէ Աստուծոյ որդին ես, ըսաւ, այս քարերուն հրամայէ որ հաց լինին: — Գրուած է որ մարդս միայն հացով չսպրիր, այլ Աստուծոյ բերնէն ելած ամէն խօսքովը» պատասխանեց Յիսուս: Յայնժամ սատանան առաւ զինքը սուրբ քաղաքը (երուսաղէմ) տարաւ, եւ տաճարի աշտարակին վրայ հանելով՝ ըսաւ. «Թէ որ Աստուծոյ որդին ես՝ ինքզինքդ ասկէց վար նետէ, վասն զի գրուած է թէ Աստուած իւր հրեշտակացը պատուիրած է որ զքեզ ձեռքերնուն վրայ վերցընեն, որպէս զի ոչ երբէք ոտքդ քարի զարնուի: — Գրուած է որ զՏէր Աստուածդ չփորձես» պատասխան տուաւ Յիսուս: Անկէց առաւ տարաւ զինքը սատանայ, բարձր լեռ մը հանեց, բոլոր աշխար-

Հիս թագաւորութիւններն ու անոնց փառքը աչքին առջեւը բերաւ ցուցուց . եւ ասոնք բոլորը քեզ կուտամ ըսաւ, թէ որ ընկնիս երկրպագութիւն ընես ինձ : — Երթ յետս իմ սատանայ » զրուցելով՝ քովէն զինքը վաճառեց Յիսուս եւ ըսաւ . « Գրուած է որ միայն Աստուծոյ երկրպագութիւն ընես եւ զինքը միայն պաշտես » : Մէկէն քովէն Հալաճեցաւ գնաց սատանան, եւ Հրեշտակներն եկան իրեն ծառայեցին :

Քրիստոս Տէրն մեր թող տուաւ որ սատանան զինքը փորձէ, մեզի ցուցնելու համար թէ ինչպէս պէտք է ամօթապարտ Հալաճել զթշնամին բնութեան, որ մարգուս սրտին վրայ աւելի ազդեցութիւն ընող երեք բաներով կրօնարձակի, եւ են զգայական Հեշտութիւն, յանձնապատանութիւն եւ ընչասիրութիւն : Եւ դարձեալ հասկըցուց մեզ Քրիստոս Տէրն մեր թէ ինչպէս որ ինքը իւր քարոզութեանցն ու փրկութեան պաշտօնին ձեռք չզարկած՝ քառասուն օր ծով կեցաւ աղօթեց, նոյնպէս եւ մեք դործողութեան մը ձեռք չզարկած պէտք է պահօք եւ աղօթիւք Աստուծոյ օգնականութիւնը խնդրեմք :

Յովնանու երկու աշակերտքը Յիսուսի ետեւէն կերթան : — Երբոր Յիսուս լեռնէն իջեր կերթար, Յովհաննէս Մկրտաւիչ տեսաւ զինքն ու սկսաւ ըսել, « Ահաւասիկ Քրիստոս Գառն Աստուծոյ » : Իւր քովը կեցած երկու աշակերտները զայն որ լսեցին՝ ելան Յիսուսի ետեւէն գնացին : Դարձաւ Յիսուս ու երբ տեսաւ որ իւր ետեւէն կուգային, « Ի՞նչ կուզէք »՝ ըսաւ . եւ նոքա, « Ռանքի (վարդապետ), ընակարանդ ո՞ւր է, հարցուցին : — Եկէք ու տեսէք » պատասխանեց Յիսուս : Գնացին տեսան, եւ այն օրը հետը կեցան : Ասոնց մէկն էր Անդրեաս եղբայր Սիմոնի : Երկրորդ օրը Անդրէաս ամենէն առաջ ճամբան եղբօրը (Պետրոսի) հանգիպելով՝ « Մեսիայն գտանք » ըսաւ, եւ առաւ Յիսուսի տարաւ, որ զինքը տեսնելուն պէս՝ իբրեւ թէ շատոնց կճանաչէր՝ իրեն ըսաւ . « Դուն ես Սիմոն՝ որդի Յովնանու, գու պիտի կոչուիս Կեթաս, որ թարգմանի Պետրոս կամ՝ վիմ :

Յիսուս իւր քովը կկանչէ Փիլիպպոսն ու Նաթանիէլը : — Երկրորդ օրը երբ Յիսուս Գալիլիա կերթար՝ ճամբան

Փիլիսոսոփայութեան անուանով մարդ մը տեսաւ, եւ « ետեւէս եկուր »
ըսաւ նմա : Փիլիսոսոփայութեան աշակերտացաւ Յիսուսի, եւ իւր
նախնայի ընտանիքի հետ հանգիստացաւ : « Մովսէսի եւ մար-
գարէից աւետած Յիսուսը գտանք, ըսաւ, որ է որդի Յով-
սեփայ ինազարեթէ : — Միթէ նազարեթէն լաւ բան մը
կեննէ » պատասխանեց նախնայի : — « Եկ եւ տես », կրկնեց
Փիլիսոսոփայ : Երբ տեսաւ Յիսուս որ նախնայէլ իրեն
կուգար՝ « Ահա արդարեւ Իսրայելացի՛, յորում նենգու-
թիւն ոչ գոյ » ըսաւ : Զարմացաւ նախնայէլ. « Զիս ուս-
տի կճանաչես » ըսաւ : Պատասխան տուաւ Յիսուս եւ ըսաւ .
« Դեռ Փիլիսոսոփայ զքեզ չկանչած՝ տեսայ զքեզ թղենուոյն
տակը կայնած » : Այս պատասխանին վրայ աւելի եւս զար-
մանալով նախնայէլ, « Խնքի, դու ես որդի Աստուծոյ,
դու ես թագաւորն Իսրայելի » ըսաւ : Պատասխանեց իրեն
Յիսուս . « Անոր համար կհաւատաս որ զբոլորցի թէ զքեզ
թղենուոյն տակը տեսայ, բայց դեռ շատ աւելի մեծամեծ
բաներ պիտի տեսնես : Ամէն ամէն (իրաւցրնէ) ասեմ ձեզ .
պիտի տեսնէք որ երկինքը պիտի բացուի, եւ հրեշտակք
Աստուծոյ պիտի ելնեն ու իջնեն իվերայ Որդւոյ մար-
գոյ » : — Այս նախնայէլն է որ յետոյ Բարսուղիսէոս կոչե-
ցաւ եւ եղաւ առաքեալ Հայաստանեայց :

Հարսանիք Կանայ, եւ առաջին հրաշագործութիւն Յիսուսի :
— Երեք օր ետքը Գալիլիոյ Կանա քաղաքին մէջ Հարսանիք
եղաւ . հոն էր նաեւ Յիսուսի մայրը : Ինքն Յիսուս եւս
հրաւիրուեցաւ, եւ աշակերտացը հետ գնաց, որք որպէս
տեսանք՝ դեռ այս չորսն էին Անդրեաս, Սիմոն Պետրոս,
Փիլիսոսոփայ եւ նախնայի : Հարսանեաց հանգէսը տակաւին
կէս չեղած՝ յանկարծ գինին կպակսի . մայրը կիմացընէ
զայն Յիսուսի եւ միանգամայն կպատուիրէ ծառային որ
նորա ըսածը շուտով կատարեն : Հոն քարէ վեց խոշոր
թակոյկ կային, հրամայեց Յիսուս ծառայից որ զանոնք
լեցընեն : Մինչեւ բերանը լեցուցին բերին . « Տարէք տա-
ճարապետին տուէք » ըսաւ : Տարին, եւ տաճարապետը
գինի եղած ջրոյն համն որ առաւ՝ զարմացաւ, եւ գնաց
փեսային « Ամէն մարդ, ըսաւ, աղնիւ գինին առաջ կըստ-
նէ, եւ երբոր հրաւիրեալք կարբենան՝ յայնժամ յուր

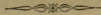
գինին կբաժնեն. իսկ դու ազնիւ գինին մինչեւ հիմա պահեր ես»: Այս առաջին հրաշքն է որ ըրաւ Յիսուս իՎանա Գալիլիացւոց, եւ յայտնեց իւր փառքը. եւ աշակերտքն որ իրեն հաւատացեր էին՝ եւս առաւել հաստատուեցան իրենց հաւատքին մէջ:

Աստուածամօր հետ հարսանիք հրաւիրուած չյիշատակուիր աստուածահայրն Յովսէփ. եւ որովհետեւ անկէց ետքն ալ անունը չյիշուիր, հաւանական կերեւի որ Յիսուս ինքզինքը յայտնելէն յառաջ վախճանած էր նա:

Յիսուս տաճարէն դուրս կվնակէ վաճառականները: — Մօրն ու աշակերտացը հետ հարսանիքէն դարձաւ եկաւ Յիսուս հարուստ ու բազմամարդ Կաթառնատմ քաղաքը՝ Յորդանանու բերանը՝ Տիրեռեայ ծովուն մէջ, ուր եւ հաստատեր էր իւր սովորական բնակութիւնը՝ իբրեւ կեդրոն իւր քարոզութեանցը: Որովհետեւ զասկի տօնը մօտ էր, անկէց գնաց Երուսաղեմ, եւ երբ տաճարը մտաւ տեսաւ որ վաճառականները հօն կովեր՝ ոչխարներ ու աղաւնիներ կվաճառէին զօհերու համար, լուծայափոխներ ալ ստակ կիտխէին: Իւր ձօրը սրբավայր տաճարին այս անարգանացը վրայ բարկացած՝ չուանէ խարազան մը շինեց, անով վաճառականները տաճարէն դուրս վանեց, լուծայափոխաց սեղաններն եւս կործանեց՝ ըսելով. « Առէք դուրս տարէք ասոնք, եւ ձօրս տունը՝ վաճառատուն մի ընէք »: Հրէից մէջէն ոմանք հարցուցին իրեն թէ ինչ նշանով կարօզ էր ցուցանել իրենց որ վաճառականներն այսպէս վրնտելու իշխանութիւն ունէր: « Տաճարը քակեցէք, ըսաւ Յիսուս, եւ երեք օրուան մէջ կանգնեմ: — Քառասունեւվեց տարուան մէջ շինուեցաւ այդ տաճարը, պատասխանեցին Հրեայք, եւ դուն երեք օրուան մէջ պիտի կանգնես ». վասն զի չէին հասկընար որ իւր մարմնոյն տաճարին համար կըսէր. որովհետեւ պիտի մեռնէր եւ երեք օրէն յարութիւն պիտի առնէր: Ուստի եւ յարութեան օրը յիշեցին զայն աշակերտք իւր եւ հասկըցան որ իւր մահուանն ու յարութեանը համար է եղեր իւր այն խօսքը:

Գ Լ Ո Ի Խ Գ.

ՆԻԿՈՂԵՄՈՍԻ ԳԱՐՁԷՆ ՄԻՆՁԵՒ ԱՆԴԱՄԱՆՈՒԹԻՆ ԲԺՇԿՈՒԻԼԸ

Նիկողեմոս գիշերով Յիսուսի կերթայ : — Յովհաննու Յիսուսի վրայ տուած վկայութիւնը : — Յիսուս եւ կինն Սամարացի : — Բանտարկութիւն Յովհաննու : — Նազարեթի մէջ Յիսուսի յարգը չճանչցուիր : — Յիսուս կրժղէ քագաւորազն իշխանի որդին : — Հրաշալի որս ձկանց : — Բժշկութիւն անդամալուծին :

Նիկողեմոս գիշերով Յիսուսի կերթայ : — *Նիկողեմոս անունով Փարխեսցի մը որ եւ իշխան էր Հրէից, գիշերանց եկաւ Յիսուսի ու «Վարդապետ, ըսաւ, գիտեմք որ Աստուծոյ է կիսած ես. վասն զի քու ըրած հրաշքներդ ոչ որ կարող է ընել՝ թէ որ Աստուած հետը չլինի» : Պատասխան տուաւ Յիսուս ու ըսաւ. «ձմարիան ըսեմ քեզ, զի մինչեւ որ մէկը վերստին չճնանի՝ Աստուծոյ արքայութիւնը չէ կարող տեսնել» : Ըսաւ իրեն Նիկողեմոս. «Ի՞նչպէս ծեր մարդը կարող է նորէն ծնանիլ. միթէ կարելի է վերստին մօրը փորը մանել կրկին ծնանիլ» : Պատասխան տուաւ Յիսուս ու ըսաւ. «Ամէն ամէն ասեմ քեզ, մինչեւ որ մէկը չճնանի իջրոյ եւ իհոգւոյ՝ չկրնար Աստուծոյ արքայութիւնը մտանել : Վասն զի մարմնէն ծնածը՝ մարմին է, եւ հոգիէն ծնածը՝ հոգի է» : Նիկողեմոս չէր հասկրնար որ Յիսուս մկրտութեան ծնանելուն համար կըսէր. եւ երբոր նորէն տարակուսանօք ու զարմացմամբ «Այդինչպէս կրնայ լինել» ըսաւ. — «Վարդապետ Իսրայելի ես դուն, պատասխանեց Յիսուս, եւ զայն չէս գիտեր» : Եւ ապա սկսաւ ըսել. «Այնպէս սիրեց Աստուած զաշխարհ, մինչեւ իւր միածին Որդին տուաւ, որպէս զի աշխարհս իրմով փրկուի : Ինչպէս Մովսէս անապատին մէջ օձը բարձրացոյց, նոյնպէս պիտի բարձրանայ նաեւ Որդին մարդոյ : Իրեն հաւատացողները պիտի չկորսուին, եւ յաւիտեան կան կեանք պիտի ընդունին. իսկ իրեն չհաւատացողները պիտի դատապարտուին : Եւ մարդիկ անոր համար պիտի դատապարտուին որ լոյս եկաւ յաշխարհ, եւ իրենք*

խաւարը լուսէն աւելի սիրեցին . վասն զի գործերնին չա-
րութեան գործեր էին . որովհետեւ ս'վ որ չար կգործէ՝
լոյսը կատէ ; եւ լուսին չգար որպէս զի գործքը չյան-
գիմանուին : Իսկ ճշմարտութիւն ընողը՝ լուսին կուգայ ;
որպէս զի գործքը յայանուին եւ իմացուի թէ Աստուծով
գործուած են :

Յովհաննու Յիսուսի վրայ տուած վկայութիւնը : —
Երուսաղեմէն ելաւ Յորգանանու քովերն եկաւ Յիսուս ; եւ
աշակերտացը հետ հոն տեղուանքը պտըտելով կըբարոզէր
ու շատերը կմկրտէր : Հոն մօտ կմկրտէր նաեւ Յովհաննէս :
Իւր աշակերտքը տեսնելով որ բազմաթիւ ժողովուրդ կեր-
թան Յիսուսէն կմկրտուին ; եկան իրեն ըսին « Ռաբբի ; նա
որ Յորգանանու միւս կողմը հետդ էր եւ որուն համար
դու վկայեցիր ; ահա անիկ կմկրտէ եւ ամէնքն իրեն կեր-
թան » : Պատասխան տուաւ Յովհաննէս « Մարդս ինքն իրեն
բան մը չկրնար ընել՝ մինչեւ որ երկնքէն իրեն իշխա-
նութիւն չտրուի : Ահա կվկայէք որ ըսի ձեզ թէ ես Քրիս-
տոս չեմ ; այլ նորա առջեւէն զրկուած եմ : Ով որ հարս
ունի՝ նա է փեսայ . իսկ բարեկամ՝ փեսային նա՝ որ փե-
սային ձայնը կլսէ եւ կուրախանայ . արդ իմ այս ուրա-
խութիւնս լցուած է : Պէտք է որ այսուհետեւ ինքը աճի
եւ ես մեղմանամ » : Եւ հասկըցնելով իրենց թէ Քրիստոս
Որդի Աստուծոյ էր ; վրայ բերաւ . « Հայր կսիրէ իւր Որ-
դին ; եւ ամէն բան նորա ձեռքը տուած է : Ով որ Որ-
դւոյն կհաւատայ ; յաւիտենական կեանք կընդունի . եւ ս'վ
որ Որդւոյն չհնազանդիր՝ կեանք պիտի չտեսնէ ; եւ Աս-
տուծոյ բարկութիւնը իւր վրայ պիտի գայ » :

Յիսուս եւ կիկն Սամարացի : — Երբ լսեց Յիսուս որ
Փարիսեցիք իմացեր են որ ինքը Յովհաննէս Մկրտչէն ալ
աւելի մարդ կմկրտէ ; — իրենք որ նորա վրայ նախանձելով՝
վերջապէս ըրեր չըրեր բանս զնեւ տուեր էին ; — որով-
հետեւ դեռ ժամանակը չէր հասեր՝ Հրէաստանէն ելաւ
նորէն Գալիլիա եկաւ : Սամարացւոց երկրէն անցնելու
ժամանակին՝ նոցա Սիւքար քաղաքը հասաւ ; որ մօտ էր
Յակոբ նահապետին իւր Յովսէփ որդւոյն տուած գեղին .
հոն աղբիւր մըն ալ կար զոր Յակոբ փորել տուեր էր ; եւ

յանուն իւր՝ աղբիւր Յակոբայ կկոչուէր: Որովհետեւ ճամբէն յոգնած էր Յիսուս, ինքն աղբեր վրայ նստաւ, եւ աշակերտքը քաղաքը զրկեց որ քիչ մը կերակուր բերեն:

Այն միջոցին Սամարացի կին մը կուգար աղբիւրէն ջուր քաշելու. « Ինձ քիչ մը ջուր տուր որ խմեմ » կրսէ իրեն Յիսուս: — « Դուն որ Հրեայ ես, ինչպէս խմելու ջուր կուզես յինէն, կպատասխանէ նա, որ կին Սամարացի եմ, եւ Հրեայք ոչ երբէք Սամարացւոց ձեռքէն բան կառնուն: — Թէ որ գիտնայիր դուն, պատասխան կուտայ Յիսուս, թէ ո՞վ է քեզմէ խմելու ջուր ուզողը՝ Աստուծոյ քեզի ըրած պարզելը կհասկընայիր, եւ դուն եւս իրմէ ջուր կուզէիր, եւ քեզի կենդանի ջուր (Հոգւոյն Սրբոյ շնորհքը, Աստուծոյ իմաստութիւնը) կուտար »: Չըմբռներ կինը Քրիստոսի խօսքերուն իմաստը, եւ կդառնայ, Տէր, կրսէ կինը, դուն եւ ոչ դոյլ ունիս, եւ ջրհորը խոր է, ուստի ուրեմն կենդանի ջուր պիտի գտնես: Միթէ դուն այս ջրհորը մեզ տուող մեր Աբրահամ հօրմէն աւելի մեծ մարդ մի ես. ինքը ասկէց խմած է, խմած են նաեւ իւր որդիքն ու խաշինքը: — Այդ ջրէն խմողը, կպատասխանէ Յիսուս, նորէն կծարաւի. բայց իմ տալու ջրէս խմողն՝ յաւիտեան չծարաւիր »: — « Տէր, կրսէ Սամարացին զարմացած, այն ջրէն տուր ինձ, որպէս զի մէյ մըն ալ չըծարաւիմ, եւ հոս չգամ ջուր չքաշեմ: — Գնա էրիկդ կանչէ ու հոս եկուր »: կրսէ իրեն Յիսուս: « էրիկ չունիմ » կըպատասխանէ կինը. « Լաւ ըսիր թէ չունիս, կկրկնէ Յիսուս, որովհետեւ հինգ էրիկ փոխեցիր, եւ այժմու ունեցածդ քու էրիկդ չէ »: Կսոսկայ կինը, « Տէր, ինձ կերեւի որ մարգարէ մի ես » կրսէ. եւ խօսքը փոխելով վրայ կբերէ, « Մեր հայրերը այս լեռան վրայ (Գարիղիս) զԱստուած պաշտեցին. եւ դուք Հրեայք կրսէք թէ Երուսաղէմ է միայն զԱստուած պաշտելու արժանի տեղը: — Կին դու, հաւատա ինձ, կպատասխանէ Յիսուս. որ ժամանակ պիտի գայ որ ոչ այս լեռան վրայ եւ ոչ Երուսաղէմ երկրպագութիւն պիտի ընեն մարդիկ Հօր. ճշմարիտ երկրպագուք երկիր պիտի պագանեն Հօր, հոգւով եւ ճշմարտութեամբ. վասն զի եւ Հայր այնպիսի երկրպագուս իւր խնդրէ: Հոգի է Աս-

տուած, պէտք է որ իւր երկրպագունքն եւս հոգւով եւ ճշմարտութեամբ երկրպագութիւն ընեն իրեն: — Գիտեմք կրօնէ կինը, որ Մեսիա պիտի գայ որ Քրիստոս պիտի կոչուի. երբոր գայ, ամէն բան մեզ պիտի պատմէ: — Ես եմ այն Մեսիայն» կպատասխանէ Յիսուս:

Իւր այս խօսքն ըսած ժամանակը Սիւքարէն կուգան կհասնին աշակերտքը, եւ շատ կզարմանան որ կնոջ մը հետ այնպէս մինակ կեցեր կխօսէր. բայց չեն համարձակիր իրեն բան մը ըսելու կամ ինչ խօսիլն հարցունելու: Միայն կաղաչեն իրեն որ նստի կերակուր ուտէ: «Ռաբբի, հաց կեր կըսեն: — Ես ուտելու կերակուր մը ունիմ, կգրուցէ Յիսուս, զոր գուք չէք գիտեր»: Աշակերտքն կսկսին իրարու նայիլ հարցունել թէ արդեօք մէկն իրեն ուտելու բան բերան: Յիսուս նոցա տարակոյսը փարատելու համար, «Իմ կերակուրս այն է, կպատասխանէ, որ զիս զրկողին Հօր Աստուծոյ կամքը կատարեմ»:

Այն միջոցին Սամարացի կինը սափորը թողեր, քաղաք վազեր գնացեր ու Յիսուսի հետ ըրած խօսակցութիւնը պատմելով, «Եկէք տեսէք այս մարդը, կըսէր, որ ամէն ըրածս զրուցեց. մի գուցէ ինքն է Քրիստոսն: Բազմութեամբ քաղաքէն ելան եկան, եւ աղաչեցին զՅիսուս որ գայ իրենց քաղաքը բնակի: Խնդիրքնին կատարեց, եր-

կու օր կեցաւ հոն քարոզեց . խօսածներուն վրայ զմայլելով շատերն իրեն հաւատացին, եւ Սամարացւոյն կըսէին որ «Ա՛լ իրեն (Յիսուսի) հաւատալու համար քու վկայութեանդ կարօտ չեմք, որովհետեւ մեք իսկ լսեցինք իրմէ, եւ գիտեմք որ ինքն է ճշմարիտ փրկիչ աշխարհի» :

Բանտարկութիւն Յովհաննու : — Չորրորդապետն Հերովդէս — Անրիպաս իւր Փիլիպպոս եղբօրը Հերովդիս կնոջն հետ ամուսնացեր էր . բայց որովհետեւ Յովհաննէս յանդիմանելով իրեն կըսէր թէ «Չես կարող եղբօրդ կինը քեզ կին առնուլ», Հերովդիս վրան ռի պահելով՝ ամէն որոգայթ կլարէր զինքը սպաննել տալու . Հերովդէս գիտնալով որ արդար եւ սուրբ մարդ է, եւ ժողովուրդը մարգարէի տեղ զինքը գրած է, չէր համարձակեր մեռցունելու, մանաւանդ թէ շատ բանի մէջ նորա խորհրդովը կվարուէր : Այս բանը՝ եւ եւս Հերովդիայի սիրտը տագնապով կլեցունէր, վասն զի կվախնար որ մի գուցէ օր մը Հերովդէս Յովհաննու խօսքը կատարէ ու զինքն արձըկէ : Վերջապէս վախճանին հասաւ . չարահայտ կինը համոզեց զՀերովդէս, եւ Յովհաննէս բանտ դրուեցաւ հրամանաւ չորրորդապետին :

Նազարեթի մէջ Յիսուսի յարգը չճանչցուիր : — Երկու օր Սամարացւոց Սիւքար քաղաքը կենալէն ու քարոզութեամբը շատերը դարձունելէն յետոյ ճամբայ ելաւ Յիսուս եւ եկաւ Գալիլիա : Շուտ մը բոլոր գաւառին մէջ իւր գալստեան համբաւը տարածեցաւ, եւ ինքը Հրէից ժողովարաններ (սինոգոգ) կմտնէր կսովրեցընէր՝ կքարոզէր եւ ամենէն կփառաւորուէր : Անկէց եկաւ Նազարէթ՝ իւր անած ու մեծցած քաղաքը . ըստ սովորութեան իւրում շաբաթ օրը ժողովարանը մտաւ եւ նսայեայ մարգարէութիւնը բերին իրեն տուին որ կարդայ : Ոտք ելաւ Յիսուս, գիրքը բացաւ, եւ գիպուածով այն տեղը բացուեցաւ՝ յորում գրուած էր . «Հոգի Տեառն իվերայ իմ՝ վասն որոյ եւ օծ իսկ զիս . աւետարանել աղքատաց առաքեաց զիս, բժշկել զբեկեալն սրտիւք, քարոզել գերեաց զթողութիւն եւ կուրաց տեսանել, արձակել զվիրաւորս իթողութիւն, քարոզել զտարեկան Տեառն ընդունելի» : եւ գիրքը գո-

ցելով, պաշտօնէին տուաւ եւ նստաւ. եւ մինչդեռ ամե-
նուն աչքը վրան էին, «Այսօր ահա կատարեցաւ սուրբ գրոց
այս խօսքն» ըսաւ իրենց Յիսուս: Ամէնքը բերնէն ելած
շնորհալի խօսքերուն ու վարդապետութեանը վրայ կզար-
մանային. եւ իւր ընտանեաց խեղճութիւնը մտքերնին
բերելով հաւատաւնին չէր գար, եւ տարակուսանօք իրա-
բու կըսէին, «Միթէ հիւսան որդին ինքը չէ. միթէ մայ-
րը Մարիամ չըկոչուիր, եւ եղբարքը՝ Յակոբոս, Յովսէփ,
Սիմոն եւ Յուդաս: Բոլոր քոյրերն ալ մեր քովն են. արդ-
ուստի առեր է սա այսպէս խօսելու եւ հրաշքներ ընելու
կարողութիւնը: (*)» Հասկըցաւ Յիսուս նոցա թերահաւա-
տութիւնն ու ըսաւ. «Անշուշտ պիտի ըսէք ինձ այս առա-
կը, Իժիշկ, բժշկեա զանձն քո. Կափառնաում ըրածներդ,
հոս գաւառիդ մէջ ալ ըրէ: Ճշմարիտ կըսեմ ձեզի, մար-
գարէն՝ իւր գաւառին մէջ պատիւ չունի: Յիրաւի կըսեմ
ձեզի. եղիայի ժամանակը Իսրայելի մէջ շատ այրիներ կայ-
ին երբ փակեցան երկինք երեք տարի եւ վեց ամիս,
եւ բոլոր երկիրը մեծ սով եղաւ: Եւ եղիա նոցա մէջէն
Սարեփիթայ Սիդոնացւոյ այրւոյն միայն յուղարկեցաւ:
Եղիսէ մարգարէին օրերն ալ Իսրայելի մէջ շատ բորոտ-
ներ կային, եւ նեեմսու ատրիէն զատ ոչ ոք սրբուեցաւ»:
Այս յանդիմանութեան վրայ այնչափ բարկութեամբ լե-
ցուեցան ունկնդիրք, որ վազեցին բռնեցին զինքը, տա-
րին լեռն հանեցին, որոյ վրայ քաղաքնին շինուած էր,
որպէս զի անկէց վար գահավէժ նետեն զինքը. բայց Յի-
սուս իւր աստուածային ամենակարողութեամբը մէջբերնէն
անցաւ գնաց, եւ մէկը չկըցաւ զինքը բռնել:

Յիսուս թագաւորազն իշխանի որդին կըժղկէ: — Դար-
ձաւ Յիսուս Գալիլիա, եւ անկէց եկաւ Կանա քաղաքը, ուր
ջուրը զինի գարձուցեր էր: Թագաւորազն իշխանին մէկը
լսելով թէ Յիսուս Հրէաստանէն Գալիլիա եկեր է, կվազէ
կուգայ եւ կաղաչէ որ գայ Կափառնաում՝ իւր մեռնելու վրայ

(*) Այս յիշատակուած եղբարք եւ քորք Յիսուսի՝ ըստ մեկնւցաց՝ որդիք է-
ին Յովսէփայ, զորս առաջին կնոջմէն ունեցեր էր, սուրբ Աստուածամօրն հետ
զեռ չպսակուած: Կամ ըստ այլոց՝ Ս. Կուսին քրոջը որդիքն էին. ըստ
Հրեից՝ մորձաւոր ազգականքն, և որայր եւ քոյր կանուանուէին:

եղած որդին բժշկէ : « Մինչեւ որ հրաշք չտեսնէք : չէք հաւատար » ըսաւ իրեն Յիսուս. բայց թաղաւորազնը « Տէր, փութա հասիր, կըսէր, քանի որ որդիս չէ մեռեր : — Գնա, պատասխանեց Յիսուս, որդիդ կենդանի է » : Հաւատաց իշխանը Յիսուսի խօսքին, եւ կախառնառում վազելու ժամանակ՝ առջեւն ելան իրեն ծառաները եւ աւետիս կուտային որ որդին առողջացաւ : Առողջանալուն ժամը հարցուց, եւ երբ զրուցեցին թէ երէկ եօթներորդ ժամուն ջերմը զինքը թողուց, իմացաւ որ Յիսուսին իրեն « Գնա, որդիդ կենդանի է » ըսած վայրկենին բժշկուեր է. եւ հաւատաց Յիսուսի ինքը եւ բոլոր իւր տունը :

Հրաշալի որս ձկանց : — Անկէ ելաւ եկաւ Գեկնեսարեթայ (Տիբերեայ) ծովակին քով, եւ սկսաւ քարոզել ժողովրդեան. բայց երբոր բազմութիւնը չորս կողմը խիստ շատ դիզուեցաւ, հոն երկու նաւ կային ձկնորսի, անոնց մէկուն մէջ մտաւ որ Սիւննին էր, եւ սղաչեց որ քիչ մը ցամաքէն հեռու տանի. եւ սկսաւ նաւուն մէջէն ժողովուրդը ուսուցանել : Եւ երբ քարոզը լմնցուց, ըսաւ Սիմոնի որ քիչ մը դէպ իխորը բացուի եւ ուռկաննին նետեն : « Վարդապետ, ըսաւ Սիմոն, բոլոր գիշերն աշխատեցանք եւ բան մը չկրցանք բռնել. բայց խօսքդ կատարելու համար ահա կնտեմք » : Մէկէն ուռկանները բազմութեամբ ձկանց լցուեցան մինչեւ կպատուտէին : Հարկ եղաւ որ միւս նաւն օգնութեան կանչեն. եւ երկու նաւերն ալ լցուեցան մինչեւ ընկղմելու մօտ : Այս որ տեսաւ Սիմոն Պետրոս, սարսափեցաւ, Յիսուսի ոտքն ընկաւ ու « Ինձմէ հեռու գնա Տէր, կըսէր, վասն զի մեղաւոր մարդ եմ ես » : Նոյնպէս վախ պատեր էր նաեւ իւր որսակիցքը զՅակոբոս եւ զՅովնաննես՝ Զեբեդեայ որդիքը : Բայց Յիսուս վախերնին փարատեց ու քաջալերեց զանոնք ըսելով, « Մի վախնաք, ասկէ ետքը զմարդիկ պիտի որսաք իկեանս » : Անոնք ալ նաւերնին ցամաք քաշեցին, ամէն բաներնին թողուցին ու Յիսուսի ետեւէն գնացին, եւ իրմէ չբաժնուեցան, մինչդեռ Պետրոս կանա Գալիլիացւոց հարսնիքէն յետոյ իրմէ բաժնուեր ու նորէն իւր ձկնորսութեանը դարձեր էր :

Բժշկութիւն անդամալուծին: — Օր մը երբոր Յիսուս
Կափառնառւմի մէջ տուն մը կեցած կքարողէր, առջեւը
նստեր էին փարիսեցիք եւ օրինաց վարդապետք, եւ Գա-
լիլիացոց ամէն քաղաքներէն՝ Հրէաստանէն եւ երուսա-
ղեմէն բազմութիւն եկած տունը լցուած էին, եւ ահա
չորս հոգի մահճօք անդամալոյծ մը վերուցած կբերէին:
Սոքա դրան առջեւի բազմութիւնն որ տեսան՝ ներս մըտ-
նելէն յուսահատեցան, բայց ոչ եւ զՅիսուս տեսնելէն:
Հնարքը գտան, անդամալոյծը տանիքն հանեցին, եւ ձե-
ղունը բանալով՝ հիւանդը մահճօքն հանդերձ չուաններով
Յիսուսի առջեւն իջուցին: Յիսուս նոցա կենդանի հա-
ւատքն որ տեսաւ՝ «Այր դու, ըսաւ, թողեալ լիցին քեզ
մեղք քո»: Բարիատեաց եւ նախանձոտ դպիրքն ու փարի-
սեցիքը որ հոն նստած էին, սկսան մտքերնէն ըսել, «Այս
ո՞վ է որ այսպիսի հայհոյութիւն կխօսի. ո՞վ կարէ թողուլ
զմեղս՝ բաց յԱստուծոյ»: Յիսուս անոնց խորհուրդն իմա-
նալով՝ «Ի՞նչ կմտածէք, ըսաւ. ո՞րն աւելի դիւրին կկար-
ծէք. թողեալ լինի քեզ մեղք քո, ըսել՝ թէ՛ ել եւ գնա:
Բայց որպէս զի գիտնաք թէ՛ Որդի մարդոյ իշխանութիւն
ունի մեղաց թողութիւն տալու, ե՛լ առ մահիճդ եւ տունդ
գնա» ըսաւ անդամալուծին, որ առ ժամայն ամենուն առ-
ջեւն ելաւ, մահիճը կռնակը զարկաւ եւ անպատմելի ու-
րախութեամբ տուն դարձաւ՝ փառաւորելով զԱստուած:
Փառաւորեցին զԱստուած նաեւ բոլոր հանդիսականք, հի-
ացան, վախով լցուեցան եւ «Այս ինչ նորատեսիլ հրաշք
է որ այսօր տեսանք» կըսէին իրարու:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե.

ՄԱՏԹԷՆՍԻ ԿՈՉՄԱՆԵՆ ՄԻՆՉԵՒ ՅԻՍՈՒՍԻ ԼԵՌՆԷՆ ԻՋՆԱԼԸ

Կոչումն Մատթէոսի. Վիճաբանութիւն փարիսեցւոց : — Պէտք է բարիք բնել ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ : — Ընտրութիւն երկոտասան առաքելոց : — Քարոզ իլերին : — Ութ երանութիւնք : — Առաքեալք աղ են երկրի եւ լոյս աշխարհի : — Պէտք է պահել զամենայն օրէնս : — Պէտք է նախատանաց ներել եւ սիրել զթշնամիս : — Մեղաց դիտարութիւնն անգամ յանցանք է : — Ամենեւին պէտք չէ երդնուլ : — Չարին պէտք է բարիս հատուցանել : — Իցոյցս մարդկան ողորմութիւն չտալ : — Իցոյցս մարդկան չաղօթել : — Իցոյցս մարդկան չծոմապահել : — Անցաւոր հարստութիւն դիզելոս, չաշխատիլ : — Աստուծոյ նախախնամութեանը պէտք է մանաւանդ ապաւինիլ : — Ուրիշը չդատել : — Խնդրեցէք զԱստուած :

Կոչումն Մատթէոսի. Վիճաբանութիւն փարիսեցւոց : — Փարիսեցիք եւ դպիրք տեսնելով որ բոլոր ժողովուրդը Յիսուսի ետեւէն կերթայ եւ իրենց ժողովարաններն անմարդի կմնան, ամէն ջանք կընէին որ վրան յանցանք մը գըտնեն : Օր մը Յիսուս երբ պտըտելու ելեր էր՝ մաքսատան մէջ նստած Ղեւի (Մասթոս) անուհով մաքսաւոր մը կտեսնէ, « ետեւէս եկուր » կըսէ անոր. եւ նա շուտ մը կընէ ետեւէն կերթայ, իւր տունը կհրաւիրէ զՅիսուս եւ մեծ ընդունելութիւն կընէ : Սեղանի վրայ հետերնին ճաշակից կնստին նաեւ շատ մը մաքսաւորներ եւ խառնադնաց մարդիկ : Բժախնդիր փարիսեցիք եւ դպիրք որ պատրաստ կեցած էին եւ մեղադրելու առիթ կիմտուէին, կուգան Յիսուսի աշակերտացը կտրտնջեն եւ « Ինչո՞ւ մաքսաւորաց եւ մեղաւորաց հետ կուտէք ու կխմէք » կըսեն : Կըսէ Յիսուս եւ պատասխան կուտայ նոցա. « Ողջերու բժիշկ պէտք չէ : » հապա հիւանդաց. եւ ես չեկայ որ արդարներն կօչեմ՝ յապաշխարութիւն, այլ մեղաւորները : — Ինչո՞ւ Յովհաննու աշակերտները ստէպ պահք կբռնեն եւ աղօթք կընեն, նոյնպէս նաեւ փարիսեցւոցը, եւ քուկիմներդ կուտեն կխմեն, ըսին : — Քանի որ փեսայն հետերնին է, պատասխանեց Յիսուս, միթէ կարող էք հրամայել փեսաւորաց որ պահք բռնեն : Պիտի գան օրեր որ փեսայն իրենց-

մէ պիտի առնուի, այն ատեն իրենք եւս պահք կբռնեն» . եւ ասով կիմացընէր իւր մահուանէն յետոյ առաքելոց եւ աշակերտաց կրելու նեղութիւնն ու չարչարանքը, միանգամայն՝ պահոց օրէնսդրութիւնը : Այս ալ ըսաւ նոցա թէ «նոր հանգերձը հնցած զգեստին վրայ կարկտան չդըր-ւիր, ինչպէս նաեւ ոչ ոք նոր գինին՝ հին տիկի մէջ կզնէ» : Այս օրինակով կուզէր իրենց հասկընել որ նոր օրէնքը չէր կրնար հին օրինաց անձուկ ու հնացեալ արարողու-թեանցը մէջ ամփոփուիլ :

Պէտք է բարիք ընել ամէն տեղ եւ ամէն ժամանակ : — Շաբաթ օր մը արտօրէից մէջէն կանցնէր Յիսուս, եւ իւր աշակերտքը անօթի լինելով՝ հասկ կփրցընէին, ափով կշփէին կտարկէին ու կուտէին : Փարիսեցիք տեսնելով զայն կաստեն՝ ըսելով. «Ի՞նչ կընէք. շաբաթ օրն այսպիսի բան ընել կարգելուն օրէնք : — Մի՞թէ չէք կարգացած Դաւթին ըրածը, պատասխան տուաւ նոցա Յիսուս, երբօր ինքն ու իրենները անօթեցան. ինչպէս Աստուծոյ տունը մտաւ, եւ առաջաւորութեան հացը կերաւ եւ իւր հետն եղողներուն կերուց, զոր ըստ օրինաց քահանայապետք եւ քահանայք միայն կարող էին ուտել : Մի՞թէ չէք կարգացած օրինաց մէջ որ շաբաթ օրերը քահանայք տաճարին մէջ շաբաթը կպղծեն, եւ անմեղք են : Ասեմ ձեզ զի մեծ քան զտաճարն է աստ : Թէ որ գիտնայիք թէ ի՞նչ է Աստուծոյ այս խօսքը Ողորմութիւն կուզեմ եւ ոչ զոն, ապա չէիք գատապարտեր այս անպարտ անմեղները : Գիտցէք եւ զայս որ Տէր է Որդի մարդոյ շաբաթու» :

Անկէց եկաւ մտաւ Յիսուս ժողովրդանոցը, եւ Փարիսեցիք եւ դպիրք անհամբեր կսպասէին որ բժշկութիւն մը ընէ, որպէս զի վրան չարիք խօսելու առիթ ունենան : Հոն ձեռքը չորցած մարդ մը կար. Յիսուս իւր չարախօսացն ու նախանձոտացը միտքը գիտնալով, եւ ուզելով իսկ երեւան հանել նոցա մարդատեաց ու անձնասէր կեղծաւորութիւնն ու անհիմն բարեպաշտութիւնը, հրամայեց ձեռքը դօսացած մարդուն որ գիմացը գայ. եւ ինզճը մէկէն վալեց եկաւ կանգնեցաւ : Յայնժամ դարձաւ

Յիսուս առ Փարիսեցիս եւ առ դպիրս, եւ « Ձեզ բան մի
հարցընեմ, ըսաւ. զի՞նչ արժան է իշաբաթու, բարիք
ընել թէ չար գործել, ոգի մի ապրեցուցանել թէ կորու-
սանել: Ձեզմէ մէկը եթէ ոչխար մի ունենայ՝ որ շաբաթ
օրը խորխորատ ընկնի, միթէ չըբռներ չըհաներ զայն:
Իսկ արգ սրչափ եւս առաւել է մարդ քան զոչխար. ա-
պա ուրեմն պարտ է իշաբաթու բարիս գործել»: Եւ այն
կեղծաւորաց վրայ զայրագին աչքերը դարձուց նայեցաւ
Յիսուս, եւ ըսաւ ցաւագարին. « Ձեռքդ երկնցսր». եւ
նա երկնցուց. եւ անդէն միւս ձեռքին պէս ողջացաւ: Յի-
մարութեամբ եւ նախանձով լցան Փարիսեցիք եւ դպիրք,
ամօթով լցուած դուրս ելան եւ խորհուրդ կընէին թէ
ինչպէս զՅիսուս բռնել մեռցընել տան, որ այնպէս ի-
րենց խորամանկ կեղծաւորութիւնը դուրս հանելով՝ պա-
տիւնին մէկ ստրկի կլինէր մինչեւ այն ժամանակ խաբուած
ժողովրդեան առջեւը: Յիսուս չար մտքերնին գիտնալով՝
հեռացաւ, եւ խուռն բազմութիւն ժողովրդեան ետեւէն
գնացին բժշկուելով ու փառաւորելով զԱստուած:

Ընտրութիւն երկոտասան Առաքելոց: — Այն օրերն Յի-
սուս լեռ մը ելաւ եւ բոլոր գիշերն աղօթքով անցուց:
Առաւօտը կանուխ աշակերտները առջեւը կանչեց՝ որոց
թիւն հետ զհետէ բազմացեր էր, մէջերնէն տասուերկու
հոգի ընտրեց եւ անուննին առաքելա՛յ՝ այսինքն զրկուած
դրաւ, որովհետեւ զիրենք ընդ ամենայն աշխարհ պիտի
զրկէր՝ իւր Աւետարանն ու Վարդապետութիւնը քարոզե-
լու, հիւանդներ բժշկելու եւ զգեւս հալածելու: Եւ սո-
քա էին. Սիմոն զոր եւ Պետրոս անուանեց, Անդրեաս՝ եղ-
բայր նորա, Յակոբոս եւ Յովհաննէս, Փիլիպպոս եւ Բարթողի-
մէոս կամ Նաքանայեղ, Մատթէոս եւ Թովմաս, Յակովբոս Աշխեայ,
եւ Յուդա Իսկարիովացի որ իւր վարդապետը պիտի մատնէր:
Այս երկոտասան տգէտ եւ մեղաւոր ձկնորսաց եւ մաք-
սաւորաց ձեռքով՝ բոլոր աշխարհ պիտի դառնայր իճըշ-
մարիտ հաւատս Քրիստոսի:

Քարոզ իլերին: — Ընտրութիւնը լմըննալէն յետոյ, ա-
ռաքեալներուն ու աշակերտներուն հետ մէկտեղ՝ լեբան
վրայէն վար իջաւ, տափարակ տեղ մը նստաւ Յիսուս:

չորս դին դիզուեր պատեր էին աշակերտաց ժողովն ու աշխարհախումբ ժողովրդեան բազմութիւն, որ Գալիլիայէն, Դեկապոլէն, Հրէաստանի ամէն կողմերէն, եւ մինչեւ Տիւրոսի ու Սիւոնի ծովեզերքէն խուռնընթաց կվազէին կուգային իւր քարոզութիւնը լսելու եւ ունեցած հիւանդութիւններնէն բժշկուելու: Տեսաւ Յիսուս լերան ստորոտը դիզուած այն ծովածաւալ կոհակալէտ բազմութիւնը, եւ աչքը աշակերտաց վրայ դարձունելով՝ բացաւ իւր աստուածային բերանն ու ըսաւ .

Ութ երանութիւնք: — « Երանի աղքատաց հոգևով, վասն զի նոցա համար է երկնքի արքայութիւնը:

« Երանի սգաւորաց, վասն զի նոքա պիտի մխիթարուին:

« Երանի հեզոց, վասն զի նոքա պիտի ժառանգեն զերկիր:

« Երանի նոցա որ քաղցած եւ ծարաւի են արդարութեան, վասն զի նոքա պիտի կշտանան:

« Երանի ողորմածաց, վասն զի նոքա ողորմութիւն պիտի գտնեն:

« Երանի նոցա որ սուրբ են սրտիւք, վասն զի նոքա զԱստուած պիտի տեսնեն:

« Երանի խաղաղարարաց, վասն զի նոքա որդիք Աստուծոյ պիտի կոչուին:

« Երանի նոցա որ արդարութեան համար կհալածուին, վասն զի նոցա է երկնից արքայութիւնը »:

Առաքեալք աղ են երկրի եւ լոյս աշխարհի: — «Երանի ձեզի որ պիտի նախատուիք ու հալածուիք ինձի համար. ցնծացէք եւ ուրախ եղիք, վասն զի ձեր վարձքը պիտի շատնայ երկինքի մէջ»:

«Դուք երկրիս աղն էք, թէ որ աղը անհամի՝ ինչո՞վ պէտք է երկիրս համեմի»:

«Դուք աշխարհիս լոյսն էք: Մէկը չկայ որ տանը լոյս տալու համար ճրագը վառէ եւ գրուանին տակը զնէ, հապա աշտանակի վրայ կղնէ, այնպէս ալ դուք, ձեր լուսովը աննախանձաբար պիտի լուսաւորէք զմարդիկ, որպէս զի ձեր բարի գործքերը տեսնելով՝ փառաւորեն ձեր հայրը որ երկինքն է»:

Պէտք է պահել զամենայն օրէնս: — «Մի կարծէք որ ես օրէնքը լուծելու եկայ. զանոնք լուծելու չեկայ ես, այլ զանոնք կատարելու: Իրաւցընէ կըսեմ՝ ձեզի որ երկինք ու երկիր պիտի չանցնին մինչեւ որ օրինաց վերջի գիրն ու մինչեւ վերջի կէտը չկատարուի: Ո՞վ որ այս պատուիրանաց մէջէն նաեւ ամենէն փոքրը լուծէ եւ այնպէս սովրեցունէ մարդկան, փոքր պիտի կոչուի արքայութեան մէջ. իսկ անոնք որ այն պատուիրանները կատարեն եւ ուրիշներուն ալ սովրեցունեն զանոնք կատարել, մեծ պիտի կոչուին երկնից արքայութեան մէջ»:

Պէտք է նախատանաց ներել եւ սիրել զթշնամիս: — «Լսեցէք, առաջիններուն ըսուեցաւ՝ Մի սպանաներ: Այլ ես կըսեմ՝ ձեզի, թէ նա որ պարապ տեղ եղբօրը կըբարկանայ՝ պարտաւոր պիտի լինի դատաստանի. եւ նա որ եղբօրը յիւստ կըսէ՝ պարտաւոր պիտի լինի ատենի, եւ նա որ եղբօրը մորս (անօխտ) ըսէ՝ պարտական պիտի լինի գեհեհի (գժոխքի) կրակին»:

«Սեղանի վրայ պատարագ կամ զոհ մատուցած ժամանակդ, եթէ միտքդ դայ որ եղբայրդ վրագ խէթ մը ունի, սեղանոյն առջեւ թող պատարագդ կամ զոհդ, եւ զնա նախ եղբօրդ հետ հաշտուէ, եւ յետոյ եկուր որ պատարագդ մատուցանես»:

«Սիրեցէք ձեր թշնամիքը, օրհնեցէք ձեզ անիծողները, բարիք բրէք ձեր ատելեացը, եւ աղօթք բրէք նոցա հա-

մար որ զձեզ կչարչարեն ու կհալածեն, որպէս զի արժանի որդիք լինիք ձեր Հօրն որ յերկինս է, որ իւր արեգակն անխտիր չարերու ու բարիներու վրայ կծագէ, եւ անձրեւ կիջեցընէ իվերայ արդարոց եւ մեղաւորաց: Վասն զի թէ որ զձեզ սիրողներն միայն սիրէք՝ ինչ վարձք կունենաք. միթէ եւ մաքսաւորք նոյնպէս չեն ըներ: Թէ որ միայն ձեր բարեկամացը ողջոյն (բարեւ) տաք՝ ինչ արդիւնք կունենաք. միթէ եւ մաքսաւորք եւ մեղաւորք նոյնը չեն ըներ: Արդ կատարեալ եղիք դուք, որպէս եւ Հայրն ձեր երկնաւոր կատարեալ է»:

Մեղաց զիտաւորութիւնն անգամ յանցանք է: — «Գիտէք որ ըսուեցաւ՝ Մի շնար. բայց ես ձեզ կըսեմ, Ամէն մարդ որ ցանկալու համար կնոջ մը կնայի՝ անդէն սրտին մէջ նորա հետ շնացաւ: Ուստի եթէ աջ աչքդ զքեզ կըզայթակղեցընէ՝ խլէ քեզմէ դուրս նետէ զայն. վասն զի աւելի լաւ է քեզ որ անդամոցդ մէկը կորսուի՝ քան թէ բոլոր մարմինդ դժոխք նետուի:

«Ըսուեցաւ նաեւ. Ո՛վ որ իւր կինն արձակէ՝ ձեռքը արձակման թուղթ մը տայ: Բայց ես կըսեմ թէ ս՛վ որ իւր կինը կարձակէ առանց պողծնութեան յանցանքի՝ ինքը պատճառ կլինի նորա շնութեանը, եւ ս՛վ որ արձակուածն առնու՝ շնութիւն կգործէ»:

Ամենեւին պէտք չէ երդնուլ: — «Գիտէք դարձեալ որ ըսուեցաւ առաջնոց. Սուտ չերդնուս, եւ Աստուծոյ ըրած երդմունքդ կատարէ: Այլ ես կըսեմ ձեզ որ ամենեւին չերդնուք. ո՛չ երկնքի վրայ՝ վասն զի Աստուծոյ աթուռն է, եւ ո՛չ երկրիս վրայ՝ վասն զի իւր ոտքերուն պատուանդանն է. ո՛չ երուսաղեմի վրայ՝ վասն զի քաղաք է մեծի արքայի, եւ ո՛չ ձեր գլխուն վրայ՝ վասն զի չէք կարող անոր ձերմակ կամ սեւ մէկ մազ մը բուսցունել: Այլ ձեր Այոն՝ այո լինի, եւ Ոչն՝ ոչ»:

Չարին պէտք է բարիս հատուցանել: — «Գիտէք որ ըսուեցաւ. Աչք աչքի տեղ եւ աղաւյ աղաւյի տեղ: Բայց ես կըսեմ. թէ որ մէկը ապտակ մը զարնէ աջ ծնօտիդ՝ դարձուր անոր միւսը: Թէ որ մէկը դատաստան բանայ եւ շապիկդ ուզէ առնուլ՝ թող նորա նաեւ բաճկոնդ: Եւ

Թէ որ մէկը տարապարհակ (բռնի, յանիրաւի) կքաշէ կվարէ զքեզ մղոն մը տեղ, դուն հետը երկու մղոն գնա: Ո՛վ որ քեզմէ բան մը ուզէ՝ տուր, եւ քեզմէ փոխ ուզողին՝ երեսդ մի դարձըներ»:

Իցոյցս մարդկան ողորմութիւն չտալ: — « Զգոյշ եղէք որ ձեր ողորմութիւնը իցոյցս մարդկան չընէք, ապա թէ ոչ՝ ձեր երկնաւոր չօրմէն վարձք չէք ընդունիր: Ողորմութիւն տալու ժամանակ ձեր առջեւէն փող զարնել չտաք, ինչպէս որ կընեն կեղծաւորք իժողովարանս եւ իհրապարակս, որպէս զի մարդիկ զիրենք փառաւորեն: Ամէն ասեմ ձեզ, այն միայն է իրենց վարձքը: Իսկ դուք երբոր ողորմութիւն տաք՝ ձախ ձեռքերնիդ չիմանայ աջին տուածը, եւ ոչ աջը՝ ձախին տուածը, որպէս զի ձեր ողորմութիւնը ծածուկ լինի, եւ հայրն ձեր որ ծածուկ կտեսնէ՝ հասուցէ ձեզ յայանապէս»:

Իցոյցս մարդկան չաղօթել: — Կեղծաւորաց պէս ալ աղօթքի մի կենաք, որք կսիրեն ժողովարանաց մէջ եւ յանկիւնս հրապարակաց աղօթքի կենալ, որպէս զի մարդիկ զիրենք տեսնեն: Իրաւցընէ կըսեմ ձեզի, այն է իրենց վարձքը: Այլ դուք աղօթք ընել ուզած ժամանակնիդ՝ մտէք քաշուեցէք սենեակնիդ, դուռը վրաներնէդ գոցեցէք, եւ ծածուկ ձեր չօրն աղօթք ըրէք, եւ Հայրն ձեր որ ծածուկ կտեսնէ՝ ձեզ յայանապէս հատուցում կընէ (*):

« Աղօթքի ժամանակ եւս շատախօս մի լինիք հեթանոսաց պէս, որք կկարծեն թէ խօսքերնուն շատութեամբը Աստուած իրենց կլսէ: Արդ մի նմանիք նոցա. վասն զի դեռ դուք իրմէ բան մը չինդրած՝ ձեր Հայրը պիտոյքնիդ գիտէ: Ուրեմն այսպէս աղօթեցէք.

« Հայր մեր որ յերկինս, սուրբ եղիցի անուն քո: Եկեացէ արքայութիւն քո. եղիցին կամք քո որպէս յերկինս եւ յերկրի: Զհաց մեր հանապազորդ տուր մեզ այսօր: Եւ

(*) Ասով Գրիստոս Տերն մեր Փարիսեցւոց եւ նոցա նմանեաց՝ մարդկանց առջեւ զերմեռանդն հոգեսքր երեւելու համար ըրած կեղծաւորական աղօթքը կդատապարտէ, եւ ոչ քէ հասարակաց աղօթքը. վասն զի այս անկից յայտնի է որ զտաճարը տուեն աղօթից կկոչէ:

Թող մեզ զպարտիս մեր, որպէս եւ մեք թողումք մերոց պարտապանաց: Եւ մի տանիր զմեզ ի իորձութիւն, այլ փրկեա զմեզ ի չարէ: զի քո է արքայութիւն եւ զօրութիւն եւ փառք յաւիտեանս. ամէն:

Ո՛վ Հայր մեր որ երկինքն ես՝ քու անունդ սուրբ լինի: Քու Յագաւորու թիւնդ գայ, քու կամքդ լինի ինչպէս որ երկինքը՝ նոյնպէս նաեւ երկրիս վրայ: Մեր ամէն օրուան հացը այսօր մեզի տուր: Ու մեր պարտքերը մեզի ներէ, ինչպէս որ մեք եւս կներեմք մեր պարտապաններուն: Եւ զմեզ փորձու թեան մի տանիր, հապա, ջարէն ազատէ զմեզ. վասն զի քու կը է Յագաւորութիւն ու զօրութիւն ու փառքը, յաւիտեանս, ամէն:

« Թէ որ դուք իրարու յանցանաց ներէք, ձեր երկնաւոր Հայրն ալ ձեզ կներէ. իսկ թէ որ դուք չներէք, ձեր Հայրն եւս ձեզ չներեր »:

Իցոյցս մարդկան չճոմապահել: — « Պահք կամ ծոմ բռնելու ժամանակնիդ՝ կեղծաւորաց պէս տրտում մի լինիք, որք երեսնին կայլայլեն որպէս զի ծոմ բռնելնին մարդիկ իմանան. իրաւցընէ կըսեմ ձեզի, այն միայն պիտի լինի իրենց վարձքը: Բայց դու երբոր պահք կամ ծոմ բռնես, գլուխդ անոյշ իւղով օծէ, երեսդ լուս որպէս զի պահք կամ ծոմ բռնող չերեւիս մարդոց առջեւ, եւ Հայրն ձեր որ ծածուկ կտեսնէ, կվարձատրէ զձեզ յայտնապէս »:

Անցաւոր հարստութիւն դիզելու չաշխատիլ: — « Երկրիս մէջ ձեզի գանձ մի դիզէք, ուր ցեց եւ ուտիճ կապականեն եւ գողք կհանեն կգողնան: Այլ երկինքը ձեզի գանձեցէք գանձ, ուր ոչ ցեց, ոչ ուտիճ կապականեն, եւ ոչ գողք կհանեն կգողնան: Վասն զի ո՛ւր որ է ձեր գանձը՝ հոն է նաեւ ձեր սիրտը:

« Ոչ որ կարող է երկուց տերանց ծառայել. կամ պէտք է մէկը սիրէ եւ միւսն ատէ, կամ մէկը մեծարէ եւ միւսն արհամարհէ: Ուստի չէք կրնար Աստուծոյ եւ միանգամայն մամոնայի (հարստութեան) ծառայել »:

Աստուծոյ նախախնամութեան պէտք է մարդ ապաւինի: — « Մի մտածէք թէ ինչ պիտի ուտէք եւ ինչ պիտի հագուիք: Երկնքի թռչուններուն նայեցէք, որք ո՛չ կցանեն, ոչ կհնձեն եւ ոչ շտեմարանաց մէջ բան մը կդիզեն, եւ ձեր երկնաւոր Հայրը զանոնք կկերակրէ: Մի՛թէ դուք անոնցմէ լաւ չէք:

« Զեր հագուստին համար ալ ինչո՞ւ հոգ կընէք: Նայեցէք մէյմը դաշտի շուշանին՝ ինչպէս կածի, ո՛չ կաշխատի եւ ոչ կմանէ: Սակայն կըսեմ ձեզի, որ եւ ո՛չ Սողոմոն բոլոր իւր փառացը մէջ անոնցմէ մէկուն պէս գեղեցիկ հագուեցաւ: Թէ որ դաշտի խոտը որ այսօր կայ եւ վաղը հնոց կնետուի, Աստուած այնպէս կհագուեցունէ, ո՛րչափ եւս առաւել զձեզ, ո՛վ թերահաւաններ:

« Այսուհետեւ հոգ մ՝ ընէք եւ մ՝ ըսէք թէ ինչ պիտի ուտեմք, ինչ պիտի խմեմք, ինչ պիտի հագուինք. վասն զի գիտէ Հայրն ձեր երկնաւոր որ պիտոյ է ձեզ այն ամենայն: Խնդրեցէք նախ Աստուծոյ արքայութիւնն ու արդարութիւնը, եւ այն ամէն բան առաւելաւն հանդերձ ձեզ կտրուի:

« Այսուհետեւ վաղուան համար մի հոգայք. իւրաքանչիւր օրուան չարչարանքն՝ իրեն համար բաւական է »:

Ուրիշը չդատել: — « Մի դատէք որպէս զի դուք եւս չդատուիք, վասն զի ինչ դատաստանաւ որ դատէք՝ դո՛ւք ալ պիտի դատուիք, եւ ինչ չափով որ չափէք՝ ձեզ եւս պիտի չափեն: »

« Ինչո՞ւ եղբօրդ աչքին մէջի շիւղը կտեսնես, եւ քու աչքիդ գերանը չես տեսներ: Կամ ինչպէս կըսես եղբօրդ թո՞ղ աչքէդ շիւղը հանեմ, մինչդեռ քու աչքդ գերան կայ: Կեղծաւոր, նախ քու աչքիդ գերանն հանէ, եւ յետոյ եղբօրդ աչքին շիւղը հանելու նայէ: »

« Ինչ որ կուզէք որ մարդիկ ձեզ ընեն՝ նոյնը ըրէք եւ դուք նոցա »:

Խնդրեցէք զԱստուած: — « Խնդրեցէք եւ կտրուի ձեզ, փնտուեցէք եւ կգտնաք, դուռը զարկէք եւ կբացուի ձեզ: Վասն զի ո՛վ որ կխնդրէ կառնու, ո՛վ որ կփնտուէ՝ կգտնէ, եւ ո՛վ որ դուռը զարնէ՝ կբացուի իրեն: »

« Զեզմէ ո՞ր մարդն իւր որդւոյն կհանէ քար ու օձ կուտայ՝ երբոր նա իրմէ հաց կամ ձուկ ուզէ: Արդ դուք որ չար էք՝ գիտէք լաւ պարգեւներ տալ ձեր որդւոցը, ո՛րչափ եւս առաւել ձեր երկնաւոր Հայրը գիտէ լաւ պարգեւներ տալ իրմէ խնդրողներուն: »

« Եւ եղ դռնէն մտէք, վասն զի ընդարձակ է դուռն եւ լայն ու համարձակ ճանապարհն որ տանի ի կորուստ, եւ շատերն անկէց կմտնեն: Իսկ ի կեանս տանող դուռն անձուկ է եւ ճանապարհը նեղ, եւ քիչ մարդիկ կդտնեն զայն:

« Զգուշացէք սուտ մարգարէներէն որ ոչխարի հագուստով քովերնիդ կուգան, եւ ներսէն յափշտակող գայլեր են: Իրենց պողէն զիրենք ճանչցէք: Մի՛թէ փշէ խաղող կքաղուի, կամ տատասկէ թո՛ղ: Այսպէս ամենայն ծառ բարի՛ պտուղ բարի առնէ, եւ ծառ չար՝ պտուղ չար առնէ: Ամէն ծառ որ բարի պտուղ չտար, կկտրուի եւ կըրակը կձգուի: Ոչ անոնք ամէնքը որ ինձ Տէր Տէր պիտի ըսեն՝ պիտի մտնեն երկնից արքայու թիւնը, այլ նոքա որ երկնաւոր Հօրս կամքը պիտի կատարեն:

« Ո՛վ որ իմ այս խօսքերս կլսէ եւ կկատարէ՛ պիտի նրմանի այն իմաստուն մարդուն՝ որ իւր տունը ժայռի վրայ շինեց: Անձրեւներ կիջնան, գետեր կվազեն, քամիներ կփչեն եւ տանը կզարնուին, եւ այն չկործանիր. վասն զի ժայռի վրայ հաստատուած էր:

« Իսկ անոնք որ իմ այս խօսքերս կլսեն եւ չեն կատարեր, պիտի նմանին այն յիմար մարդուն որ տունը աւազին վրայ շինեց: Անձրեւներ իջան, գետեր վազեցին, քամիներ փչեցին, տանը զարնուեցան եւ փլուցին, եւ մեծ յոյժ եղաւ նորա կործանումը »:

Այս գերազանց աստուածախօս եւ սրտառու Վարդապետութիւնը զոր երկնաւոր Օրէնսդիրը ամենայն իշխանութեամբ կքարոզէր, ժողովուրդը ամբողջապէս զարմացուց եւ մտքերնին յափշտակեց, որք Փարիսեցոց եւ դրսւրաց կեղծուպատիր խօսքերն միայն լսելու վարժեր էին:

Գ Լ Ո Ի Խ Զ.

ԲՈՐՈՏԻՆ ԲԺՇԿՈՒԵԼԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ՅԱՅՐՈՍԻ ԱՂԶԿԱՆ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌՆՈՒԼՐ.

Բժշկութիւն բորոտին : — Հարիւրապետին ծառայն կրժշկուի : — Պետրոսի զը-
քանըր Յիսուսէն կրժշկուի : — Յիսուսի իւր հետեւողներուն տուած պատաս-
խանները : — Այրի կնոջ մեռեալ որդւոյն յարութիւն կուտայ Յիսուս : — Յով-
հաննէս իւր աշակերտաց երկուքը կըրկէ առ Յիսուս : — Յովհաննու վրայ
Յիսուսի տուած վկայութիւնը : — Մեղաւոր Մագդաղէնացին յոտս Յիսուսի : —
Յիսուսի բուն մայրն ու եղբարքը : — Առակ սերմանացանին : — Մեկնութիւն
առակիս : — Առակ բարի սերման եւ որոման : — Մեկնութիւն առակիս :
— Յիսուս արեւմտութիւնը կհանդարտեցնէ : — Բժշկութիւն դիւանիարաց : —
Յայրոսի աղջիկը կարուցանէ :

Բժշկութիւն բորոտին : — Երբ Յիսուս լեռնէն վար իջաւ՝
բազմութիւն ժողովրդեան ետեւէն գնացին, Անդիէն բո-
րոտ մը քովը գալով երկրպագութիւն կընէր, ու « Տէր,
կըսէր, թէ որ կամենաս՝ կարող ես բորոտութենէս զիս
ազատել : Նայեցաւ, ողորմեցաւ Յիսուս, ձեռքն երկնցուց ու
« Կուգեմ՝ որ առողջանաս » ըսաւ, եւ մէկէն բորոտութիւնը
գնաց : « Նայէ որ մարդու բան չըսես, զբուցեց Յիսուս :
այլ գնա ինքզինքդ քահանային ցուցուր, եւ տուր անոր
իվկայութիւն՝ Մովսէսի պատուիրած պատարագը » : — Սա-
կայն բորոտը գնաց ուրախութեամբ ամենուն հուշակեց
իւր հրաշալի բժշկութիւնը :

Հարիւրապետին ծառայն կրժշկուի : — Յիսուս Կափառ-
նաում որ հասաւ, Հռովմայեցի հարիւրապետ մը եկաւ
կաղաչէր իրեն ու կըսէր. « Տէր, ծառայս տունը անդամա-
լոյժ պառկած՝ չարաչար կտանջուի. եկուր զինքն առող-
ջացուր » : Որովհետեւ լաւ մարդ էր, չըէից ազգը շատ
կսիրէր եւ անոնց ժողովրդանոց մը շինէր էր, եւ տեսնե-
լով Յիսուս որ չըէից ծերերն ալ հետը եկեր եւ ըրածներն
յիշելով՝ « Արժանի է որ այս շնորհն իրեն ընես, կըսէին
ու կաղաչէին, — Կուգամ զինքը կբժշկեմ » պատասխանեց :

Բայց խոնարհամիտ հարիւրապետը «Տէր, ես արժանի չեմ որ դաս տունս մանես, կզրուցէր, այլ միայն խօսք մը ըսէ եւ ծառայս կբժշկուի: Որովհետեւ ես ալ ձեռքիս տակը զինուորներ ունիմ, մէկուն կըսեմ զնն, եւ կերթայ. ուրիշի մը կըսեմ եկ եւ կուգայ, եւ ծառայիս թէ արն եւ կընէ»: Այս պատասխանին վրայ զարմացաւ Յիսուս, եւ քովիններուն դառնալով «Իրաւցընէ կըսեմ ձեզի, զրուցեց, որ եւ ոչ Իսրայելի մէջ այսպիսի հաւատք գըտայ: Ուստի գիտցէք որ արեւելքէն ու արեւմուտքէն պիտի գան հեթանոսք եւ երկնից արքայութեան մէջ Աքրահամու եւ Սահաիայ եւ Յաիքայ հետ պիտի նստին. եւ որդիքն արքայութեան (Հրեայք) պիտի ելնեն իխաւարն արտաքին, եւ պիտի լան ու ահուանին պիտի կըճանան»: Եւ ըսաւ հարիւրապետին. «Գնա, եւ ինչպէս որ հաւատացիր՝ եղիցի քեզ». եւ մէկէն այն վայրկեանին առողջացաւ ծառայն:

Պետրոսի զօքանչը Յիսուսէն կբժշկուի: — Անկէց Պետրոսի տունը եկաւ Յիսուս, եւ տեսաւ որ նորա զօքանչը սաստիկ ջերմով տապացեալ պառկեր էր. մօտեցաւ՝ ձեռքէն բռնեց, եւ մէկէն ջերմը թողուց. ոտք ելաւ եւ սկսաւ իրենց ծառայել, երիկուն որ եղաւ՝ շատ մը դիւահարներ ու հիւանդներ բերին. խօսքով հրամայելով միայն՝ սատանաները հանեց, խեղճ մարդիկն նոցա անտանելի դերութենէն ազատեց, եւ բոլոր հիւանդները բժշկեց, որով եւ ետայի մարգարէին այս խօսքը կկատարուէր թէ «նա զհիւանդութիւնս մեր վերացոյց, եւ զցաւս մեր եջարձ»:

Յիսուսի իւր հետեւողներուն տուած պատասխանները: — Դպրին մէկը Յիսուսի այս հրաշագործութիւնները տեսնելով՝ վրան սէր կապեց եւ ուզեց նմա աշակերտիլ. ուստի եկաւ «Վարդապետ, ըսաւ, ետեւէդ պիտի գամ՝ ուր ալ երթաս»: Յիսուս ուզելով իրեն եւ իրմով ամենուն հասկըցունել որ իւր ետեւէն եկողն ամենեւին աշխարհային օգտի կամ մեծութեան պէտք չէ որ յոյս ու աչք ունենայ, «Ազուէսք՝ իրենց որջն ունին, ըսաւ, եւ թուչունք իրենց բոյնը. այլ Որդի մարգոյ գլուխը գնելու անգամ տեղ մը չունի»:

Հոն եղողներէն մէկուն դարձաւ Յիսուս « Ետեւէս եկուր » ըսաւ : Յօժարեցաւ նա , բայց « Տէր » ըսաւ հրաման տուր ինձ որ նախ երթամ հայրս թաղեմ : — Թո՛ղ մեռելոց որ իրենց մեռելը թաղեն , եւ դուն գնա Աստուծոյ արքայութիւնը պատմէ » պատասխանեց Յիսուս :

Ուրիշ մըն ալ ըսաւ . « Ետեւէզ գամ Տէր » բայց նախ հրաման տուր որ երթամ անեցւոցս վերջին բարեւս տամ » : « Ո՛վ որ մաճին վրայ ձեռք կգնէ ու ետելը կնայի՝ Աստուծոյ արքայութիւնը մանելու արժանի չէ » ըսաւ Յիսուս :

Այրի կնոջ մեռեալ որդւոյն յարութիւն կուտայ Յիսուս : Որովհետեւ Յիսուս տեղ մը հաստատ չէր կենար , այլ քաղաքէ քաղաք կպտըտէր ու կքարոզէր , երկրորդ օրն անկէց ելաւ նայիս ըսուած քաղաքը գնաց . հետը կերթային նաեւ աշակերտք իւր եւ բազմութիւն ժողովրդեան : Երբոր քաղաքին դուռը մօտեցաւ , տեսաւ որ մեռել մը կրերեն որ այրի մօրը մէկ հասիկ զաւակն ու մխիթարութիւնն է եղեր . եւ բազմութիւ քաղաքացիք ետեւէն կուգային : Խեղճ մօրն յորդահոս արտասուացը վրայ գլխացաւ Յիսուս , « Մի լար » ըսաւ , եւ դադարին քովն որ գնաց՝ զայն տանողները կեցան , եւ Յիսուս « Պատանի դու , քեզ ասեմ , արի » զրուցելուն պէս՝ ելաւ կանգնեցաւ նստաւ մեռելն ու սկսաւ խօսիլ , եւ առաւ Յիսուս զինքը մօրը տրւաւ : Ո՛վ կարող է պատմել եղկելի մօրն անակնունելի ուրախութիւնն ու ցնծութիւնը , եւ Յիսուսի վրայ ունեցած սէրն ու երախտագիտութիւնը : Այս սրտաշարժ հանդիսին ականատես գանուողները վախով լցուած՝ կիսաուտրէին զԱստուած ու կըսէին , « Մեծ մարգարէ մը մէջերնիս ելած է » : Այս հրաշագործութեան համբաւն տարածեցաւ բոլոր Հրէաստան եւ շրջակայ տեղուանքը :

Յովնանէս իւր աշակերտաց երկուքը կղրկէ առ Յիսուս : Յովհաննէս իւր բանախն մէջ լսելով Յիսուսի ըրած զարմանալի հրաշքները , աշակերտաներէն երկուքը իրեն յուզարկեց որ հարցունեն իրեն « Դո՛ւն ես այն (Մեսիայն) որ պիտի դայ , թէ ուրիշի սպասեմք » : Երբ իրենց բերնէն այս հարցումը լսեց Յիսուս , մէկէն հոն շատ մը հիւանդ-

ներ բժշկեց, դուեր հանեց, կուրաց աչքը բացաւ, եւ դարձաւ ըսաւ Յովհաննու աշակերտացը. « Գնացէք պատմեցէք Յովհաննու ինչ որ տեսաք ու լսեցիք. կոյրեր կրտսնեն, կաղք կբալեն, բորոտք կսրբուին, խուլք կլսեն, մեռելներ յարութիւն կառնուն, եւ աղքատաց աւետարանը կբարոզուի. երանի վրաս չգայթակղողին » :

Յովհաննու վրայ Յիսուսի տուած վկայութիւնը: — Երբոր Յովհաննու պատգամաւորները գնացին, սկսաւ Յովհաննու վրայ ժողովրդեան խօսիլ. « Ի՞նչ ելաք անապատին մէջ տեսնելու, հովէ շարժող եղէգ մը: Ի՞նչ ելաք տեսնելու, փափկութեան հանգերձներով զարդարուած մամրգ մը. փառաւոր հանգերձ հագնողներն ու փափուկ կեանք անցունողներն յարքունիս են: Հապա ինչ ելաք տեսնելու, մարգարէ. այո՛, ասեմ՝ ձեզ, առաւել եւս քան զմարգարէ: Վասն զի սա է որուն համար գրուած է թէ Ահա առաքեմ զհրեշտակ իմ առաջի քո՝ որ յարդարեսցէ զճանապարհս քո առաջի քո: Ամէն ասեմ՝ ձեզ, իծնունդս կանանց Յովհաննէսէն մեծ մարգարէ չկայ. բայց Աստուծոյ արքայութեանը մէջ փոքրիկն իրմէ մեծ է » :

Յովհաննու աստուածաւոր պաշտամանը հասարակ ժողովուրդքն ու մաքսաւորք հաւատալով իրմէ մկրտուեր էին. բայց որովհետեւ Փարիսեցիք եւ օրինականք իրեն չէին հաւատացեր ու չէին մկրտուեր, եւ Յիսուսի վրայ եւս կգայթակղէին՝ վրան բաւական խտտակրօնութիւն չտեսնելով, — վասն զի կկարծէին թէ առաքինութիւնը արտաքին խտտակրօնութեանց վրայ կայացած է —, երեսնին զարկաւ Յիսուս թերահաւատութիւննին ու կեղծաւորութիւննին. « Այս տեսակ մարդիկն ո՞ւմ նմանցունեմ, ըսաւ. ո՞ւմ կնմանին ասոնք: Նման են տղայոց որ հրապարակը նստած, զիրար կանչեն ու ըսեն. Փող զարկինք ձեզի եւ չկաքաւեցիք. ողբացինք եւ դուք չլացիք: Եկաւ Յովհաննէս Մկրտիչ ո՞չ կուտէր եւ ո՞չ կխմէր. եւ կբսէիք Դեւ (սատանայ) գոյ ինմա: Եկաւ որդի մարդի, կուտէ կխմէ, եւ կըսէք Ահա այր կերող եւ արբեցող, բարեկամ մաքսաւորաց եւ մեղաւորաց » :

Մեղաւոր Մազդազեճեացիս յոտս Յիսուսի: — Սխմոն ա-
նունով Փարիսեցի մը եկաւ աղաչեց Յիսուսի որ գայ իւր
տունը ճաշ ուտէ: Ընդունեցաւ Յիսուս նորա հրաւէրն,
գնաց եւ սեղանի նստաւ: Մեղաւոր կին մը երբոր կլսէ
թէ Յիսուս Փարիսեցւոյն տունն է, շիշ մը հոսաւէտ իւզ
առած կուգայ հոն, եւ Յիսուսի սաքն ընկած կսկսի ար-
տասուօքը թրջել զանոնք, գլխոյն մազերովը սրբել, համ-
բուրել եւ իւզով օծել: Փարիսեցին որ վայն կտեսնէ գայ-
թակղելով մը կրսէ մտքէն, « Եթէ մարգարէ էր՝ կիմանար
թէ որպիսի մեղաւոր կին իրեն կգալէի »: Հասկացաւ Յիսուս
նորա միտքն ու « Սիմոն, ըսաւ, քեզի բան մը ունիմ զրու-
ցելու: — Ըսէ, վարդապետ » պատասխանեց Սիմոն: « Փո-
խատու մը երկու պարտապան ունէր. մէկը հինգ հարիւր
դահսեկան պարտական էր, եւ միւսն յիսուն: Եւ որովհե-
տեւ հատուցանելու կարողութիւն չունէին, երկուքին ալ
շնորհեց: Արդ ըսէ թէ ո՞վ զինքն աւելի պիտի սիրէ: —
Ինձ այնպէս կերեւի, պատասխանեց Սիմոն, թէ նա՛ որում
աւելի շնորհեց: — Շիտակ ըսիր, Ուղիղ դատեցար » ըսաւ
Յիսուս. եւ կնկան դառնալով՝ « Կտեսնես սա կինը, զրու-
ցեց. տունդ մտայ, եւ ոչ ոտքս լուալու ջուր տուիր. իսկ
սա իւր արտասուօքն ոտքս թրջեց, եւ մազերովը սրբեց:
Համբոյր մի չտուիր ինձ. իսկ սա՛ գալէս իվեր՝ ոտքս
համբուրելէն չգաղարեցաւ: Իւզով գլուխս չօծեցիր. սա
անոյշ իւզով օծեց: Անոր համար կըսեմ քեզի՝ թողեալ լի-
ցին սմա մեղք իւր բազում, վասն զի շատ սիրեց »: Եւ
ըսաւ Մագդազեճեացւոյն, « Թողեալ լիցին քեզ մեղք քո »:
Երբոր սեղանակիցք իւր իրարու նայելով՝ « Ո՞վ է սա որ
մեղաց թողութիւն կուտայ » կըսէին, դարձաւ առ կինն
« Հաւատք քո կեցուցին զքեզ, երթ իխաղաղութիւն » ըսաւ:

Յիսուսի բուն մայրն ու եղբարքը: — Օր մը երբոր Յի-
սուս Կափառնաուժ ժողովրդեան կքարոզէր, բերնէն ելած
սքանչելի վարդապետութեանը վրայ զմայլելով՝ ամբո-
խին մէջէն կին մը յանկարծ ելաւ ու սկսաւ բարձրաձայն
երանի տալ նորա մօրն ու ըսել, « Երանի որովայնին որ ըզ-
քեզ կրեց, եւ ստեանց որ զքեզ դիեցուցին »: Լսեց Յիսուս

եւ ըսաւ. «Աւելի երանի անոնց որ Աստուծոյ խօսքը կլսեն ու կկատարեն» : Երբոր այսպէս կխօսէր Յիսուս, մայրն ու եղբարքը եկան, եւ բազմութեան պատճառաւ չէին կրնար քովը գալ : Ունկնդրաց մէջէն ոմանք որ տեսան, իրեն հաճոյական բան մը ընել կարծելով՝ «Մայրդ ու եղբարքդ դուրսը կեցած են եւ զքեզ տեսնել կուզեն» ըսին. «Ո՛վ է իմ մայրս, կամ ո՞վ են իմ եղբարքս» պատասխաքեց Յիսուս. եւ ձեռքն աշակերտացը վրայ երկնցնելով՝ «Ահա մայր իմ եւ եղբարք իմ, ըսաւ. վասն զի երկնաւոր Հօրս կամքը կատարողն է իմ եղբայրս, քոյրս ու մայրս» :

Առակ սերմանացանիկն : — Նոյն օրն Յիսուս անէն ելաւ գնաց ծովեզերքը նստեցաւ. շուտ մը բազմաթիւ ժողովուրդ եկան քովը ժողովեցան, մինչեւ հարկ եղաւ որ ինքը նաւ մը մտնէ ու քիչ մը եզերքէն հեռանայ, որպէս զի ամէնքը կարենան զինքը տեսնել ու ձայնը լսել : Եւ սկսաւ առակօք խօսիլ հետերնին. «Ահա սերմանացանն ելաւ սերմանելու. եւ սերմանելու ժամանակ սերմանց մէջէն ոմանք ճամբու վրայ ընկան եւ թռչունք երկնից եկան կերան. ոմանք ապառաժի վրայ ընկան, եւ որովհետեւ շատ հոգ չկար՝ շուտ մը բուսան, եւ արեւն ելնելուն պէս տապացան, վասն զի հիւթ չունէին, եւ արմատ չունենալով չորցան : Ուրիշներն ալ փշոց մէջ ընկան, եւ փշերը մեծնալով զիրենք խղզեցին : Ոմանք եւս լաւ երկրի վրայ ընկան, եւ պտուղ տուին, ոմանք մէկին հարիւր, ոմանք վաթսուն, ոմանք երեսուն : Ո՛վ որ լսելու ահանջ ունի՝ թող լսէ» :

Մեկնութիւն առակիս : — Աշակերտքն անգամ չհասկանալով առակիս միտքը՝ հարցուցին իրեն թէ ինչո՞ւ համար առակօք կխօսի ժողովրդեան հետ. «Վասն զի ձեզ տրուած է, ըսաւ Յիսուս, գիտել երկնից արքայութեան խորհուրդները, բայց ոչ եւ նոցա : Եւ արդ լսեցէք սերմանացանին առակը. Սերմը՝ Աստուծոյ խօսքն է. ճամբուն վրայ ընկողն նոքա են որ Աստուծոյ խօսքը կլսեն եւ չեն կատարեր, եւ սատանան կուգայ սրտերնէն կյափշտակէ կտանի զայն : Ապառաժին վրայ սերմանածն նոքա են որ երբոր Աստուծոյ խօսքը կլսեն՝ ուրախութեամբ կընդունին

զայն, բայց որովհետեւ արմատ չունին, եւ առ ժամանակ մի կհաւատան՝ քիչ մը նեղութիւն եւ հալածանք որ սկսին նորա համար քաշել՝ մէկէն ետ կբաշուին կթողուն զայն: Փշոց մէջ սերմանածն նորա են որ Աստուծոյ խօսքը լսելուն պէս՝ հոգք աշխարհիս եւ պատրանք մեծութեան եւ հեշտութիւնք եւ զուարճութիւնք վրայ կուգան կխղզեն զայն կմոռցունեն: Իսկ լաւ երկիր ցանուածն նորա են որ Աստուծոյ խօսքը կլսեն կհասկանան, կպահեն կկատարեն, եւ երկայնատութեամբ պտղաբեր ու օգտակար կընեն զայն թէ իրենց եւ թէ ուրիշներուն »:

Առակ բարի սերման եւ որոման: — Ուրիշ առակ մըն ալ խօսեցաւ Յիսուս ժողովրդեան: « Երկնից արքայութիւնը նմանեցաւ այն մարդուն որ իւր ագարակին մէջ բարի սերմն սերմանեց. եւ երբոր ծառայքը քուն եղան, թշնամին իւր եկաւ եւ ցորենին մէջ որոմ ցանեց զնաց: Խոտն որ բուսաւ ու պտուղ տուաւ, երեւցաւ նաեւ որոմը: Եկան ծառայքն ու ըսին իրեն. Տէր, միթէ ագարակիդ մէջ սերմն բարի չսերմանեցիր. արդ ուստի բուսաւ այս որոմը: Թշնամին ըրաւ զայն » պատասխանեց: — « Կուզես որ երթանք այն որոմը քաղեմք հանեմք: — Ո՛չ, ըսաւ տանուտէրը, վասն զի որոմին հետ կարելի է ցորենն եւս քաղէք: Թողէք որ երկուքն ալ աճին մեծնան մինչեւ իհունձս. եւ հնձոց ժամանակը կըսեմ հնձողաց, Քաղեցէք նախ որոմը, խուրձ խուրձ կապեցէք որ այրէք, եւ ցորենը շտեմարանս ժողովեցէք »:

Մեկնութիւն առակիս: — Ժողովուրդը թողուց Յիսուս եւ տուն որ եկաւ, աշակերտք աղաչեցին որ ագարակի որոմանց առակն եւս իրենց մեկնէ: « Բարի սերմը սերմանողն, ըսաւ Յիսուս, է Որդի մարդոյ: Ագարակն է աշխարհս. սերմն բարի են՝ որդիքն արքայութեան. իսկ որոմն՝ որդիք չարին են. եւ զայն ցանող թշնամին՝ սատանան է. հունձքը՝ կատարած աշխարհիս է. եւ հնձողքն հրեշտակներն են: Ինչպէս որ որոմը կժողովուի եւ կրակ կնետուի, այնպէս պիտի լինի նաեւ աշխարհիս վերջը: Որդի մարդոյ պիտի զրկէ իւր հրեշտակներն որ իւր արքայութենէն պիտի խլեն դուրս հանեն բոլոր այն մար-

գիկն որ գայթակղութեան ու մեղաց պատճառ են եւ զանօրէնութիւն կգործեն, եւ զիրենք պիտի նեանեն իհնոց հրոյ, ուր յուսահատ պիտի լան եւ ակռանին պիտի կըրծըան: Իսկ արգարք արեգական պէս լուսափայլ պիտի ծագեն երկնից արքայութեան մէջ: Կսելու ականջ ունեցան՝ թող լսէ»:

Յիսուս արեկոծութիւնը կհանդարտեցրնէ: — Օր մը աշակերտօքն հանդերձ նաւակ մտաւ Յիսուս, ու «եկէք ըսաւ ծովակին միւս կողմն անցնինք», եւ քունը տարաւ քնացաւ: Մէյմըն ալ յանկարծ սաստիկ մըրթիկ մըն է ելաւ, ծովն ուռեցաւ արեկոծեցաւ, փրփրադէզ արեօք նաւակը ծածկուեցաւ, եւ ընկղմելու վրայ էին: Աշակերտք տարափած՝ արթնցուցին զինքը, «Վարդապետ վարդապետ փրկէ զմեզ, զի ահա կորնչիմք» կաղաղակէին: Արթնցաւ Յիսուս, «Ինչո՞ւ այնպէս վատասիրտ էք, ս սակաւահաւատք»

ըսաւ. ելաւ սաստեց հողմոց եւ ծովուն, եւ խօսոյն եղաւ խաղաղութիւն մեծ: Զարմացան մնացին աշակերտք, եւ իրարու կըսէին, «Այս ինչ մարդ է որ հողմերն ու ծովն անգամ իւր հրամանին կհնազանդին»:

Բժշկութիւն զիւահարի: — Գալիլեայի գիւմացը Գերգեսացոյ երկիրն որ հասան, կտտաղի գիւահար մը առջեւ.

նին ելաւ, որ շատ ժամանակէ իվեր հանդերձ (զգեստ) չէր հագած, եւ գերեզմաններու մէջ կընակէր, լեռները կպտըտէր. երկաթէ շղթաներով ու ոտնակապօք զինքը կկապէին, եւ դարձեալ կխորտակէր զանոնք ու անապատ կփախչէր կերթար: Սա զՅիսուս տեսնելուն պէս՝ առջեւն ընկաւ եւ սկսաւ աղաղակել մեծաձայն ու ըսել, « Հետըս մ'նչ բան ունիս Յիսուս որդի Աստուծոյ Բարձրելոյ. աղաչեմ՝ զքեզ զիս մի տանջեր ». վասն զի կհրամայէր որ մարդէն ելնէ երթայ: Անունն հարցուց Յիսուս: — « Լեզոն է անունս » պատասխանեց, վասն զի բազմութիւն էին: Հոն մօտ լերան ստորոտը խողերու երամակ մը կարածուէր. սատանաները աղաչեցին Յիսուսի որ եթէ զիրենք անկէց հանէ՝ հրաման տայ որ այն խողերու երամակն երթան. եւ « Գնացէք » ըսելուն պէս՝ մէկէն այն խեղճ մարդուն փորէն ելան ու գնացին խողերուն մէջ մտան, անոնք ալ շուտ մը գլուհաւորեցան եւ ըլլին վրայէն ծովն ընկան խողուեցան: Խողարածներն հազիւ կարողացան ազատիլ, եւ փախան գնացին քաղաքը պատմեցին զամենայն: Քաղաքացւոց հաւատարը չեկաւ, եւ երբոր բազմութեամբ եկան տեսան որ այն շղթայակոտոր կատաղի մերկ դիւհարը զգեցեալ եւ զգաստացեալ հեղուկ կնստէր աւ ոտս Յիսուսի, սաստիկ վախցան, եւ Յիսուսի աղաչեցին որ իրենց սահմանէն երթայ:

Նաւ որ մտաւ Յիսուս, այն սոսկալի սատանաներէն ազատած մարդն եկաւ կաղաչէր իրեն որ հետը գայ. արձակեց զինքն Յիսուս « Դարձիր դնա տունդ, ընտանեացդ հետ նստէ ըսաւ, եւ Աստուծոյ քեզ ըրածն նոցա պատմէ »: Ուրախութեամբ քաղաք դարձաւ խեղճ մարդը, եւ Յիսուսին ըրածը ամենուն կքարոզէր:

Յայրոսի աղջիկը կյարուցանէ: — Նաւակ մտաւ Յիսուս, եւ Կափառնաուով ծովեզերքն որ ելաւ՝ սիրով ընդունեցաւ զինքը ժողովուրդն որ բազմութեամբ իրեն կապատէին: Եւ ահա Յայրոս անունով իշխանն եկաւ Յիսուսի ոտքն ընկաւ ու կաղաչէր որ գայ տունը իւր երկոտասանամեայ մէկհասակ աղջիկը բժշկէ որ մեռնելու վրայ էր: Յանձն առաւ Յիսուս աղեկէզ հօր խնդիրքն, ու երթալու ժամա-

Նակ՝ ժողովուրդը չորս դիէն վրան թափելով զինքը կնե-
ղէր: Անոնց մէջ կար նաեւ տեռատես կին մը, որ տաս-
ւերկու տարիէ իվեր կտանջուէր, ամէն ունեցածը բժըշ-
կաց վատներ էր, եւ ոչ միայն օգուտ մը չէր գտեր, այլ
եւ տեռատեսութիւնն աւելի զայրացեր էր: Երբոր Յիսուսին
գալը լսեց, մեծ հաւատքով մտածեց որ եթէ հանդերձին
ծայրն ալ դպչի՝ կբժշկուի, եկաւ ամբօխին մէջ մտաւ,
պատուեց անցաւ, հասաւ Յիսուսի քով, հագուստին դպաւ,
մէկէն արեան վազելը կտրեցաւ, եւ տանջանքէն բժշկուիլն
ու ազատիլն իմացաւ: Իմացաւ նաեւ Յիսուս որ իրմէ զօ-
րութիւն ելաւ. դարձաւ ամբօխին « Հագուստիս ո՞վ դպաւ »
ըսաւ. եւ չորս կողմը կնայէր որ դպչողը գտնէ: Խեղճ
կինը գաղտուկ ընելուն վրայ զարհուրած՝ դողալով եկաւ
Յիսուսին ոտքն ընկաւ եւ եղածն ստուգութեամբ պատմեց:
« Դնւտոր, ըսաւ Յիսուս, հաւատք քո կեցողցին զքեզ, երթ
ի խաղաղութիւն, եւ տանջանքէդ ազատ մնաս »:

Յիսուսին այսպէս խօսած ժամանակը՝ ժողովրդապե-
տին տնէն մարդիկ եկան գոյժ տուին իրեն որ աղջիկը
մեռաւ, ու ալ աւելորդ տեղ վարդապետը մի աշխատցը-
նեք կըսէին: « Մի վախնար, զրուցեց իրեն Յիսուս, միայն
հաւատա՛ն »: Եւ աշակերտացը մէջէն Պետրոսը, Յակոբոսն
ու Յովհաննէսը միայն առնելով կերթայ ժողովրդապետին
տունը, եւ կտեսնէ ամբօխ յոյժ եւ լալիաններ, լաց ու
ողբ: Ներս կմտնէ, « Ինչո՞ւ այսպէս խռոված էք ու կու-
լաք » կըսէ. տղայն մեռած չէ, այլ քուն է: Ծաղր կընէ-
ին զինքը, վասն զի լաւ գիտէին թէ մեռած է: Զամէնքը
գուրս կհանէ. աղջկան հայրն ու մայրը եւ բերած երեք
աշակերտքը հետը կառնու եւ աղջկան պառկած սենեակը
կմտնէ, ձեռքէն կըռնէ եւ « Տնայրս կու՛մի, այսինքն աղջիկ
դու, քեզ կըսեմ, արի » որ կզրուցէ, մէկէն աղջիկը ոտք
կենէ կողջննայ, եւ զամէնքը կհիացընէ: Կհրամայէ Յիսուս
որ ուտելու բան տան իրեն, եւ խոնարհամտութեամբ կը-
պատուիրէ որ ըրածը մարդու չպատմեն: Բայց այսպիսի
մեծ սքանչելագործութիւն մը կարելի չէր որ ծածուկ
մնար, ուստի եւ Քրիստոսի աստուածային զօրութեան
համբաւը ամէն տեղ կտարածուէր:

Գ Լ Ո Ի Խ Է.

ԱՌԱՐԵՆԵԼՈՅ ՀՐԱՇԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՌՆԵԼԷՆ ՄԻՆ-
ՉԵՒ ԱՇԱԿԵՐՏԱՅ ՇԱՏԵՐՈՒՆ ՅԻՍՈՒՍԷՆ ՉԱՏՈՒԻԼԸ.

Յիսուս հրաշք գործելու իշխանութիւն կուտայ առաքելոց : — Կրելու նեղու-
թիւննին Յիսուս կյիշէ ու զիրենք կբացալերէ : — Գլխատումն Յովհաննու
Մկրտչի : — Առաքեալք քարոզութենէ կդառնան կուգան Յիսուսի քով : —
Յիսուս հաց կշատցունէ : — Յիսուս ջրի վրայ կբալէ : — Խոստումն խորհրդոյ
սուրբ Հաղորդութեան : — Տրտունջ Հրէից : — Յիսուսի աշակերտաց շատերը
կգայթակղին : — Բազումք յաշակերտաց Յիսուսէ կզատուին :

Յիսուս հրաշք գործելու իշխանութիւն կուտայ առաքելոց :
Քաղաք, գեղ, ժողովարան՝ ամէն տեղ կպարտէր Յիսուս,
եւ աւետարանը կքարոզէր, եւ ժողովրդեան ամէն Հիւան-
դութիւնը կբժշկէր. եւ որովհետեւ հովիւ չունեցած ոչ-
խարներու պէս ցրուած էին ու հոգացող չունէին, վրանին
ցաւեցաւ ու ըսաւ աշակերտացը, « Հունձը շատ է, բայց
եւ մշակք սակաւ : Արդ աղաչեցէք հնձոց տիրոջը՝ որ իւր
հունձքին մշակներ հանէ » : Ուստի կանչեց իւր երկուտա-
սան աշակերտքը, իշխանութիւն տուաւ նոցա որ կարող
լինին սատանաներ հանելու եւ ամէն տեսակ ցաւ եւ Հի-
ւանդութիւն բժշկելու, եւ զիրենք այլ եւ այլ տեղեր յու-
ղարկելէն յառաջ հարկաւոր եղած պատուէրներն եւս տը-
ւաւ նոցա եւ ըսաւ .

« Հեթանոսաց քով մի երթաք, եւ Սամարացւոց քաղա-
քը մի մանէք. այլ գնացէք աւելի առ ոչխարսն կորու-
սեալս տանն Իսրայելի : Եւ երբոր կերթաք՝ քարոզեցէք ու
ըսէք թէ մերձեալ է արքայութիւն երկնից :

« Հիւանդները բժշկեցէք, բորոտներն առողջացուցէք,
սատանաներն հանեցէք, ձրի առիք եւ ձրի տուէք :

Չեր գօտւոյն մէջ ոսկի՝ արծաթ եւ պղինձ ունենալու
հոգ մի ընէք. նոյնպէս ոչ ճամբու քսակ ունեցէք, ոչ
երկու հագուստ, ոչ կրկին կօշիկ եւ ոչ ցուպ. վասն զի
արժանի է մշակն կերակրոյ իւրոյ :

« Երբոր քաղաք մը կամ գեղ մը կմանէք, հարցուցէք թէ ո՞վ կայ հոն արժանի. եւ նորա քով կեցէք մինչեւ որ անկէց ելնէք: Եւ երբոր տունը կմանէք, ողջոյն (բարեւ) տուէք ու ըսէք, Ողջոյն տանս այսմիկ: Եթէ տունը արժանի է, ձեր ողջոյնը վրան գայ. ապա եթէ արժանի չէ, ձեր ողջոյնը ձեզի գառնայ: Իսկ թէ որ մէկը զձեզ չընդունի կամ խօսքերնիդ չըսէ, այն տնէն կամ քաղաքէն ելնելու ժամանակ՝ ոտքերնուդ փոշին վրան թօթափեցէք: Իրաւընէ կսեմ՝ ձեզի որ դատաստանի օրը Սողոմ ու Գոնար քաղաքներէն աւելի խստութեամբ պիտի դատուի այն քաղաքը:

Կրելու ներդրութիւնն Յիսուս կլիշէ ու զիրենք կքաջալերէ. « Ահաւասիկ ոչխարներու պէս զձեզ կղրկեմ՝ գայլերու մէջ. այսուհետեւ օձի պէս խորագէտ եղիք եւ աղաւնոյ պէս միամիտ: Մարդոցմէ զգուշացէք, վասն զի ատեաններու պիտի մատնեն զձեզ, եւ ժողովարաններու մէջ զձեզ պիտի տանջեն: Երբոր զձեզ դատաւորաց ու թագաւորաց առջեւը տանին, մի հոգաք թէ ինչպէս կամ ինչ պիտի խօսիք. վասն զի ձեր ըսելիքը հոգին չօր ձերոյ պիտի ազդէ ձեզ: Իմ անուանս համար ատելի պիտի լինիք ամենուն. այլ որ համբերեսցէ խպառ՝ նա կեցցէ:

« Երբոր քաղաքի մը մէջ զձեզ հալածեն՝ ուրիշ քաղաք մը գնացէք. եւ թէ որ հոն եւս հալածուիք՝ ուրիշ մը գնացէք. ամէն ասեմ՝ ձեզ, դուք Իսրայելի քաղաքները չհատցուցած՝ կուգայ կհասնի Որդի մարդոյ:

« Ոչ է աշակերտ առաւել քան զվարդապետ իւր, եւ ոչ ծառայ քան զօտէր իւր: Ծնտ քան աշակերտին որ իւր վարդապետին պէս լինի, եւ ծառային որ իւր տիրոջը պէս: Եթէ զիս զտանուտէրս Բէեղզբուղ (սատանայ) անուանեցին, սրչափ եւս առաւել իմ՝ ընտանիքս:

« Մի վախնաք անոնցմէ որ մարմինը կսպաննեն, բայց հոգին չեն կարող սպաննել. այլ անկէ վախցէք որ հոգին ու մարմինը կարող է դժոխք զրկել: Ո՞չ ապաքէն երկու ճնճղուկ մէկ դանկի կլաճառուի. եւ սակայն անոնցմէ մէկն ալ գետին չիյնար՝ առանց ձեր շօրը հրամանին: Իսկ ձեր՝ մինչեւ գլխուն ամէն մէկ մազը համբուած է. ուրեմն

մի վախճանք; վասն զի լաւ էք գուք քան զբազումս ճնճղուկս:

« Ո՛վ որ զիս խոստովանի առաջի մարդկան, պիտի խոստովանիմ եւ ես զինքը երկնաւոր Հօրս առջեւը. իսկ ո՛վ որ զիս ուրանայ մարդկան առջեւը, ես եւս պիտի ուրանամ զայն երկնաւոր Հօրս առջեւը:

« Ո՛վ որ իւր հայրն ու մայրը քան զիս աւելի կսիրէ՝ ինձ արժանի չէ. նոյնպէս արժանի չէ ինձ նաեւ այն որ իւր որդիքը քան զիս աւելի կսիրէ:

« Ո՛վ որ խաչը չառնու եւ ետեւէս չգայ՝ ինձ արժանի չէ:

« Ո՛վ որ ձեզ կընդունի, զիս կընդունի. եւ ո՛վ որ զիս կընդունի՝ կընդունի զիս զրկողը; (զէայրն Սատուած):

« Թէ որ մէկը ձեզի գաւաթ մը պաղ ջուր միայն խրմցունէ անոր համար որ իմ աշակերտս էք, իրաւցընէ կըսեմ՝ ձեզի որ նորա վարձքը պիտի չկորսուի »:

Կիսատումն Յովհաննու Մկրտչի: — Հերովդիս Յովհաննու վրայ սաստիկ ոխ ունենալով առիթ մը կիմտուէր որ զինքը մեռցընել տայ. եւ վերջապէս գտաւ զայն: Հերովդէս իւր ծննդեան օրը մեծ ընթրիք տուաւ նախարարացը, հազարապետացն ու մեծամեծաց Գալիլեացոց: Հոն եկաւ նաեւ Հերովդիսայ աղջիկն Սողոմն ու կաքաւեց, եւ այնչափ հաճոյ եղաւ կոչնակնաց եւ Հերովդեսի, որ խոստացաւ նմա տալ ինչ որ իրմէն ուզէ, մինչեւ իւր թագաւորութեան կէսը: Դուրս ելաւ աղջիկն ու մօրը հարցուց « Ի՞նչ խնդրեմ: — Յովհաննու Մկրտչի գլուխը » ըսաւ ան. օրէն մայրը: Ներս մտաւ Սողոմէ ու ըսաւ թագաւորին « Կուզեմ որ շուտով սկուտեղի մը վրայ Յովհաննու Մկրտչի գլուխն ինձ տաս »: Շատ արտմեցաւ թագաւորը, բայց ըրած երգմանը պատճառաւ, հրաւիրելոց առջեւ պզտիկ չիյնալու համար՝ չկրցաւ աղջկան խնդիրքն անարգել: Եւ շուտ մը դասիճ զրկեց ու հրամայեց որ Յովհաննու գլուխը բերէ: Գնաց նա բանտին մէջ գլխատեց, եւ Մըկըրտչին գլուխը սկտեղով բերաւ աղջկանը տուաւ, նա եւս տարաւ մօրը տուաւ: Յովհաննու աշակերտքն երբոր

լսեցին իրենց վարդապետին գլխատուժը, եկան մարմինը առին տարին թաղեցին :

Առաքեալք քարոզութեկէ կղառնան կուգան Յիսուսի քով : Առաքեալք շատ տեղեր պտըտելէն ու քարոզելէն եւ ուսուցանելէն ետքը եկան Յիսուսի պատմեցին ըրածնին ու սորվեցուցածնին : « Եկէք, առանձին անապատ տեղ մը երթանք, ըսաւ Յիսուս նոցա, որպէս զի քիչ մը հանգչիք » : Եւ յիրաւի, այնչափ շատուոր էին եկող գնացողներն որ խեղճերը հաց ուտելու անգամ ժամանակ չէին գտներ : Նաւ մտան եւ առանձին անապատ տեղ մը գնացին : Բայց ժողովուրդն իմանալով որ Բերսայիոյ անապատը քաշուեցան, ոտքով ելան հոն գնացին . ուրիշ քաղաքներէն եւս լսելով՝ բազմութեամբ վազեցին եկան Յիսուսի քով :

Յիսուս հաց կըատուցէ : — Երբոր տեսաւ Յիսուս այն ինքնակամ եկած ժողոված բազմութիւնը՝ վրանին գլխացաւ, լեռնէն իջաւ ու սկսաւ իրենց քարոզել ու հիւանդներն բժշկիլ : Երեկոյ որ եղաւ՝ աշակերտքը եկան ըսին իրեն. « Տեղերնիս անապատ է եւ մութն ալ վրայ հասաւ, արձակէ ժողովուրդն որ երթան քովի գեղերէն ագարակներէն կերակուր գնեն ուտեն : — « Պէտք չէ որ երթան. դուք իրենց կերակուր տուէք : — Հինգ հաց ու երկու ձուկ միայն ունիմք, այնչափ բազմութեան կ'նչ պիտի բաւ է » պատասխանեցին . — Բերէք զանոնք հոս, » ըսաւ եւ հրամայեց

որ ժողովուրդը խումբ խումբ խտտին վրայ նստեցընեն .
Հինգ Հասն ու երկու ձուկը ձեռքն աւաւ , երկինք նայե-
ցաւ , օրհնեց , մանրեց եւ աշակերտաց տուաւ որ ժողո-
վրդեան բաժնեն : Ամէնքը կերան կշտացան եւ տասուեր-
կու սահառի (սէրէր) լեցուն կտոր մնաց : Եւ ուտողները
հինգ Հազար հոգի էին , բաց իկանանց եւ խողայոց :

Յիսուս ջրի վրայ կբալէ : — Երբոր տեսաւ Յիսուս որ ժո-
ղովուրդը այս մեծ սքանչելեացը վրայ շատ զարմացած՝ «Սա
է ճշմարիտ մարգարէն (Մեսիայն) որ դալոց է յաշխարհ»
ըսելով՝ կուզէն զինքը յափշտակել տանիլ թագաւորեցու-
նել : Հրամայեց աշակերտացն որ փութան նաւ մտնեն եւ
Տիրերեայ ծովակին միւս կողմն անցնին . ես ալ ժողովուրդը
կարծրկեմ ու կուգամ զձեզ կգտնեմ , ըսաւ : Շուտ մը ժո-
ղովուրդը թողուց , ելաւ լեռն առանձնացաւ աղօթելու :
Աշակերտք իրենց վարդապետին խօսքը կատարեր , նաւ
մտեր ու բազում ասպարիսօք եւս ցամաքէն հեռացեր է-
ին . բայց հողմը հակառակ լինելով՝ չէին կրցեր դեռ ցա-
մաք հասնիլ : Յանկարծ գիշերուան ժամը չորսին կտեսնեն
որ մարդ մը ծովու վրայ ոտքով իբրեւ ընդ ցամաք քալե-
լով՝ դէպ իրենց կուգայ . սաստիկ կվախնան այնպէս կը-
կարծեն որ իրենց աչքին երեւոյթ մը կերեւի . հաւա-
տալին չգալով թէ այն քալողը մարդ լինի : Մտքերնուն
վախն ու տարակոյսը փարատելու համար , փութացաւ Յի-
սուս «Բաջալերուեցէք , մի վախնաք , ես եմ , ըսաւ . —
Տէր , թէ որ դուն ես , դոչեց Պետրոս , հրամայէ ինձ որ
ջրին վրայ քալելով քեզի գամ» : Եւ Յիսուս «Ե՛կ» որ
զրուցեց , նաւէն ցատքեց Պետրոս եւ ալեաց վրայ քալելով
Յիսուսի քով կերթար . բայց երբոր տեսաւ որ հովը կսաստ-
կանայ եւ ալիքը կփրփրան՝ վախցաւ , եւ շփոթու թեռնէն
ընկզմիլ որ սկսաւ «Տէր , փրկեա՛ զիս» աղաղակեց : Ձեռքն
երկնցուց , բռնեց զինքն Յիսուս , եւ «Թերահաւատ , ինչո՛ւ
երկմտեցիր» ըսաւ , եւ նաւն որ մտաւ՝ իսկոյն քամին
հանդարտեցաւ : Նաւուն մէջ եղողներն այս սքանչելեաց
վրայ զարմացան , աւջեւն ընկան երկրպագութիւն ըրին
ու ըսին , «Արդարեւ որդի Աստուծոյ ես դու» : Նաւեցին
եկան Գեներեսարէթի ցամաքն ելան : Տեղացիք երբոր Յիսուսի

գալն իմացան, բոլոր գաւառէն հիւանդնին առին բերին եւ կաղաչէին որ գոնէ հանդերձին ծայրը գալչին, եւ գալչողներն խփոյն բժշկուեցան :

Խոստումն խորհրդոյ սուրբ Հաղորդութեան: — Ժողովուրդը զՅիսուս շատ կ'ինտուէ հոն ու երբոր չգտնէր երկրորդօրը նաւեր կ'մտնէ ու կուգայ Կափառնաուում վնտուելու: Եւ երբոր զինքը կ'գտնեն, զարմանքով «Ռաբբի, երբ հոս եկար» կ'հարցունեն. որովհետեւ գիտէին որ աշակերտաց նաւէն զատ ուրիշ նաւ չէր ելեր, եւ աշակերտք մինակ գնացեր էին: Պատասխան տուաւ Յիսուս. «Իրաւցնէ կըսեմ՝ ձեզի, ոչ եթէ անոր համար զիս կ'ինտուէք որ հրաշք տեսաք, այլ անոր համար որ ձեզի ուտելու հաց տուի ու կշտացաք: Գնացէք աշխատեցէք, որպէս զի ոչ եթէ կորստական կերակուր գտնէք, այլ զայն որ մնայ իկեանս յաւիտենականս»: Ըսին իրեն. «Ի՞նչ հրաշք կընես որ քեզ հաւատանք: Մեր հայրերն անապատին մէջ մանանայ կերան, ինչպէս որ գրուած է թէ երկնքէն հաց տուաւ նոցա ուտելու: — Մովսէս ձեզ երկնքի հաց չտուաւ, պատասխանեց Յիսուս, այլ իմ Հայրս է որ ձեզ զճշմարիտ հացն երկնից կուտայ. վասն զի Աստուծոյ Հացն է երկնքէ իջածն որ աշխարհիս կեանք կուտայ: Ես եմ հացն կենաց. ինձ եկողը՝ չանօթենար, եւ ինձ հաւատացողը՝ երբէք չպիտի ծարաւի»:

Տրտուեց Հրէից: — Հրեայք սկսան տրանջիւ Յիսուսի վրայ, վասն զի կըսէր, «Ես եմ երկնքէ իջած հացն». եւ իրարու կ'ըրուցէին, «Ո՞չ սա է Յիսուս որդին Յովսեփու, որոյ հայրն ու մայրը գիտեմք. իսկ արդ ի՞նչպէս կըսէ թէ երկնքէն եկած է»: Պատասխան տուաւ իրենց Յիսուս ու ըսաւ. «Ինչո՞ւ կ'ըմբռնաք. ոչ որ կընայ ինձ գալ՝ եթէ Հայրս որ զիս զրկեց՝ զինքը չքաշէ: Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, ինձ հաւատացողը՝ կընդունի զկեանս յաւիտենականս: Ես եմ հացն կենաց: Զեր հայրերը մանանան կերան անապատին մէջ եւ մեռան. բայց այս երկնքէն իջած հացէն ուտողը՝ չմեռնիր, եւ յաւիտեան կապրի: Իմ տալու հացս՝ իմ մարմինս է, զոր աշխարհիս կեանքը փրկելու համար պիտի

տամ» : Իրարու հետ կիւռուրակէին Հրեայք ու կըսէին, «Ի՞նչ պէտք կընայ իւր մարմինը մեզ տալ ուտելու» : Ըսաւ նոցա Յիսուս. «Իրաւքընէ կըսեմ ձեզի եթէ Որդւոյ մարդոյ մարմինը չուտէք եւ արիւնը չխմէք՝ չէք կարող ապրիլ : Մարմինս ուտողն ու արիւնս խմողը յաւիտենական կեանք պիտի ունենայ, եւ վերջի դատաստանին օրը զինքը պիտի յարուցանեմ : Ո՛վ որ մարմինս ուտէ եւ արիւնս խմէ՝ յիս պիտի բնակի եւ ես ինմա» :

Յիսուսի աշակերտաց շատերը կգայթակղին : — Յիսուսի աշակերտաց շատերն այս խօսքերը լսելով՝ կըսեն. «Խիստ է այդ խօսքը, ո՞վ կընայ զայն լսել» : Եւ Յիսուս գիտնալով որ աշակերտքն իւր անոր համար կտրանջեն, ըսաւ նոցա. «Ա՛յդ զձեզ կգայթակղեցունէ : Հապա ի՞նչ պիտի բնէք եթէ իւր առաջին տեղն տեսնէք զՈրդին մարդոյ : Հոգին է որ կենդանութիւն կուտայ, իսկ մարմինը բանի չգար. եւ ձեզ ըսած խօսքս՝ հոգի է եւ կեանք : Բայց մէջերնիդ կան ոմանք որ չեն հաւատար» . վասն զի գիտէր Յիսուս յառաջագոյն որոնք որ իրեն պիտի չհաւատային, եւ ո՞վ զինքը պիտի մասնէր. ուստի եւ վրայ բերաւ, «Անոր համար ձեզ ըսի թէ չէք կրնար ինձ գալ մինչեւ որ Հայրս ձեզ կարողութիւն չտայ» :

Իագումբ յաշակերտաց Յիսուսէ կգառուին : — Ինչպէս որ տեսնք՝ միայն ժողովրդոց մէջ Յիսուսի չհաւատացողներ չգտնուեցան, այլ եւ իւր աշակերտացը մէջ. եւ ասոնք Յիսուսի վերջի խօսքն արդարացունելու համար՝ մէջերնէն շատերն իրմէ դատուեցան եւ ալ հետը չէին պարտեր : Այն ժամանակ ըսաւ Յիսուս երկոտասան առաքելոցը, «Միթէ դո՞ւք եւս կուզէք երթալ. — Ո՛ւմ պիտի երթամք, Տէր, պատասխանեց Սիմոն Պետրոս. յաւիտենական կենաց խօսքեր կխօսիս, եւ մեք հաւատացինք եւ ձանչցանք որ դու ես Քրիստոսն, Որդի Աստուծոյ : — Միթէ ես զձեզ երկոտասանք չընտրեցի, պատասխանեց Յիսուս. սակայն ձեզմէ մէկը սատանայ է :» Եւ Յուդա Սկարիօտացւոյն համար կըսէր, որ երկոտասան առաքելոց ընտրելոց մէկն էր, եւ զինքն յետոյ պիտի մասնէր. թէպէտեւ Յիսուսի ըսած ժամանակն ոչ որ յառաքելոց Յուդայի վրայ առաւ այն խօսքը :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ը .

ՓԱՐԻՍԵՅԻՈՅ ԵՒ ՍԱԴՈՒԿԵՅԻՈՅ ՉՅԻՍՈՒՍ ՓՈՐՁԵԼԷՆ

ՄԻՆՉԵՒ ՓԱՐԻՍԵՅԻՈՅ ԽՄՈՐԸ .

Փարիսեցիք եւ Սադուկեցիք զՅիսուս կփորձեն : — Յիսուս Փարիսեցոց նախանձայուզութիւնը կզատուարտէ : — Ամենայն թագաւորութիւն որ իւր մէջը կրամնուի՝ կաւերի : — Կինն Քանանացի : — Բժշկութիւն խուլ եւ համեր : — Յիսուս շատ մը Յիւանդներ կրժշկէ : — Յիսուս երկրորդ անգամ հաց կշատցունէ : — Յիսուս խոնարհութիւն կպատուիրէ առաքելոց : — Կպատուիրէ գայթակղութենէ փախչիլ : — Կպատուիրէ ողորմած եւ ներող լինել : — Հարկաւորութիւն խոնարհամիտ զղջման : — Ամէն բանի մէջ խոնարհութիւն հարկաւոր է : — Խմորն Փարիսեցոց :

Փարիսեցիք եւ Սադուկեցիք զՅիսուս կփորձեն : — Փարիսեցիք եւ Սադուկեցիք եկան, եւ զՅիսուս փորձելու համար կինդրէին որ երկնքի վրայ իրենց նշան կամ հրաշք մը ցուցընէ : Պատասխան տուաւ նոցա Յիսուս. « Երբոր երեկոյ կուգայ՝ կըսէք, Պարզ պիտի լինի օգը, որովհետեւ երկինքը կարմրած է : Եւ Այսօր առաւօտանց՝ մըրիկ պիտի լինի, որովհետեւ երկինքը կշառագունի ու կմթննայ : Արդ երկնքի երեսը գիւտէք քննել, եւ Մեսիայի գալտեան ժամանակը ցուցընող նշանները չէք կրնար գիտնալ : Ազգչար եւ շնացող՝ նշան կինդրէ, եւ Յովնան մարգարէին նշանէն ուրիշ նշան չտրուի իրենց : Վասն զի ինչպէս որ Յովնան երեք օր եւ երեք գիշեր կեցաւ իփօր կիտին, նոյնպէս նաեւ Որդի մարգոյ երեք օր եւ երեք գիշեր պիտի կենայ իսիրա երկրի » : Եւ այս խօսքով իւր երեքօրեայ թաղումն ու յարութիւնը կիմացունէր .

Փարիսեցոց նախանձայուզութիւնը կզատուարտէ : — Փարիսեցիք եւ գպիրք երուսողեմէ Յիսուսի քով եկեր էին, եւ տեսնելով որ նորա աշակերտքը հաց ուտելէն յառաջ ձեռքերնին չեն լուանար, մեղագրեցին զանոնք, որովհետեւ Փարիսեցիք եւ Հրեայք ըստ ասանդութեան ծերոց՝ կերա-

կուր ուտելէն առաջ ձեռքերնին կլուանային: Ուտի Յիսուսի ըսին. « Ինչո՞ւ համար աշակերտք ծերոց աւանդութիւնը չեն պահեր, եւ հաց կերած ժամանակնին ձեռքերնին չեն լուանար, — Իսկ դուք, պատասխան տուաւ Յիսուս, ինչո՞ւ ձեր աւանդութեան համար Աստուծոյ պատւիրանը չէք պահեր: Կանն զի Աստուած ըսաւ. Պատուեալ հայր քո եւ զմայր. եւ իւր հայրը կամ մայրը բամբասողը՝ մահուամբ մեռնի: Եւ դուք կրսէք, Բաւական է որ մարդ մը իւր աղքատ ծնողացը զրուցէ թէ Աստուծոյ ըրած նուէրս շատ աւելի օգտակար է ձեզ քան թէ յինէն սպասած ո՞ր եւ իցէ օգնութիւննիդ: Եւ այսպէս ձեր աւանդութեանը համար կանարգէք Աստուծոյ խօսքը: Կեղծաւորք, բարւոք մարգարէացաւ վրանիդ Եսայի. Այս ժողովուրդը շրթամբք կպատուէ զիս, բայց սրտերնին ինձմէ հեռացած է »:

Եւ այն կեղծաւորաց առջեւ ժողովուրդը քովը կանչելով ըսաւ. « Մտիկ ըրէք, գիտցէք որ մարդուս բերնէն ներս մտածը չէ որ զինքը կպղծէ, այլ բերնէն դուրս ելածը. վասն զի սրտէն կեննեն ամեն պղծութիւնք, այսինքն չար խորհուրդք, սպանութիւնք, շնութիւնք, պոռնկութիւնք, գողութիւնք, սուտ վկայութիւնք, ագահութիւնք, չարութիւնք, նենգութիւնք, գիշութիւնք, չարակնութիւնք, ամբարտաւանութիւնք, հայհոյութիւնք: Ահա սոքա են որ ըզմարդ կպղծեն, եւ ոչ թէ անլուայ ձեռօք ուտելը »: Եւ երբ աշակերտք ըսին իրեն որ Փարիսեցիք իւր այս վարդապետութեանը վրայ դայթակղեցան, պատասխանեց, « Ամենայն տունկ զոր ոչ անկեաց Հայր իմ երկնաւոր՝ խլեսցի: Թող տուէք, կոյրք են կուրաց առաջնորդ. կոյր կուրի երբ կառաջնորդէ՝ կսխալի, եւ երկուքն ալ իխորխորատ կիյնան »:

Ամենայն թագաւորութիւն որ իւր մէջը կբաժնուի՝ կաւերի: Օր մը կոյր եւ համր գիււհար մը եկաւ, բժշկեց զնա Յիսուս, մէկէն զգաստացաւ եւ սկսաւ խօսիլ ու տեսնել: Ձարմացան ժողովուրդք ու կրսէին. « Միթէ սն է Քրիստոսն որդի Դաւթի »: Բայց նախանձոտ փարիսեցիք զայն որ լսեցին՝ ըսին. « Ուրիշ բանով չհասներ նա զգեւս՝ բայց եթէ Բէեղղեբուղաւ իշխանաւն դիւաց »: Իմացաւ Յիսուս

նոցա խորհուրդն՝ եւ ըսաւ. «Ամենայն թագաւորութիւն որ իւր մէջը կրածնուի՝ կաւերի. եւ ամենայն քաղաք կամ տուն որ իւր մէջը կրածնուի՝ կկործանի: եւ թէ որ սատանայ սատանան կհանէ՝ ըսել է թէ իւր մէջը բաժնուեցաւ. արդ ինչպէս իւր թագաւորութիւնը կրնայ հաստատուն կենալ»: — Պատանձեցան փարիսեցիք:

Կիճ Քանանացի: — Յիսուս Տիրոսի եւ Սիդոնի կողմերն որ դնաց, Քանանացի կին մը եկաւ ու աղաղակելով կըսէր, «Ողորմէ՛ ինձի, Տէր, որդի Գաւթի, աղջիկս չարաչար կայսահարի»: Պատասխան չտուաւ Յիսուս. բայց խնդ կինը չէր դադրեր աղաչելէ, այնպէս որ իզուլ շարժեցան աշակերտքն, եկան աղաչեցին իրեն որ այն կնոջ խընդիւրը կատարէ ու ճամբէ: — Իսրայելի տանը կորսուած ոչխարներուն համար միայն դրկուած եմ ես» պատասխանեց նոցա Յիսուս: Որդեսէր Քանանուհին եկաւ առջեւն ընկաւ ու երկրպագութիւն ընելով «Տէր, օգնէ՛ ինձի» կաղաղակէր: — Յիսուս՝ փորձելով մը դարձաւ իրեն «Լաւ չէ, ըսաւ, մանկանց հացն առնուլ ու շանց տալ»: — Այնպէս է, Տէր, պատասխանեց խոնարհամիտ Քանանուհին, սակայն եւ շունք՝ մանկանց սեղանէն ընկած փշրանքով կիերակրուին»: Կնոջ այս անյողոզող հաւատքը տեսնելով «Ո՛վ կին դու, ըսաւ Յիսուս, մեծ են հաւատք քո, եղիցի քեզ որպէս եւ կամիս». եւ իսկոյն աղջիկը բժշկուեցաւ:

Բժշկութիւն խուլ եւ համեր: — Տիրոսի ու Սիդոնի սահմանէն ելաւ եկաւ Յիսուս Գալիլիացոց ծովեզերքն, ու Դեկապոլոյ մէջ պտըտած ժամանակ իրեն խուլ եւ համր մարդ մը բերին եւ կաղաչէին որ վրան ձեռք դնէ: Ամբոխին մէջէն առաւ մէկդի տարաւ զինքն Յիսուս, մատուրներն ականջը դրաւ, քիչ մը թուք բրաւ, լեզուէն բռնեց, երկինք նայեցաւ, սրտանց հաւաչեց եւ ըսաւ «Եփիաքս» որ կնշանակէ բացուէ: Իսկոյն լսելիքը բացուեցան, լեզուին կասկանքը լուծուեցան եւ սկսաւ համարձակ խօսիլ: Պատուիրեց նոցա որ մարդու չըսեն, եւ որչափ նա կպատուիրէր՝ անոնք եւս առաւել կբարոզէին եւ զարմացմամբ կըսէին. «Ամէն բան լաւ բրաւ նա, վասն զի խուլերուն ականջը կրանայ՝ համերց լեզուն կբակէ»:

Յիսուս շատ մը հիւանդներ կբժշկէ: — Անկէ զնաց Յիսուս լերան մը վրայ ելաւ նստաւ. չորս կողմէն բազմախումբ ժողովուրդ գիմեցին իրեն եկան՝ հետերնին բերելով կաղեր, կոյրեր, համբներ, միակողմանիներ, եւ ուրիշ տեսակ հիւանդներ ու ախտաժէտներ, եւ զանոնք Յիսուսի ոտքը դրին. բժշկեց նա զանոնք, եւ բոլոր ժողովուրդը վրան զարմացան տեսնելով որ կաղեր կքալէին, միակողմանիք կբժշկուէին, կոյրք կտեսնէին, եւ կփառաւորէին զԱստուած, իրենց ընդունած շնորհացն համար:

Յիսուս երկրորդ անգամ հաց կշատցունէ: — Յիսուս կանչեց իւր աշակերտքն ու ըսաւ. «ժողովրդեան վրայ կգլթամ, վասն զի այս երեք օր է որ քովս են եւ ուտելու բան չունին, զիրենք անօթի արձակել եւս չեմ ուզեր որ չիցէ թէ ճամբան անօթութենէ մարին ընկնին»: Պատասխան տուին աշակերտքն, «Ո՞րպէս կարող եմք այնչափ ժողովուրդը կշտացունելու բաւական այս անապատին մէջ հաց գանել: — Քանի հաց ունիք» հարցուց Յիսուս, եւ նոքա ըսին «Եօթը, եւ քանի մը ձուկ»: Հրամայեց ժողովրդեան որ գետինը խտտին վրայ նստին: Եօթը հացն ու ձկունքը առաւ, գոհացաւ, եբեկ եւ աշակերտաց տրւաւ, աշակերտքն ալ ժողովրդեան: Ամէնքը կերան կշտացան, եօթը զամբիւղ լեցուն մնացած կտորներ վերուցին: Եւ ուտողներն էին չորս հազար երիկ մարդ, թող կանայքն ու տղայքը:

Յիսուս խոնարհութիւն կպատուիրէ առաքելոց: — Օր մը առաքեալք հարցուցին իրեն. «Երկնից արքայութեան մէջ մեզմէ ո՞վ ամենէն մեծը պիտի լինի»: Յիսուս տղայ մը քովը կանչեց, առաւ համբուրեց եւ անոնց մէջ տեղը դրաւ զայն ու ըսաւ. «Ամէն ասեմ ձեզ, թէ որ այս տղուն պէս չգառնաք (հողուով)՝ չէք կրնար մտնել յարքայութիւն երկնից: Արդ ո՞վ որ ինքզինքը այս տղուն պէս պիտի խոնարհեցունէ՝ նա մեծ պիտի լինի յարքայութեան երկնից: Զեզմէ ո՞վ որ կուզէ մեծ լինել՝ թող ձեր պաշտօնեայն լինի, եւ ո՞վ որ կուզէ ձեր մէջ առաջին լինել՝ ամենուն ծառայ լինի: Կասն զի եւ Որդի մարդոյ պատիւ ընդունելու չեկաւ՝ այլ ծառայելու:

Կապտուիրէ գայթակղութենէ փախչիլ: — Որպէս զի ուրիշի գայթակղութիւն տալէն զգուշանան՝ կըսէր առաքելոց. «Եթէ մարդ մը ինձ հաւատացողներէն մէկը գայթակղեցունէ՝ լաւ է որ երկանաքար մը վիզէն կախէ ու երթայ ծովուն խորը նետուի: Վայ այն մարդուն որուն ձեռքով գայթակղութիւնը գայ: Եթէ ձեռքդ կամ ոտքդ զքեզ գայթակղեցունեն, կտրէ ու քեզմէ նետէ զայն. լաւ է որ միաձեռանի կամ կազ մսնես իկեանս, քան թէ երկու ձեռք կամ ոտք ունենաս՝ եւ յաւիտենական կրակը նետուիս: Եւ եթէ աչքդ զքեզ գայթակղեցունէ, խլէ ու վրայէդ նետէ զայն. լաւ է որ միականի մսնես իկեանս, քան թէ երկու աչք ունենաս եւ դժոխքի կրակին մէջ նետուիս»:

Կապտուիրէ ողորմած եւ ներող լինել: — Յայնժամ մօտեցաւ իրեն Պետրոս ու «Տէր, ըսաւ, քանի անգամ եղբայրս մեղանչելու լինի՝ պէտք է իրեն ներեմ. մի՞թէ մինչեւ եօթն անգամ: — Ոչ թէ մինչեւ եօթն անգամ, պատասխանեց Յիսուս, այլ մինչեւ եօթանասուն եօթն անգամ»: Եւ հետեւեալ առակը պատմեց.

«Վասն զի նման է արքայութիւն երկնից այն թագաւորին որ ուզեց իւր ծառաներէն համար առնուլ: Անոնցմէ մէկն իրեն տասը հազար քանքար պարտական էր. եւ որովհետեւ հատուցանելու կարողութիւն չունէր, տէրը հրամայեց որ զինքը, կինը, տղայքն ու ամէն ունեցածը վաճառեն ու հատուցանեն: Բայց ծառայն ոտքն ընկաւ ու կաղաչէր եւ կըսէր, «Երկայնամիտ եղիր, համբերէ, եւ բոլորը կհատուցանեմ՝ քեզ»: Տէրը վրան գլխաւով արձակեց զինքն ու պարտքն եւս նմա շնորհեց: Դուրս որ ելաւ ծառայն այն՝ իւր ծառայակցաց մէկը գտնելով որ իրեն հարիւր գահեկան պարտական էր, բռնեց զինքն ու խեղճելու պէս կընէր կատիպէր խեղճն որ պարտքն իրեն տայ: Նա ոտքն ընկած կաղաչէր ու «Քիչ մը երկայնամիտ եղիր՝ համբերէ, կըսէր, բոլորը քեզ կհատուցանեմ»: Բայց չուզեց ամենեւին համբերել եւ տարաւ զինքը բանտ գնել տուաւ՝ մինչեւ որ բոլոր պարտքը վճարէ: Այս որ տեսան միւս ծառայակիցքը շատ տրտմեցան՝ եւ գնացին տեղն

խոնդ պատմեցին իրենց տիրոջը, որ բարկացաւ, առջեւը կանչեց զինքը: «Ծառայ չար, ըսաւ, աղաչանքիդ չգիմացայ՝ բոլոր պարտքդ թողուցի քեզ: Արդ պէտք էջր որ դու ալ քու ծառայակցիդ ողորմէիր՝ ինչպէս ես քեզ ողորմեցայ»: Եւ դահճաց ձեռքը մասնեց զինքը մինչեւ որ բոլոր պարտքը հատուցանէ:

«Նոյնպէս պիտի ընէ ձեզ նաեւ երկնաւոր Հայրս, յաւել Յիսուս, եթէ ձեր եղբորը յանցանքին սրտանց չներէք»:

Հարկաւորութիւն խոնարհամիտ զղջման: — Ոմանք օրինաց հրամայածը նիւթական կերպով ճիշդ կատարելուն համար իրենք զիրենք արդար կկարծէին կպարծենային, եւ զուրիշները կարհամարհէին: Ասոնց ալ այս առակը բերաւ Յիսուս, որ խոնարհին իրենց բարձրամտութենէն.

«Երկու մարդիկ, ըսաւ, տաճարը գնացին աղօթքի. մէկը վարիսեցի էր, եւ միւսը մաքսաւոր:

«Փարիսեցին առանձին կեցած էր, եւ այս աղօթքը կընէր. Աստուած իմ շնորհակալ եմ որ ուրիշ մարդոց պէս յափշտակող՝ անիրաւ եւ շնացող չեմ, եւ ոչ ալ այս մաքսաւորին պէս: Այլ շաբաթը երկու անգամ պահք կըռնեմ, եւ ամէն ստացուածքիս տասանորդը կուտամ:

«Մաքսաւորն եւս առանձին քաշուած էր, եւ աչքը երկինք անգամ չէր վերցուներ. այլ կուրծքը կծեծէր կուլար կհառաչէր ու կըսէր, Աստուած քաւեան զիս զմեղաւորս:

«Կըսեմ ձեզի. մեղաւոր մաքսաւորը՝ արդարացեալ տունը գնաց, բայց ոչ եւ վարիսեցին. վասն զի ո՞վ որ ինքզինքը բարձրացունէ՝ պիտի խոնարհի, եւ ով որ ինքզինքը խոնարհեցունէ՝ պիտի բարձրանայ»:

Ամէն բանի մէջ խոնարհութիւն հարկաւոր է: — Յր մը Յիսուս վարիսեցւոյ մը տունը կերակուրի հրաւիրուելով՝ տեսաւ որ կոչնականք բարձրնտիր կլինէին, այսինքն առաջին տեղերը կընտրէին կառնուին, եւ ըսաւ նոցա.

«Երբոր մէկը զձեզ հարսանեաց կամ կոչունքի մը հըրաւիրէ՝ առաջին տեղը մի նստիք, գուցէ ձեզմէ պատուաւորը գայ, եւ տանուտէրը գայ զրուցէ ձեզ, Տեղդ ասոր տուր, եւ ամօթով երթաք յետին տեղը նստիք:

«Այլ երբոր հրաւիրուիք՝ գնացէք յետին տեղը նստեցէք, որպէս զի զձեզ հրաւիրողն երբոր գայ՝ ձեզ ըսէ. Բարեկամ, վեր հրամէ. յայնժամ՝ բարձակցաց առջեւ փառքերն իդ կաւելնայ» : Եւ կրկնեց նորէն իւր խոնարհութեան առածը. «Զի ամենայն որ բարձրացուցանէ զանձն՝ խոնարհեսցի, եւ որ խոնարհեցուցանէ զանձն՝ բարձրացի» :

Զինքը հրաւիրող կոչնատիրոջն եւս այսպէս ըսաւ.

«Երբոր ճաշ կուտաս՝ բարեկամներդ, եղբարքդ, աղբականքդ, գրացիքդ ու մեծամեծները մի կանչեր. որպէս զի անոնք ալ փոխարէն զքեզ չկանչեն եւ հատուցումն ընդունիս : Ասոնց տեղ կանչէ՛ աղքատներ, խեղեր, կաղեր ու կոյրեր, եւ երանելի կլինիս, վասն զի նոքա փոխարէն ընելու կարողութիւն չունենալով՝ փոխարէնը դուն կառնուս իյարութեան արգարոց :

Խմորն փարիսեցոց : — Աշակերտք մոռցեր էին հետերնին հաց առնուլ. եւ երբոր Յիսուս ըսաւ իրենց թէ «Փարիսեցոց եւ Սադուկեցոց խմորէն զգուշացէք», կարծեցին որ հաց չառնելնուն համար կըսէ : Տեսաւ Յիսուս որ իւր խօսքին իմաստը չհասկըցան, «Թերահաւատք, ըսաւ, հաց չառնելնուդ վրայ ինչ այնչափ հոգ կընէք : Դեռ չէք հասկնար եւ չէք յիշեր որ հինգ հացը հինգ հազարի բաժնուեցաւ եւ լեցուն տասուերկու սակառի ալ աւելցաւ, եւ եօթը հացը չորս հազար հոգւոյ բաժնեցիք եւ եօթը զամբիւղ լեցուն չաւելցան : Արդ սրպէս չէք իմանար որ խօսքս հացի համար չէր՝ երբ սադուկեցոց եւ փարիսեցոց խմորէն զգուշացէք ըսի : Աչք ունիք ու չէք տեսներ, ականջ ունիք ու չէք լսեր» :

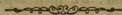
Յայնժամ հասկըցան աշակերտք որ ոչ եթէ հացի մէջ գրուած խմորէն է որ իրենց զգուշանալ կպատուիրէր, այլ փարիսեցոց եւ սադուկեցոց վարդապետութենէն :

Գ Լ Ո Ի Խ Թ.

ԲԵԹՍԱՅԻԴԱՅ ՄԷՋ ԿՈՒՐԻ ՄԸ ԱԶԲԸ ԲԱՆԱԼԷՆ ՄԻՆՁԵԻ

ԱՆՈՂՈՐՄ ՄԵՑԱՏԱՆ ԱՌԱԿԸ.

Յիսուս կուրի մը աչքը կբանայ : — Յիսուս իւր վրայ աշակերտաց կարծիքը կհարցունէ : — Յիսուս իւր կրելու ջարջարանքն կյայտնէ : — Ալլակերպութիւն : — Առակ Սամաշացոյն . բնկերսիրութիւն : — Մարմա եւ Մարիամ : — Առակ Տրաւիքից : — Առակք մուրեալ ոգխարին եւ կորուսեալ դրամոյ : — Առակ անառակ որդւոյն : — Առակ անտեսին : — Առակ անողորմ մեծատան :

Յիսուս կուրի մը աչքը կբանայ : — Երբոր Յիսուս Բեթսայիդա եկաւ, առջեւը կոյր մը բերին եւ կաղաչէին որ բժշկէ : Ձեռքէն բռնեց, աւանէն դուրս հանեց Յիսուս, աչքին վրայ թուք արձակեց, եւ ձեռքը վրան զնելով հարցուց թէ բան մը կտեսնէ : Աչքը բացուեցաւ ու « Զմարգիկ կտեսնեմ որ ծառի պէս կպտըտին » ըսաւ : Նորէն ձեռքը աչքին վրայ դրաւ որ առելի բացուեցաւ եւ սկսաւ ալ ամէն բան սրոշ տեսնել : « Դնա տունդ, ըսաւ Յիսուս, եւ երբ գիւղդ մտնես՝ մարդու մի ասեր ըրաճս » :

Յիսուս իւր վրայ աշակերտաց կարծիքը կհարցունէ : Յիսուս կեսարիա — Փիլիպեայ քաղաքին շրջակայ գեղերն երթալու ժամանակ, աշակերտացն հարցուց « Մարգիկ զո՞վ դիս կկարծես » : Եւ նորա ըսին. « Ոմանք Յովհաննէս Մըկրաիչ, ուրիշները Եղիա, այլք Երեմիա, կամ ուրիշ մարդարէ մը : — « Հապա դուք զիս ո՞վ կկարծէք » կրկնեց Յիսուս : — « Դու ես Քրիստոսն որդի Աստուծոյ կենդանւոյ » պատասխանեց Պետրոս — : « Երանի՛ քեզ Սիմոն, որդի Յովնանու, ըսաւ Յիսուս, վասն զի մարմին եւ արիւն չյայտնեց քեզ՝ այլ Հայրն իմ երկնաւոր : Եւ ես քեզ կըսեմ որ դու ես վէ՛մ, եւ իվէրայ այդք վիմի շինեցից զեկեղեցի իմ, եւ դրունք դժոխոց անոր չյաղթեն : Քեզ պիտի տամ արքայութեան երկնից փականքը . զոր միանգամ կապես յերկրի՛ Եղիցի կապեալ յերկինս . եւ զոր արձակեսցես

յերկրի՝ եղիցի արձակեալ յերկինս» : Եւ խտտիւ պատուիրեց աշակերտացը որ մէկուն չըսեն թէ ինքն է Քրիստոսն :

Պէտք չէ ընաւ կարծել որ Պետրոսի միայն տուաւ Յիսուս այս իշխանութիւնը , այլ բոլոր միւս առաքելոց , ինչպէս որ նոյն աւետարանիչը քիչ մը ետքը կ'իշխատակէ Յիսուսի առ ամենայն առաքեալս ըսածը , « Զոր կապիցէք յերկրի՝ եղիցի կապեալ յերկինս . եւ զոր արձակիցէք յերկրի՝ եղիցի արձակեալ յերկինս » , որպէս պիտի տեսնեմք յիւրում տեղւոջ :

Յիսուս իւր կրելու չարչարանքն կ'այտնէ : — Յետոյ իմացուց Յիսուս աշակերտացը թէ պէտք է երթայ Երուսաղէմ , եւ քահանայապետներէն գպիրներէն ու ժողովրդեան ծերերէն չարչարուի , խաչուի , սպաննուի եւ երրորդ օրը յարութիւն առնու : Այս սոսկալի բաներն որ լսեց Պետրոս , սկսաւ հետը վիճել ու « Բաւ լիցի քեզ , Տէր , մի եղիցի քեզ այդ » զրուցել : Բայց Յիսուս դարձաւ ըսաւ իրեն . « Երթ յետս իմ սատանայ , դայթակղու թիւն իմ ես . վասն զի ըստ Ասաուծոյ չես խորհիր , այլ ըստ մարդկան » : Յայնժամ ըսաւ իւր աշակերտացը . « Ո՛վ որ կուզէ ետեւէս գալ՝ իւր անձը ուրանայ , խաչն առնու եւ ետեւէս գայ : Ո՛վ որ ուզէ իւր անձն ապրեցունել՝ պիտի կորսնցունէ . եւ ո՛վ որ իւր անձն ինձ համար կորսնցունէ՝ պիտի գտնէ զայն : Ի՞նչ օգուտ է մարդուս որ բոլոր աշխարհս շահի եւ իւր անձը տուգանաց տակ ձգէ » :

Այլակերպութիւն : — Աշակեաք որ դեռ Հոգևով Սրբով չէին լցուած ու զօրացած , Յիսուսի կրելու նախատինքը , չարչարանքն ու մահը լսելով՝ կրնային վհատիլ յուսահատիլ . ուստի ուզեց Յիսուս չարչարանքէն յառաջ իւր ստտուածային փառքը ցուցանել , եւ հասկցնելով նոցա՝ որ իւր ձեռքն էր փառաւորիւն ու չարչարիլը՝ հաստատել զանոնք իհաւատ եւ իյոյս :

Վեց օր ետքը առաւ զՊետրոս , զՅակոբոս եւ զՅովհաննէս եղբայրնորա , եւ Թաբոր լեռան վրայ հանեց առանձին : Հոն առջեւնին այլակերպեցաւ , երեսն արեւու պէս լուսաւորեցաւ , եւ հագուստը լուսի պէս ճերմակ եղաւ , եւ տեսան որ Մովսէս եւ եղիա եկեր հետը կ'սօսին : Այն փառաւոր-

րութեան վրայ Պետրոսին սիրար ճխաց, մտածեց որ փոխանակ ժողովրդեան մէջ մտնելով՝ փարիսեցւոց եւ նմանեաց նոցա ատելութեան ու նախանձուն նշաւակ լինելու, եւ անարգուելու եւ չարչարուելու՝ լաւագոյն է հոն կենալ եւ այն փառքը վայելել. ուստի եւ ըսաւ Յիսուսի. «Տէր, լաւ է մեզ որ հոս կենամք. եթէ կամիս՝ երեք տաղաւար շինեմք, մէկը քեզի, մէկը Մովսեսի եւ միւսն Եղիայի»: Եւ մինչդեռ նա կխօսէր՝ լուսաւոր ամպ մը եկաւ նոցա վրայ հովանի եղաւ, եւ ամպէն ձայն մը եկաւ որ կըսէր. «Դա է որդի իմ՝ սիրելի՛ ընդ որ հաճեցայ դմա լուարուք»: Այն ձայնն որ առին աշակերտք՝ սարսափած երեսնուն վրայ ընկան: Բայց Յիսուս եկաւ, բռնեց վերուց զիրենք՝ «Ո՞տք ելէք, մի վախնաք բան չկայ» ըսելով: Աչքերնին վերուցին տեսան որ Մովսէս եւ Եղիա առներեւոյթ եղեր են, եւ միայն Յիսուս մնացեր է: Լեռնէն իջնելու ժամանակնին ապսպրեց իրենց Յիսուս որ տեսած տեսիլնին մարդու չպատմեն մինչեւ իւր յարութիւնը:

Առակ Սամարացոյն. ընկերսիրութիւն: — Օրինականին մէկը փորձելով զՅիսուս հարցուց. «Վարդապետ, օրինաց սիր պատուիրանն ամենէն մեծն է»: Պատասխան տուաւ Յիսուս, «Քո Տէր Աստուածդ սիրես բոլոր սրտովդ, բոլոր անձովդ եւ բոլոր մաքովդ: Այս է մեծն եւ առաջին պատուիրան: Երկրորդն եւս ասոր նման է. Ընկերդ սիրես իբրեւ քու անձդ: Այս երկու պատուիրանաց մէջ կբովանդակուին բոլոր օրէնք եւ մարգարէք»: Օրինականն ուղեւորով ցուցունել թէ ինքն արդար է՝ հարցուց, «Եւ ո՞վ է իմ ընկերս»: — Հետեւեալ սրտաշարժ առական պատասխանեց իրեն Յիսուս.

«Մարդուն մէկը երուսաղեմէն կիջնէր Երիբով կուղար. աւազակաց ձեռքն ընկաւ, որ զինքը կողոստեցին մերկացուցին, վիրաւորեցին, եւ կիսամահ թողուցին գնացին: Քահանայ մը նոյն ճամբէն անցաւ, տեսաւ զնա եւ զանց ըրաւ, ճամբան շարունակեց գնաց: Դետացի մի եւս նոյն տեղէն անցաւ. տեսաւ, «Իմ ինչ հոգս» ըսաւ, եւ զանց ըրաւ: Բայց Սամարացի մը երբոր անկէց անցաւ, տեսաւ զնա եւ վրան գթացաւ. քովը գնաց, վէրքը ձիթով

ուղինիով լուաց պատեց, գրաստին վրայ գրաւ զինքը, պանդոկը տարաւ եւ դարմանեց: Երկրորդ օրը պանդոկէն երթալու ժամանակը հանեց ստակ տուաւ պանդոկապետին ու ըսաւ, « Դարման տար ասոր, եւ ուրիշ ինչ ծախք որ բնես՝ միւսանդամ՝ գալստեանս կհատուցանեմ՝ քեզ »:

Այս պատմութիւնն ընեւէն յետոյ դարձաւ Յիսուս եւ հարցուց. « Արդ այս երեքէն ո՞րն աւելի մերձաւոր ընկեր կ'իջի քեզ աւագակաց ձեռքն ընկողին »:

— « Նա որ վրան ողորմեցաւ » պատասխանեց օրինականը:

— Ուրեմն « Գնա », ըսաւ Յիսուս, եւ դու նոյնպէս ըրէ »:

Շատ անգամ ըսինք որ Սամարացիք ատելի էին Հրէից եւ օտար կհամարուէին. Յիսուս այս առակաւ ուզեց ցուցնել որ օտարաց ձեռքով եւս կլինին բարիք, ինչպէս որ յաճախ ցուցուցեր էր որ շաբաթ՝ այսինքն սուրբ համարուած օրն եւս օրէն էր բարիս դործել, եւ մեր ընկերն անտիկել ու մխիթարել:

Այսպէս օր ըստ օրէ կընդարձակէր Յիսուս այն անձուկ շրջանն յորում ամփոփել կջանային փարիսեցիք՝ գպիրք եւ վարդապետքն օրինաց մարդուս միտքն ու հանճարը, վախնալով որ ժողովրդեան աչքը չբացուի եւ իրենց կեղծաւորութիւնը դուրս չելնէ չխայտառակուին: Օր չէր անցնէր որ չցուցընէր ու չհասկցընէր որ կրօնքն ու աս-

տուածապաշտութիւնը մնտտի արարողութեանց վրայ կայացած չէ, եւ ոչ երբէք ցուցամուտութիւնը առաքինութիւն համարելու է: Որչափ որ ժողովրդեան հետ կարեկցարար կիսօտէր ու կվարուէր, նոյնչափ ալ լսատութեամբ՝ այս կեղծաւորաց եւ մարդկութեան թշնամեացը հետ: Ուստի եւ ստէպ վայելով կվայէր նոցա եպերելի ընթացքն ու զիրենք կոյր առաջնորդներ կանուանէր ասելով. «Վնյ ձեզ դպրաց եւ փարիսեցւոց կեղծաւորաց՝ որ մարդկան առջեւ երկնից արքայութիւնը կիսակէք. դուք չէք մտներ, եւ մանողներուն եւս չէք թողուր որ մտնեն»: Վասն զիրենց անաստուածահաճոյ վարուցը ջանալով հեռեւցնել զմարդիկ, հարկաւ իրենց պէս՝ նոցա առջեւն եւս արքայութեան դռները կդոցէին:

Մարթա եւ Մարթամ: — Յիսուս Երուսաղեմայ ճամբուն վրայ Բեթանիա գեղն որ մտաւ, Մարթա անունով կին մը զինքը իւր տունն ընդունեցաւ, եւ սկսաւ մեծամեծ պատրաստութիւններ աննել՝ իրեն արժանաւոր ընդունելութիւն ընելու համար: Այն միջոցին որ ինքը իւր պատրաստութեանցը զբաղած էր, քոյրը Մարթամ փոխանակ երթալու իրեն օգնելու՝ Յիսուսին ոտքը նստեր խօսակցութիւնը մտիկ կընէր: Մարթա չհամբերելով կուգայ ընտանեբար կըսէ Յիսուսի, որովհետեւ զիտէր թէ Յիսուս զինքը կսիրէր. «Տէր, չես աններ որ քոյրս զիս մինակ թողեր է. իրեն զրուցէիր որ գայ ինձ օգնէ. — Մարթան Մարթան, կպատասխանէ Յիսուս. դուն հոգ կընես եւ շատ բանի զբաղած ես, մինչդեռ մէկ բան միայն հարկաւոր է. (հոգ փրկութեան). Մարթամ բարի մասն ընտրեց, որ իրմէ պիտի չվերցուի»: — Եւ ասով հասկցուց Յիսուս որ մարդս ամէն բանէ աւելի իւր հոգւոյն փրկութեանը պէտք է հոգ տանի:

Առակ հրաւիրելոց: — Յիսուս փարիսեցւոյ մը տունը սեղանի նստած լինելով, սեղանակցաց մէկն ելաւ բարձրաձայն «Երանի, ըսաւ, Աստուծոյ արքայութեանը մէջ ճաշ ուտողին»: Այն ժամանակ Յիսուս հետեւեալ առակն իրեն զրուցեց, որ չրէից ապերախտութիւնն ու հեթանոսաց կոչումը կնշանակէ, ըստ սուրբ Հարց:

«Մարդուն մէկն ընթրիք գործեց եւ շատերն հրաւիրեց: Եւ ընթրեաց ժամն որ հասաւ՝ իւր ծառայքը զրկեց որ «Հրամեցէք եկէք, ամէն բան պատրաստ է» ըսելով հրաւիրեալքը կանչէ: Անոնք ամէնքը մէկիկ մէկիկ սկսան հրաժարուիլ: Առաջինն ըսաւ. Ագարակ գնեցի, եւ հարկ է երթամ տեսնեմ. աղաչեմ զքեզ, կալ զիս հրաժարեալ: Միւսն ըսաւ. Հինգ լուծ եզանց գնեցի, եւ կերթամ փորձելու. աղաչեմ զքեզ, կալ զիս հրաժարեալ: Եւ միւսն ըսաւ. Կին առի, անոր համար չեմ կրնար գալ: Եւ ծառայն եկաւ իւր տիրոջը պատմեց: Յայնժամ տանուտէրը բարկանալով ըսաւ ծառային. Շուտ գնա քաղաքին հրապարակներն ու փողոցները քալէ, եւ սրչափ որ աղքատ, խեղճ, կալ եւ կոյր գտնես՝ առ հոս բեր: Վասն զի գիտցիր որ հաւիրելոցս մէջէն ոչ ոք ընթրիքէս պիտի ճաշակէ»:

Առակք մոլորեալ ոչխարին եւ կորուսեալ դրամոյն: — Որովհետեւ փարիսեցիք եւ օրինականք կգանգատէին ու կբամբասէին միշտ որ մեղաւորաց եւ մաքսաւորաց հետ կտեսնուի, անոնց հետ կուտէ կխմէ, Փրկիչն այս առակը խօսեցաւ իրենց.

« Ձեզմէ ո՞ր մարդն, ըսաւ, հարիւր ոչխար ունենայ : եւ երբ անոնցմէ մէկը կորսնցունէ՝ իննսունեւինն ոչխարն չթողուր ու կորսուած մոլորածին ետեւէն չերթար չպտըտիր : եւ երբոր կգտնէ՝ ուրախութեամբ ուսը կզարնէ կառնու կբերէ տունը, բարեկամքն ու դրացիքը կկանչէ, եւ Հեոս ուրախացէք, կգրուցէ, վասն զի կորսուած ոչխարս գտայ : Ասեմ ձեզ, այսպիսի ուրախութիւն կլինի նաեւ երկինք երբ որ մեզաւոր մը կապաշխարէ, քան թէ իննսուն եւ ինն արդարոց համար որք ապաշխարութեան պէտք չունենան :

« Կամ ո՞ր կինը՝ որ բոլոր բոլոր տասը դրամ ունենայ, եւ անոնցմէ մէկն որ կորսնցունէ՝ ճրագ չվառեր, բոլոր տունը չաւլեր, տակնու վրայ չըներ չփնտուեր՝ մինչեւ որ գտնէ : եւ երբ գտնէ, բարեկամքն ու դրացիքը կկանչէ, « Ուրախացէք հեոս, կըսէ, վասն զի կորսուած ստակս գտայ :

« Այնպէս նաեւ հրեշտակք Աստուծոյ կուրախանան մեզաւորի մը վրայ որ կապաշխարէ » :

Առակ անառակ որդւոյն : — Մարդուն մէկն, ըսաւ Յիսուս, երկու որդիք ունէր. կրտսերը կըրուցէ հօրը. Հայր, հարստութենէդ ինձ ընկած բաժինը տուր : Հայրն կատարեց որդւոյն ուղածը, եւ ստացուածքը մէջերնին բաժնեց :

« Բանի մը օրէն ետքը այս կրտսեր որդին բոլոր ունեցածը կժողլէ կառնու, կեննէ հեռու աշխարհ կերթայ, եւ հոն ամէն ունեցածը կվասնէ անառակութեամբ : Սաստիկ սով մըն ալ վրայ կհասնի եւ ապրելու ուրիշ ճար չգտնելով՝ կերթայ մէկուն քով կմտնէ, որ զինքը իւր ագարակը կըրկէ իւր խոզերն արածելու : Կփափաքէր խոզերուն կերած եղջիւրով փօրը կշտացունել, եւ ոչ որ իրեն կուտար :

« Այն խեղճութեան մէջ խելքը գլուխը գալով կակի մտածել ու ըսել. Բանի քանի վարձկանք կան հօրս տունը հացալիցք, եւ ես հոս սովամահ կորնչիմ : Ենեմ հօրս երթամ ու ըսեմ. Հայր, մեզայ յերկինս եւ առաջի քո, զիս վարձկաններէդ մէկն ըրէ : եւ ճամբայ կեննէ : Հեռուէն հայրը զինքը կտեսնէ, եւ վրան կբթայ, կվազէ առջեւը կուգայ, վիզը կիյնայ կպլլուի ու կհամբուրէ : Հայր, մե-

զոյ յերկինս եւ առաջի քո, ոչ եւս եմ արժանի կոչիլ որդի քո, կգոչէ երբեմն անառակ՝ բայց արդ սրտանց զըջացեալ որդին :

« Հայրը կըսէ ծառայից . Շուտով գեղեցիկ պատմութեան բերէք հաղցուցէք նմա, ձեռքը մատանի անցուցէք, եւ ոտքը կոշիկ : Բերէք նաեւ պարարակ եզը, մորթեցէք, ուտեմք ուրախանամք, վասն զի այս որդիս մեռած էր եւ կենդանացաւ, կորսուած էր եւ գտնուեցաւ, եւ սկսան ուտել խմել ուրախանալ :

« Մեծ որդին ազարակն էր, իգարձին տուն որ կմտենայ՝ երգերու, պարի ձայներ կլսէ . եւ ծառաներէն մէկը կանչելով կհարցունէ թէ ի՞նչ է այն : — Պատասխան կուտայ ծառայն, եղբայրդ եկաւ, եւ հայրդ զինքն ողջ առողջ ընդունելուն համար՝ պարարակ եզը մորթեց : Բարկացաւ, չէր ուզեր ներս մտնել . եւ հայրը դուրս ելած կազաչէր : Պատասխան առաւ մեծ որդին . Այսքանի տարի է կծառայեմ՝ քեզ, եւ երբէք խօսքէդ դուրս չելայ . եւ սակայն ուլ մը չտուիր որ բարեկամացս հետ ուրախանամ : Երբոր եկաւ այն որդիդ որ բոլոր ստացուածքդ պսակիկներու հետ կերաւ, իրեն համար մորթեցիր պարարակ եզը : եւ հայրը կըսէ . « Որդեակ, դուն միշտ հետս ես, եւ ամէն ունեցածս՝ քուկդ է . այլ ուրախ լինել եւ խնդալ պէտք էր, զի այս

եղբայրդ մեռած էր եւ ողջացաւ, կորսուած էր եւ գրտնուեցաւ» : —

Անգեղջ մեղաւոր, դու ես այն կորուսեալ ու մոլորեալ ոչխարը, այն կորուսեալ դրամը, այն անառակ որդին : Ետեւէդ ընկած փնտռող հովիւն է՝ քու Փրկիչդ : Այն կինն որ ձեռքը ճրագ զքեզ կփնտռէ՝ է՛ մայրն քո սուրբ Եկեղեցի : Այն հայրն որ քեզ կսպասէ, ընդառաջ կենէ եւ թեւատարած զքեզ կընդունի կառնու իւր գիրկը՝ է՛ քու ամենողորմ Աստուածդ : Ո՛րպէս կարող ես այսչափ սիրոյ անզգայ անտարբեր գտնուիլ : Երբ զղջմամբդ եւ ապաշխարութեամբ պիտի ցուցընես թէ երկնից արքայութեան մէջ յաւիտեանս յաւիտենից երջանիկ լինելու եւ Աստուծոյ փառքը վայելելու համար ստեղծուիլդ կճանաչես, եւ չես ուզեր լինել որդի անյոյս կորստեան :

Առակ տնտեսին : — Հետեւեալ առակաւ ալ ուղեց Յիսուս հասկացընել որ ինչպէս այս աշխարհիս մարդիկը ճարտար են իրենց գործը շտկելու, պէտք է որ նաեւ Աստուծոյ որդիքը ջանան հաշտուիլ իրենց չօրը հետ եւ երկնից արքայութենէն չզրկուիլ : Եւ առակը այս է .

Հարուստ մարդուն մէկը տնտես (վեկիխարձ) մը ունէր որոյ վերայ ամբաստանութիւններ լսելով՝ կանչեց, « Այս ինչ է, ըսաւ, քեզի համար ամէն տեղէն կլսեմ որ ունեցածս չունեցածս կվատնես կփճացընես. տնտեսութեանդ հաշիւը տո՛ւր, վասն զի ալ չես կրնար իմ՝ տնտեսս լինել » :

Տեսաւ տնտեսն որ բանը գէշ է, պաշտօնէն ինկաւ, բանիլ չկրնար, մուրանալ կամըչնայ, « Գիտեմ, ըսաւ ինքնիրեն, գիտեմ ինչ ընելիքս, որպէս զի երբ մերժուիմ սնտեսութենէս՝ զիս իրենց տունն ընդունին » : Կանչեց տիրոջը պարտապանները մէկիկ մէկիկ, հարցուց առաջինին. « Դուն որչափ պարտք ունիս տիրոջս » . Այն ալ ըսաւ. « Հարիւր մար ձէթ . — Գիրգ առ, նստէ շուտով գրէ յիսուն մար » : Ետքը մէկալին դարձաւ « Դուն որչափ պարտք ունիս, հարցուց . — Հարիւր քու ցորեն . — Գիրգ առ, պատասխանեց տնտեսը, նստէ ուրառն քու գրէ » :

Տէրն որ լսեց՝ դովեց անիրաւ տնտեսը, « Վասն զի, վրայ սերաւ՝ Բրիստոս, այս աշխարհիս որդիքը իրենց ցե-

զին մէջ լուսոյ որդիքներէն աւելի խելացի են : Եւ ես ալ ձեզ կրտսմ. Անիրաւ մամոնայէն ձեզի բարեկամներ բրէք որ երբ այն պակսի՝ ձեզ յաւիտենական բնակարանաց մէջն (արքայութիւնն) ընդունին :

Ով որ քիչին մէջ հաւատարիմ է՝ շատին մէջ ալ հաւատարիմ է : Եւ ով որ քիչին մէջ անիրաւ է՝ շատին մէջ եւս անիրաւ է : Ծառայ մը չկրնար երկու տէրերու ծառայել. այսպէս ալ դուք չէք կրնար թէ Աստուծոյ եւ թէ մամոնային (հարստութեան կուռքին) ծառայել :

Առակ անողորմ մեծատան : — Մասնաւոր առակաւ մը ցուցուց Յիսուս թէ ինչ պիտի լինի հանգերձեալ ու յաւիտենական կենաց մէջ այն մեծատանց վիճակն՝ որ բոլոր վատահոլութիւննին իրենց անցաւոր հարստութեան վրայ դնելով՝ անանց մեծութեան փոյթ չեն տանիր, եւ անողորմաբար ձեռքերնին կգոցեն աղքատաց : Լսեն ուրեմն այնպիսի մեծատունք մեր երկնաւոր Վարդապետին առակն, անոր անսուտ բերնէն լսեն իրենց ահաւոր դատապարտութեան վճիռն ու զղջումի դան, քանի որ աչքերնին մշանջենական քնով փակած չեն :

«Մեծատուն մարդ մը բեհեզներ ու ծիրանիններ կհագնէր, եւ ամէն օր փառաւոր խնջոյքներ կուտար կզուարճանար : «Ղազարոս անունով աղքատ մըն ալ անոր դրան առջեւը վիրաւոր կնստէր, եւ կփափաքէր մեծատան սեղանէն ընկած փշրանքով փորը կշտացնել, եւ զայն եւս իրեն չէին տար. շներ ալ կուգային եւ վէրքերը կլղէին :

«Աղքատը մեռաւ, եւ հրեշտակք զինքն Աբրահամու գիրկը տարին. մեռաւ նաեւ մեծատունն ու թաղեցաւ եւ գժոխք գնաց. եւ տանջանացը մէջ աչքը վերուց տեսաւ հեռուէն զԱբրահամ, տեսաւ նաեւ զՂազարոս որ նորա գոգը կհանդչէր : Ազաղակեց ու ըսաւ. «Հայր Աբրահամ, ողորմէ ինձի, եւ Ղազարոսը զրկէ որ մատին ծայրը ջուրը թաթխէ եւ դայ լեղուս զովացունէ, վասն զի բոցերու մէջ կայրիմ կպապակիմ» : — Պատասխան տուաւ իրեն Աբրահամ. «Ո՛րդեակ, միտքդ բեր որ դուն կենդանութեան» : Ժամանակ առիթ ու վայելեցիք քու բարիքը, եւ

Ղաղարոս՝ չարչարանքը. արդ նա հոս կհանգչի կմխի-
թարուի, եւ գուն այդ տեղ կտանջուիս կպապակիս, Ասկէ
զատ, մեր ու ձեր մէջը մեծ վիհ մը կայ. ոչ ասկէց ձեզի
անցնիլ կարելի է, եւ ոչ ձեզմէ մեզի անցնիլ: — Արդ
աղաչեմ՝ զքեզ, հայր, կըսէր մեծատունը, որ գէթ զինքը
հօրս տունը զրկես. վասն զի հոն հինգ եղբայր ունիմ, ա-
նոնց հասկցունէ գլխուս եկածը, որպէս զի մի գուցէ նո-
քա եւս այս տանջանաց տեղն ինկնան: — Մովսէսն ու
մարգարէքը ունին. թող անոնց լսեն, կըսէ Աբրահամ: —
Ոչ, հայր Աբրահամ, կպատասխանէ մեծատունը, եթէ
մեռեալ մը իրենց երթայ՝ այն ժամանակ կհաւատան ու
կապաշխարեն: — Եթէ Մովսեսի եւ մարգարէից չեն լսեր,
եւ ոչ յարութիւն առած մեռելոյն խօսքին կլսեն ու կը-
հաւատան, կրկնեց հայրն Աբրահամ: Ապաշխարութեան
կամք կպակսի եւ ոչ եթէ միջոցք եւ հնարք փրկութեան:
Թէ որ չեն ուզեր լսել Աստուծոյ խօսքը՝ զոր իւր պաշտօ-
նէից բերնովը կըբարոզէ, եւ ոչ յարուցեալ մեռելոյն կլսեն»:

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ.

ՅԱՐՀԱՄԱՐՀՈՒԹԵՆԷ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆ ՄԻՆՉԵՒ

ՊՉՏԻԿ ՏՂԱՅՈՅ ՕՐՀՆՈՒԻԼԸ.

Արհամարհութիւն հարստութեան : — Գծուարին է մեծատանց փրկութեան հասնիլ : — Յիսուսի ետեւէն գնացողաց վարձքը : — Կինն մեղաւոր : — Բժշկութիւն իծնէ կուրին : — Բարկութիւն եւ շփոթութիւն Հրէից : — Յիսուս տաճարին մէջ կուսուցանէ : — Հովին քաջ : — Հրեայք կուզեն քարկոծել զՅիսուս : — Բժշկութիւն տասն բորոտից : — Պզտի տղայքը Յիսուս կօրհնէ :

Արհամարհութիւն հարստութեան : — Ամէն պարագայի ու առթի մէջ կյայտնէր Յիսուս այս աշխարհիս անցաւոր մեծ ութեան ու հարստութեանցը վրայ ունեցած արհամարհութիւնը, եւ երկնային մեծ ութեան ու հարստութեան վրայ ունեցած մեծ համարումը :

Օր մը ժողովրդեան մէջէն մարդ մը ելաւ, «Վարդապետ, ըսաւ, եղբօրս զրուցէ որ ժառանգութիւննիս հետս բաժնէ : — Մարդ, զիս ո՞վ ձեր վրայ դատաւոր կամ բաժանարար դրաւ » պատասխանեց նմա Յիսուս, եւ երկուքին ալ ըսաւ. «Նայեցէք, ամէն տեսակ ազահութեանէ զգոյշ կեցէք, վասն զի հարստութեամբ չէ որ մարդս կիրկուի » :

Առակ մըն ալ խօսեցաւ նոցա. «Մեծատան մէկուն արտերն առատ բերք տուին. եւ նա կմտածէր ու կըսէր. Ի՞նչ ընեմ, բերքս ժողովելու լեցընելու ալ տեղ չունիմ : եւ նոր խորհուրդ մը միտքը գալով կըսէր. Գիտեմ ընելիքս. շտեմարաններս քակեմ եւ աւելի մեծը շինեմ, եւ մէջը լեցընեմ դիզեմ ցորենն եւ ուրիշ ամէն բերքերս, եւ անձիս ըսեմ. Ա՛նձն, շատ տարիներու համար ամբարեալ պաշար ունիս. հանգչէ, կեր, խմէ եւ ուրախ եղիր :

«Բայց Աստուած ըսաւ իրեն. Ա՛նմիտ, այս գիշեր ոգիդ քեզմէ պիտի պահանջեն, իսկ պատրաստած բաներդ ո՞ւմ պիտի լինին : — Այսպէս պիտի լինին նաեւ բոլոր երկրաւոր գանձ դիզողները, վրայ բերաւ Յիսուս որ Աստուծմով չեն հարստնար :

Դժուարին է մեծատանց փրկութեան հասնիլ: — Մեծատուն երիտասարդին մէկը կուգայ կըսէ իրեն. «Վարդապետ բարի, յաւիտենական կեանքն ընդունելու համար ինչ պէտք է ընեմ»:

«Յաւիտենական կենաց հասնելու համար, կպատասխանէ Յիսուս, պէտք է պատուիրանքը պահես»:

«Ո՞ր պատուիրանք» կհարցընէ մեծատուն երիտասարդը:

«Ասոնք, կպատասխանէ Յիսուս. մի սպանաներ, մի շընար, մի գողանար, եւ մի սուտ վկայեր, պատուեալ զհայր քո եւ զմայր, եւ սիրեսցես զընկեր քո իբրեւ զանձն քո»:

Կըսէ պատանին. «Բոլոր ասոնք մանկութենէս իվեր պահեր եմ. արդ ինչ բանս կպահսի»:

Այս ընտանի կերպը տեսաւ՝ սիրեց զինքը Յիսուս. եւ «Եթէ կամիս կատարեալ լինել, ըսաւ, գնա վաճառէ ըստ իմ ունեցածդ եւ աղքատաց սուր, որպէս զի երկինք գանձ ունենաս, եւ ետեւէս եկ»:

Այս որ լսեց պատանին՝ գլուխը կախեց եւ տրամած գնաց, վասն զի շատ ստացուածք ունէր: Այն ժամանակ դարձաւ ըսաւ Յիսուս ցաւօք իւր աշակերտացը.

«Ո՞րչափ դժուարին է մեծատանց արքայութիւն մտնել, Աւելի դիւրին է որ հաստ չուանը ասեղի ծակէն մտնէ, քան թէ մեծատունն Աստուծոյ արքայութիւնը մտնէ»:

Յիսուսի ետեւէն գնացողաց վարձքը: — Յայնժամ հարցուց Պետրոս, «Ահա մեք ամէն բան թողուցինք, ետեւէդ եկանք. արդ ինչ վարձք պիտի ունենամք: — Դուք որ ետեւէս եկաք, պատասխանեց Յիսուս, վերջի դատաստանի օրն՝ երբ Որդի մարդոյ իւր փառաց աթոռը պիտի նստի, դուք եւս երկոտասան աթոռ նստած՝ Իսրայելի երկոտասան ցեղերը պիտի դատէք: Ո՞վ որ ինձ համար թողուց տունը կամ եղբարքը, կամ քոյրերը, կամ հայրը կամ մայրը կամ կինը կամ ագարակը, հարիւրապատիկ վարձք պիտի առնու եւ յաւիտենական կեանքը պիտի ժառանգէ: Բազումք եղիցին առաջինք յետինք, եւ յետինք առաջինք»:

Կիցն մեղաւոր: — Յիսուս գիշերը Ձիթենեաց լեռն անցուց, եւ առաւօտն երբոր տաճարն եկաւ եւ սկսաւ ժողո-

վրդեան վարդապետել ու քարոզել, դպիրք եւ փարիսեցիք առջեւը կին մը բերին որ շնութեան մէջ բռնուեր էր, եւ կըսէին, «Վարդապետ, Մովսէս կապտուիրէ որ շնացող կինը քարկոծուի. դու ինչ կըսես» :

Յիսուս պատասխան չտուաւ, վասն զի գիտէր որ զինքը փորձելու եւ տուած պատասխանէն ամբաստանութեան աւիթ մը առնելու համար կհարցունէին, գետին ծռեցաւ՝ եւ սկսաւ մատովը գրել: Եւ երբոր շատ ստիպեցին, բարձրացուց գլուխն ու ըսաւ «Ո՛վ որ ձեզմէ անմեղ կհամարի իւր անձը, թող առաջին քարը նա ձգէ անոր վրայ. — Անմեղն իձէնջ նախ նա ընկեսցէ քար իվերայ դորա» . եւ դարձեալ վար նայելով գետնի վրայ կգրէր: Այս պատասխանին վրայ ամբչցան ետեւէ ետեւ ելան գնացին ամբաստանողք, եւ կինն ու Յիսուս մինակ մնացին:

Յիսուս դարձաւ անոր «Կին դու, ըսաւ, ո՞ւր են ամբաստանողքդ, ո՞չ որ զքեզ դատապարտեց: — Ո՛չ, որք, Տէր» պատասխանեց գողալով թշուառ կինը. — «Եւ ոչ ես զքեզ կդատապարտեմ, ըսաւ Յիսուս, գնա, եւ այսուհետեւ մի մեղանչեր»: — Ի՛նչ սքանչելի գթութիւն:

Սուրբ հարց շատերուն կարծիքն այն է թէ Յիսուսի գետնին գրածն էր՝ իւրաքանչիւր դառն դատախազից ըրած նոյնատեսակ մեծամեծ մեղքերն: Այնպէս որ զանոնք կհրգալնուն պէս ինքնահալած եղան կայծակնահար: Այս դպրաց եւ փարիսեցուց հետեւող սրչափ անխիղճ կեղծաւորներ կգտնուին նաեւ այսօրուան օրս, որք եթէ մէյմը իրենց ըրածը մտքերնին բերէին, ուրիշին ըրածին դառն ու անողորմ դատաւոր չէին լինիր:

Բժշկութիւն իձնէ կուրիւն: — Յիսուս փողոցէ մը անցնելու ժամանակ մարդ մը տեսաւ կոյր իձնէ, Աշակերտքն հարցուցիւ իրեն, «Խնքբի, ո՞ւմ մեղացն համար կոյր ծնած է սա, իւր՝ թէ հօրն ու մօրը: — Ոչ իւր մեղացն համար, եւ ոչ հօրն ու մօրը մեղացը համար, պատասխանեց Յիսուս, այլ որպէս զի Աստուծոյ գործքը վրան երեւնան»:

Կաւ առաւ գետնէն, լորձունքովը թրջեց, կուրին աչքն անով ծեփեց ու «Գնա, ըսաւ, Սելովմայ աւազանին մէջ լուա»: Գնաց լուացուեցաւ, աչուրները բացուեցան:

Իսկ դրացիք եւ նորա որ զինքն առաջ կոյր մուրացկան տեսեր էին, կըսէին, «Միթէ սա չէ որ կնստէր կմուրար»: Ոմանք կըսէին թէ նա է, եւ այլք՝ «Ոչ, նա չէ, այլ նման մէկն է». եւ ինքն կոյրն՝ կըսէր թէ «Ես եմ»:

Հարցուցին իրեն. «Ուրեմն աչքդ ինչպէս բացուեցաւ»: Պատասխանեց կոյրը. «Մարդ մը՝ զոր Յիսուս կկոչեն, կաւ առաւ, աչքս անով ծեփեց, եւ ըսաւ ինձ, Գնա իՍեղովամ եւ լուա. գնացի լուացի եւ սկսայ տեսնել»:

Բարկութիւն եւ շփոթութիւն Հրէից: — Առին Հրեայք այս աչքը բացուած կոյրն ու Փարիսեցւոց տարին: Յիսուս այս հրաշքը շաբաթ օրը գործեր էր: Փարիսեցիք հարցուցին կուրին, «Խնչպէս սկսար տեսնել: — Աչքիս կաւ դրաւ, լուացուեցայ եւ կտեսնեմ» պատասխանեց:

Սկսան փարիսեցիք Յիսուսի համար մէջերնին վիճել. ոմանք կըսէին, «Այն մարդն Աստուծոմէ եկած չէ, վասն զի շաբաթ օրերը սուրբ չպահեր». ուրիշները կըսէին. «Հապա ինչպէս կարող է մեղաւոր մարդ այսպիսի հրաշքներ գործել». եւ մէջերնին հերձուած կար: Կուրին ըսին. «Արդ դուն զո՞վ կկարծես աչքդ բացողը: — Մարդարէ կկարծեմ» պատասխանեց: Հրեայք չէին հաւատար որ առաջ կոյր էր եւ հիմա կտեսնէ. ուստի եւ ծնողքը կանչեցին եւ հարցուցին «Այս ձեր որդին է, իրաւցնէ կոյր ծնած էր. եւ եթէ կոյր ծնած էր, արդ ինչպէս կտեսնէ»: Պատասխան տուին ծնողքը. «Գիտեմք որ սա է մեր որդին, եւ թէ կոյր ծնաւ, բայց թէ ո՞րպէս այժմ կտեսնէ՝ չեմք գիտեր. չեմք գիտեր նաեւ թէ ո՞վ բացաւ նորա աչքը. բուն իրեն հարցուցէք. չափահաս է, թող ինքը պատմէ եղածը»: Նորէն կանչեցին խեղճ կոյրը. «Աստուծոյ փառք տուր, ըսին, վասն զի մեք գիտեմք որ այն մարդը մեղաւոր է: — Մեղաւոր լինելն ես չեմ գիտեր. զայս միայն գիտեմ որ կոյր էի եւ արդ կտեսնեմ» պատասխանեց նա: Դարձեալ ըսին. «Խնչ ըրաւ քեզի աչքդ ինչպէս բացաւ: — Դեռ այժմ զրուցեցի ձեզ, եւ չլսեցիք, պատասխանեց կոյրը. ինչո՞ւ դարձեալ կուզէք լսել. միթէ դո՛ւք եւս նմա աշակերտիլ կամիք»: Այս պատաս-

խանին վրայ սկսան զինքն հայհոյել ու ըսել. « Դուն եղիր նորա աշակերտ. մեք Մովսեսի աշակերտ եմք »:

« Գիտեմք, կրկնեց կոյրն, որ Աստուած մեղաւորաց չլսեր. բայց աստուած պաշտից եւ իւր կամքն ընողներուն կլսէ: Աշխարհիս սկզբէն իվեր չէ լսուած որ մարդ մը իծնէ կուրի մը աչքը բացած լինի: Ուստի եթէ այն մարդը Աստուծմէ չլինէր՝ չէր կարող բան մը ընել:

Այս քաջ պատճառաբանութեան պատասխան չգտնելով՝ « Դուն որ բոլորովին մեղքի մէջ ծնեալ ես, դուն մեղի վարդապետ պիտի լինիս » ըսելով՝ կատղած վրան յարձակեցան, եւ դուրս հանեցին զինքը տաճարէն:

Կսեց Յիսուս որ զինքը տաճարէն դուրս են ըրեր, եւ երբոր իրեն հանդիպեցաւ՝ ըսաւ. « Որդւոյն Աստուծոյ դուն կհաւատաս: — Տէր, ո՞վ է տեսնեմ որ հաւատամ » պատասխանեց կոյրը. — Զինքը տեսած ես, ըսաւ Յիսուս, եւ նա է հետդ խօսողը: — Հաւատամ, Տէր » ըսաւ եւ իսկոյն ընկաւ առջեւն երկրպագութիւն ըրաւ:

Յիսուս տաճարին մէջ կուսուցանէ: — Տաղաւարահարաց տօնը կմօտենար որ երուսաղեմայ մէջ ութ օր կկատարուէր. Յիսուսի ազգականներէն ոմանք որ իւր աստուածութեանը չէին հաւատար, յորդորեցին զինքն որ երթայ տաճարն ինքզինքը յայտնէ բոլոր ժողովրդեան: « Ժամանակս գեռ հասած չէ » պատասխանեց նոցա Յիսուս. սակայն տօնին հինգերորդ օրը տաճարը գնաց, եւ սկսաւ ժողովրդեան ուսուցանել: Հրեայք կզարմանային ու կըսէին. « Ի՞նչպէս գիտէ սա սուրբ գիրքը՝ որ ամենեւին սովորած չէ: — Իմ վարդապետութիւնս իմն չէ, ըսաւ Յիսուս, այլ անոր որ զիս զրկեց: Նա որ յանձնէ իւրմէ կիսօսի՝ իւր անձին փառքը կփնտռէ. իսկ նա որ զինքը զրկողին փառքը կփնտռէ՝ ճշմարիտ է եւ քովը անիրաւութիւն չկայ. . . Ինչո՞ւ համար ուրեմն կուզէք զիս սպանանել: — Աստանայ ունիս, ո՞վ վքեզ սպաննել կուզէ » պատասխանեցին Հրեայք, եւ կատղած ուզեցին բռնել: Բայց Յիսուս մէջերնէն ելաւ, վասն զի գեռ ժամը հասած չէր:

Տաղաւարահարաց տօնին վերջին օրը տաճարին մէջ Յիսուս կեցած կաղաղակէր ու կըսէր. « Եթէ որ ծարաւի

է' թող ինձ գայ եւ խմէ, եւ իրմէն կենդանի ջրոյ գետեր բղխեն» : Ժողովրդեան մէջէն ոմանք այս խօսքերն լսելով կըսէին, « Սա է ճշմարիտ մարգարէն » : Այլք կըսէին. « Սա է Քրիստոսն » . Իսկ ուրիշները կըսէին. « Միթէ Գալիլիայէն պիտի գայ Քրիստոս : Միթէ Գիւրք չեն ըսեր որ Դաւիթի զաւակէն եւ Բեթղեհէմ գեղէն' ուր Դաւիթ ծնած էր' պիտի գայ Քրիստոս » : Կկարծէին թէ նազարէթ ծնած էր Յիսուս, որովհետեւ հոն սնաւ ու մեծցաւ Յիսուս : Ժողովուրդը իրեն համար երկուքի բաժնուեցաւ, եւ ոմանք ուզեցին զինքը բռնել, բայց մէկն ալ չհամարձակեցաւ վրան ձեռք դպցնել :

Հովիւն քաջ : — Յիսուս դեռ քիչ մը ժամանակ կեցաւ յերուսաղէմ, եւ իւր վարդապետութիւնը առաջ կտանէր քարոզութեամբ եւ առակօք : Օր մըն ալ երբոր բազմութիւն փարիսեցիք չորս կողմը պատեր էին' սկսաւ ըսել .

« Ես քաջ հովիւն եմ . քաջ հովիւը իւր անձը ոչխարացը վրայ կգնէ : Իսկ վարձկանն որ հովիւ չէ, որոյ ոչխարքն իւր չեն, երբ կտեսնէ որ գայլը կուգայ' ոչխարները կթողու կփախչի . եւ գայլն կյափշտակէ զանոնք ու կցրուէ :

« Ես քաջ հովիւն եմ . իմ ոչխարներս ես կճանաչեմ, ոչխարքս ալ զիս կճանաչեն : Ինչպէս որ իմ Հայրս զիս կճանչնայ, այնպէս ալ ես զինքը կճանաչեմ . եւ ոչխարացս վրայ անձս կգնեմ : Ունիմ նաեւ ուրիշ ոչխարներ (հեթանոսք), որ այս գաւթէն չեն . զանոնք եւս պէտք է որ հոս բերեմ, ձայնիս լսեն, եւ լինին մի հօտ եւ մի հովիւ » :

Հրեայք կուզեն քարկոծել զՅիսուս : — Այս խօսքերն որ կլսեն Հրեայք' փարիսեցւոց գրգռութեամբը նորէն հերձուած կլինի մէջերնին, եւ շատերը կսկսին ըսել, « Փորը սատանայ ունի եւ խենդուխելառ կխօսի, ինչո՞ւ խօսքին կլսէք » : Ուրիշներն եւս կըսէին, « Այս խօսքերը դիւահարի խօսք չեն . միթէ սատանան կարող է կուրին աչքը բանալ » :

Նաւակատեաց տօնին օրը երբոր Յիսուս տաճարին մէջ սրահ Սողոմոնի կոչուած տեղը կքալէր, բոլորովոր ժողովեցան Հրեայք . « Մինչեւ երբ սրտերնիս կմաշեցնես, կանչեցին . եթէ դուն ես Քրիստոսն' ասան մեզ համարձակ » :

Պատասխան տուաւ նոցա Յիսուս. «Ըսի ձեզի եւ չէք հաւատար ինձ. եւ սակայն յանուն ձօր իհոյ գործած գործքերս՝ ինձ համար կվկայեն: Բայց դուք չէք հաւատար, վասն զի իմ ոչխարներէս չէք: Ոչխարքս ձայնիս կլսեն, եւ ես զիրենք կճանաչեմ, եւ ետեւէս կուգան, եւ ես նոցա յաւիտենական կեանք կուտամ. եւ յաւիտեան պիտի չկորսուին, եւ ոչ որ ձեռքէս պիտի յափշտակէ զնոսա: Հայրս որ զանոնք ինձ տուաւ՝ մեծ է քան զամենայն, եւ ոչ որ կարէ ձօրս ձեռքէն յափշտակել: Ես եւ Հայրս մի եմք »:

Յիսուսի այս ճշմարիտ խօսքը ամբարտաւանութեան որդիէ առաջ եկած կարծելով՝ քարեր առին որ իբրեւ հայհոյիչ զինքը քարկոծեն: Բայց Յիսուս նոցա կատաղութիւնը հանդարտեցնելով ըսաւ. «ձօրս անուամբն այնչափ բարիք ըրի ձեզ. անոնցմէ որոն համար զիս կքարկոծէք:

«Բարի գործոցն համար զքեզ չեմք քարկոծեր, պատասխանեցին Հրեայք, այլ հայհոյութեան համար, որ մարդ ես եւ ինքզինքդ Աստուած կանուանես:

Պատասխան տուաւ նոցա Յիսուս. «Միթէ ձեր օրինաց մէջ գրուած չէ՞՝ ես ասացի թէ Աստուածք իցէք: Արդ եթէ զանոնք աստուած կկոչէ անոր համար միայն որ Աստուած հետերնին խօսեր է, ինչո՞ւ համար ուրեմն հայհոյութիւն կհամարիք երբոր ինքզինքս որդի Աստուծոյ կանուանեմ՝ ես որ զիս Հայրս սրբեց ու աշխարհ զրկեց: Եթէ ձօրս գործը չեմ գործեր՝ մի հաւատայք ինձ. ապա եթէ կը գործեմ, թէ եւ ինձ չէք հաւատար՝ սակայն գործոցն հաւատացէք, եւ գիտցէք ու ճանչցէք որ Հայր յիս է եւ ես իՀայր »:

Գարձեալ կատղեցան Հրեայք ուղեցին նորէն զինքը բռնել քարկոծել. բայց Յիսուս ձեռքերնէն ելաւ ու զնաց վերստին Յորդանանու միւս կողմը, այն տեղն ուր Յովհաննէս կմկրտէր: Բազումք քովն եկան, եւ կըսէին, «Յովհաննէս հրաջք չըրաւ. բայց ինչ որ ասոր վրայ ըսաւ՝ բոլորն ալ ճշմարիտ է» . եւ մէջերնէն շատերն հաւատացին իրեն:

Բժշկութիւն տասն բորոտից: — Երուսաղէմ՝ երթալու համար երբոր Յիսուս Սամարիայէն ու Գալիլիայէն կանցնէր, գեղ մը մտաւ. հեռուէն տասը բորոտ զինքը տեսան

եւ սկսան բարձրաձայն աղաղակել, « Յիսուս վարդապետ, ուղորմե՛ս մեզ: — Գնացէք ինքզինքնիդ քահանայից ցուցուցէք » ըսաւ Յիսուս. գնացին եւ ճամբան բժշկուեցան:

Մէջերնէն մէկը՝ որ սամարացի էր, երբ տեսաւ որ առողջացաւ՝ շուտով յետ դարձաւ, ու բարձրաձայն փառք տալով Աստուծոյ, եկաւ Յիսուսի ոտքն ընկաւ ու շնորհակալ եղաւ: Յիսուս տեսնելով այս սամարացւոյն երախտագիտութիւնը, փափուկ կերպով մի ուզեց յայտնել նորա ընկերաց ապերախտութիւնն ու ըսաւ. « Ասոնք տասն հոգի էին որ բժշկուեցան. իսկ արդ իննսունքն ո՛ւր են. չբարձան Աստուծոյ փառք չտուին, բայց միայն այս այլազգին »: Եւ դարձաւ ըսաւ սամարացւոյն. « Ե՛լ գնա, վասն զի քու հաւատքդ ապրեցուցին զքեզ »: — Այսպէս բարիք ու երախտիք շատեր կգտնեն, բայց մէջերնէն սակաւք ինքզինքնին այլազգւոյն պէս երախտագէտ կցուցընեն:

Պզտի տղայքը Յիսուս կօրհնէ: — Յիսուսի առջեւ մանր տղայք բերին որ ձեռքը վրանին դնէ օրհնէ: Աշակերտքն զՅիսուս չնեղելու համար տղոց մայրերուն սաստեցին որ տանին. բայց Յիսուս երբոր տեսաւ՝ սաստեց աշակերտացը

« Թողուցէք որ տղայք գան առ իս, ըսաւ, եւ մի արգելուք, վասն զի այդպիսեաց է արքայութիւնն Աստուծոյ: Մինչեւ որ իրենց պէս անմեղ չլինիք՝ չէք կարող արքայութիւն մտնել: Նայեցէք որ այս պղտիկներէն մէկը չար-

համարհէք, վասն զի երկինքը հրեշտակք նոցա հանապազ
Հօրս երեսը կտեսնեն» : եւ գիրկն առաւ զանոնք համբու-
րեց, եւ ձեռքը վրանին դրաւ օրհնեց :

Գ Լ Ո Ի Խ ԺԱ.

ՅԱՌԱԿԷ ՏԱՆՈՒՏԵԱՌՆ ԵՒ ՄՇԱԿԱՅ ՄԻՆՉԵՒ ՄԱՐԻԱՄՈՒ
ՅԻՍՈՒՍԻՆ ՈՏԲԸ ԻՒՂ ԹԱՓԵԼԸ.

Առակ տանուտեառն եւ մշակաց : — Յարութիւն Ղազարու : — Հրեայք կու-
զեն զՅիսուս մեռցունել : — Յիսուս յայտնապէս կիմացունէ աշակերտաց իւր
մահը : — Կոյրն Երիքովի : — Զաբէոս : — Առակ տասն մնասուց : — Հաւատք
Մարիամու :

Առակ տանուտեառն եւ մշակաց : — Այսպէս խօսեցաւ
Յիսուս իւր աշակերտներուն. « Երկնքի արքայութիւնը տա-
նուտիրոջ մը կնամանի, որ առաւօտն ելաւ իւր այգւոյն
համար մշակ վարձելու : Օրը դահեկան մը վարձ կտրեց
նոցա, եւ այգին զրկեց աշխատելու :

« Ժամը երեքին ելաւ տեսաւ որ հրապարակն ուրիշ
մշակներ եւս կային դատարկ, ըսաւ նոցա. Գնացէք եւ
այգիս աշխատեցէք, եւ արժան եղածը կուտամ ձեզ.
Գնացին եւ նոքա :

« Վեցերորդ եւ իններորդ ժամուն եւս ելաւ եւ նոյն-
պէս ըրաւ : Մետասաներորդ ժամուն դարձեալ եկաւ հը-
րապարակը, եւ ուրիշ մշակներ եւս գտնելով ըսաւ նոցա.
Ինչո՞ւ բոլոր օրը հոս դատարկ կեցած էք : — Վասն զի
մարդ զմեզ վարձօղ չեղաւ, պատասխանեցին : — Գնացէք
եւ դուք այգիս, եւ որ ինչ արժան է՝ կառնուք » :

« Երբոր երիկուն եղաւ, ըսաւ այգւոյն տէրը իւր գա-
ւառապետին. « Մշակները կանչէ, եւ վարձք տուր նոցա
յետիններէն սկսեալ մինչեւ առաջինները » :

« Մետասաներորդ ժամուն բռնուած մշակներն եկան եւ
մէկ դահեկան առին : Եկան եւ առաջիններն եւ կկար-

ծէին թէ աւելի պիտի առնուն, եւ երբոր նոյնպէս մէկ դահեկան առին, սկսան տրտնջել ու ըսել. «Այն վերջինները մէկ ժամ գործեցին», եւ հաւասար ըրիւր զանոնք մեզ, որ օրուան ծանրութիւնն ու տաքութիւնը կրեցինք»:

Անոնցմէ մէկուն պատասխան տուաւ ու ըսաւ. «Ընկեր ես չեմ գրկեր քեզ. հետս մէկ դահեկանի սակ չարկիւր: Ա՛ռ քուկդ եւ գնա. ես վերջիններուն ալ քեզի չափ կողեմ տալ: Միթէ իշխանութիւն չունիմ ուղաճս ընելու:

«Այսպէս,—կրկնեց Յիսուս,—եղիցին յետինք առաջինք եւ առաջինք յետինք. զի բազումք են կոչեցեալք, եւ սակաւք են ընտրեալք»:

Յարութիւն Ղազարու: — Բեթանիա գեղը բնակող Մարթա եւ Մարիամ երկու քորք, Ղազարոս անունով եղբայր մըն ալ ունէին, իրենց պէս սիրելի Յիսուսի: Այն օրերը Ղազարոս սաստիկ կհիւանդանայ, եւ քոյրերն մարդ կգրկեն Յիսուսի ու կըսեն. «Տէր, ահաւասիկ քու Ծիրած Ղազարոսդ հիւանդ է: — Այն հիւանդութիւնը մահաբեր չէ, պատասխանեց Յիսուս, այլ Աստուծոյ փառքը ցուցնելու համար, որպէս զի անով Որդի մարդոյ փառաւորուի»:

Երկու օր դեռ կեցաւ ուշացաւ. եւ յետոյ ըսաւ իւր աշակերտացը. «Եկէք միւսանգամ երթամք իշրէաստան»: Պատասխան տուին աշակերտքը. «Ռաբբի, դեռ քիչ ժամանակ է որ Հրեայք զքեզ քարկոծել կուզէին, եւ դու նորէն հոն կերթաս»:

Յիսուս գիտաւորութիւնը չփոխեց. եւ ըսաւ նոցա. «Մեր Ղազարոս բարեկամը ննջեց. երթամ զինքն արթնցունեմ: — Տէր, ըսին աշակերտքը, եթէ ննջած է՝ ապա կապրի»: Յիսուս մեռնելուն համար ննջեց ըսեր էր, բայց անոնք ննջելը՝ ֆնսնայու մտքով առին.

Երբ տեսաւ Յիսուս որ ըսածը չհասկցան, յայտնապէս գրուցեց նոցա. «Ղազարոս մեռաւ, եւ ես հոն չգտնուելուս ուրախ եմ ձեզի համար, որպէս զի դուք ինձ հաւատաք. բայց արդ եկէք իրեն երթամք»:

Ըսինք որ Բեթանիա գեղը մօտ էր Երուսաղեմայ. եւ երբոր Յիսուս մօտեցաւ՝ Ղազարոս չորս օրէ իվեր գերեզման թաղուեր էր, եւ բազմաթիւ Հրեայք եկեր էին Մար-

Թան ու Մարիամը մխիթարելու: Մարթա լսելուն պէս թէ Յիսուս կուգայ, վազեց ընդ առաջ գնաց ու ըսաւ. «Տէր, թէ որ հոս լինէիր՝ եղբայրս չէր մեռներ. բայց գիտեմ որ հիմա ալ ինչ որ խնդրես՝ կուտայ քեզ Աստուած»:

«Եղբայրդ յարութիւն պիտի առնու» ըսաւ Յիսուս: «Գիտեմ որ յարութիւն կառնու վերջի դատաստանին օրը: — Ես իսկ եմ յարութիւն եւ կեանք, պատասխան տուաւ Յիսուս. ինձ հաւատացողն թէ եւ մեռնի՝ կկենդանանայ, եւ նորա որ կենդանի են եւ ինձ կհաւատան՝ յաւիտեան պիտի չմեռնին. կհաւատան ասոր: — Այո՛, Տէր, ըսաւ Մարթա, ես հաւատացի որ դու ես Քրիստոսն որդի Աստուծոյ՝ որ յաշխարհ պիտի գայիր»:

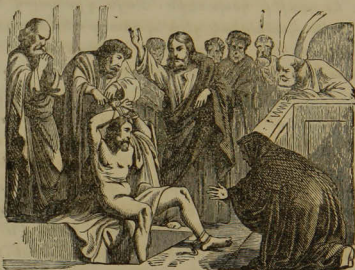
Այս գրուցելուն պէս վազեց գնաց Մարիամ քրոջն ըսաւ ծածուկ. «Վարդապետն եկաւ եւ զքեզ կկանչէ»: Շուտ մը տեղէն ցատքեց գնաց Մարիամ, ետեւէն գնացին նաեւ զինքը մխիթարելու համար տունը կեցած Հրեայք, վասն զի կարծեցին թէ գերեզման կերթայ եղբօրը վրայ լալու: Յիսուս դեռ գեղը չէր հասած. այլ դուրս Մարթային իւր առջեւն ելած տեղը կեցած էր:

Մարիամ Յիսուսի քով հասնելուն պէս՝ ոտքն ընկաւ ու լալով կըսէր. «Տէր, եթէ հոս գտնուէիր՝ եղբայրս չէր մեռներ»:

Երբ տեսաւ Յիսուս այն իւր սիրելի եւ եղբայրակորոյս քոյրերուն թափած ջերմ արտասուքը, որ մինչեւ ներկայ եղող Հրեայքը կլացունէին, սիրտը շարժեցաւ, չրկրցաւ արցունքը բռնել, եւ լացաւ այնպէս՝ որ Հրեայք սկսան իրարու գրուցել «Տեսէք, սրչափ սիրէր զնա». եւ ոմանք կըսէին. «Ինքն որ կուրին աչքը բացաւ, չէր կարող չթողուլ որ Ղազարոս չմեռնէր»:

Յիսուս այլայլած սրտով եկաւ գերեզմանը, որ այր մըն էր, եւ վրան խոշոր քար մը դրուած: «Վար առէք այս քարն» ըսաւ: «Տէր, պատասխանեց Մարթա, այժմ հոտած կլինի, վասն զի չորս օր է որ մեռած է: — Քեզ չըսի՛, պատասխան տուաւ Յիսուս, որ եթէ հաւատաս՝ կտեսնես Աստուծոյ փառքը»: Երբոր քարը վար առին, Յիսուս աչքը երկինք վերուց ու ըսաւ. «Հայր, շնորհա-

կալ եմ քեզմէ որ ինձ լսեցիր: Ես դիտեմ որ ամէն ժամանակ կլսես ինձ. բայց այս ըրածս ուրիշ բանի համար չէ: այլ այս ժողովրդեան համար, որ հաւատան թէ դուն զիս յուզարկեցիր»:

Այս ըսելէն յետոյ՝ բարձր ձայնով մը ազազակեց Յիսուս « Դազարէ: արի եկ արտաքս. — Դազարոս, ելիր դուրս եկուր ». եւ մէկէն ելաւ մեռեալը՝ կապուած ոտուընթերով, երիզապինդ ձեռօք եւ վարչամահապատ երեսօք: Եւ ըսաւ Յիսուս. « Քակեցէք կապերը եւ թողէք որ երթայ »:

Հրեայք կուզեն զՅիսուս մեռցունել: — Այս մեծ հրաշքը տեսնող Հրէից մէջէն շատերն հաւատացին Յիսուսի. եւ ոմանք գնացին մանրամասնաբար պատմեցին փարիսեցւոց: Շուտ մը քահանայապետք եւ փարիսեցիք ատեան ժողովեցան, եւ սկսան մտածել ու ըսել. « Ի՞նչ պիտի ընեմք: Այդ մարդը շատ հրաշքներ կգործէ. եթէ զինքն այնպէս թողումք՝ ամէնքն իրեն պիտի հաւատան. եւ Հրուումայեցիք պիտի գան ազգերնիս ու քաղաքնիս ջնջեն »:

Մէջերնին Կայխաիս անունով մէկը, որ այն տարին քահանայապետ էր, ըսաւ իրենց. « Դուք բան չէք գիտեր, եւ ոչ խորհիլ իսկ. լաւ է որ մարդ մը ժողովրդեան վրայ մեռնի, քան թէ բոլոր ազգերնիս կորսուի »:

եւ զայս իւր քովէն չըսաւ, այլ քահանայապետ լինելովը մարգարէացաւ թէ Յիսուս պիտի մեռնէր ազգին համար. եւ ոչ Հրէից ազգին համար միայն, այլ որպէս զի Աստուծոյ ցրուած որդիքն իմի ժողովէ: Ապա այն օրէն սկսեալ Հրեայք խորհրդով որոշեցին որ զՅիսուս մեռցունեն. եւ առթի կսպասէին: Զայն գիտնալով Յիսուս՝ ալ մէջերնին համարձակ չէր պտըտեր, եւ Յորդանանու մօտ անապատ տեղ մը Եփրայիմ քաղաքը գնաց բնակեցաւ իւր աշակերտացը հետ մէկտեղ:

Յիսուս յայտնապէս կիմացունէ աշակերտաց իւր մահը: — Արդէն երկու անգամ իմացուցեր էր Յիսուս աշակերտացը կրելու չարչարանքն ու մահը: Եւ որովհետեւ այս աշխարհէս վերանալուն ժամանակը կմօտենար, որոշեց որ առաքելոցը հետ Երուսաղէմ՝ երթայ, վերջին անգամ Զատկի տօնը կատարէ որ մօտ էր, Եփրայիմէն ճամբայ ելան՝ երկու ամիսի չափ հոն առանձնացեալ կենալէն յետոյ: Յիսուս առջեւէն կերթար, եւ աշակերտք ետեւէն կուգային: Առանձին քովը կանչեց Յիսուս տասուերկուքն ու ըսաւ նոցա՝ ճամբան առաջ տանելով. « Ահա ասիկ Երուսաղէմ՝ կերթամք, եւ Որդի մարդոյ պիտի մատնուի քահանայապետից եւ դպրաց, եւ պիտի դատապարտեն զինքըն իմահ, եւ պիտի մատնեն հեթանոսաց որք զինքը պիտի ծաղրեն, ծեծեն եւ խաչ պիտի հանեն, եւ երրորդ օրը յարութիւն պիտի առնու»: Բայց առաքեալք նորէն այս խօսքերէն բան չհասկըցան. եւ գնացին Երիբով:

Կոյրն Երեքովի: — Երբոր Երիբովի մօտեցան առջեւէն շատ ժողովուրդներ կերթային, ճանապարհին վրայ կոյր մը նստած ողորմութիւն կմուրար. սա բազմութեան ձայնն առնելով կհարցունէ թէ ո՞վ է եկողը. եւ երբոր կըսեն իրեն թէ Յիսուս նազովրեցին կանցնի, կսկսի աղաղակել « Ողորմե՛ս ինձ Յիսուս որդի Դաւթի »: Ամբոխը սաստեց անոր որ ձայնը քաշէ. բայց նա եւս առաւել կաղաղակէր ու կըսէր. « Տէ՛ր, ողորմե՛ս ինձ, որդի Դաւթի »: Կեցաւ Յիսուս, հրամայեց որ քովը բերեն զայն ու ըսաւ: « Ի՞նչ կուզես որ քեզ ընեմ: — Տէ՛ր, աչքս բաց որ տեսնեմ »

պատասխանեց : Գլխացաւ Յիսուս, « Աչքդ բաց , Հաւատք քո կեցուցին զքեզ » ըսելուն պէս՝ մէկէն աչքը բացուեցաւ տեսաւ , ետեւէն գնաց՝ փառաւոր առնելով զԱստուած : Ժողովուրդն եւս այս հրաշքը տեսնելով օրհնէր զԱստուած :

Զաքէոս : — Յիսուս երիբովի մէջ պտըտած ժամանակը Զաքէոս անունով հարուստ մաքսապետն ուզեց զինքը տեսնել . եւ որովհետեւ չորս դին բաղմութիւն առած էր եւ ինքը կարճահասակ , վազեց առաջ գնաց , եւ Յիսուսի անցնելու տեղը ժանտաթղենիի մը վրայ ելաւ , որպէս զի կարող լիցի զինքը տեսնել : Հոն որ հասաւ Յիսուս , վեր նայեցաւ ու ըսաւ . « Զաքէ , փութաւ էջ այտի , վասն զի այսօր քու տունդ պիտի գամ բնակիմ » : Փութացաւ իջաւ Զաքէոս , եւ ուրախութեամբ զինքն ընդունեցաւ : Բայց ժողովուրդը կտրանջէր ու կըսէր . « Մեզաւորի մը տունը գնաց բնակելու » :

Սակայն Զաքէոս դարձի գալով՝ եկաւ ըսաւ Յիսուսի . « Տէր , ահա ընչիցս կէսն աղքատաց կուտամ . եւ թէ որ մէկը զրկեցի՝ չորեքպատիկ կհատուցանեմ » : Ըսաւ Յիսուս . « Այսօր եղեւ փրկութիւն տանս այսմիկ . քանզի եւ սա որդի Աբրահամու է . վասն զի որդի մարդոյ եկաւ որ կորուսեալը գտնէ ապրեցունէ » :

Առակ տասն մնասուց : — Եւ որովհետեւ Երուսաղեմի կմտանար , եւ հոն եղած բաղմութիւնը կարծէր թէ Աստուծոյ թագաւորութիւնը պիտի յայսնուի , այս առակն ըսաւ Յիսուս .

« Ազնուականին մէկը հեռու աշխարհ երթալով՝ որ իւր թագաւորութիւնն առնու ետ գառնայ , ծառաները կանչեց , տանն մնաս տուաւ նոցա եւ ազսպրեց որ զայն շահեցունեն մինչեւ իւր գարձը :

« Եւ որովհետեւ իւր քաղաքացիքը զինքը կատէին , ետեւէն մարդիկ զրկեցին ըսելով , « Չեմք ուզեր որ նա մեր վրայ թագաւորէ » : Սակայն ինքը թագաւորութիւնն առաւ , եւ ետ գառնալով՝ կանչեց իւր այն ծառայքն որոց ստակ տուեր էր , որպէս զի տեսնէ թէ իւրաքանչիւրն ինչ շահեր է :

« եկաւ առաջինն ու ըսաւ. Տէր, մնասո՞ղ՝ տասն մնաս բերաւ: Պատասխանեց տէրը. Ազնիւ ծառայ եւ բարի, որովհետեւ իփոքունն հաւատարիմ՝ եղար՝ տասն քաղաքի վրայ իշխանութիւն ունեցիր:

« եկաւ երկրորդն ու ըսաւ. Մնասո՞ղ հինգ մնաս բերաւ: — Դուն եւս հինգ քաղաքի վրայ իշխէ, պատասխանեց:

« եկաւ եւ միւսն՝ ու Տէր, ըսաւ, ահա մնասո՞ղ զոր լա-
թի մէջ ծրարեր պահեր էի. որովհետեւ խիստ մարդ մի ես. չգրածդ կվերցունես, եւ չսերմանածդ կհնձես: Ըսաւ տէրը. Գու բերնովդ զքեզ պիտի դատեմ՝ ծառայ անհա-
ւատարիմ. որովհետեւ գիտէիր թէ ես խիստ մարդ մի եմ, չգրածս կվերցունեմ, եւ չսերմանածս կհնձեմ. Ինչո՞ւ ստակս սեղանաւորաց չտուիր՝ որպէս զի ես եկած ժա-
մանակս տոկոսեօք պահանջէի: Եւ հրամայեց սպասաւորացը. Առէք իրմէ մնասը, եւ տարէք տուէք տասն ունեցողին: Իսկ թշնամիքս որ վրանին թագաւորելս չէին ուղեր, հոս բերէք եւ առջեւս սպանեցէք »:

Այս որ ըսաւ, ճամբայ ելաւ Երուսաղէմ՝ երթալու:

Հաւատք Մարիամու: — Յիսուս Զատկի տօնէն վեց օր յառաջ Երուսաղէմի մօտ հասնելով՝ Բեթանիա գեղը Սիմոն բորտին տունն իջաւ: Մեծ ընթրիք տուին իրեն. սեղանակցաց մէկն էր նաեւ յարուցեալն իմեռելոց Դազարոս, եւ Մարթա սեղանի կծառայէր: Իսկ Մարիամ լիար մը ազնիւ նարդեան իւղ առած՝ բերաւ Յիսուսի ստքը թափեց, եւ երկայն մազերովն զանոնք կմաքրէր. բոլոր տունը իւղոյն անոյշ հոտովը լցուեցաւ:

Այս գործողութեան չհաւնեցան, բարկացան աշակերտք. եւ մէջերնէն Յուզա Իսկարիովտացին որ զինքը պիտի մատնէր՝ համարձակեցաւ իսկ բարձրաձայն ըսելու. « Ինչո՞ւ երեք հարիւր դենարի չվաճառուեցաւ այդ իւղն ու աղքատաց չորուեցաւ »: Եւ զայս ոչ եթէ աղքատաց վրայ հոգ ունենալուն համար կըսէր, այլ զի գող էր՝ եւ արկղը իւր ձեռքն էր, եւ ինչ որ գար՝ ինքը կառնուր:

Ըսաւ Յիսուս. « Ի՞նչ կնեղացընէք խեղճ կինը. բարի գործ մը ըրաւ նա ինձ՝ որ թաղմանս նշանակ է: Ամէն

ժամանակ հետերնիդ աղքատ կունենաք, բայց զիս ամէն ժամանակ չէք կարող ունենալ: Կըսեմ՝ ձեզի. աշխարհիս սր կողմն ալ որ այս աւետարանը քարոզուի, պիտի խօսուի նաեւ նորա ըրածն իյիշատակ իւր»:

Երբոր Յիսուսի Բեթանիա լինելուն ձայնն ելաւ՝ ժողովուրդ բազում եկան որ թէ զինքն եւ թէ իւր յարուցած Ղազարոսն տեսնեն: Անոր վրայ խորհուրդ ըրին քահանայապետք զի եւ զՂազարոս մեռցունեն, որովհետեւ իւր պատճառաւը Հրէից մէջէն շատերը Յիսուսի կհաւատային:

Գ Լ Ո Ի Խ ԺԲ.

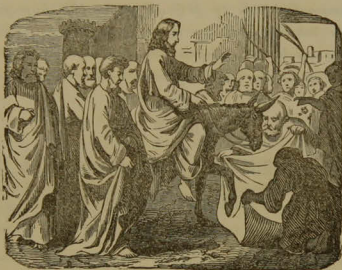
ՅԻՍՈՒՍԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԱԻ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ԵՐԹԱԼԷՆ ՄԻՆՁԵԻ
ԵՐԿԴՐԱՄԵԱՆ ԳԼԽԱՀԱՐԿԸ.

Յաղթական երթ Յիսուսի յերուսաղէմ: — Յաղթական մօտ Յիսուսի յերուսաղէմ: — Անիծեալ Թզնի: — Առակք Յիսուսի առ քահանայապետս եւ սոժերս: — Առակ մշակաց: — Առակ հարսանեաց որդւոյ Յագաւորի: — Տալ զկայսերն կայսեր եւ զԱստուծոյն Աստուծոյ: — Երկդրամեան գլխահարկ:

Յաղթական երթ Յիսուսի յերուսաղէմ: — Երկրորդ առաւօտ Յիսուս Բեթանիայէն ճամբայ ելաւ գէպ յերուսաղէմ: Ձիթենեաց լերան ոտքն որ հասաւ, աշակերտացը մէջէն երկու հոգի կանչեց, «Գնացէք, ըսաւ, սա առջեւնիս եղած գեղը. եւ մէջը մտած ժամանակնիդ կապուած աւանակ մը պիտի գտնէք, որուն վրայ գեռ մարդ հեծած չէ, լուծէք ու հոս բերէք: Եւ թէ որ մէկն հարցունէ ձեզ թէ սըր քակեր կտանիք, զրուցեցէք թէ իւր տիրոջը հարկաւոր է, եւ կ'իջողու ձեզ»:

Գնացին աշակերտք, Յիսուսի ըսածին պէս յաւանակը գտան, տիրոջը նոյն պատասխանը տուին, առին բերին, վրան հագուստնին գրին եւ Յիսուսը հեծցուցին, որպէս զի կատարուի Չաքարիա մարգարէին այն խօսքը՝ թէ «Ասացէք դատեր Սիովնի. ահա թագաւոր քո գայ քեզ հեզ, հեծեալ յէջ եւ յաւանակի իշոյ»:

Երբոր Ջիթենեաց լերան զառիվայրին մօտեցաւ, բազմութիւն ժողովրդեան ընդ առաջ եկան, եւ իւր ըրած բազմաթիւ ու մեծամեծ հրաշքները մտքերնին բերելով, ոմանք սկսան հագուստնին հանել՝ անցնելու ճամբուն վրայ

տարածել, եւ այլք ծառերու ճիւղեր կիրցունէին կտարածէին, եւ ամէնքը միաբերան ուրախութեամբ առջեւէն ու ետեւէն երթալով սկսան իձայն մեծ զԱստուած օրհնել ու գոչել. « Ովսաննա Բարձրելոյն. օրհնութիւն Որդւոյ Դաւթի. օրհնեալ որ գայ Թագաւորդ յանուն Տեառն. խաղաղութիւն յերկինս եւ փառք իրարձունս » :

Այն բազմութեան մէջ գտնուող փարիսեցիք՝ նախանձելով Յիսուսի այս արքայապանծ փառացը վրայ, եկան ըսին իրեն. « Վարդապետ, աշակերտացդ սաստէ որ այնպէս չկան չեն » : Պատասխան առաւ Յիսուս. « Ասեմ ձեզ, եթէ անոնք լռեն՝ քարերը կաղաղակեն » :

Երբոր ակ սկսաւ երուսաղէմ երեւալ, վրան նայեցաւ Յիսուս, եւ մօտալուտ կործանումը միտքը բերելով, վրան լացաւ. « Ա՛հ, գոնէ այսօր ճանաչէիր քեզ խաղաղութիւն տուողը. բայց այժմ աչքէդ ծածկեցաւ... Պիտի պաշարուիս, չորս կողմէն պիտի նեղուիս, պիտի կործանիս, որդիքդ պիտի սպաննուին եւ քու քարդ քարի վրայ

պիտի չմնայ, որովհետեւ չճանչցար այցելութեանդ ժամանակը » : Եւ Յիսուսի այս մարգարէութիւնը իւր մահուանէն երեսունըութը տարի ետքը կատարուեցաւ (70) :

Յաղթական մուտ Յիսուսի յերուսաղէմ : — Այս ինքնայորդոր բազմութեան սիրալիր յաղթանակաւը երուսաղէմ որ մտաւ Յիսուս, գրգռեցաւ՝ ոտք ելաւ բոլոր քաղաքը « Ո՛վ իցէ սա » ձայներով. եւ յաղթական բազմութիւնը կպատասխանէր. « Սա է մարգարէն Յիսուս որ ինազարեթէ Գալիլիացոց » : Շիտակ տաճարը գնաց մտաւ Յիսուս, եւ դուրս հանեց անկէջ գնողներն ու վաճառողները, հատավաճառաց սեղանները եւ աղանէվաճառաց աթոռները կործանեց, եւ զայրացմամբ ըսաւ նոցա. « Գրած է թէ իմ տունը աղօթքի տուն պիտի կոչուի, եւ դուք աւաղակաց այր (մաղարս) ըրիք » : — Հոն տաճարին մէջ կոյրեր ու կաղեր եկան քովը, եւ մէկէն բժշկեց զանոնք :

Երբոր քահանայապետը եւ դպիրք այս սքանչելիքը տեսան, եւ բազմաթիւ տղայոց ցնծալից աղաղակը լսեցին, որք տաճարին մէջ լեցուած « Օրհնութիւն Որդւոյ Գաւթի » կկանչէին, բարկացան եւ ըսին Յիսուսի. « Կլսես ինչ կըսեն դուք » : — Այն կլսեմ, պատասխանեց Յիսուս. միթէ չէք կարգացած որ տղայոց եւ սանդիեցաց բերնովը պիտի կատարուի օրհնութիւնը » : Եւ թողուց զիրենք, գնաց քաղաքէն դուրս Բեթանիա գեղը պառկեցաւ գիշերը :

Անիծեալ թղթի : — Երկրորդ առաւօտ երբոր նորէն երուսաղէմ կդառնար՝ անօթեցաւ, եւ ճամբու վրայ թըղենի մը տեսնելով՝ մօտեցաւ որ քանի մը թուղ առնուուտէ, եւ վրան տերեւ միայն գտնելով՝ անիծեց զայն, « Այսուհետեւ յաւիտեան պտուղ չտաս » ըսաւ. եւ մէկէն չորացաւ թղենին, յօրինակ անպտուղ ոգւոց :

Ձարմացան աշակերտք թէ ինչպէս անանկ մէկէն չորացաւ թղենին : Անկէջ առիթ առնելով ուղեց Յիսուս նոցա հաւատքը հաստատել. « Ամէն ասեմ ձեզ, ըսաւ, եթէ հաւատք ունենաք եւ չերկմտիք, ոչ միայն թղենին կարող էք չորցնել, այլ եթէ եւ լերան հրամայէք՝ ելիր ծով ընկիր՝ կընկնի : Եւ աղօթքի մէջ ինչ որ խնդրելու լինիք հաւատով՝ պիտի ընդունիք » :

Առակք Յիսուսի առ քահանայապետս եւ առ ծերս: —
Հասաւ Յիսուս յերուսաղէմ, եւ երբ սկսաւ տաճարին մէջ
վարդապետել, քահանայապետներն ու ժողովրդեան ծե-
րերը եկան ըսին իրեն թէ «Ո՞ր իշխանութեամբ զայդ
կրնես, եւ ո՞վ տուաւ քեզ այդ իշխանութիւնը: — Ես ալ
ձեզ բան մը հարցունեմ, ըսաւ Յիսուս, եւ եթէ անոր
պատասխանը տաք, ես ալ ձեզ կըսեմ թէ որո՞վ իշխանու-
թեամբ կրնեմ զայս: Յովհաննու մկրտութիւնն ուստի էր,
յերկնից թէ իմարդկանէ»:

Սաստիկ նեղը մտան խեղճերն ու չէին գիտեր ինչ
պատասխան տան: Սկսան մտածել որ եթէ ըսեմք յեր-
կնից, պիտի գրուցէ մեզ, Ուրեմն ինչո՞ւ չհաւատացիր. եւ
եթէ ըսեմք՝ իմարդկանէ, ժողովրդենէ կ'վախնամք, վասն
զի ամէնքն զՅովհաննէս մարգարէի տեղ դրած էին:
Ուստի պատասխան տուին, «Չգիտեմք»: Ըսաւ Յիսուս,
«Ապա եւ ոչ ես կըսեմ թէ ո՞ր իշխանութեամբ կրնեմ»:

Յետոյ քանի մը առակօք եւս հասկըցուց քահանայից,
վարդապետաց, դպրաց եւ փարիսեցւոց, մէկ խօսքով՝
բոլոր Հրէից կարգացողներուն որ իրենց անհաւատու-
թեան համար Աստուած զիրենք քիչ ժամանակէն երեսէ
պիտի ձգէ եւ իրենց տեղը պիտի կոչէ զՏեթանոսս, այս-
ինքն բոլոր ուրիշ ազգերը:

«Մարդ մը երկու որդի ունէր. մեծին ըսաւ. Ո՞րդեակ
դնա այսօր այդին գործէ: Նա պատասխան տուաւ՝ Կեր-
թամ, Տէր, եւ չգնաց: Երկրորդին ալ նոյնպէս ըսաւ: Նա
պատասխան տուաւ, Չեմ ուզեր երթալ, բայց յետոյ զըղ-
ջացաւ եւ դնաց այդին աշխատեցաւ: Արդ այս երկուքէն
որը կատարեց հօր հրամանը»: Ըսին «Վերջինը»: Պա-
տասխանեց Յիսուս. «Ամէն ասեմ ձեզ, մաքսաւորք եւ
պոռնիկք ձեզմէ յառաջ պիտի երթան յարքայութիւն երկ-
նից: Վասն զի Յովհաննէս եկաւ՝ արդարութիւն քարոզեց,
չհաւատացիր դուք նմա. մաքսաւորք եւ պոռնիկք հաւա-
տացին. տեսաք դուք նոցա դարձն ու հաւատաքը, եւ չը-
զղջացաք չհաւատացիր»:

Առակ մշակաց: — Մինչդեռ նոքա ափիբերան մտիկ
կրնէին, խօսքը շարունակելով ըսաւ Յիսուս. «Ուրիշ ա-

ուակ մի եւս լսեցէք : Տանուտէր մը այգի տնկեց , ցանգով պատեց , մէջն հնձան փորեց , աշտարակ շինեց , մշակաց տուաւ զայն եւ ինքն հեռու աշխարհ գնաց :

« Երբոր պտղի ժամանակ եկաւ , իւր ծառայքը մշակաց զրկեց , որպէս զի այգւոյն պտուղն առնուն իրեն բերն : Բայց անոնք ծառաները բռնեցին , սրը տանջեցին , սրը սպաննեցին եւ սրը քարկոծեցին :

« Տանուտէրն առաջիններէն աւելի ծառաներ զրկեց , եւ նոցա եւս նոյնպէս ըրին :

« Յետոյ իւր որդին զրկեց ' թերեւս տղէս ամէնան ըսելով :

« Բայց երբոր մշակք զինքը տեսան , իրարու ըսին . Ահա այս է ժառանգը . եկէք զինքը սպաննեմք եւ ժառանգութիւնն առնումք : Եւ առին զինքն այգիէն դուրս հանեցին մեռուցին : Արդ երբոր այգւոյն տէրը գայ , ինչ պիտի ընէ այն մշակաց :

— Չարերն չարաչար կմեռցունէ , եւ այգին այնպիսի մշակաց կուտայ որ ժամանակին նորա պտուղը տան » ըսին Փարիսեցիք :

« Մի՛թէ չէք կարգացած գրոց մէջ , ըսաւ նոցա Յիսուս , որ այն քարն որ շինողք անարգեցին ' եղաւ գլուխ անկեան շինուածոյն : Ասոր համար կըսեմ ձեզ որ Աստուծոյ արքայութիւնը ձեզմէ պիտի առնուի եւ պիտի տրուի այն ազգին որ ժամանակին անոր պտուղը տայ » :

Առակ Հարսանեաց որդւոյ թագաւորի : — Այս առակն եւս ըսաւ նոցա Յիսուս . « Արքայութիւնն Աստուծոյ նմանեցաւ այն թագաւորին որ հարսանիք ըրաւ իւր որդւոյն , եւ ծառայքը զրկեց որ հրաւիրեալքը կանչեն իհարսանիս . բայց անոնք չուզեցին գալ :

« Դարձեալ ուրիշ ծառաներ զրկեց ու ըսաւ . Զրուցեցէք հրաւիրելոց , ահաւասիկ ճաշ պատրաստեցի , գիրուկ գիրուկ զուարակներս մորթուած են , եւ ամէն ըան պատրաստ է , հարսնիք հրամեցէք :

« Բայց նոքա փոյթ չըրին . սրը ագարակը գնաց , սրը առուտուրին , եւ մնացածներն անոր ծառայքը բռնեցին նախատեցին եւ սպաննեցին :

« Թագաւորն երբոր ըրածնին իմացաւ՝ բարկացաւ, զօրք զրկեց, սպանողները սատակեց, քաղաքնին այրեց, եւ ծառայքը կանչեց ըսաւ. Հարսանիքս պատրաստ են, եւ հրաւիրեալքն արժանի չէին: Արդ գնացէք յանցս ճանապարհաց, եւ գտած մարդիկնիդ՝ հարսանիքս կանչեցէք:

« Ծառայք գնացին փողոցներու մէջ զով որ գտան ժողովեցին բերին, եւ հարսանիքը բազմականօք լեցուեցաւ:

« Թագաւորը ներս մտաւ, եւ բազմականաց վրայ նայած ժամանակը տեսաւ որ մարդուն մէկը հարսանեաց հանդերձ չէր հագած. Ընկեր, ըսաւ, ինչպէս հոս եկար մտար առանց պատրաստութեան. եւ նա պապանձեցաւ:

« Յայնժամ ըսաւ թագաւորը իւր սպասաւորացը. Կապեցէք գորս սոքն ու ձեռքը, եւ գուրս հանեցէք, խաւարին մէջ նետեցէք, ուր է լալ եւ կրճաւէլ ատամանց. վասն զի բազումք են կոչեցեալք եւ սակաւք են ընտրեալք»:

Բահանայապետք, գպիրք եւ փարիսեցիք գիտնալով թէ բոլոր այս առակներն իրենց համար է, ահռայ կկրճաւէին, եւ ուղեցին զինքը բռնել՝ մէջտեղէն վերցունել, բայց ժողովուրդէն վախցան, վասն զի զինքը մարգարէի տեղ գրած էր:

Տալ զկայսերն կայսեր եւ զԱստուծոյն Աստուծոյ: — Գնացին խորհուրդ ըրին որ խօսքով որոգայթ գնեն իրեն եւ զինքը յանցաւոր բռնելու ջանան. ուստի իրենց աշակերտներէն ու հերովդիանոսներէն (*) մարգրիկ զրկեցին որ նենգամիտ հարցմունքներով բերնէն խօսք առնուն: Եկան ասոնք, « Վարդապետ, ըսին, գիտեմք որ ճշմարիտ ես, Աստուծոյ ճանապարհը ճշմարտութեամբ կսովրեցունես եւ ամենեւին երեսպաշտութիւն չես ըներ մարգրկանց: Արդ ըսէ մեզ, ինչպէս քեզ կերեւնայ, պէտք է կայսեր հարկ տալ թէ ոչ»: Հասկըցաւ Յիսուս նոցա խորամանկութիւնն ու ըսաւ. « Կեղծաւորք, զիս ինչո՞ւ կիտրձէք. հարկին դահեկանն ինձ ցուցուցէք»: Եւ նոքա դահեկան մը հանեցին տունն իրեն: « Այս վրայի պատկերն ու գիրը սով է » հարցուց: Եւ նոքա երբոր « կայսեր » պատասխանեցին, « Ապա

(*) Ասոնք Հերովդէս բագաւորին նետեող աղանդաւորներ էին, որք զինքն իրեն Մեսիա կպաշտէին:

գնացէք տուէք, ըսաւ, կայսեր եղածն կայսեր, եւ Աստուծոյ եղածն Աստուծոյ»: Զարմացան, ամօթով մնացին, եւ թողուցին զինքն ու գնացին:

Երկրրամեան զլիսահարկ: — Անմիտ Հրեայք քաղաքական օրինաց գէմ յանցաւոր կշանային բռնել զՅիսուս, մինչդեռ նա իւր օրինական ուսուցեր էր անոնց հնազանդիլ: Վասն զի Կափառնաում եղած ժամանակը հարկահանք եկեր ու հարցուցեր էին Պետրոսին. «Զեր վարդապետը երկգրամեանը չըտար»: որովհետեւ Հրեայք մարդ գլուխ տարին երկգրամեան մը գլխահարկ կուտային տէրութեան: «Այո, կուտայ» պատասխաններ էր Պետրոս. եւ տուն որ մտեր էր, Յիսուս յառաջեր առջեւն ելեր, ու ըսեր էր, «Քեզ ինչպէս կերեւնայ Սիմոն. թագաւորք որմէ կառնուն հարկ, յորդանց իւրեանց թէ յօտարաց»: եւ երբոր ըսեր էր Պետրոս թէ Օտարներէն, — «Ապա ուրեմն ազատ են որդիք, պատասխաններ էր Յիսուս. բայց որպէս զի զիրենք չգայթակղեցունեմք, գնա ծով կարթ նետէ, եւ առաջին ելած ձկան բերանը բաց եւ սատեր կամ կրկին երկգրամեան կգրտնես, առ զայն եւ ինձ ու քեզ համար տուր»:

Գ Լ Ո Ի Խ ԺԳ.

ԻՅԱՐՈՒԹԵՆԷ ՄԵՌԵԼՈՅ ՄԻՆՉԵՒ ՅԼՈՒՄԱՅ ԱՅՐԻՈՅՆ .

Յարուծին մեռելոց : — Յիսուս կգուշակէ տաճարին ու Երուսաղեմի կործանումն եւ աշխարհիս վերջը : — Նկարագիր վերջին դատաստանի : — Արթուն կեցեք , վասն զի չէք գիտեր թէ Յր կուգայ ձեր տէրը : — Գատապարտութիւն դպրաց եւ փարիսեցոց : — Լուսա այրոյն :

Յարուծիւն մեռելոց : — Սաղուկեցիք յարութեան մեռելոց՝ որով եւ հոգւոյ անմահութեան չէին հաւատարուստի եկան իրեն ըսին . «Վարդապետ , Մովսէս ըսաւ որ եթէ մէկն անորգի մեռնի , նորա կինն առնու իւր եղբայրը՝ եւ եղբօրը զաւակ յարուցանէ : Մէջերնիս եօթն եղբարք կային . առաջինը կին առաւ եւ մեռաւ . եւ որովհետեւ զաւակ չունէր՝ կինը իւր եղբօրը թողոց : Նոյնպէս եւ երկրորդն եւ երրորդն՝ մինչեւ եօթներորդը : Ամենէն ետքը մեռաւ եւ կինը : Արդ իյարութեան այն եօթէն որուն կինը պիտի լինի » :

Գատասխան տուաւ Յիսուս եւ ըսաւ . «Մոլորեալք , ոչ գիրքը կհասկընաք եւ ոչ Աստուծոյ զօրութիւնը գիտէք : Իյարութեան ոչ կին կառնուի եւ ոչ էրիկ , այլ հրեշտակաց պէս են մարդիկ :

«Բայց մեռելոց յարութեան համար չէք կարգացեր Աստուծոյ ձեզ այս ըսածը . ես եմ՝ Աստուած Աբրահամու , Աստուած Իսահակայ եւ Աստուած Յակոբայ . եւ Աստուած՝ մեռելոց Աստուած չէ , այլ կենդանեաց » : Ասով յայտնի ցուցուց նոցա Քրիստոս որ յետ մահուան նոր կեանք պիտի առնուն մեռեալք :

Յիսուս կգուշակէ տաճարին ու Երուսաղեմի կործանումն եւ աշխարհիս վերջը : — Երբոր Յիսուս տաճարէն ելաւ կերթար , աշակերտք քովը եկան որ ցուցընեն նմա շէնքին մեծութիւնն ու փառաւորութիւնը . եւ մէջերնէն մէկը «Վարդապետ , ըսաւ , տես որպիսի են քարինքս , եւ որպիսի շինուածք : — Բոլոր այդ շէնքը պիտի կործանի ,

պատասխանեց Յիսուս, եւ քար քարի վրայ պիտի չմնայ :
եւ երբոր Զիթենեաց լեռն ելեր նստեր էին տաճարին
դիմացը, առանձին եկան Պետրոս, Յակոբոս, Յովհաննէս
եւ Անդրէաս, Հարցուցին իրեն, « Ե՞րբ պիտի կատարի այն »,
եւ կամ ինչ պիտի լինի քու գալտեանդ եւ աշխարհիս
վախճանին նշանը » :

Պատասխան տուաւ Յիսուս եւ ըսաւ. « Զգոյշ կեցէք,
գուցէ զձեզ խաբեն. վասն զի շատերը պիտի դան իմ
անուամբս ու պիտի ըսեն, նս եմ Քրիստոսն, եւ շատերը
պիտի մոլորեցնեն : Պիտի լտէք պատերազմներ եւ պատե-
րազմներու համբաւներ, զգոյշ եղիք՝ չխռովիք, վասն զի
այն ամէն բաներն պիտի լինին, բայց դեռ վերջը չէ :
Ազգ ազգի վրայ պիտի ելնէ, եւ թագաւորութիւն թա-
գաւորութեան վրայ, եւ տեղ տեղ պիտի լինին սովք եւ
սրածութիւնք եւ գետնաշարժք, եւ խռովութիւնք : Սա-
կայն եւ այն ամենայն սկիզբն է երկանց : Յայնժամ պիտի
մատնեն զձեզ ինեղութիւնս, գառաւորաց ու թագաւո-
րաց առջեւը պիտի հանեն, պիտի սպաննեն զձեզ, եւ իմ
անուանս համար բոլոր ազգերէ ատելի պիտի լինիք. բայց
ձեր գլխէն մազ մը պիտի չկորսուի : Առաջուց մի հոգաք
եւ մի մտածէք թէ ինչ պիտի խօսիք, ինչ պատասխան
պիտի տաք. այլ ինչ որ նոյն միջոցին ձեզ ազդուի՝ զայն
խօսեցէք. վասն զի խօսողն դուք պիտի չլինիք, այլ
Հոգին սուրբ :

« Յայնժամ շատերը պիտի դայթակղին, մէկզմէկ պի-
տի մատնեն ու ատեն : Բազում սուտ մարգարէք պիտի
ելնեն եւ զբազումս պիտի մոլորեցնեն, եւ անօրէնու-
թեան շանալուն համար շատերուն սէրը պիտի ցամքի :
Բայց ով որ մինչեւ ետքը համբերէ՝ նա պիտի ապրի, եւ
երբոր արքայութեան այս Աւետարանը քարոզուի ընդ
ամենայն տիեզերս իվկայութիւն հեթանոսաց, այն ժա-
մանակ պիտի գայ աշխարհիս վերջը » :

« Երբոր տեսնէք զերուսաղէմ շուրջ պատեալ զօրօք,
յայնժամ գիտցէք որ մերձ է աւեր նորա. եւ վրէժ խըն-
դրութեան օրեր պիտի լինին անոնք, որպէս զի Գրոց ամէն

խօսքը կատարուի : Վայ այն օրերը յղեաց եւ ստնդուաց , վասն զի տագնապ մեծ պիտի լինի երկրիս վրայ : Զինուորք խուր սուսերի պիտի կոտորեն ժողովուրդը , եւ երուսաղէմ՝ պիտի լինի կոխան աղգաց՝ մինչեւ որ հեթանոսաց ժամանակը կատարուի :

« Այն նեղութեան օրերէն ետքը արեգակը պիտի խաւարի , լուսինը լոյս պիտի չտայ , աստեղք երկնքէ պիտի թօթափին եւ զօրութիւնք երկնից պիտի շարժին : Ապա երկնքը պիտի երեւայ նշան Որդւոյ Մարդոյ (խաչը) : Յայնժամ իրար պիտի անցնին , պիտի կոծին մարդիկ եւ պիտի տեսնեն որ ամպերու վրայ նստած փայլակի պէս պիտի գայ Որդին Մարդոյ զօրութեամբ եւ փառօք բազմօք . եւ պիտի յուզարկէ իւր հրեշտակներն որ սոսկալի փողերու ձայներով աշխարհիս չորս կողմէն պիտի ժողովեն առջեւը պիտի բերեն իւր ընտրեալները : Ամէն ասեմ ձեզ , երկնք եւ երկիր պիտի անցնին եւ խօսքերս պիտի չանցնին :

Նկարագիր վերջին դատաստանի : — Աշխարհիս վերջը նկարագրելէն յետոյ այսպէս ստորագրեց Յիսուս նաեւ վերջին դատաստանը :

« Յայնժամ Որդի մարդոյ պիտի նստի յաթոռ փառաց իւրոց , չորսդին պիտի պատեն հրեշտակք իւր , ամենայն աղգք եւ աղինք առջեւը պիտի ժողովին , եւ զանոնք իրարմէ պիտի զատէ ինչպէս որ հովիւ մը այծերն ոչխարներէն կզատէ : Ոչխարներն (արդարքը) իւր աջակողմը պիպի առնու , այծերն (մեղաւորքը) ձախակողմը :

« Յայնժամ պիտի ըսէ թագաւորը աջակողմն եղողներուն . « եկայք օրհնեալք Հօր իմոյ , ժառանգեցէք իսկըզբանէ աշխարհիս ձեզ համար պատրաստուած արքայութիւնը : Վասն զի անօթեցայ , եւ ինձ կերակուր տուիք ուտելու . ծարաւեցայ՝ եւ ջուր տուիք խմելու : Օտար էի՝ եւ տներնիդ ընդունեցաք զիս . մերկ էի՝ եւ զգեցողիք զիս . հիւանդ էի՝ եւ այցելութեան եկաք ինձ . բանան էի՝ եւ եկաք տեսաք զիս :

« Յայնժամ պատասխան պիտի տան նմա արդարքն ու պիտի ըսեն . Տէր , երբ գրեզ անօթի տեսանք ու կերա-

կրեցի՛նք, կամ ծարաւի եւ խամցուցի՛նք: Ե՞րբ զքեզ օտար տեսանք եւ տնե՛րն իս ընդունեցանք, կամ մերկ եւ զգեցուցի՛նք: Ե՞րբ զքեզ հիւանդ կամ բանտի մէջ տեսանք եւ քովդ եկանք:

«Պատասխան պիտի տայ թագաւորն. Ամէն ասեմ՝ ձեզ, որովհետեւ այս փոքրիկ եղբարցս մէկուն ըրիք՝ ինձ ըրածի պէս եղաք:

«Այն ժամանակ պիտի ըսէ նաեւ ձախակողմն եղողներուն. Երթայք յինէն անիծեալք իհոռն յաւիտենական, որ պատրաստուած է սատանայի եւ իւր հրեշտակացը: Վասն զի անօթեցայ եւ բան մը չտուիք որ ուտեմ. ծարաւեցայ եւ բան մը չխամցուցիք ինձ. օտար էի եւ տներնիդ չընդունեցաք զիս, մերկ էի եւ չզգեցուցիք զիս. հիւանդ եւ իբանտի եւ չեկաք չտեսաք զիս:

«Յայնժամ պատասխան պիտի տան եւ նոքա եւ պիտի ըսեն. Տէր, երբ զքեզ տեսանք քաղցած կամ ծարաւի կամ օտար կամ մերկ կամ հիւանդ կամ իբանտի, եւ չօգնեցի՛նք չճառայեցի՛նք քեզ:

«Այն ժամանակ պատասխան պիտի տայ եւ թագաւորը. Ամէն ասեմ՝ ձեզ, որովհետեւ այս փոքրիկանց մէկուն չըրիք, ապա եւ ոչ ինձ ըրիք:

«Եւ պիտի երթան նոքա իտանջանսն յաւիտենականս, եւ արդարք իկեանսն յաւիտենականս»:

Արթուն կեցէք, վասն զի չէք զիտեր թէ երբ կուգայ ձեր տէրը: — Երուսաղեմի կործանումը, աշխարհիս վերջըն ու վերջին ահաւոր դատաստանին համառօտ նկարագրութիւնն ընելէն յետոյ՝ կդառնայ կյորդորէ Յիսուս զաշակերտս իւր, եւ նոքօք ըլլոր մարգկութիւնը որ այն սոսկալի ու անյայտ օրուան յիշատակն աչքերնուն առջեւն ունենալով միշտ՝ այս անցաւոր աշխարհիս վրայ օրերնին անցունեն: որպէս զի ոչխարաց խմբին մէջ դասուելու արժանի լիցին: Տեսնեմք ուրեմն որպիսի խօսքերով եւ օրինակներով կբացատրէ զայս Յիսուս:

«Թղենիէն սուրեցէք. երբոր ճիւղերը կկակղնան, եւ տերեւները կցըցուին՝ գիտէք թէ ամառը մօտ է. նոյնպէս

եւ երբոր այս ամէն բաները տեսնէք՝ գիացէք որ Որդի մարդոյ մօտ դուռն է հասեր: Կրսեմ՝ ձեզի որ այս ազգը պիտի չանցնի մինչեւ որ այս բաները չկատարուին:

« Բայց այն օրն ու ժամը ոչ ոք գիտէ, ոչ երկնքի հրեշտակները, եւ ոչ Որդին, բայց միայն Հայր:

« Նոյայ օրերուն պէս պիտի լինի նաեւ Որդւոյ մարդոյ գալուստը: Վասն զի ինչպէս որ Ջրհեղեղէն յառաջ եղած օրերը կուտէին կիսմէին մարդիկ, կանայս կառնէին, աղջիկնին կկարգէին, մինչեւ այն օրն՝ յորում՝ Նոյ մտաւ տապանը, եւ Ջրհեղեղը հոգերնին չեղաւ չմտածեցին, մինչեւ որ յանկարծ եկաւ վրանին հասաւ եւ զիրենք խրդդեց: Այնպէս պիտի լինի նաեւ գալուստ Որդւոյ մարդոյ:

« Նոյնպէս եղաւ նաեւ Ղովտայ ժամանակը. կուտէին, կիսմէին, կգնէին, կվաճառէին, կանկէին, կշինէին. եւ Ղովտայ Սողոմէն ելած օրը երկնքէն հուր եւ ծծումք տեղաց եւ զամէնքը կորոյս:

« Նոյնպէս պիտի լինի նաեւ Որդւոյ մարդոյ յայտնուած օրը. յայնժամ մահճի մը մէջ եղած երկու հոգւոյ մէկը պիտի առնուի եւ միւսը պիտի թողուի. եթէ երկու հոգի մէկտեղ ալիւր աղան՝ մէկը պիտի առնուի եւ միւսը պիտի թողուի. եթէ երկու հոգի արտը գտնուին՝ մէկը պիտի առնուի եւ միւսը պիտի թողուի:

« Զգոյշ եղիք ուրեմն ձեր անձանց, մի դուցէ սրտերնիդ շուսյտու թեամբ եւ արբեցու թեամբ եւ աշխարհական հոգերով ծանրանան, եւ յանկարծ վրանիդ հասնի այն օրը. վասն զի բոլոր երկրիս երեսը բնակողներուն վրայ սրողայթի մը պէս պիտի գայ:

« Արթուն կեցէք այսուհետեւ, ամէն ժամ աղօթք ըրէք, որպէս զի արժանի լինիք ազատելու այն ամենայն բաներէ, եւ Որդւոյ մարդոյ առջեւն ելնելու վստահութեամբ:

« Ինչպէս մարդ մը հեռու աշխարհ երթալով՝ պատուէր տայ դռնապանին որ արթուն կենայ, այնպէս արթուն կեցէք եւ գուք. վասն զի չէք գիտեր թէ երբ տանուտէրը կուգայ, իրիկունը, թէ գիշերը, եթէ իհաւախօսի, եթէ առաւօտեան գէմ: Գուցէ յանկարծակի գայ զձեզ իբուն գտնէ:

« Բայց ձեզ ըսածս՝ ամենուն կրսեմ՝, արթնն կեցէք » :

Գատապարտութիւն զպրաց եւ փարիսեցւոց : — Երուսաղէմ՝ եղած բոլոր ժամանակը՝ ցորեկը տաճարը կեցած կսովրեցնէր Քրիստոս, եւ գիշերները կերթար մերձակայ ձիթենեաց լեռը կհանգչէր : Առաւօտը կանուխ կուգար ժողովուրդը իւր վարդապետութիւնը լսելու, — Օր մը ըսաւ նոցա Յիսուս .

« Մովսիսի աթոռը նստան դպիրք եւ փարիսեցիք : Ձեզ ամէն ըսածնին ըրէք եւ պահեցէք, բայց նոցա գործոցը մի հետեւիք, վասն զի կրսեն ու չեն կատարեր :

« Ծանր ու դժուարակիր բեռներ կկապեն ու մարդկան ուսը կզնեն, եւ իրենք եւ ոչ մատով կուզեն զանոնք շարժել :

« Բոլոր ըրածնին իցոյցս մարդկան կընեն : Գրապանակնին կլայնեն, եւ զքղանցս հանդերձից իւրեանց կերկայնեն : Կսիրեն ընթրիքներու մէջ առաջին տեղեր նստիլ եւ ժողովարաններու մէջ առաջին աթոռները, հրապարակներու մէջ եւս ամէն մարդ իրենց ողջոյն տայ, եւ ռաբբի ռաբբի կոչէ, Բայց ով որ ինքզինքը կրարձրացընէ՝ պիտի խոնարհի, եւ խոնարհեցնողը պիտի բարձրանայ :

« Վայ ձեզ դպրաց եւ փարիսեցւոց կեղծաւորաց, որ երկար աղօթքի պատճառանօք այրեաց տունը կուտէք . . .

« Վայ ձեզ դպրաց եւ փարիսեցւոց կեղծաւորաց, որ անանուխի՝ սամիթի եւ չամանի տասանորդը կուտաք, եւ օրինաց պատուիրած ծանր ծանր բաները թողուցիք, որ են դատաստան, ողորմութիւն եւ հաւատք . . .

« Առաջնորդք կոյրք, որ զմժղուկս քամէք եւ զուզտս կլանէք . . .

« Վայ ձեզ դպրաց եւ փարիսեցւոց կեղծաւորաց, որ նման էք գերեզմանաց բռելոց, որ արտաքոյ երեւին գեղեցիկ եւ իներքոյ լի են ոսկերօք մեռելոց եւ ամենայն պղծութեամբ : Նոյնպէս եւ դուք դրսէն արդար կերեւիք մարդկան, եւ ներսէն լի էք կեղծաւորութեամբ եւ անօրէնութեամբ :

« Երուսաղէմ՝ Երուսաղէմ, որ մարգարէներդ կոտորէիր եւ քեզ զրկուածները կքարկոծէիր, քանի քանի անգամ

ուզեցի ժողովել քու տղայքդ ինչպէս որ հաւն իւր ձագերը թեւին տակը կժողովէ, եւ չուզեցիր :

« Ահա թողեալ լիցի ձեզ տունդ ձեր աւերակ » :

Լումայ այրույն : — Դանձանակին գիմացը կեցեր կնայէր Յիսուս թէ ինչպէս ժողովուրդը ստակ կձգէր մէջը . եւ բազում մեծատունք բազում ինչ ձգեցին : Եկաւ եւ աղքատ այրի մի եւ երկու լումայ ձգեց . եւ Յիսուս աշակերտքը քովը կանչեց, ըսաւ . « Ամէն ասեմ՝ ձեզ, այն տառապեալ այրին ամենէն աւելի ձգեց զանձանակը . վասն զի ամէնքը իրենց աւելորդ ունեցածէն ձգեցին, այլ նա իւր չքաւորութենէն :

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ Գ .

ՅԱՌԱԿԱՅ ԾԱՌԱՅԻՅ՝ ՏԻՐՈՉ ԵՒ ՏԱՆՏԻՐՈՉ,

ՄԻՆՉԵՒ ԸՆԹՐԵԱՅ ԱՌԱԿԸ .

Առակք ծառայից՝ տիրոջ եւ տանտիրոջ : — Առակ տասն կուսանաց : — Ոտնլուայ, կամ Յիսուս աշակերտացն ոտքը կլուայ : — Մատնութիւն Յուդայի : — Ընթրիք . հաստատութիւն խորհրդոյ սուրբ Հաղորդութեան . մասնիչն Յուդա : — Յեալին պատուէր Յիսուսի առ աշակերտս . կանխասացութիւն ուրացութեան Պետրոսի : — Խրախոյս եւ յորդոր Յիսուսի առ աշակերտս : — Յիսուս է որմն Տշմարիտ . սէր նորա առ մարդիկ : — Առաքելոց կրելու հալածանքը ու ներութիւնը Յիսուս կիմացունէ նոցա : — Աղօրք Յիսուսի յետ ընթրեաց :

Առակք ծառայից՝ տիրոջ եւ տանտիրոջ : — Որովհետեւ վերջի գատաստանին օրն ամենեւին յայտնի չէ, կրկին կրկին կպատուիրէ Յիսուս՝ միշտ արթուն եւ պատրաստ կենալ . ուստի եւ կըսէր աշակերտացը . « Միշտ գօտինիդ մէջքերնիդ կապուած եւ ճրագնիդ վառուած լինին, եւ դուք նմանող եղիք այն մարդկան որ իրենց տիրոջը դարձին կպասեն իհարսանեաց, որպէս զի երբոր գայ եւ դուռը զարնէ՝ մէկէն բանան նմա : Երանի այն ծառայից զորս տէրը գայ արթուն գտնէ : Ամէն ասեմ՝ ձեզ, մէջքը գօտի կկապէ, սեղանի կնստեցունէ զանոնք եւ ինքն նոցա կձառայէ :

« Գիտցէք որ եթէ տանուտէրը գողին գալու ժամանակը գիտնար՝ կհսկէր, եւ չէր թողուր որ նա գայ՝ տունը ծակէ: Դուք եւս պատրաստ կեցէք միշտ, վասն զի չկարծած ժամանակնիդ պիտի գայ Որդին մարդոյ »:

Յայնժամ Պետրոս ըսաւ. « Տէր, այս առակը մեզ միայն ըսիր թէ ամենուն »: Պատասխան տուաւ Յիսուս. « Ո՞ր տնտեսն քեզ հաւատարիմ եւ իմաստուն կերեւայ. ոչ ապաքէն նա որ տիրոջը պատուէրը կատարէ եւ ժամանակին ամենուն կերակուրը տայ: Երանի այն ծառային որ տէրը գայ, եւ ամէն բան իւր ըսածին պէս ըրած գտնէ: Արդարեւ կըսեմ ձեզի, որ բոլոր իւր ունեցածին վրայ զինքը վերակացու կգնէ »:

« Իսկ թէ որ այն ծառայն մտքէն ըսէ, տէրս գալու կուշանայ, եւ սկսի ծառաներն ու աղախնայքը ծեծել, ու տել խմել գինովնալ, մէյ մըն ալ չսպասած օրն ու չըկարծած ժամուն տէրը կուգայ, զինքը միւսներէն կղատէ, եւ անհաւատից ու կեղծաւորաց մէջ զինքը կգնէ. անգեղիցի լալ եւ կրճել ատամանց »:

Առակ տասն կուսանաց: — Ուրիշ օր մըն ալ դարձեալ ըսաւ Յիսուս. « Տասն կուսանք լսպտերնին առած՝ ելան ընդ առաջ փեսայի եւ հարսին: Մէջերնէն հինգն յիմար էին, հինգն իմաստուն: Յիմարները մոռցեր էին հետերնին ձէթ առնելու, իսկ իմաստունք ամանով առեր էին »:

« Փեսային գալն ուշանալով՝ ամէնքը նիրհեցին եւ քուն եղան: Մէյմըն ալ կէս գիշերուն ձայն ելաւ. Ահա փեսայ գայ, արիք ընդ առաջ նորա »:

« Յայնժամ բոլոր կուսանք ոտք ելան եւ կանթեղնին շտկեցին պատրաստեցին: Յիմարքն ըսին իմաստնոց. Ահա կանթեղնիս կմարին, ձեր եղէն քիչ մը տուէք: Պատասխան տուին իմաստունք, Գուցէ մեզ եւ ձեզ չբաւէ, ուստի գնացէք գնեցէք »:

« Անոնց գնացած ժամանակը փեսայն եկաւ, պատրաստ կուսանք մտան հետը իհարսանիս, եւ դուռը փակեցաւ: Յետոյ եկան եւ միւս կուսանք, եւ սկսան ըսել. Տէր Տէր, բաց մեզ: Նա պատասխան տուաւ. Ամէն ասեմ ձեզ, ոչ գիտեմ զձեզ »:

« Արթուն կացէք ուրեմն, վասն զի Քրիստոսի գալստեանն ոչ օրը գիտէք եւ ոչ ժամը » :

Ոտևըւայ, կամ Յիսուս աշակերտացն ոտքը կըլուանայ : Զատկէն յառաջ գիտնալով Յիսուս որ առ Հայր իւր փոխուելուն ժամանակը հասած է, ուզեց աշակերտացը մեծ ու վերջին օրինակ մի եւս տալ խոնարհութեան : Իրիկունն երբոր աշակերտացը հետ նստաւ ընթրեց լմնցուց, եւ խմացաւ որ սատանան Յուդայի սիրտը դրաւ՝ զինքը մատնելու խորհուրդը, ընթրիքէն ելաւ, հագուստն հանեց, զենջակ մը առաւ՝ մէջքը կապեց, կոնքը ջուր լեցուց, եւ սկսաւ աշակերտաց ոտքը լուանալ :

Երբ կարգը Պետրոսի եկաւ, նա այլայլեցաւ շփոթեցաւ, « Տէր, դո՞ւ իմ ոտքս պիտի լուանաս » ըսաւ : — « Դու իմ բրածս հիմա չես իմանար, բայց յետոյ կ'իմանաս » պատասխանեց Յիսուս : — « Յաւիտեանն չեմ թողուր որ ոտքս լուանաս » ըսաւ Պետրոս : Բայց երբոր Յիսուս պատասխան տուաւ իրեն « Եթէ չլուանամ՝ հետս մասն չունիս », — « Տէր, ըսաւ Պետրոս, ոչ միայն ոտքս լուանալ, այլ եւ ձեռքս ու գլուխս » :

Երբոր ամենունն ոտքը լուաց լմնցուց, զենջակը հանեց, հագուստն առաւ հագաւ, նորէն եկաւ սեղանն նստաւ ու ըսաւ. « Գիտէք ձեզ ինչ ըրի : Դուք կ'օչեք զիս վարդապետ եւ տէր, եւ բարևոք ասէք, քանզի եմ իսկ : Իսկ արդեթէ ես ձեր ոտքը լուացի՝ տէր եւ վարդապետ լինելովս, ապա ուրեմն եւ դուք պարտիք իրարու ոտքը լուանալ : Օրինակ տուի ձեզ, որպէս զի իմ ձեզ ըրածիս պէս դուք եւս ընէք :

Մատնութիւն Յուդայի : — Յետոյ ըսաւ Յիսուս աշակերտացը. « Գիտէք որ երկու օրէն Զատիկ է, եւ Որդի մարդոյ պիտի մասնուի եւ խաչ պիտի հանուի » :

Յայնժամ քահանայապետը եւ գպիրք եւ ծերք ժողովրդեան կայիտիա քահանայապետին սրահը ժողովեցան, խորհուրդ ըրին որ նենգութեամբ զՅիսուս բռնեն սպաննեն : Եւ մինչդեռ կըսէին, « Մի խո՞նի աստ, զի մի խռովութիւն լինիցի իժողովրդեան », եկաւ հասաւ մատնիչն Յուդա, եւ « Ինձ ինչ կուտաք, ըսաւ, որ զինքը ձեռքեր-

նիդ մատնեմ»։ Եւ նորա հանեցին տուին նման երեսուն դահեկան։ Եւ այն օրէն սկսեալ՝ յարմար ժամանակ կը-
փնտռէր Յուդա որ զինքը մատնէ։

Ընթրիք. հաստատութիւն խորհրդոյ սուրբ Հաղորդու-
թեան, մատուիչն Յուդա։ — Բազարջակերաց տօնին առա-
ջին օրն, յորում օրէն էր զենուլ զգատիկն, այսինքն զատ-
կական գառը մորթել, եկան աշակերտք ըսին Յիսուսի.
«Ձատիկն ո՛ր կուզես ուտել որ երթամք պատրաստեմք»։
Յիսուս ըսաւ Պետրոսին ու Յովհաննու. «Ելէք քաղաք
զնացէք, եւ ներս մտնելու ժամանակնիդ մարդ մը դի-
մացնիդ պիտի ելնէ՝ ուսը դրած սափօր ջրոյ, ետեւէն
զնացէք, եւ ո՛ր տուն որ մտնէ՝ մտէք եւ դուք եւ զրու-
ցեցէք տանտիրոջ՝ Վարդապետը կըսէ, ո՛ր են իջեւանքն,
ուր աշակերտօքս զատիկն ուտեմ, եւ նա ձեզ կցուցնէ
ղարգարեալ մեծ վերնատուն մը. պասեքն հոն պատրաս-
տեցէք մեզ որ ուտեմք»։

Գնացին, եւ ըսածին պէս ամէն բան պատրաստեցին,
եւ Յիսուս իրիկունը երկոտասանիւքն հանդերձ եկաւ. եւ
երբոր սեղանն նստան եւ դեռ կուտէին, ըսաւ Յիսուս,
«Իրաւցընէ կըսեմ ձեզի, մէջերնէդ մէկը զիս պիտի մատ-
նէ» Առաքեալք սկսան տրտմիլ եւ մի ըստ միովէ ըսել. «Մի-
թէ ես եմ, Միթէ ես եմ»։ Պատասխան տուաւ Յիսուս,
«Տասուերկուքէդ մէկն է, նա՛ որ ձեռքը հետս սկաւառաւ,

կը մխեց : Երթալը պիտի երթայ Որդին մարդոյ՝ ինչպէս որ իրեն համար գրուած է . բայց վնայ է այն մարդուն որուն ձեռօքը Որդին մարդոյ մասնուի . լաւ էր այն մարդոյն որ ծնած չլինէր» :

Եւ մինչդեռ աշակերտքն կուտէին , Յիսուս հաց տուաւ , օրհնեց , կտորեց եւ աշակերտացը տալով ըսաւ . « Առէք կերէք , այս է իմ մարմինս » : Եւ գինիով լեցուն բաժակն առաւ , օրհնեց եւ նոցա տուաւ ու ըսաւ . « Ամենքնիդ ալ ասկէց խմեցէք , վասն զի իմ արիւնս է , արիւն նոր ուխտի որ շատերուն մեղաց թողութեանը համար կ'թափուի » :

Այս որ ըսաւ Յիսուս՝ խռովեցաւ յողի իւր , եւ վերըստին վկայեց ու ըսաւ . « Իրաւցընէ կըսեմ , ձեզմէ մէկը զիս պիտի մասնէ » : Աշակերտք տարակուսեալ իրարու կնայէին թէ ո՞ւմ համար կըսէ : Այն միջոցին Յովհաննէս աւետարանիչն զոր Յիսուս ամենէն աւելի կսիրէր , քովը նըստած էր . Պետրոս առաքեալն անդիէն աչք ըրաւ անոր որ հարցունէ թէ ո՞ւմ համար կըսէ . եւ նա Յիսուսի վիզը պլլուելով , « Տէր , ո՞վ է » ըսաւ . պատասխանեց Յիսուս . « Նա է որում պատառ մը թրջեմ ու տամ » : Եւ պատառ մը հաց թրջեց ու Յուդա Իսկարիովտացւոյն տուաւ :

Յուդայի սիրտն արդէն սատանան մտեր էր . պատառն առածին պէս այլայլեցաւ , չկրցաւ կենալ , գիշերանց դուրս ելաւ գնաց : Ետեւէն ասաց Յիսուս . « Արդ ինչ որ պիտի ընես՝ շուտ ըրէ » : Առաքեալք չհասկըցան ամենեւին Յիսուսի միտքը . որովհետեւ սնտուկը Յուդային ձեռքն էր , կարծեցին թէ ասաց նմա որ տօնին համար իւրեանց հարկաւոր եղածն գնէ , եւ կամ աղքատաց ողորմութիւն տայ :

Յետին պատուէր Յիսուսի առ աշակերտս . կանխասացովիւն ուրացութեան Պետրոսի : — Երբոր մասնիչ ուանարժան աշակերտն դուրս ելաւ զատուեցաւ իւր ընտիր աշակերտաց փոքրիկ խմբէն , ասաց Յիսուս . « Այժմ փառաւորեցաւ Որդի մարդոյ , եւ Աստուած փառաւորեցաւ ինմա » : Եւ առ աշակերտս իւր դառնալով , « Որդեակք իմ , ասաց , փոքր ինչ ժամանակ հետերնիդ եմ : Պիտի փնտուէք

զիս. բայց որպէս Հրէից ասացի, իմ գնացած տեղս դուք արդ չէք կարող գալ:

«Նոր պատուիրան կուտամ ձեզ. զիրար սիրեցէք. որպէս ես զձեզ սիրեցի՝ այնպէս սիրեցէք եւ դուք զմիմեանս. իմ աշակերտս լինելնիդ անով իմանան ամէնքն որ զիրար սիրէք»:

Հարցուց Սիմոն Պետրոս՝ «Տէր, ո՞ւր կերթաս»: Պատասխան տուաւ Յիսուս. «Իմ գնացած տեղս դուն այժմ չես կարող ետեւէս գալ. բայց յետոյ պիտի գաս: — Տէր, ինչո՞ւ այժմ պիտի չկարենամ ետեւէդ գալ. պատրաստ եմ կեանքս քեզ համար տալու» ասաց Պետրոս: — «Հաւատա, պատասխանեց Յիսուս, որ աքաղաղը դեռ չխօսած՝ երեք անգամ զիս պիտի ուրանաս, դուն որ պատրաստ եմ, ասես, կեանքդ ինձ համար տալու»:

Խրախոյս եւ յորդոր Յիսուսի առ աշակերտս: — «Սըրտերնիդ չխռովի, ասաց Յիսուս իւր աշակերտացը, այլ հաւատացէք Աստուծոյ եւ ինձ: Հօրս տունը (արքայութիւնը) օթեւանք բազում են. կերթամ ձեզ տեղ պատրաստելու, եւ դարձեալ կուգամ հետս կառնուով զձեզ, որպէս զի ուր եսն իցեմ, եւ դուք անդ իցէք: Ես եմ՝ ճանապարհ, ճշմարտութիւն եւ կեանք: Ինձ հաւատացողն՝ իմ ըրած գործերս պիտի գործէ, եւ մեծամեծս եւս քան զնոյնս պիտի գործէ: Յանուն իմ ամէն խնդրածնիդ պիտի կատարեմ:

«Եթէ զիս կսիրէք՝ պատուիրաններս պահեցէք. եւ ես Հօրս աղաչեմ որ ձեզ մխիթարիչ տայ զՀօգին ճշմարտութեան, որ հետերնիդ բնակի յաւիտեան, ամէն բան ձեզ սովորեցունէ եւ իմ ըսածներս ձեզ յիշեցունէ:

«Զձեզ որք չեմ թողուր. կուգամ ձեզ: Քիչ ժամանակէն ալ աշխարհս զիս պիտի չտեսնէ. բայց դուք պիտի տեսնէք, վասն զի ես կենդանի եմ, եւ դուք կենդանի պիտի լինիք: Այն օրը պիտի գիտնաք որ ես ի Հօր իմում եմ, եւ դուք յիս եւ ես իձեզ:

«Որ ունի զպատուիրանս իմ եւ պահէ զնոսա, նա է որ սիրէ զիս. եւ զիս սիրողը՝ Հօրմէս պիտի սիրուի, եւ ես զինքը պիտի սիրեմ, եւ զիս իրեն պիտի երեւցընեմ:

« Խաղաղութիւն թողում ձեզ, զխաղաղութիւն զիմ տամ ձեզ. ոչ որպէս աշխարհս տայ՝ տամ ես ձեզ: Սրտերնիդ չխռովի, եւ չվախնաք »:

Յիսուս է որթն ճշմարիտ, սէր նորա առ մարդիկ: — Յիսուս խօսակցութիւնն յառաջ տանելով ըսաւ. « Ես եմ որթն ճշմարիտ, եւ Հայրս մշակն է: Ամէն ուռ (ճիւղ) որ վրաս է եւ պտուղ չբերեր՝ կկտրէ, եւ պտուղ տուածը կտրէ կմաքրէ՝ որպէս զի աւելի պողաբեր լինի: Կացէք յիս եւ ես իձեզ. ինչպէս որ ուռը չկրնար ինքն իրմէ պտուղ բերել՝ առանց որթոյն վրայ հաստատուելու, նոյնպէս եւ դուք եթէ յիս հաստատուած չլինիք, ես եմ որթ եւ դուք ուռ. որ հաստատեալ է յիս եւ ես ինս, նա շատ պտուղ կբերէ. վասն զի առանց ինձի բան մը չէք կարող ընել »:

« Որպէս սիրեց զիս Հայր, եւ ես սիրեցի զձեզ. հաստատուն կացէք իսէր իմ: Եթէ պահիցէք զպատուիրանս իմ, կացջիք իսէր իմ. որպէս ես Հօրս պատուիրաններն պահեցի եւ կամ իսէր նորա: Այս է պատուէրս որ մէկզմէկ սիրէք. որպէս եւ ես զձեզ սիրեցի »:

« Ասկէց աւելի սէր մէկը չկրնար ունենալ, եթէ իւր անձը զնէ բարեկամացը վրայ: Դուք իմ բարեկամներս էք, եթէ ձեզ պատուիրածս ընէք »:

« Այլ եւս զձեզ ծառայ չեմ կոչեր, վասն զի ծառայն չգիտեր տիրոջն ըրածը. այլ զձեզ բարեկամ պիտի կոչեմ, որովհետեւ Հօրմէս ամէն լսածս ձեզ ծանուցի »:

« Ոչ եթէ դուք զիս ընտրեցիք, այլ ես զձեզ ընտրեցի, որպէս զի երթաք պողաբեր լինիք, եւ պտուղնիդ կենայ »:

« Ինչ որ Հօրմէս խնդրէք յանուն իմ՝ պիտի տայ ձեզ »:

« Զայս պատուիրեմ, զի սիրեսջիք զմիմեանս »:

Առաքելոց կրելու հալածանքն ու նեղութիւնը Յիսուս կիմացունէ նոցա: — « Եթէ աշխարհս զձեզ ատէ, ըսաւ Յիսուս առաքելոց, գիտցէք որ նախ զիս ատեց: Եթէ այս աշխարհէս լինէիք՝ աշխարհս իրենները կսիրէր. բայց որովհետեւ աշխարհէ չէք, այլ ես զձեզ աշխարհէս ընտրեցի, անոր համար աշխարհ զձեզ կատէ: Յիշեցէք ձեզ ըսած խօսքս, թէ ոչ է ծառայ մեծ քան զտէր իւր. եթէ

զիս հալածեցին, ապա եւ զձեզ կհալածեն. եթէ իմ խօսքըս բռնեցին, ապա եւ ձերինը կբռնեն:

«Այս բաները ձեզ ըսի, որպէս զի չգայթակղիք: Իրենց ժողովարաններէն պիտի հանեն զձեզ, եւ ժամանակ պիտի դայ որ զձեզ սպաննողը պիտի կարծէ թէ Աստուծոյ հաճոյ գործ կկատարէ: Եւ զայս պիտի ընեն ձեզ, վասն զի չճանչցան ոչ զՀայր եւ ոչ զիս: Դարձեալ կըսեմ. այս աշխարհիս վրայ նեղութիւն պիտի ունենաք. այլ քաջալերեցարուք, զի ես յաղթեցի աշխարհի»:

Աղօթք Յիսուսի յետ ընթրեաց: — Այս որ ըսաւ Յիսուս, երկինք վերուց աչուրներն ու ըսաւ. «Հայր, հասեալ է ժամ. փառաւորէ զմրդիդ, որպէս զի եւ մրդիդ զքեզ փառաւորէ. փառաւորէ զիս Հայր՝ այն փառօքն զոր աշխարհիս ստեղծմանէն յառաջ ունէի առ իքէն: Յայտնեցի զանուն քո մարդկան զոր ետուր ինձ: Արդ ես անոնց համար կաղաչեմ, Հայր սուրբ, պահէ զանոնք, որպէս զի եղիցին մի՛ որպէս եւ մեք մի եմք: Քեզ չեմ աղաչեր որ զանոնք աշխարհէս վերցունես. այլ զի չարէն պահես, եւ սուրբ ընես զանոնք ճշմարտութեամբ քով: Այլ ոչ վասն նոցա միայն աղաչեմ, այլ եւ անոնց ամենուն համար որ նոցա խօսքովն ինձ պիտի հաւատան: Հայր, կամիմ զի ուր եան եմ՝ հոն հետս լինին նաեւ նոքա զորս գու ինձ տուիր, որպէս զի ինձ տուած փառքդ տեսնեն: Ծանուցի նոցա քու անունդ, եւ պիտի ծանուցանեմ միշտ, որպէս զի սիրեն զքեզ՝ ինչպէս որ գուն սիրեցիր զիս»:

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ Ե.

ՅԻՍՈՒՍԻ ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ՁԻԹԵՆԵԱՅ ԼԵՌՆ ԵՐԹԱԼԷՆ ՄԻՆՁԵՒ ԵՐԿՐՈՐԳ ԱՆԳԱՄ ՊԻՂԱՏՈՍԻ ԱՌՋԵԻՆ ԵԼՆԵԼԸ :

Ձիթենեաց լեռն ու Գեթսեմանի պարտէզը, եւ տագնապ Յիսուսի : — Յուդայի
ժամրոյրն եւ Յիսուսի բռնուիլը : — Յիսուս Աննա քահանայապետին կտա-
րուի : — Աննա զՅիսուս Կայիափային կղրկէ : — Յիսուսի կրած նախատինքն
եւ Պետրոսի ուրացումիւնը : — Երկրորդ դատապարտումիւն Յիսուսի իծերա-
կուտէն Հրէից, իքահանայապետից եւ իգպրաց : — Մահ Յուդայի : — Պիղա-
տոս Յիսուսի անմեղութիւնը կ'անհնայ : — Յիսուս Հերովդեսին կտարուի : —
Յիսուս երկրորդ անգամ Պիղատոսի առջեւը կ'ներկայանայ :

Ձիթենեաց լեռն ու Գեթսեմանի պարտէզը եւ տագնապ
Յիսուսի : — Այն աղօթքէն ետքը Յիսուս աշակերտներն
առաւ, քաղաքէն ելաւ, Կեդրոնի ձորէն անցաւ, Ձիթե-
նեաց լեռն ելաւ, որուն վրայ շինուած էր Գեթսեմանի
գեղն՝ քովի պարտէզովը, ուր շատ անգամ կերթար Յիսուս
կնստէր. հոն նորէն գնաց : Երբոր հասան, ըսաւ առաքե-
լոց. « Դուք նստեցէք հոս մինչեւ որ ես երթամ աղօթք
ընեմ » : Հետն առաւ զՊետրոս, զՅակոբոս եւ զՅովհաննէս,
եւ քիչ մը որ քալեց՝ վրան այլայլութիւն մը եկաւ, սկսաւ
տխրիլ ու հոգալ, եւ ըսաւ քովիներուն. « Տրտում է անձն
իմ մինչեւ իմահ. մնացէք հոս եւ արթուն կեցէք » : Եւ

ինքը քիչ մը յառաջ գնաց, երեսի վրայ գետին ընկաւ, աղօթքի կեցաւ, եւ կըսէր՝ « Հայր իմ, ամենայն ինչ հնարաւոր է քեզ, անցուր այս բաժակն յինէն. բայց ոչ որպէս ես կամիմ, այլ որպէս դու »: Յայնժամ հրեշտակ մը եկաւ, սկսաւ զինքը զօրացնել. մեծ տազնապի մէջ էր, մեծ մտադիւրութեամբ կաղօթէր, եւ մարմնէն արեան կաթիլներու պէս ոլոռն ոլոռն քրտինք գետին կվազէր »:

Աղօթքէն ելաւ, եկաւ իւր աշակերտացը քով, եւ երբ տեսաւ որ տրտմութենէն պառկեր կքնանան, արթնցուց զիրենք եւ ըսաւ Պետրոսին. « Այդպէս չկրցնք ժամ մը հետո արթուն կենալ: Արթուն կեցէք եւ աղօթք ըրէք, որպէս զի փորձութեան մէջ չիյնաք. հոգիս յօժար է, բայց մարմինս տկար »:

Երկրորդ անգամ նորէն գնաց աղօթքի կեցաւ Յիսուս, եւ ըսաւ. « Հայր իմ, եթէ հնար է որ այս բաժակն յինէն անցնի՝ անցուր, ապա թէ ոչ՝ կիսմեմ զայն, եղիցին կամք քո »: Եւ եկաւ միւսանդամ զիրենք իքուն գտաւ, վասն զի աչքերնին ծանրացած էին:

Թողուց զիրենք եւ գնաց. երրորդ անգամ աղօթքի կեցաւ, եւ դարձեալ նոյն խնդիրքն ըրաւ Հօրը: Եւ ապա եկաւ աշակերտացն ըսաւ. « Ննջեցէք այսուհետեւ եւ հանգչեցէք, վասն զի Որդւոյ մարդոյ մեղաւորաց ձեռքը մատնուելու ժամն եկաւ հասաւ »: Եւ իսկոյն վրայ բերաւ. « Ելէք երթամք, զի ահաւասիկ մօտեցաւ զիս մատնողը »:

Յուդայի համբոյրն եւ Յիսուսի բռնուիլը: — Յիսուս խօսքն հազիւ լնցուցեր էր՝ երբոր հասաւ Յուդա, եւ հետն ամբոխ բազում, գունդ մը զօրք, եւ քահանայապետից եւ փարիսեցոց եւ ծերոց սպասաւորներէն շատերը, ձեռքերնին սուրեր՝ գաւազաններ ու ջահեր բռնած: Մատնիչն իրենց նշան տուեր ըսեր էր. « Զոյ՛ որ ես երթամ համբուրեմ՝ զնա բռնեցէք »: Ուստի ամենէն յառաջ անցաւ, մօտեցաւ Յիսուսի, « Բարեւ վարդապետ, ըսաւ եւ համբուրեց »: Որպէս զի նա զղջումի գայ, ըրած սոսկալի ոճիրն միաբը ձգեց Յիսուս մեղմով, « Յուդա, ըսաւ, համբուրելո՛ւ կմատնես զՈրդի մարդոյ »: Եւ իսկոյն

դէպի զօրքը երթալով, « Զնով կուզէք » ըսաւ : Երբոր նորա պատասխանեցին, « ԶՅիսուս նազովրեցի. — Ե՛ս եմ » ըսաւ, եւ մէկէն ամէնքը գետին զարնուեցան :

Երկրորդ անգամ նորէն նոյն հարցումն ըրաւ նոցա. եւ երբոր գարձեալ նոյն պատասխանը տուին, « Ըսի ձեզ թէ ես եմ. արդ եթէ զիս կուզէք, կրկնեց Յիսուս, հետս եղողներն թողուցէք երթան » : Պետրոս սրովհետեւ թուր ունէր, քաշեց՝ քահանայապետին Մաղքոս ծառային աջ կողմի ականջը կտրեց : Բժշկեց զայն Յիսուս, եւ « Թուրդ նորէն պատեանը գիր, ըսաւ Պետրոսին. Հօրս ինձ տուած բաժակը պիտի չլամեմ : Կարծես թէ չեմ կարող Հօրս ազաչել որ հոս այժմ ինձ հասցունէ տատուերկու գունդէ աւելի հրեշտակ » : Եւ յետոյ դառնալով առ քահանայապետս, առ իշխանս տաճարին եւ առ ծերս ժողովրդեան, « Իբրեւ իվերայ աւաղակի ելիք սուսերօք եւ բրօք ունել զիս, ըսաւ. հանապազ հեաերնիդ էի եւ տաճարին մէջ կուսուցանէի, եւ ինձի ձեռք չդպցուցիք. եւ արդ մարգարէից խօսքը կկատարէք : Այս է ձեր ժամ եւ իշխանութիւն խաւարի » :

Վրան յարձակեցան, բռնեցին կապեցին զինքը : Բոլոր աշակերտք ձգեցին փախան :

Յիսուս Աննա քահանայապետին կտարուի : — Զօրաց գունդը, հազարապետն եւ սպասաւորք չրէից առին զՅիսուս, կապած բերին Աննայի առջեւը, որ նոյն տարւոյն Կայիափա քահանայապետին աներն էր : Հեռուէն ետեւէ կուգար նաեւ Պետրոս՝ ուրիշ աշակերտի մը հետ, որ Կայիափային ծանօթ լինելով՝ զինքն եւս ներս գաւ իթը մտցուց. եւ որովհետեւ ցուրտ էր, քահանայապետին մարդիկն հոն կրակ վառեր կտաքնային. իրենք եւս գնացին՝ քովերնին նստան, սկսան տաքնալ :

Քահանայապետին առջեւն որ հանեցին զՅիսուս, նա աշակերտացն ու վարդապետութեանը վրայ հարցմունքներ ըրաւ, « Ես յայտնապէս աշխարհիս առջեւ խօսեցայ, ըսաւ Յիսուս. յամենայն ժամ ժողովարանին ու տաճարին մէջ ուսուցի վարդապետութիւնս՝ ուր ամենայն չրեայք ժ » :

դովեալ էին, եւ ծածուկ բան մը չխօսեցայ : Ինչո՞ւ ինձ
կհարցունես . լսողներուն հարցուր թէ ինչ խօսեցայ . ահա
եւ նոքա գիտեն խօսածներս » :

Այս որ ըսաւ Յիսուս, հոն կեցող սպասաւորաց մէկը
յանկարծ ապտակ մը իջեցուց Յիսուսի եւ ըսաւ . « Այդ-
պէս պատասխան կուտաս քահանայապետիդ : — Եթէ չար
ինչ խօսեցայ, ըսաւ Յիսուս, վկայեա վասն չարին . իսկ
եթէ բարի՝ ընդէր հարկանես զիս » :

Աննա զՅիսուս կայիափային կղրկէ : — Աննա զՅիսուս
այնպէս կապուած կայիափային դրկեց, որուն քով ժողո-
վեր էին դպիրք եւ ծերք : Երբոր կայիափային առջեւն
ելաւ Յիսուս, բոլոր ատեանն իրեն դէմ վկայութիւն մը
կվնտուէին որ զինքը մահապարտ վճռեն . թէպէտեւ շատ
մը սուտ վկայք եկեր, վրան այլ եւ այլ սուտ բաներ կը-
վկայէին, բայց վկայութիւննին իրարու հակառակ կենէին :
Յետոյ երկու նոր սուտ վկայք եկան, եւ Յիսուսի իւր
մարմնոյն համար ըսածը իբրեւ թէ նիւթական տաճարին
համար ըսած լինէր՝ ամբաստանեցին . « Սա ասէր, կղրու-
ցէին, կարող եմ քակել Աստուծոյ տաճարն ու երեք օրուան
մէջ շինել » :

Յայնժամ ոտք ելաւ քահանայապետն ու ըսաւ Յիսուսի .
« Պատասխան չտաս, ինչ է այդ որ կամբաստանեն զքեզ » :
Եւ Յիսուս լուռ կկենար : Ըսաւ քահանայապետը . « Երդ-
մնեցուցանեմ զքեզ յԱստուած կենդանի որ մեզ զրուցես
թէ դո՞ւ ես Գրիստոսն որդի Աստուծոյ » : Պատասխան սուլաւ
Յիսուս . « Ահա դուն եւս կրտես, այս ես եմ, եւ օր պիտի
գայ որ պիտի տեսնէք զՈրդի մարդոյ նստեալ ընդ աջմէ
զօրութեան Աստուծոյ, եւ երկնից ամպերու վրայէն պի-
տի գայ » : Յիսուսի այս աներկիւղ պատասխանին վրայ
կատղեցաւ քահանայապետը, հազած պատմուճանը քաշեց
պատառեց՝ զոչելով, « Հայհոյեց, այսուհետեւ մեզ ինչ
պէտք են վկայք . ահա նորա բերնէն մեք մեզմէ լսեցինք
այս հայհոյութիւնը : Իրեն ինչ կուղէք որ ընեմք » : Ամեն-
քը միաբերան կանչեցին . « Մահապարտ է » :

Յիսուսի կրած նախատիւնքն եւ Պետրոսի ուրացութիւնը :
Յայնժամ Յիսուսի երեսը թքին, կռփեցին, եւ ոմանք

գլուխը լաթ մը ձգելով՝ երեսին ապտակներ կիջեցունէին ու կըսէին. «Մարգարէացիք մեզ Բրիտանոսք, ո՞վ է քեզ զարնողը» : Անոնց զարնելն իբրեւ թէ բաւական չէր, սպասաւորներն եւս կուգային մէկ մէկ ապտակ կզարնէին կերթային, եւ շատ մը հայհոյանքներ կըսէին :

Իսկ Պետրոս գաւիթը նստած տաքնալու ժամանակը, քահանայապետին աղախիններէն մէկը կուգայ կըսէ իրեն. «Դուն ալ Յիսուսի Գալիլեացոյ հետ էիր: «Ամենուն առջեւն ուրացաւ Պետրոս եւ ըսաւ. «Չեմ գիտեր՝ ինչ կխօսիս» : Եւ երբոր դրսի գաւիթն ելաւ՝ աքաղաղը խօսեցաւ: Նորէն ուրիշ աղախին մը զինքը տեսաւ, եւ սկսաւ քովիններուն ըսել. «Մա ալ Յիսուսի նազովրեցոյ հետ էր» : Դարձեալ ուրացաւ Պետրոս թէ այդ մարդը եւ ոչ կճանչնամ: Քիչ մը ետքը հոն եղողներէն մէկը կուգայ իրեն կըսէ. «Անտարակոյս դուն եւս Յիսուսի աշակերտաց մէկն ես. վասն զի լեզուէդ ալ յայտնի կտեսնուի որ Գալիլեացի ես» : Մաղքոսի ազգականներէն մէկն ալ վրայ կհասնի, «Ես զքեզ Գեթսեմանի պարտեղին մէջ Յիսուսի հետ տեսայ» կըսէ, եւ առաջնոյն խօսքը կհաստատէ: Յայնժամ Պետրոս սկսաւ նզովիլ եւ երդնուլ, «Ոչ գիտեմ՝ զայրն» ըսելով, եւ իսկոյն աքաղաղը խօսեցաւ, Յիսուս եւս իրեն նայեցաւ: Այն ժամանակ յիշեց Պետրոս իւր ուրացած վար-

դապետին խօսքն որ «Աքաղաղը չխօսած՝ զիս երեք անգամ պիտի ուրանաս» զրուցեր էր, գուրս ելաւ եւ լացաւ դառնապէս :

Երկրորդ դատապարտութիւն Յիսուսի իծերակուտէն Հրէից, իբրհանայապետից եւ իղպրաց : — Երբոր առաւօտ եղաւ, ծերակոյտը՝ քահանայապետք եւ դպիրք ժողովեցան յատեան, եւ զՅիսուս առջեւնին բերել տալով հարցուցին. «Դ՞ն ես Քրիստոսն, ըսէ մեզ» : Պատասխան տուաւ Յիսուս. «Եթէ ըսեմ՝ չէք հաւատար. եւ թէ ձեզ բան մը հարցունեմ՝ պատասխան չէք տար, եւ ոչ ալ զիս կարձակէք. բայց այսուհետեւ Որդին մարդոյ Աստուծոյ զօրութեան աջ դին պիտի նստի» : Ամէնքն ըսին. «Ուրեմն դ՞ն ես Որդին Աստուծոյ» . եւ Յիսուս պատասխանեց «Դուք կըսէք, թէ ես եմ» : Եւ նոքա ըսին. «Ալ վկայութիւն ինչ պէտք է մեզ. մեք անձամբ սորա բերնէն լսեցինք» : Միաձայն հաւանութեամբ կրկին անգամ ատեանը զինքը մահապարտ դատապարտեց. բայց որովհետեւ Հռովմայեցիք այն ժամանակ Հրէաստանի տիրած լինելով՝ Հրէից իշխանութիւն չէին տուած մարդ սպաննելու, անոր համար կապած առին տարին զՅիսուս Պոնտոս Պիղատոսի՝ որ Հռովմայեցւոց կողմանէ կուսակալ եւ դատաւոր էր երկրին :

Մահ Յուդայի : — Յուդա տեսնելով որ իւր վարդապետը դատապարտեցաւ իմահ, զինքը մատնելուն վրայ զղջաց : Առած ստակը տարաւ քահանայապետից ու ծերոց ժողովրդեան ու ըսաւ. «Մեղայ, զի արգար արին մատնեցի : — Մեզ փոյթ չէ, դու գիտես» : պատասխանեցին նոքա : Ստակը տաճարին մէջ նետեց, եւ գնաց յուսահատութենէն ինքզինքը խղզեց : Իսկ քահանայապետք ստակն առին, «Զըվայլեր որ կորբանը (աղքատաց գանձանակը) դնեմք, ըսին, որովհետեւ գինք արեան են» : Խորհուրդ ըրին եւ անով բրուտի (չէօմլէքճի) ագարակ մը գնեցին ու օտարաց գերեզման ըրին : Եւ այն ագարակին անունը կոչեցաւ Ակեղդաւն, այսինքն Ագարակ արեան :

Յայնժամ կատարեցաւ Երեմիա մարգարէին խօսքը, որ Քրիստոսէ վեց հարիւր տարի յառաջ Աստուածորդւոյն

մատնուիլը տեսնելով՝ յայտնաբարբառ մարդարէացիք ու ըսեր էր. « Եւ առին զերեսուն արծաթին զգինս վաճառելոյն, զոր արկին յորդուոցն Իսրայելի, եւ ետուն զնա յագարակն բրաի » :

Պիղատոս Յիսուսի անմեղութիւնը կճանչնայ : — Չտակի տօնին դատաստանարան մանեւ արգելուած էր Հրէից, եւ մտնողն անարժան կհամարուէր զատկական գառն ուտելու. եւ որովհետեւ նոյն իրիկունը պիտի զենուին ու կատարէին Չատիկը, զՅիսուս տարին Պիղատոսի պալատը, բայց ներս չմտան, առջեւը Քարայասակ կոչուած տեղը կեցուցին : Հարկ եղաւ որ Պիղատոս հոն գայ, եւ բրած ամբաստանութիւննին մտիկ ընէ, եւ հարցուց նոցա. « Այս մարդուն վրայ ինչ չարախօսութիւն ունիք : — Եթէ չարագործ չէր, պատասխանեցին, ապա քեզ չէինք մատներ զնա ». եւ սկսան ըսել թէ « Երկրին խաղաղութիւնը կվրդովէ, ազգերնիս գլխէ կհանէ, կվարդապետէ որ պէտք չէ հարկ տալ կայսեր, եւ ինքզինքը Քրիստոս Որդի Աստուծոյ թագաւոր Հրէից կանուանէ » : Պատասխան տուաւ Պիղատոս, « Դուք առէք զինքն, ձեր օրինաց համեմատ դատեցէք : — Անք չեմք կարող մարդ սպաննել » կրկնեցին Հրեայք :

Ներս պալատը մտաւ Պիղատոս, կանչեց զՅիսուս եւ այլ եւ այլ հարցմունքներ ըրաւ նմա. եւ տուած իմաստուն պատասխաններուն վրայ զարմանալով՝ նորէն գուրս ելաւ, ըսաւ քահանայապետից եւ ժողովրդոց. « Այս մարդուն վրայ յանցանք մը չեմ գտներ » : Նոքա սկսան պնդել ու ըսել. « Ժողովուրդը կխռովէ, եւ իւր վարդապետութեամբը ոտք կհանէ բոլոր Հրէաստան՝ Գալիլիայէն սկսեալ մինչեւ հոս » : Պիղատոս Գալիլիայի անունն որ լսեց, հարցուց թէ այս մարդը Գալիլիացի է, եւ նազարեթէն լինելն իմանալուն պէս՝ զինքը Հերովդէս Անթիպասին զըրկեց, որ այն օրերը երուսաղէմ՝ եկեր էր, եւ Գալիլիոյ չորրորդապետ լինելովը՝ նազարեթն եւս իւր իշխանութեան տակն էր :

Յիսուս Հերովդեսին կտարուի : — Հերովդէս երբոր զՅիսուս տեսաւ՝ շատ ուրախացաւ, վասն զի վրան շատ բան լսեր էր, եւ կյուսար որ իւր առջեւն եւս հրաշք մը

գործէ : Շատ հարցումներ ըրաւ նմա . բայց Յիսուս ամե-
նեւին պատասխան չտուաւ : Սակայն քահանայապետք եւ
գպիրք հոն կեցած՝ զինքը չարաչար կամբաստանէին . եւ
Յիսուս նոյնպէս լուռ կկենար , եւ մէկուն պատասխան չէր
տար : Յիսուսի այս լռութեան վրայ բարկացած՝ արհա-
մարհեց զնա եւ Հերովդէս հանդերձ իւր զօրականօքը ,
եւ զինքը ծաղրելու համար ճերմակ լաթ հագցուց , որ
խենդութեան նշան էր , եւ այնպէս դարձուց զնա առ
Պիղատոս :

Յիսուս երկրորդ անգամ Պիղատոսին առջեւ կներկայ-
անայ : — Հարցուց Պիղատոս Յիսուսի . « Դու ես թագաւորն
Հրէից » : Պատասխանեց Յիսուս . « Բեզմէ՞ կըսես այդ , եթէ
ուրիշներն քեզ ինձ համար ըսին » : Պատասխան տուաւ
Պիղատոս . « Մի՞թէ եւ ես Հրեանց եմ . ազգն քո եւ քահանայա-
պետք մասնեցին զքեզ ինձ . ինչ բան ըրեր ես » : Պատաս-
խան տուաւ Յիսուս . « Իմ արքայութիւն չէ յայտ՝ աշ-

խարհէ . եթէ արքայութիւնս այս աշխարհէս լինէր , ան-
շուշտ սպասաւորքս կպատերազմէին : սրպէս զի Հրէից ձեռ-
քը չմասնուիմ . գիտցիր ուրեմն որ իմ թագաւորութիւնս
այս աշխարհի թագաւորութիւն չէ » : Ըսաւ Պիղատոս .
« Ապա եթէ այդպէս է , թագաւոր մի ես դուն : — Դուն կը-
սես թէ թագաւոր եմ , պատասխանեց Յիսուս . բայց ես

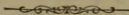
Թագաւոր ծնած եմ, եւ անոր համար աշխարհ եկած եմ որ ճշմարտութեան վկայեմ. եւ ճշմարտութիւն սիրողն ինձ կլսէ» :

«Ճշմարտութիւնն ինչ է» հարցուց Պիղատոս, եւ դուրս ելաւ ըսաւ Հրէից. «ես վրան ամենեւին յանցանք մը չեմ գտներ» :

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ Զ.

ԲԱՐԱՐԲԱՅԻՆ ԱՐՁԱԿՄԱՆԷՆ ՄԻՆՉԵՒԻ ՀՐԷԻՅ

ԸՆԴՈՒՆԱՅՆ ԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆՔԸ.

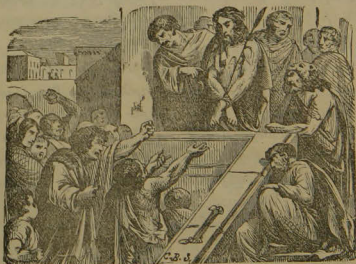
Պիղատոս կուգէ զՅիսուս ազատել, եւ ապերախտ Հրեայք՝ աւազակ Բարաբրան կնախադասեն իրենց բարերար վարդապետէն : — Ձաղկանք եւ փշեղէն պսակ Յիսուսի : — Պիղատոս զՅիսուս Հրէից ձեռքը կմատնէ : — Յիսուս Գողգոթա կտարուի : — Խաչելութիւն Յիսուսի : — Հայիոյնք եւ Յշնամանք Հրէից : — Մահ Յիսուսի եւ սքանչելիք : — Յովսէփ Արեմամթացի. Թաղումն Յիսուսի : — Ընդունայն զգուշութիւնք Հրէից :

Պիղատոս կուգէ զՅիսուս ազատել, եւ ապերախտ Հրեայք՝ աւազակ Բարաբբան կնախադասեն իրենց բարերար վարդապետէն : — Պիղատոս կանչեց զքահանայապետս, իշխանքն ու ժողովուրդը եւ ըսաւ նոցա. «Այս մարդն ինձ առիք բերիք իբրեւ խոտորեցուցիչ ժողովրդեան. եւ ահաւասիկ ձեր առջեւը դատեցայ եւ վրան յանցանք մը չգտայ, ինչպէս որ դուք կչարախօսէք : Այլ եւ ոչ Հերովդէս, առ որ զրկեր էի զինքը. եւ այդ անձը մահուան արժանի բան մը գործած չէ. խրատեմ զինքն ու արձակեմ» :

Պիղատոս կուգէր զՅիսուս ազատել, մէյ մը որ՝ վրան յանցանք չէր գտներ, եւ երկրորդ որ կինն իրեն մարդ զրկեր ըսեր էր որ Արդարոյն բանին չխառնուի, վասն զի այն պատճառաւ երազին մէջ շատ նեղութիւն կրեր էր : Ուստի տեսնելով որ Հրեայք չեն հանգարտիր, ըսաւ. «Սովորութիւն ունիմ ամէն տարի Զատիկի տօնին մահապարտաց մէջէն ձեր ուզածն ազատել. արդ գո՞վ կուզէք արձակեմ, զՅեսուս Բարաբբայն (որ խուլութեան մը մէջ

մարդ սպաննելուն համար խմազ գատապարտուեր էր) թէ զթագաւորն Հրէից» : Իձայն բարձր աղաղակեց ամբօխը՝ գրգռեալ իբրահանայապետից. «Արձակեա մեզ զԲարաբրան : — Հապա զթագաւորն Հրէից ինչ ընեմ» որ ըսաւ, բազմութեամբ պողոպցին գրգռեալ նորէն իբրահանայապետից, «Խաչ հանէ : — Ի՞նչ յանցանք ըրած է» ըսաւ. եւ նորա առաւել եւս աղաղակէին եւ ասէին. «Իխաչ հան զգա, իխաչ հան զգա» : Պիղատոս ամբօխին միտքը հաճելու համար Բարաբրան արձակեց, եւ զՅիսուս զինուորաց ձեռքը տուաւ որ ծեծեն :

Ձաղկանք եւ փշեղէն պսակ Յիսուսի : — Ձինուորք առին զՅիսուս, ներս գաւթին մէջի հրապարակը տարին՝ բոլոր գունդը ժողովեցաւ հոն. հանուեցուցին զՅիսուս, սեան մը կապեցին, խարազանով ձաղկեցին, Յետոյ կապերը քակեցին, փշէ պսակ շինեցին գլուխը գրին, կարմիր քղամիզ եւ ծիրանի հագուցին նմա, աջ ձեռքը եղէգ մը տուին՝ իբրեւ թագաւորական գաւազան, եւ սկսան առջեւը ծունր գնել եւ կատակելով ողջունել զինքն ու

ըսել. «Ո՞ղջ լեր թագաւոր Հրէից» : Երեսը կթքնէին, ձեռքէն եղէգը կառնուին, գլխուն կզարնէին :

Ձարգարն արգարոց այն արինչուայ ու նախատալից վիճակի մէջ տեսնելով՝ նորէն գթացաւ վրան Պիղատոս,

եւ զինքն անողորմ ազգակցացը ձեռքէն ազատելու համար ուզեց նոր փորձ մըն ալ ընել: Դուրս ելաւ, «Ահա դուրս առ ձեզ կրե՛րեմ զնա, ըսաւ ըզգամութեան, որպէս զի գիտնաք որ ես ամենեւին վրան յանցանք մը չեմ գտներ»: Դուրս ելաւ Յիսուս՝ գլուխը փշէ պսակ եւ կըռնակը ծիրանի: Եւ ըսաւ Պիղատոս «Ահա այրդ ցձեզ»։ Երբոր զինքը տեսան նոցա քահանայապետներն ու սպասաւորները, ձայներնին վերուցին սկսան սրուալ «Իխաջ հան, իխաջ հան զգա: — Դուք առէք խաջ հանեցէք զինքը, վասն զի ես վրան յանցանք մը չեմ գտներ» ըսաւ Պիղատոս: «Մեք օրէնք ունիմք, եւ մեր օրինաց համեմատ պէտք է մեռնի, վասն զի իւր անձը Որդի Աստուծոյ ըրաւ» ազազակեցին:

Պիղատոս զՅիսուս Հրէից ձեռքը կմատնէ: — Այս պատասխանին վրայ աւելի վախցաւ Պիղատոս. նորէն ներս մտաւ, առջեւը բերել տուաւ զՅիսուս, եւ հարցուց նմա. «Ուստի ես դու», եւ երբ Յիսուս պատասխան չտուաւ, «Հետո չես խօսիր, ըսաւ Պիղատոս. չես գիտեր որ իշխանութիւն ունիմ զքեզ խաջ հանելու եւ արձակելու: — Վրաս դուն ամենեւեկն իշխանութիւն չէիր ունենար, պատասխանեց Յիսուս, թէ որ Աստուած իվերուստ քեզ չտար»:

Այս պատասխանին վրայ Պիղատոսին սիրան աւելի շարժեցաւ, եւ կողէր զՅիսուս արձակել: Բայց ամբողջ ազազակէր ու կըսէր. «Եթէ զինքն արձակես, բարեկամ չես կայսեր. ամենայն մարդ որ ինքզինքը թագաւոր կը կոչէ՝ հակառակ է կայսեր»: Պիղատոս երբ այս խօսքերը լսեց, դուրս բերաւ զՅիսուս, եւ քարայրակ ըսուած տեղը բեմին վրայ նստաւ. Չատկի ուրբաթ էր օրը, եւ ժամն իբր վեցերորդ: Ըսաւ Հրէից, «Ահա ձեր թագաւորը ձեզի». եւ նոքա կազազակէին «Բարձ իմէնջ, բարձ իմէնջ, եւ խաջ հանէ զինքը»: Յայնժամ ըսաւ նոցա Պիղատոս. «Ե՞ս ձեր թագաւորը խաջ հանեմ»: Պատասխան տուին քահանայապետք. «Մեք կայսերէն զառ թագաւոր չունիմք»:

Երբ տեսաւ Պիղատոս որ օգուտ մը չքաղեր, այլ աւելի խռովութիւն կլինի, ջուր բերել տուաւ, ժողովրդեան

առջեւ ձեռքը լուաց, եւ ըսաւ. «Քաւենալ եմ ես յարեւել-
արդարոյն այգորիկ, գուք գիտէք» :

Պատասխան տուաւ բոլոր ժողովուրդը. «Նորա արիւնը
մեր եւ մեր որդւոց վրայ լինի» : Յայնժամ եւ Պիղատոս
ձեռքերնին տուաւ զՅիսուս որ տանին խաչ հանեն :

Յիսուս Գողգոթա կոտարուի : — Զինուորք Յիսուսի վրայի
քղամիգն ու ծիրանին հանեցին, իւր հագուստը հագու-
ցին, խաչափայտն ուսը տուին եւ սկսան Երուսաղեմի մօտ
Գողգոթա կոչուած լեռը հանել, ուր չարագործները կը-
տանէին կմեռցունէին շրեայք : Յիսուսի փափուկ մարմինն
որ այնչափ ծեծի, տանջանաց ու նախատանաց տակ ա-
րիւնազանգ վիրալից եղեր էր, այն սոսկալի խաչափայ-
տին տակ ճզմուիլը յայտնի տեսան նաեւ անողորմ քա-
հանայապետք եւ դպիրք եւ կուսակիցք նոցա. եւ վախնա-
լով որ մի գուցէ ճամբան ընկնի մեռնի եւ չկարենան
վերջի նախատանաց եւ ցաւոց բաժակն ալ նմա խաչի
վրայ խմցնել, խաչափայտը վրայէն վերուցին եւ Սիմոն
Կիւրենացին որ ագարակէն կուգար բռնի վրան շալկե-
ցուցին որ ետեւնէն բերէ :

Յիսուսի ետեւէն կերթային բազմութիւն ժողովրդեան.
եւ կանայք Յիսուսի խեղճութիւնը տեսնելով՝ կուրծքերնին
կզարնէին եւ կուլային : Դարձաւ Յիսուս եւ ըսաւ նոցա.
«Դատերք Երուսաղեմի, վրաս մի լայք, այլ ձեր եւ ձեր

որդւոց վրայ լացէք: Վասն զի օր պիտի գայ յորում պիտի ըսեն Երանի ամլոց եւ որովայնից որ ոչ ծնան, եւ ստեանց որ ոչ գիեցուցին: Յայնժամ՝ պիտի սկսին ըսել լերանց՝ թէ մեր վրայ ընկէք, եւ բլրոց՝ թէ ծածկեցէք զմեզ: Վասն զի եթէ գալար փայտին այս կընեն, չորին ինչ պիտի ընեն»:

Խաչելութիւն Յիսուսի: — Երբոր Գողգոթա լեռն հասան, բերին Յիսուսի լեզիով խառնած գինի տուին որ խմէ, համն առաւ ու աւելի չուզեց խմել: Յիսուսի հետ բերեր էին նաեւ երկու չարագործ աւազակներ. Խաչ հանեցին զանոնք, եւ նոցա մէջսեղը խաչեցին զՔրիստոս Տէրն մեր, որպէս զի կատարի սուրբ Գրոց այն խօսքը թէ «Ընդ անօրէնս համարեցաւ»: Եւ էր ժամ երրորդ:

Խաչին վրայ ելնելուն պէս՝ անպատմելի ցաւոցը մէջէն անօրինակ անյիշաչարութեամբ իւր խաչահանուացը ներումն խնդրելով ըսաւ Յիսուս. «Հայր, թող դոցա, զի ոչ գիտեն զինչ գործեն»:

Պիղատոս տախտակի մը վրայ գրել տուեր երբայեցերէն, լատիներէն եւ յունարէն: Յիսուս Նագորեցի, Քաղաւոր Հրէից, եւ խաչին վրայ գնել տուեր էր իբրեւ յայտարար իւր դատապարտութեանը: Քահանայապետը գրուցին իրեն «Մի գրեր թագաւոր Հրէից, այլ ինքն ըսաւ թէ թագաւոր եմ Հրէից»: Պատասխան տուաւ Պիղատոս. «Չոր ինչ գրեցի՝ գրեցի — գրածս գրած է»:

Զինուորք զՅիսուս խաչ հանելէն յետոյ զգեստները չորս մասն բրին մէջերնին բաժնեցին՝ իւրաքանչիւրին մէկ մաս. բայց որովհետեւ պատմուճանն առանց կարանի էր վերէն փորանկեալ, ըսին իրարու. «Զպատուենք զայն, այլ վրան վիճակ ձգենք՝ սւժ որ ելնէ, նա առնու»: Վասն զի սուրբ Գրոց այն խօսքն եւս պիտի կատարուէր անթերի. «Մէջերնին հանդերձս բաժնեցին, եւ պատմուճանիս վրայ վիճակ ձգեցին»: Եւ նստան խաչին ստքը պահպանութիւն կընէին:

Հայոյանք եւ Թշնամանք Հրէից: — Անկէց անցնողները կհայհոյէին զՅիսուս, գլուխնին կշարժէին ու կրսէին «Վահ

որ տաճարը պիտի քակէիր եւ երեք օրուան մէջ պիտի շինէիր, ինքզինքդ ազատէ. եւ եթէ Որդի ես Աստուծոյ՝ խաչէդ վար իջիր» : Հոն կեցած ժողովուրդը զինքը կանգոսնէր կնախատէր : Նոյնպէս նաեւ քահանայապետները դպրաց եւ ծերոց հետ ծաղր կընէին զինքն ու կըսէին . « Ուրիշներն ազատեց, եւ ինքզինքը չկրնար ազատել : Քրիստոս արքայդ Իսրայելի, խաչէդ իջիր որ տեսնանք եւ հաւատանք քեզ » : Մաղր կընէին նաեւ զինուորք, աւջեւը կուգային, քացախ կուտային, եւ կըսէին « Եթէ դուն ես Հրէից թագաւորը, ազատէ զքեզ » :

Իբրեւ թէ այս ամենայն նախատինքը բաւական չէին, նաեւ խաչակից աւազակք զինքը կնախատէին. եւ այն միջոցին որ անոնցմէ մէկը կհայհոյէր զՅիսուս, եւ « Միթէ դուն չես Քրիստոսն, զքեզ եւ զմեզ վրկէ » կըսէր, ընկերն յանկարծ Աստուծոյ շնորհքով լուսաւորուած՝ կիսխուի զգջումի կուգայ, եւ հայհոյիչ ընկերոջը սաստելով կըսէ . « Աստուծմէ չես վախնար : Մեք ըրածնուս արժանի հատուցումը կառնումք. բայց սա ամենեւին յանցանք մը ըրած չէ » : Եւ կգառնայ Յիսուսին « Տէր, կըսէ, յիշէ զիս արքայու թեամբդ եկած ժամանակդ » : Եւ ըսաւ նմա Յիսուս. « Ամէն ասեմ քեզ, այսօր ընդ իս իցես իդրախալին. — Իրաւցընէ կըսեմ քեզի, այսօր հետս դրախտը պիտի լինիս » :

Մահ Յիսուսի եւ սրանչելիք : — Բոլոր կենդանութեան ժամանակը քարոզեր էր Յիսուս զսէր թշնամեաց եւ զթողութիւն նախատանաց. հոգին աւանդելու ժամանակն ուզեց իւր քարոզութիւնը օրինակաւ եւս հաստատել : Իւր ամբաստանողացը, գատաւորացը, խաչահանուացն ու դահճացը ներեց, եւ երկնաւոր Հօրմէն եւս նոցա ներումն խնդրեց ըսելով խաչին վրայէն, Հայր, թող գոցա, զի ոչ գիտեն զինչ գործեն » :

Յետոյ աչուրները վար առաւ տեսաւ որ խաչին ոտքը կեցեր կուլան իւր մայրը, նորա քոյրը Մարիամ Կլէովպայ, Մարիամ Մագդաղկնացի եւ իւր սիրելի աշակերտը Յովհաննէս. եւ զայն մօրը ցուցնելով ըսաւ « Կին դու, ահա որդի քո ». եւ այնու իւր ամէն հաւատացեալ որդիքն

ու աշակերտքը Աստուածամօր Կուսին մայրենի գթութեան ու պաշտպանութեանը յանձնեց : Եւ այն ժամանակէն աշակերտն քովն առաւ իւր փրկչին ու վարդապետին մայրը , եւ մեծ հոգ ու խնամք տարաւ վրան :

Կէսօրուան ժամանակը ժամը վեցին խաւար պատեց բոլոր երկիրս , արեւը խաւարեցաւ մինչեւ իններորդ ժամը : Յայնժամ մեծ ձայնիւ աղաղակեց Յիսուս եւ ըսաւ . « Էլի էլի , լամա սաբաքթանի , այսինքն Աստուած իմ Աստուած իմ , ինչո՞ւ զիս թողուցիր » : Հոն եղողներէն ումանք որ լսեցին , կրօնէին թէ « Ձեզիան կկանչէ : Նայինք , թող եզիան գայ զինքը ազատէ » : Գրոց այս խօսքն եւս կատարելու համար « Ծարաւի եմ » ըսաւ զայն Յիսուս . մէկէն սպունդ մը քացալի ու լեղիի մէջ թաթխեցին , եղեգի մը ծայրն անցուցին ու բերանը մօտեցուցին որ ծծէ : Այն լեղախաւն քացալին ալ որ խմեց , Ամենայն ինչ կատարեալ է » ըսաւ Յիսուս , եւ բարձր ձայնիւ « Հայր , իձեռս քո աւանդեմ զհոգի իմ » ըսաւ , եւ գլուխը խոնարհեցուց , աւանդեց զոգին :

Իսկոյն տաճարին վարագոյրը վերէն վար պատուեցաւ երկու կտոր եղաւ , երկիր շարժեցաւ , քարերը պատուեցան , գերեզմաններ բացուեցան եւ շատ սուրբ ննջեցելոց մարմիններ յարութիւն առին , սուրբ քաղաքը (Երուսաղէմ) մտան եւ շատերուն երեւեցան : Իսկ հարիւրապետն եւ հետը Յիսուսի պահպանութիւն ընողներն այս շարժումն ու եղածները տեսնելով՝ սաստիկ վախցան ու ըսին « Արգարեւ Աստուծոյ Որդի էր սա » : Հոն եկած ժողովուրդն ալ տեսած սքանչելիքէն սարսափած՝ կուրծքերնին զարնելով ետ կգառնային :

Յովսէփ Արիմաթացի՝ թաղումն Յիսուսի : — Հրեայք չուզելով որ երկրորդ օրը որ էր շաբաթ՝ մեռելները խաչին վրայ մնան , գնացին Պիղատոսէն խնդրեցին որ ծնկուրնին խորտակել ու վերցունել սայ : Պիղատոսին զբրկած զինուորքն եկան երկու աւազակաց ծնկուրները ջարդեցին . եւ երբոր Յիսուսի եկաւ կարգը , տեսան որ արգէն մեռեր է՝ չգտան . միայն մէջերնէն մէկը տիգով

կողը խոցեց որ խսկոյն արիւն ու ջուր ելաւ : եւ այս ամենայն գարձեալ եղաւ , որպէս զի Գրոց խօսքը կատարուի , որ կրսէ « նորա ոսկրը չփշրուի » . եւ թէ « Իրենց խոցածին վրայ նային » — հայեսցին յոր խոցեցին :

Երբոր երիկուն եղաւ , Երուսաղեմի մօտ Արիմաթիա քաղաքէն Յովսէփի անունով մեծառուն նախարար մը , բարեգործ ու արգար մարդ մը , որ Հրէից վախէն իծածուկ աշակերտեր էր Յիսուսի , համարձակեցաւ գնաց Պիղատոսէն Յիսուսի մարմինը խնդրեց : Այնչափ շուտով մեռնելուն վրայ զարմացաւ Պիղատոս . եւ հարիւրապետը կանչել տալով հարցուց . եւ երբոր իրմէն ստուգեց , մարմինը շնորհեց Յովսէփայ : Եկաւ նաեւ նիկողիմոս իշխանն՝ ծանօթ Յիսուսի , հետը բերաւ հարիւր լիտր զմուռս եւ հալուէ . Յովսէփայ հետ զՅիսուս խաչէն վար իջուցին , ըստ

օրինաց Հրէից մաքուր կտաւովք եւ խնկովք պատեցին , եւ շաբաթ օրը մօտենալուն համար հոն մօտակայ պարտէզն եղած նոր գերեզմանին մէջ գրին զինքը , զոր Յովսէփ իրեն համար այրի մը մէջ փորել տուեր պատրաստեր էր . եւ խոշոր քար մը վրան թաւալեցին գրին իբրեւ կափարիչ , եւ գնացին : Յայանի աշակերտք Յիսուսի վատարար կիփաչին կպահուրտին , եւ ծածուկ աշակերտքն դուրս կեննեն աներկիւղ : Առաջինը՝ մարդկային տկարութիւնը կցուցնեն , եւ յետինը՝ Խաչին զօրութիւնը :

Ընդունայն զգուշութիւնք Հրէից: — Շաքաթ օրը քահանայապետք եւ փարիսեցիք ժողովեցան, Պիղատոսին գնացին ու ըսին. «Տէր, յիշեցինք որ մոլորեցուցիչն այն կըսէր կենդանի եղած ժամանակը, թէ երեք օրէն ետքը յարութիւն պիտի առնում: Արդ հրամայէ որ երեք օր գերեզմանին պահպանութիւն լինի. գուցէ աշակերտքը գիշերով դան զինքը գողնան եւ ժողովրդեան ըսեն՝ թէ յարեալ իմեռելոց, եւ լինիցի յետին մոլորութիւնն չար քան զառաջին»: Պատասխան տուաւ Պիղատոս. «Ահա ձեզ զինուորք, գնացէք գիտցածնուզ պէս զգուշութիւն ըրէք»: Եւ նոքա գնացին գերեզմանին չորս կողմը պահպան զօրք գրին, եւ վրայի քարը կնքեցին:

Սակայն այսչափ զգուշութեամբ պահպանած մեռելնին ազատ էր իմեռեալ: Արդարեւ մեռեալ էր ըստ մարմնոյ, այլ կենդանի էր ըստ հոգւոյ. եւ նա՛ զոր Հրեայք իրենց գերին կհամարէին, մի եւ նոյն ժամանակ կխորտակէր նա ամբողջ գերի ժողովրդեան մը շղթաները: Իջաւ դըժոխքը քարոզեց Յիսուս ոգւոց արդարոց, որ ազատութեան օրուան կսպասէին. եւ իրմով մտաւ Աւետարանն այն խաւարապատ դաւառները:

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ Է .

ՅԻՍՈՒՍԻ ՅԱՐՈՒԹԵՆԷՆ ՄԻՆՁԵՒ ԵՐԿՐՈՐԳ ԱՆԳԱՄ

ԱՇԱԿԵՐՏԱՅ ԵՐԵՒԻԼԸ .

Յարուծին Յիսուսի : — Պետրոս եւ Յովհաննէս . Յիսուսի գերեզմանը : — Մարիամ Մագդաղենացոյն կերելի Գրիստոս : — Անմիտ խորամանկութիւն քահանայապետից : — Եմմաուս գնացող աշակերտք : — Յիսուս առաքելոց կերելի : — Երկրորդ անգամ կերելի աշակերտաց :

Յարուծին Յիսուսի : — Մարիամ Մագդաղենացին , Մարիամ մայրն Յակօբայ , եւ Սողոմէ Հեռուէն կանգներ գիտեր էին Յիսուսի գերեզմանը : Գնացին խունկ եւ իւղ պատրաստեցին , շաքաթ օրն ըստ օրինաց Հանդարտ կեցան տեղերնին , եւ կիրակի օրն առաւօտը կանուխ արշալուսոյն ուրիշ կնիկներով եկան գերեզմանը ' որպէս զի Յիսուսի մարմինը օծեն . եւ ճամբան կմտածէին թէ ո՞վ պիտի իրենց վար առնու այն մեծ ու ծանր քարը :

Գերեզմանին որ մօտեցան , յանկարծ գետինը սաստիկ շարժեցաւ , Հրեշտակ Տեառն երկնքէն իջաւ , եկաւ քարը գերեզմանին վրայէն վար թաւալեց , եւ վրան նստաւ : Երեսը փայլակի կնամնէր , եւ Հագուստը ձիւնի պէս ճերմակ : Զինքն որ տեսան պահապանք ' սարսափեցան եւ մեռելի պէս գետին ընկան : Զարհուրեցան նաեւ կանայք :

Բայց հրեշտակ Տեառն նոցա դառնալով, ըսաւ. « Գուք մի վախնաք. գիտեմ որ խաչուած Յիսուսը կվինտուէք. հոս չէ, վասն զի յարութիւն առաւ. յիշեցէք որ Գալիլեա եղած ժամանակն կըսէր ձեզ թէ պէտք է Որդի մարդոյ մասնուի մեղաւոր մարդոց ձեռքը, խաչ ելնէ, եւ երրորդ օրն յարութիւն առնու: Եկէք դրուած տեղը տեսէք: Շուտով գնացէք իւր աշակերտացն ըսէք որ յարեաւ. եւ ահա ձեզմէ յառաջ Գալիլեա կերթայ կհասնի. հոն զինքը կտեսնէք:

Գերեզմանէն ելան գնացին այս աստուածասէր կանայք ահիւ եւ խնդութեամբ բազմաւ, եւ մինչդեռ կվազէին կերթային որ ժամ յառաջ հասնին, աշակերտաց ասեն իրենց վարդապետին յարութիւնը, յանկարծ առջեւնին ելաւ Յիսուս, « Ողջոյն ձեզ » ըսաւ: Սէկէն ոտքն ընկան փաթաթուեցան եւ երկրպագութիւն ըրին նմա: « Մի վախնաք, կրկնեց Յիսուս. գնացէք եղբարցս ըսէք որ Գալիլեա երթան, եւ զիս տեսնեն »:

Պետրոս եւ Յովհաննէս Յիսուսի գերեզմանը կերթան: — Այս հաւատացեալ կանայք եկան պատմեցին մետասան առաքելոց. որք շաղփաղիութիւն կհամարէին նոցա խօսքն ու չէին հաւատար: Բայց Պետրոս եւ Յովհաննէս չհամբերելով վազեցին գերեզման որ ստուգեն. Յովհաննէս Պետրոսէն յառաջ հասաւ գերեզման, եւ ծռեցաւ նայեցաւ որ կտաւքն միայն կային, եւ ներս չմտաւ: Հասաւ ետեւէն եւ Պետրոս մտաւ գերեզմանը, տեսաւ որ կտաւքն կեցեր էին, եւ Յիսուսի գլուխը դրուած վարշամակն նոցա հեա չէր, այլ ծալեալ իմի կողմն դրուած էր: Յայնժամ ներս մտաւ նաեւ Յովհաննէս, տեսաւ եւ հաւատաց որ մարմինը վերուցած էր, վասն զի դեռ դրոց խօսքն չէին հասկընար թէ պարտ էր Յիսուսի իմեռելոց յառնել: Եւ այսպէս Յիսուսի յարութիւն առնուին անձամբ ստուգելէն յետոյ՝ ետ դարձան գնացին միւս աշակերտաց քով:

Մարիամ Մագդաղենացոյն կերելի Քրիստոս: — Մարիամ Մագդաղենացին գերեզմանէն դուրս կեցեր կուլար. եւ գերեզմանին մէջ որ ծռեցաւ նայելու՝ սպիտակ հագուս-

տով երկու հրեշտակ տեսաւ որ հոն նստեր էին, եւ նմա ըսին. «Կին գու, ինչո՞ւ կուլաս: — Վասն զի «Տէրս այս գերեզմանէն վերուցին, եւ չեմ գիտեր ո՞ւր գրին» ըսաւ

Մարիամ. եւ երբ յետ նայեցաւ՝ տեսաւ որ Յիսուս կեցեր է. եւ չգիտնալով թէ Յիսուս է՝ կարծեց թէ պարտիզպանն է, եւ ըսաւ նմա. «Տէր, եթէ գուն վերուցիր զինքն, ըսէ ինձ ո՞ւր գրիր, որպէս զի երթամ առնում»: Ըսաւ նմա Յիսուս. «Մարիամ». եւ նա դարձաւ ըսաւ երբայեցերէն «Բարունի» այսինքն վարդապետ: Ըսաւ Յիսուս. «Ինձ մի մօտենար, վասն զի դեռ Հօրս քով ելած չեմ. այլ գնա եղբարցս ու ըսէ անոնց որ ելանեմ ես առ Հայրն իմ եւ առ Հայր ձեր, եւ Աստուածն իմ եւ Աստուած ձեր»: Գնաց գտաւ պառմեց Մարիամ աշակերտաց թէ «Տեսայ զՏէր եւ զայս ինչ ինձ ըսաւ»:

Անմիտ խորամանկութիւն քահանայապետից: — Այն միջոցին որ կանայք գնացեր աշակերտաց կպատմէին Յիսուսի յարութիւնը, սմանք իզորականաց գնացին քողաք եւ եղածն քահանայապետից պատմեցին: Նօքա ծերոց հետ ժողովեցան, խորհուրդ ըրին եւ շատ ստակ տալով համոզեցին զօրականաց որ ըսեն թէ «Մեր քուն եղած ժամանակըն՝ աշակերտք եկան զինքը գողցան»: «Եւ եթէ բանն գատաւորին ականջն հասնի, ըսին, մեք զինքը կհանգար-

տեցնեմք եւ զձեզ անհօգ կրնեմք» : եւ զինուորք ստակն առին գնացին այնպէս լուր հանեցին, եւ այս սուտ համբաւը մինչեւ հիմա կտեւէ Հրէից մէջ : Այսպէս կրօնք Մատթէոս աւետարանիչը՝ իւր ժամանակի Հրէից համար, այսպէս կարող եմք եւ մեք ըսել՝ մեր ժամանակակից Հրէից համար :

Եւմուսուս զնացող աշակերտք : — Նոյն օրն աշակերտաց մէջէն երկուքը երուսաղեմի մօտ եմուսուս գեղը կերթային, եւ եղած բաներուն վրայ իրարու հետ կխօսէին : Այսպէս իրարու հետ վիճելով խօսած ժամանակին՝ Յիսուս քովերնին մօտեցաւ եւ սկսաւ հետերնին երթալ, եւ աչքերնին ընծուած էր եւ զինքը չէին ճանաչեր : «Ի՞նչ բանի վրայ այսպէս կ'վիճէք, ըսաւ, եւ ինչո՞ւ տրտմած էք» : Մէջերնէն մէկն որ կղէովպաս կկոչուէր, պատասխան տուաւ ու ըսաւ. «Դուն միայն կաս երուսաղեմի մէջ որ այս օրերս հոն եղածները չես գիտեր» : Եւ երբոր Յիսուս ինչ լինելն հարցուց, ըսին. «Յիսուս նազովրեցին որ այր մարդարէ էր՝ հօր արդեամբք եւ բանիւք առաջի Աստուծոյ եւ ամենայն ժողովրդեան, մատնեցին զնա իգատաստան մահու քահանայապետքն եւ իշխանքն մեր եւ խաչ հանեցին զինքը : Մեք կյուսայինք որ նա պիտի փրկէ զիսրայէլ. այլ եւ հանդերձ այսու ամենայնիւ՝ այս երբորք օր է՝ յորմէ հետէ այն գործեցաւ : Այլ եւ քանի մը կանայք զմեզ զարմացուցին. որք առաւօտը կանուխ գերեզմանը ելան գնացին եւ նորա մարմինը մէջը չգրտան. եկան ըսին որ տեսիլ եւս հրեշտակաց տեսեր են, որք զրուցեր են իրենց թէ կենդանի է : Մեզմէ ոմանք գերեզման գնացին, եւ կանանց ըսածին պէս ամէն բան գտան : Բայց զինքը չտեսան :

Այս խօսքին վրայ ըսաւ Յիսուս. «Ո՞վ անմիտք եւ մարգարէից գուշակութեանցը հաւատալու հեղգատիրոք : Միթէ պէտք չէր որ Գրիստոս նոյնպէս չարչարուէր ու իւր փառքը մանէր» : Եւ Մովսեսէն սկսեալ բոլոր մարգարէից իւր վերայ գրածը մեկնեց նոցա : Երբոր գեղը հասան, հեռագոյն տեղ մը երթալը պատճառելով ուղեց անոնցմէ

բաժնուիլ: Բռնադատեցին նորա որ չերթայ ու կըսէին « Հետերնիս կեցիր, իրիկուն եղաւ ժամանակն ուշ է»: Հաւանեցաւ Յիսուս եւ քովերնին կեցաւ: Երբոր կերակուրի նստան, Յիսուս հացն առաւ օրհնեց, կտրեց եւ նոցա տուաւ: Աչքերնին բացուեցաւ, զինքը տեսան, ճանչցան որ Յիսուս է, եւ նա աներեւոյթ եղաւ»: Եւ սկսան իրարու զրուցել. « Ասոր համար է որ ճամբան սրտերնիս կճմլուէր երբ նա հետերնիս կխօսէր եւ սուրբ գիրքը մեզ կմեկնէր »:

Յիսուս առաքելոց կերելի:— Եւ նոյնժամայն դարձան եկան Երուսաղէմ, մետասանքը ժողովեալ գտան, որք զիրենք տեսնելուն պէս ըսին « Արդարեւ յարեաւ Տէր եւ երեւեցաւ Սիմոնի »: Իրենք եւս սկսան պատմել թէ ինչպէս ճամբան Յիսուսի հանդիպեցան, եւ թէ ինչպէս հացը կտրած ժամանակն ինքզինքն յայանեց:

Մինչդեռ այս կխօսէին, յանկարծ եկաւ մէջերնին կանգնեցաւ Յիսուս, եւ ըսաւ նոցա. « Խաղաղութիւն ընդ ձեզ, ես եմ, մի վախճաք »: Եւ զահի հարեալ երկնչէին եւ համարէին թէ ոգի կտեսնեն: Ըսաւ նոցա Յիսուս. « Ինչո՞ւ խռոված էք, եւ այդպիսի խորհուրդ մտքերնիդ կուգայ: Տեսէք ձեռքս ոտքս, ես նոյն եմ. շօշափեցէք զիս եւ տեսէք. վասն զի ոգի՝ մարմին եւ ոսկր չունի, ինչպէս որ զիս կտեսնէք որ ունիմ »: Եւ այս ըսելով ցուցուց նոցա ձեռքն ու ոտքը:

Եւ մինչդեռ տակաւին ուրախութենէն չէին հաւատար եւ զարմացած կեցած էին, ըսաւ նոցա. « Հոս ուտելու բան մը ունիք »: Եւ խորոված ձկան կտոր մը տուին եւ խորիսի մեղու: Առաւ կերաւ, մնացորդն իրենց տուաւ, եւ ըսաւ. « Այս են ձեզ ըսած խօսքերս՝ հետերնիդ եղած ժամանակս՝ թէ պէտք է կատարուին ինչ որ ինձ համար դրուած են Մովսէսի օրինաց՝ մարդարէից եւ սաղմոսաց մէջ: Յայնժամ մտքերնին բացաւ որպէս զի կարողանան սուրբ Գիրքն հասկընալ: Եւ ըսաւ. « Այսպէս հարկ էր որ Քրիստոս չարչարուէր, երրորդ օրը յառնէր իմեռելոց, եւ յանուն իւր քարոզուէր ապաշխարութիւն եւ թողութիւն մեղաց ամենայն ազգաց՝ սկսեալ յերուսաղէմէ: Եւ

դուք էք այս բաներուս վկայ : Պիտի զրկեմ ձեզ Հօրս աւետիսը, եւ դուք կեցցէք յերուսաղէմ մինչեւ զգեհնուցուք զօրութիւն իբարձանց :

Յիսուս երկրորդ անգամ կերեւի աշակերտաց : — Երբոր երիկուն մը աշակերտք մէկաեղ ժողովեր էին եւ Հրէից վախուն համար դռները փակեր էին, յանկարծ եկաւ մէջերնին կեցաւ Յիսուս, « Ողջոյն ձեզ » ըսաւ, եւ ձեռքն ու կողը նոցա ցուցուց, եւ շատ ուրախացան աշակերտք երբոր զՏէր տեսան : Ըսաւ նոցա դարձեալ. « Ինչպէս որ Հայրս զիս զրկեց, եւ ես զձեզ կզրկեմ »: Եւ վրանին փչեց ու ըսաւ. « Առէք Հոգի սուրբ. եթէ մէկուն մեղքը թողուք՝ թողուած լինի նմա, եւ ում որ չթողուք՝ չթողուի նմա »:

Գ Լ Ո Ի Ի Ժ Ը.

ԹՈՎՄԱՍ ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ ԹԵՐԱՀԱՒԱՏՈՒԹԵՆԷՆ ՄԻՆՁԵՒ

ՔՐԻՍՏՈՍԻ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԸ.

Թովմաս առաքեալ եւ իւր թերահաւատութիւնը : — Յիսուս Տիրեայ ծովերէք կերեւի. հրաշալի ձկնորսութիւն : — Միրելի աշակերտը կճանաչէ զՅիսուս : — Յիսուս առաքելոց պաշտօն եւ իշխանութիւն կուտայ : — Խոստումն Հոգոյն սրբոյ : — Համբարձումն Յիսուսի :

Թովմաս առաքեալ եւ իւր թերահաւատութիւնը : — Այսպէս Յիսուսի ետեւէ ետեւ կրկին անգամ առաքելոց եւ աշակերտաց երեւեցած ու զիրենք մխիթարած ժամանակը՝ Թովմաս առաքեալն հոն չէր : Երբոր եկաւ եւ ընկերներէն իրեն ըսին. « Տէրը տեսանք », հաւատալը չգալով պատասխան տուաւ նոցա. « Եթէ նորա ձեռքը գամերուն նշանը չտեսնեմ, եւ մատուցս այն գամերուն տեղը չըդնեմ, եւ ձեռքս կողը չխոթեմ չեմ հաւատար »:

Ութ օր ետքը երբոր դարձեալ մէկաեղ ժողոված դռները փակած նստեր էին աշակերտք, եւ Թովմաս հետերնին, եկաւ մտաւ մէջերնին Յիսուս եւ « Ողջոյն ձեզ »

ըսաւ : եւ յետոյ Թովմասին գառնալով «Մատուըներդ բեր
հոս գիր, ըսաւ, եւ ձեռքս տես. ձեռքդ եւս բեր կողս
գիր եւ մի լինիր թերահաւատ, այլ հաւատացեալ» :

Իմեռելոց յարուցեալ երկնաւոր վարդապետին բերնէն
այս սիրալիր յանդիմանութիւնն որ լսեց Թովմաս, «Տէր
իմ եւ Աստուած իմ» գոչելով ոտուըներուն փաթթուե-
ցաւ : «Զիս տեսար, եւ անոր համար կհաւատաս, կրկնեց Յի-
սուս. երանի նոցա որք առանց տեսնելու պիտի հաւատան» :

Յիսուս Տիբերեայ ծովեզերքը կերելի. հրաշալի ձկնոր-
սութիւն : — Քանի մը օր ետքը երբոր մէկտեղ նստեր էին
Պետրոս, Թովմաս, նաթանայէլ, որդիք Զեբեթեայ՝ Յակո-
բոս եւ Յովհաննէս, եւ ուրիշ երկու աշակերտ, ելաւ Պե-
րոս ու ըսաւ անոնց «Ես ձուկ որսալու պիտի երթամ : —
Մեք եւս հետդ կուգամք» պատասխանեցին նոքա. գնա-
ցին նաւ մտան եւ Տիբերեայ ծովակին մէջ բոլոր գիշեր
աշխատեցան եւ ձուկ մը չկրցան բռնել :

Երբոր առաւօտ եղաւ, Յիսուս ծովուն եզերքը կեցեր
էր, բայց նոքա զինքը չճանչցան : Մտեցաւ իրենց «Ման-
կունք, ըսաւ, ուտելու բան ունիք» : Եւ երբ «Ո՛չ, բան
մը չբռնեցինք» պատասխանեցին, «Ուռկաննիդ նաւուն
աջակողմը նետեցէք եւ կբռնէք» ըսաւ : Նետեցին եւ ձը-
կանց բազմութենէն չէին կրնար վեր հանել զայն :

Սիրելի աշակերտը կճանաչէ զՅիսուս : — Յայժամ Յի-
սուսի սիրելի աշակերտն Յովհաննէս՝ ըսաւ Պետրոսին «Տէրն
է այն» : Պետրոս լսելուն պէս թէ Տէրն է, որովհետեւ
մերկ էր, շուտ մը վրան սփածանելին առաւ ծով նետուե-
ցաւ, եւ լողալով քովը գնաց. ետեւէն հասան նաւակով
նաեւ միւս աշակերտները՝ վասն զի ցամաքէն շատ հեռու
չէին, եւ իրենց ետեւէն կքաշէին կբերէին ձկներով լի
գործիքները :

Երբոր ցամաք ելան, այն տեղ վառած կրակ տեսան
ձուկ մը վրան, եւ քովը հաց : Ըսաւ նոցա Յիսուս. «Հիմա
ձեր բռնած ձկներէն բերէք» : Մէկէն Պետրոս ցատքեց նա-
ւակը մտաւ, եւ սկսաւ գործին ցամաք քաշել որ մեծա-
մեծ ձկներով լիքն էր, եւ որ հարիւր յիսուններեք հաս

էին. զարմանալին այն էր որ ուռկանին մէջ այնչափ խոշոր ձկեր կային եւ չպատառեցաւ :

« Եկէք ճաշեցէք » ըսաւ նոցա Յիսուս, բայց աշակերտներէն եւ ոչ մէկը համարձակեցաւ հարցունելու թէ դու ո՞վ ես, վասն զի գիտէին թէ Տէրն է : Կուգայ Յիսուս, հացը կառնու նոցա կուտայ. նոյնպէս նաեւ ձուկը :

Ճաշելէն յետոյ Յիսուս երեք անգամ հարցուց Պետրոսին. « Միմոն Յովհաննու, զիս կսիրես » : Երեք անգամն իսկ պատասխանեց Պետրոս « Այո, Տէր, դու եւս գիտես որ զքեզ կսիրեմ ». եւ առաջին անգամուն ըսաւ Յիսուս « Գաւինքս արածէ ». Երկրորդ անգամուն « Ոչխարքս արածէ ». եւ երրորդ անգամուն զարձեալ « Ոչխարքս արածէ » :

Յիսուս առաքելոց պաշտօն եւ իշխանութիւն կուտայ : — Յիսուս յարութեանէն մինչեւ համբարձումը անցած քառասուն օրուան մէջ այսպէս շատ անգամ երեւցաւ առաքելոց : Անգամ մը առաւ զիրենք Բեթանիա տարաւ, լերան մը վրայ զիրենք հանեց, օրհնեց եւ ըսաւ. « Ամենայն իշխանութիւն տրուեցաւ ինձ երկնքի ու երկրիս մէջ : Գրնացէք այսուհետեւ, բոլոր հեթանոսներն աշակերտեցէք, մկրտեցէք զանոնք յանուն Հօր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ : Սովրեցուցէք նոցա բոլոր ձեզ պատուիրածներս. եւ ահա առաջիկ ես հետերնիզ եմ ամենայն օր մինչեւ աշխարհիս վերջը : Գնացէք ուրեմն, ամէն աշխարհ, եւ աւետարանը քարոզեցէք բոլոր ազգաց : Ո՛վ որ հաւատայ եւ մկրտի՝ փրկուի. եւ ով որ չհաւատայ՝ դատապարտուի : Եւ հաւատացողք այս հրաշքները պիտի ընեն. իմ անուամբս սատանաներ պիտի հանեն, լեզուներ պիտի խօսին, ձեռքերնուն վրայ օձեր պիտի վերցունեն, եւ եթէ թոյն խմեն՝ իրենց պիտի չվնասէ. հիւանդաց վրայ ձեռք պիտի դնեն եւ զանոնք պիտի բժշկեն » :

Խոստումն Հոգւոյն Սրբոյ : — Յիսուս աշակերտացը սրբտէն իւր յարութեանը վրայ ունեցած ամէն կասկածնին փարատելու համար կենդանութեանը ժամանակ ինչպէս որ էր՝ այնպէս շատ անգամ երեւեցաւ նոցա, առած վեր-

քերը ցուցուց շոշափել տուաւ, եւ նստաւ հետերնին կերակուր անգամ կերաւ: Երբ տեսաւ որ ալ վրան կասկածնին չմնաց, եւ արքայու թեան վրայ բաւական հետերնին խօսեցաւ, երկինք վերանալու ժամանակը մօտեցաւ, պատուէր տուաւ նոցա որ Երուսաղեմէն չհեռանան, այլ սպասեն Հօր Աստուծոյ աւետեացը զոր իրմէ լսեր էին: Վասն զի, կրսէր, Յովհաննէս ջրով մկրտեց, բայց դուք քիչ ժամանակէն Հոգւով սրբով պիտի մկրտուիք»:

Այս որ լսեցին առաքեալք, որովհետեւ դեռ Մեսիայի երկրաւոր թագաւորութեան վրայ յոյս ունէին, հարցուցին իրեն. «Տէր, հիմակուան ժամանակս պիտի հաստատես Իսրայելի թագաւորութիւնը»: Պատասխան տուաւ Յիսուս. «Ձեզ չիյնար գիտնալ զժամն եւ զժամանակն զոր Հայր իւր իշխանութեանը պահեց: Այլ Հոգին սուրբ ձեր վրայ պիտի գայ, եւ իրմով զօրացած՝ ինձ վկայ պիտի լինիք Երուսաղեմի եւ բոլոր Հրէաստանի մէջ եւ ի Սամարիա եւ մինչեւ ի ծագս երկրի»:

Համբարձումն Յիսուսի: — Այս խօսակցութենէն ետքը առաւ Յիսուս իւր առաքեալքն ու աշակերտքը Բեթանիա տարաւ, հոն վերջին բարեւ տուաւ Դազարու, Մարթայի, Մարիամու, ամէնքն առաւ տարաւ մօտ Ձիթենեաց լեւը,

որ երուսաղեմի շրջակայ լեռանց ամենէն բարձրն էր : Լեռան գլուխն որ հասան, ձեռքը վերուց զամէնքն օրհնեց եւ սկսաւ յանկարծ աչքերնուն առջեւը երկինք վերանալ համբառնալ, եւ ամպ մը եկաւ զինքն աչքերնէն ծածկեց : Եւ մինչդեռ պշուցեալ երկինք կնայէին, ճերմակներ հագած՝ մարդկային կերպարանօք երկու հրեշտակք երեւեցան եւ ըսին իրենց . « Արք Գալիլիացիք, ինչ կեցեր երկինք կնայիք : Այս Յիսուս որ ձեզմէ երկինք վերացաւ, նոյնպէս պիտի գայ ինչպէս որ երկինք երթալը տեսաք՝ զկենդանիս եւ զմեռեալս զատելու » :

Յիսուս գնաց մտաւ իւր աստուածային փառքը եւ նրատաւ ընդ աջմէ չօր իւրոյ յերկինս . իւր հրաշալի համբարձմանն ականատես եղան առաքեալք, Աստուածամայրըն, իւղաբեր սուրբ կանայք, եւ հարիւր քսանէն աւելի աշակերտք :

Աւետարանիչները Քրիստոսի վարքն ու Վարդապետութիւնը, քաշած չարչարանքները, մահը, հրաշալի յարութիւնն ու փառաւոր համբարձումը պատմելէն ետքը՝ կլուեն լի զարմացմամբ, եւ կզարմացնեն զընթերցողս Անոր վրայ՝ որ ինքզինք խոնարհութեամբ Որդի մարդոյ կանուանէր, եւ որոյ ամենայն գործերն ու խօսքերը համարձակ կքարոզէին Նորա Աստուածութիւնը :

Իսկ թէ ինչ կերպով սկսաւ աշխարհ հաւատալ Քրիստոսի երկնաբեր Վարդապետութեանը՝ կպատմէ զայն Աւետարանիչն Գուկաս իԳործս Առաքելոց, ուրկէց կհամառօտեմք եւ մեք հետագայ գլուխները :

Գ Լ Ո Ի Խ ԺԹ.

ՅԸՆՏՐՈՒԹԵՆԷԼԻ ՄԱՏԱԹԻԱ ՄԻՆՉԵՒ ՀԱԻԱՏԱՅԵԼՈՅ

ՄԻԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՂԹԹԻՔ .

Յուդայի տեղն առաքեալ կրնտառի Մատաթիա : — Հոգին սուրբ առաքելոց վրայ կիջնայ : — Առաջին քարոզութիւն Պետրոսի , եւ դարձ երեք հազարաց : — Առաջին հաւատացելոց կեանքր : — Բժշկութիւն կաղին առաջի դրան տաճարի : — Երկրորդ քարոզութիւն Պետրոսի եւ դարձ հինգ հազարաց : — Պետրոս եւ Յովհաննէս բանտ կգրուին : — Խորհուրդ քահանայապետից եւ ծերոց , համարձակախօսութիւն եւ արձակումն Պետրոսի եւ Յովհաննու : — Պետրոս եւ Յովհաննէս հաւատացելոց քով կղաւնան . միարանական աղօթք :

Յուդայի տեղն առաքեալ կրնտրուի Մատաթիա : — Յիսուսի համբարձմանէն յետոյ երուսաղէմ դարձան առաքեալք իրենց սովորական բնակած տունը , հետերնին էին նաեւ Յիսուսի մայրն ու եղբարքը եւ բարեպաշտ կանայք , եւ հոն վերնատան մը մէջ աղօթքով կանցունէին :

Օր մը երբ բոլոր աշակերտք հարիւր քսանի չափ եկեր հետերնին վերնատունը ժողովեր էին , մէջերնին ելաւ Պետրոս ըսաւ . « Արք եղբարք , պէտք էր որ Հոգւոյն սրբոյ Դաւթի բերնով Յուդայի համար այս ըսածը կատարուէր « Եղիցի բնակարիւն նորս աւերակ , եւ զկարգ նորս առցե այլ » : Արդ պէտք է որ Յիսուսի Յովհաննէսէն մկրտուած օրէն իվեր հետերնիս պտըտողներուն մէջէն նորա տեղը մէկն ընտրեմք , որ մեզի հետ նորա յարութեանը վկայ լինի » :

Երկու հոգի առաջարկուեցաւ , առաջինն էր Յովսեփ որ եւ Բարսաբայ կկոչուէր , եւ երկրորդը Մատաթիա : Յայնժամ միաբան աղօթքի կեցան , որպէս զի Աստուած յայտնէ իրենց թէ այն երկուքին մէջէն ո՞րն է իւր ընտրածը . « Դու , Տէր , ըսին , որ ամենուն սիրար գիտես , այս երկուքէն ընտրածդ մեզ յայտնէ , որ Յուդայի առաքելութեան պաշտօնն առնու » : Վիճակ ձգեցին , եւ Մատաթիայ ելաւ , որ այնուհետեւ առաքելոց կարգն անցաւ :

Հոգին Սուրբ Առաքելոց վրայ կիջնայ: — Առաքեալք իրենց երկնաւոր վարդապետին վերջին պատուէրը կատարելու համար իւր Համբարձմանէն մինչեւ Պենտեկոստէի տօնը միաբան կեցան, եւ այն տան օրը միակերպ հրսկմամբ եւ աղօթքով անցուցին: Նոյն օրն երբոր դարձեալ միաբան աղօթքի կեցեր էին, յանկարծ երկնքէ սաստիկ հողմոյ հնչման նման ձայն մի եկաւ, բոլոր նստած տներնին լեցուց, հրեղէն լեզուներ երեւցան եւ եկան իւրաքանչիւրին գլխուն վրայ մէկ մէկ հատ նստան: Անով ամէնքը Հոգւով սրբով լեցուեցան, եւ սկսան այլ եւ այլ լեզուներ խօսիլ՝ ինչպէս որ Հոգին սուրբ իրենց կազդէր:

Պենտեկոստէի տօնին պատճառաւ ամէն ազգէ բազմութիւն եկեր էին Երուսաղէմ: Այս սքանչեւեաց լուրն որ քաղաքին մէջ տարածուեցաւ, ամէն կողմէն մարգիկ վազեցին եկան խոնեցան, եւ կզարմանային կհիանային տեսնելով որ առաքեալք իրենց իւրաքանչիւր լեզուովն հետերնին կխօսին. եւ ապշած կըսէին իրարու. «Միթէ այս խօսողները Գալլիւեացիք չեն. ինչպէս ուրեմն մեր լեզուներն այնպէս լաւ կխօսին՝ որպէս թէ իբրեւ զմեզ մէջերնին ծնած լինէին, եւ Աստուծոյ մեծամեծ գործերը մեզ կպատմեն»:

Շատերն այսպէս զարմացած՝ իրարու կըսէին. «Այս ինչ պիտի լինի»: Բայց եւ ոմանք ծաղր ընելով՝ կըսէին թէ «Դինով են»:

Առաջին քարոզութիւն Պետրոսի, եւ դարձ երեք հազարաց: — Յայնժամ ելաւ Պետրոս իւր մետասան առաքելակիցներուն հետ, ու ըսաւ նոցա, «Ո՛վ Հրէաստանցիք ու Երուսաղեմի բնակիչներ, այս ձեզ յայտնի լինի եւ մըտիք ըրէք խօսքիս: Ձեր կարծածին պէս սոքա արբած չեն, վասն զի գեռ առաւօտեան ժամը երեքն է: Այլ Յովէլ մարգարէին ձեռքովն ըսուած այս խօսքն է. «Վերջին օրերը պիտի հեղում իմ ոգիէս ամենայն մարմնոյ վերայ, եւ պիտի մարգարէանան ձեր ուստերքն ու գստերքը, եւ ձեր երիտասարդները տեսիլք պիտի տեսնեն, ու ձեր ծերերը երազներ»:

« Ո՛վ Իսրայելացիք, լսեցէք նաեւ զայս. մէջերնիդ Աստուած մարդ մը ցուցուց՝ զՅիսուս նազովրեցին՝ որ այնչափ հրաշք ու սքանչելիք գործեց ձեզ, եւ դուք զինքը փայտի վրայ բեւեռեալ սպանիք: Այս Յիսուսը Աստուած յարոյց իմեռելոց, եւ մեք ամենքնիս կիկայեմք որ Աստուծոյ աջովը բարձրացաւ, ընդունեց Հօրմէն զաւետիս Հոգւոյն սրբոյ եւ սփռեց տուաւ մեզ՝ զոր դուք իսկ կտեսնէք ու կլսէք »:

Այս որ լսեցին՝ սրտանց զլջացան, եւ ըսին Պետրոսի եւ միւս առաքելոց. « Եղբարք, ուրեմն ինչ ընեմք »: Պատասխան տուաւ Պետրոս. « Ապաշխարեցէք, եւ ամէն մէկդ մկրտուեցէք Յիսուսի Քրիստոսի անուամբը, որպէս զի ձեր մեղացը թողութիւն գտնէք եւ Հոգւոյն սրբոյ աւետիսն ընգունիք »:— Շատերն յօժարութեամբ ընդունեցան Պետրոսի հրաւէրն. երեք հազարի չափ հոգի նոյն օրը Քրիստոսի հաւատացին ու մկրտեցան:

Առաջին հաւատացելոց կեանքը: — Օրէ օր կշտանար հաւատացելոց թիւը, որք առաքելոց վարդապետութիւնը միշտ կլսէին, մէկտեղ աղօթք կընէին, եւ հաղորդութեան խորհրդոյն մասնակից կլինէին: Իրենց երկնակրօն առաքինութեանցը համար ամէնքն իրենցմէ կպակառէին: Այս հաւատացեալք մէկ սիրտ մէկ հոգի էին, մէկտեղ կապրէին եւ ամէն ունեցածնին հասարակաց էր: Երկիրնին գեղերնին ու ամէն ստացուածքնին կվաճառէին, կըբերէին առաքելոց ոտքը կզնէին, որք եւ իւրաքանչիւրին պիտոյիցն համեմատ կբաժնէին: Ամէն օր միաբան տաճարը կերթային կաղօթէին, եւ աներնին կգառնային ուրախութեամբ եւ գոհ ու միամիտ սրտիւ կերակուրնին կուտէին: Հանապազ զԱստուած կօրհնէին եւ ամենուն սիրելի էին: Եւ այսպէս փրկելոց թիւը օր ըստ օրէ կաճեցնէր Տէր:

Բժշկութիւն կաղին առաջի դրան տաճարի: — Օր մը երբոր Պետրոս եւ Յովհաննէս տաճար կմտնէին իններորդ ժամուան աղօթքի համար, Գեղեցիկ կոչուած գրան աւջեւը իծնէ կազ մը իրենցմէ սղորմութիւն խնդրեց: Յով-

հաննեսին հետ վրան դարձաւ հայեցաւ Պետրոս, եւ «Մեղ նայէ» ըսաւ: Շուտ մը իրենց դարձաւ կազը եւ կյուսար թէ բան մը առնու. սակայն Պետրոս «Արծաթ եւ ոսկի չունիմ», ըսաւ. բայց ունեցածս քեզ տամ. — յանուն Յիսուսի Քրիստոսի նազովրեցւոյ արի եւ գնա»: Այս ըսելով՝ աջ ձեռքէն բռնեց կանգնեցուց եւ խիոյն նորա սրունքները հաստատեցան, ու սկսաւ քալել. հետերնին տաճարը մըտաւ, եւ ուրախութեամբ զԱստուած կիսառաքանէր: Երբ ժողովուրդը տեսաւ որ այն կազ մուրացկանը կքալէ եւ զԱստուած կօրհնէ, եղած հրաշքին վրայ զարմանքով լեցուեցաւ: Պետրոսին եւ Յովհաննեսին ձեռքէն բռնած՝ գնաց նա Սողոմոնի սրահը, իրենք եւս ետեւէն գնացին:

Երկրորդ քարոզութիւն Պետրոսի եւ դարձ հինգ հազարացի: — Բժշկուած կազին չորս գին վազող ժողովրդեան բազմութիւնն որ տեսաւ Պետրոս, ըսաւ նոցա. Ա՛րք Իսրայելացիք, ինչո՞ւ կզարմանաք այս բանիս վրայ, եւ կամ թէ ինչո՞ւ վրանիս պշուցեալ էք՝ իբրեւ թէ մեր անձին զօրութեամբը կամ քաջութեամբը իրեն քալել տուինք: Արքահամու, Իսահակայ եւ Յակովբայ Աստուածը, այսինքն մեր հարց Աստուածը փառաւորեց իւր Յիսուս որդին, զոր դուք Պիղատոսի մասնեցիք եւ նորա առջեւն ուրացայք, եւ իրմէ խնդրեցիք որ այն սուրբ եւ արգարոյն տեղ՝ ձեզ մահապարտ մը շնորհէ: Կենաց առաջնորդն սպանիք դուք. բայց Աստուած յարոյց գնա իմեռելոց, որում մեք իսկ վկայ եմք: Եւ հաւատովք նորա անուանը՝ այս որ կտեսնէք ու կճանաչէք՝ հաստատեցինք, եւ կատարեալ առողջութիւն տուինք անոր ձեր ամենուն աչքին առջեւը: Եւ արդ, եղբարք, գիտեմ որ չգիտնալով ըրիք դուք, ինչպէս նաեւ ձեր իշխանները. բայց Աստուած իւր մարգարէից բերնով իւր Քրիստոսին չարչարուելուն համար յառաջագոյն ըսածը կատարեց: Արդ դարձէք ապաշխարեցէք եւ մեղքերնիդ ջնջեցէք»:

Պետրոս եւ Յովհաննէս բանտ կղրուին: — Այս բազմութեան դարձն որ տեսան քահանայապետք եւ իշխանք տաճարին եւ սաղուկեցիք որ յարութեան մեռելոց չըհաւատալով՝ սաստիկ կնեղանային որ առաքեալք Յիսուսի

յարութիւնը կբարոզէին, նայեցան որ ժամ յառաջ ասոր առջեւն առնուն, եւ Պետրոսն ու Յովհաննէսը բռնեցին ու բանա դնել տուին :

Երկրորդ օրը իշխանները, քահանաները, դպիրներն ու Աննա եւ Կայիափա քահանայապետները Երուսաղեմայ մէջ ժողովեցան, եւ առջեւնին բերել տալով զՊետրոս եւ զՅովհաննէս հարցուցին. « Ի՞նչ զօրութեամբ կամ որո՞ւ անուամբ այս գործն ըրիք դուք »: Յայնժամ Պետրոս լցուած Հոգւով սրբով ըսաւ. « Իշխանք ժողովրդեան եւ քահանայք Իսրայելի. միթէ կվայլէ՞ ձեզ որ կաղ մարդու մը բարիք ընելով առողջացնելուս համար այսօր զմեզ դատէք: Յայանի լինի ուրեմն ձեզ եւ ամենայն ժողովրդեանդ Իսրայելի, որ անուամբ Յիսուսի Քրիստոսի նազովրեցոյ, զոր դուք խաչեցիք եւ զոր Աստուած յարոյց իմեռելոց՝ սա կայ աւատիկ ձեր առջեւը ողջացած: Նա է վէ՛մն անարգեալ իձէն՛ջ իշինողաց, որ եղաւ գլուխ անկեան: Եւ առանց իրեն՛՝ փրկութիւն չկայ »:

Խորհուրդ քահանայապետից եւ ծերոց, համարձակախօսութիւն եւ արձակումն Պետրոսի եւ Յովհաննու: — Պետրոսի եւ Յովհաննու այս աներկիւղ համարձակութիւնը տեսնելով, եւ գիտնալով միանգամայն թէ տգէտ ու անուսումն մարդիկ են, կզարմանային. քովերնին կը տեսնէին միանգամայն բժշկուած կաղն ու չէին իշխեր հակառակ բան մը խօսիլ կամ ըսածնին սուտ հանելու ջանալ: Հրամայեցին նոցա որ ատեանէն դուրս ելնեն. մէջերնին մտածեցին ու ըսին. « Այս մարդոց ինչ կարող եմք ընել, վասն զի ձեռքովնին երեւելի հրաշք եղաւ. բոլոր Երուսաղեմի բնակչացը յայանի է, եւ չեմք կարող ուրանալ: Իայց որպէս զի ժողովրդեան մէջ աւելի չտարածուի, սպառնանք նոցա որ միւսանդամ յանուն Յիսուսի մէկուն չխօսին »: Եւ կանչեցին զիրենք պատուիրեցին որ Յիսուսի անուամբը ո՛չ խօսին եւ ո՛չ սովրեցնեն:

Իսկ Պետրոս եւ Յովհաննէս պատասխան տուին ու ըսին. « Եթէ ձեզ առաւել արժան է լսել քան թէ Աստուծոյ՝ ընտրեցէք: Այլ մեք չեմք կարող՝ տեսածնիս ու լսածնիս չխօսիլ ու չպատմել »:

Ապառնալով արձակեցին զիրենք՝ պատժելու սիրա չընելով. վասն զի բոլոր ժողովուրդը տեսեր ու հաւատացեր էր եղած հրաշքին եւ զԱստուած կիսառաւորէին՝ քառասուն տարիէ իվեր այդ մարդը կազ ճանչնալով:

Պետրոս եւ Յովնաննէս հաւատացելոց քով կղառնան. միաբանական աղօթք: — Պետրոս եւ Յովհաննէս արձակուելուն պէս՝ հաւատացելոց քով դարձան եւ քահանայապետից եւ ծերոց ըսածը նոցա պատմեցին: Յայնժամ ամէնքը միաբերան ձայներնին առ Աստուած վերուցին ըսին:

« Դու Տէր Աստուած, որ երկինքն ու երկիր եւ ըզժով ստեղծեցիր՝ բոլոր նոցա մէջի բաներովը, որ ծառայի քո հօր մերոյ Դաւթի բերնովը՝ իձեռն Հոգւոյն սրբոյ ըսիր. Ինչո՞ւ խռովեցան հեթանոսք եւ ժողովուրդք սնտի խորհուրդներ մտածեցին. յանդիման եղեն թագաւորք երկրի, եւ իշխանք ժողովեցան իմիասին վասն Տեառն եւ վասն Օծելոյ նորա:

« Ժողովեցան արդարեւ այս քաղաքիս մէջ՝ քու օժած սուրբ Որդւոյդ վրայ Յիսուսի՝ Հերովդէս եւ Պոնտոս Պիղատոս՝ ազգօք եւ ժողովրդովք Իսրայելի: Եւ արգ, Տէր, նայէ սպառնալեացը, եւ տուր քու ծառաներուդ զօրութիւն ամենայն համարձակութեամբ Վսօսելու զբանն քո: Տարածէ ձեռքդ, որպէս զի բժշկութիւնք եւ հրաշք գործուին յանուն Յիսուսի՝ Որդւոյ քո սրբոյ »:

Այս սրտաբուղիս աղօթքնին որ լմնցուցին, շարժեցաւ տեղին ուր ժողովեր կեցեր էին, կրկին լցան ամէնքը Հոգւով սրբով, եւ իրմով զօրացած՝ կիսօսէին Աստուծոյ բանը համարձակութեամբ:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի .

ԱՆԱՆԻԱՅԻ ԵՒ ՍԱՓԻՐԱՅԻ ՄԱՀՈՒԱՆԷՆ ՄԻՆՁԵՒԻ ԿԱՆԳԱԿԱՅ
ԹԱԳՈՒՀԻՈՅՆ ՆԵՐՔԻՆԻՈՅ ԳԱՐՁԸ ,

Խարդախութիւն եւ մահ Անանիայ եւ Սափիրայ : — Հրաշագործութիւնք առաքելոց : — Բանտարկութիւնն առաքելոց եւ հրեշտակի ձեռօք նոցա ազատութիւնը : — Խորհուրդ Գամաղիելի : — Ընտրութիւն եօթն սարկաւազաց : — Ստեփանոս նախասարկաւազ : — Ատենարանութիւն Ստեփանոսի : — Քարկոծումն Ստեփանոսի : — Առաջին հալածումն եկեղեցւոյ . Սատուդ հալածիչ : — Փիլիպպոս եւ Սիմոն Մոգ : — Փիլիպպոս' եմովպացի ներքինին կմկրտէ :

Խարդախութիւն եւ մահ Անանիայ եւ Սափիրայ : — Տեսանք որ հաւատացեալք ստացուածքնին կվաճառէին , եւ գինը կըբերէին առաքելոց կյանձնէին , եւ նոքա ամենուն հաւասար կբաշխէին : Անանիա անունով մարդուն մէկը , իւր Սափիրա կնոջմովը ագարակ մը վաճառեց , գնոյն մէկ մասը Սափիրային գիտութեամբը հանեց պահեց , եւ միւս մասը բերաւ առաքելոց տուաւ :

Հոգևով սրբով իմացաւ Պետրոս Անանիային այս խարդախութիւնը , եւ երեսը զարնելով ըսաւ . « Անանիա , ինչո՞ւ սատանան սիրտդ մոլորեցուց որ Հոգւոյն սրբոյ ստեցիր եւ ագարակին գինը խորեցիր : Ո՞չ ապաքէն քուկդ էր ագարակը վաճառուելէն առաջ , քուկդ էր նաեւ վաճառուելէն յետոյ անոր գինը . ինչո՞ւ ուրեմն այսպիսի խորհուրդ ունեցար սրտիդ մէջ : Մարդկան չստեցիր , այլ Աստուծոյ » :

Մէկէն ընկաւ Անանիա , հոգին փչեց , եւ ամենուն վրայ վախ մը տիրեց : Հոն կեցած երիտասարդք ամփոփեցին զինքն եւ առին տարին թաղեցին :

Վրան երեք ժամ անցեր էր երբոր նորա կինը Սափիրա եկաւ , եւ եղածը չգիտելով ներս մտաւ : Առջեւն ելաւ Պետրոս եւ « Զրուցէ ինձ , ըսաւ , այսչափ գնոյ վաճառեցիք ագարակը » : Եւ երբոր նա « Այո՛ , այնչափի » պատասխանեց , « Ինչո՞ւ միտքանեցաք դուք Աստուծոյ Հոգին փոր-

ձեւում, կրկնեց Պետրոս: Ահա այն ոտքերն որ էրիկդ թաղեցին՝ դրան առջեւն են, գքեզ եւս հանեն»: Եւ մէկէն առաքելոյն ոտքն ընկաւ Սափիրա եւ հոգին հանեց: Ներս մտան երիտասարդք, մեռած գտան զինքն ու տարին էրկանը քով թաղեցին: Բոլոր եկեղեցւոյն՝ ինչպէս նաեւ բոլոր լսողներուն վրայ մեծ վախ ընկաւ:

Հրաշագործութիւնք առաքելոց: — Սակայն առաքելաք ժողովրդեան մէջ շատ հրաշքներ կընէին: Բոլոր հաւատացեալք միաբան կժողովէին տաճարին մէջ Սողոմոնի որահը: Թէպէտեւ ժողովուրդը քահանայից ու իշխանաց վախէն չէր իշխեր համարձակ մէջերնին երթալու խառնուելու, սակայն կյարգէր զանոնք, եւ իճէր հաւատացելոց թիւն օր ըստ օրէ կաճէր կբազմանար էրիկ մարդով եւ կնիկ մարդով: Հիւանդներն իրենց պատգարակովն ու մահճօքը հրապարակները կհանէին կգնէին, որպէս զի Պետրոսին անցած ժամանակը գոնէ հովանին նոցա վրայ դպչի եւ բժշկուին: Երջակայ քաղաքներէն նաեւ բազմութիւն կգիմէին կուգային Երուսաղէմ՝ հետերնին բերելով հիւանդներ եւ այսահարներ, եւ ամէնքը կբժշկուէին:

Բանտարկութիւն առաքելոց եւ հրեշտակի ձեռօք ևոցա ազատութիւնը: — Այս սքանչելագործութեանց վրայ քահանայապետին ու սաղուկեցոց նախանձը սաստիկ շարժեցաւ, բոլոր առաքելներն յանկարծ բռնել ու հրապարակաւ բանտ դնել տուին: Բայց նոյն գիշերը հրեշտակ Տեառն եկաւ, բանտին դռները բացաւ եւ զիրենք գուրս հանեց ու ըսաւ. «Գնացէք տաճարին մէջ կեցէք, ժողովրդեան խօսեցէք կենաց վարդապետութեան պատգամները»: Առաւօտը կանուխ գնացին տաքելաք տաճարն եւ սկսան ուսուցանել ժողովրդեան:

Քահանայեպետը բանին եղելութիւնը չգիտնալով՝ իրեններովը եկաւ, ատեանի կանչեց բոլոր Խորայելի ծերակոյտը, եւ մարդիկ զրկեցին որ բանտէն առաքելները հանեն առջեւնին բերեն դատաստանի: Սպասաւորք բանտին մէջ մարդ չգտնալով՝ դարձան պատմեցին ու ըսին՝ «Բանտն ամենայն զգուշութեամբ գոցուած գտանք, եւ

պահասարանք դրան առջեւը կային . բայցինք, եւ ներսը մէկը չգտանք » :

Այս պատմութեան վրայ հիացան իշխանք տաճարին եւ քահանայապետք . եւ մինչդեռ զարմացած կմտածէին մարդ մի եկաւ պատմեց նոցա թէ «Ահա բանտ դրած մարդիկնիզ տաճարին մէջ կեցեր՝ ժողովուրդը կուսուցանեն » : Շուտ մը սպասաւորներ զրկեցին որ զանոնք առնեն բերեն, բայց ոչ բռնութեամբ, վասն զի կվախնային որ մի գուցէ ժողովուրդը զիրենք քարկոծէ :

Երբոր ատեանը բերուեցան առաքեալք, քահանայեապետն հարցուց նոցա . «Մի՞թէ պատուիրելով չպատուիրեցինք ձեզ՝ յանուն Յիսուսի չուսուցանել, եւ արդ ահաւասիկ բոլոր երուսաղէմը ձեր ուսմամբը լցուցիք, եւ կուղէք այդ մարդուն արիւնը մեր վրայ նետել » :

Պատասխան տուին առաքեալք եւ ըսին . «Աւելի Աստուծոյ պէտք է հնազանդիլ քան թէ մարդկան : Աստուած հարցն մերոց յարոյց զՅիսուս՝ զոր փայտէ կախելով սպանիք : Զինքն Աստուած իւր աջովն առաջնորդ եւ փրկիչ բարձրացոյց Իսրայելի՝ նորա մեղացն ապաշխարութիւն եւ թողութիւն տալու : Եւ մեք այս բանիս վկայք եմ, վկայ է նաեւ Հոգին սուրբ, զոր տուաւ Աստուած հնազանդողներուն » :

Խորհուրդ Գամաղիելի : — Այդ անվեհեր պատասխանւոյն վրայ կատգեցան ժողովականք եւ կուղէին զիրենք սպանանել . սակայն մէջերնէն Գամաղիել անունով փարիսեցի օրէնաստոյցը, որուն վրայ եւ բոլոր ժողովուրդը մեծ համարում ունէր, ոտք ելաւ, հրամայեց որ առաքեալք քիչ մը դուրս հանուին ատեանէն, եւ ըսաւ . «Ա՛րք Իսրայելացիք, ասոնց դէմ ընելու բաներնուզ վրայ լաւ մտածեցէք : Շատ ժամանակ չէ, Թեւզաս անունով մէկն ելաւ որ ինք զինքը սկսաւ մեծ մարդ մը քարոզել : Զորս հարիւր հոգւոյ չափ հետը միացան . բայց սպաննուեցաւ, եւ բոլոր իրեն հաւատացողները ցրուեցան ոչնչացան : Յետոյ Յուզա Գալիլեացին ելաւ եւ շատերն իւր կողմն որսաց, բայց ինքն եւս սպաննուեցաւ եւ իւր հետեւողքը ցրուեցան զնացին :

« Եւ արդ այս է ձեզ իմ խրատս . այդ մարդիկը նեղելէն դադարեցէք : Թէ որ ձեռք զարկածնին մարդկային խորհուրդ է կամ գործ՝ ինք իրմէ կքակաի կիճանայ . իսկ թէ որ Աստուծմէ է, չէք կարող քակտել զայն, եւ գուցէ աստուածամարտ կլինիք » :

Գամաղիելի այս իմաստուն եւ հեռատես խորհուրդն ընդունելի եղաւ . ատենակալները մտքերնին փոխեցին եւ առաքեալները մեռցունելու խորհուրդը մէկգլի դրին . բաւական համարեցան զանոնք ծեծել տալ, պատուիրել որ յանուն Յիսուսի չուսուցանեն, եւ արձակել : Իսկ առաքեալք խնդութեամբ ելան ատենէն, վասն զի արժանի եղան իրենց երկնաւոր Վարդապետին անուանը համար անարգուիլ . եւ ամենայն օր թէ տաճարին մէջ եւ թէ տունը զՅիսուս Քրիստոս ուսուցանելէն ու աւետարանելէն չէին դադարեր :

Ընտրութիւն եօթն սարկաւագաց : — Օրէ օր հաւատացելոց թիւն այնչափ կբազմանար, որ անկարելի կլինէր առաքելոց նոցա ամէն բանին հասնիլ՝ ուշ գնել . եւ այն պատճառաւ սկսաւ մէջերնին տրտունջ լինել որ այրիք բաւական լաւ չէին հոգացուիր : Այն ժամանակ առաքեալք աշակերտաց բազմութիւնը մէկտեղ ժողովեցին ու ըսին . « Մեք չեմք կարող Աստուծոյ խօսքը քարոզելը թողուլ եւ մարմնաւոր սեղանն հոգալ : Եղբարք, մէջերնէդ եօթն հոգի ընտրեցէք որք վկայեալ լինին եւ լի հոգւով սրբով եւ իմաստութեամբ, որպէս զի մարմնաւոր պիտոյքն հոգալը նոցա յանձնեմք, եւ մեք աղօթքի եւ քարոզութեան միայն սլարապիմք » :

Առաքելոց այս իրաւացի առաջարկութիւնն հաճոյ երեւեցաւ ամենուն . մէջերնէն եօթն հոգի ընտրեցին եւ բերին ներկայացուցին առաքելոց, որք վրանին ձեռք դրին աղօթք ըրին, եւ պաշտօնին մէջ զիրենք հաստատեցին : Այսպէս առաքեալք մարմնաւոր պիտոյից հոգէն աղատած՝ սկսան աւելի տարածել արքայութեան աւետարանը : Երուսաղեմի մէջ գարձող դարձողի էր ժողովուրդը . նոյն իսկ քահանայից մէջէն շատերը կդառնային :

Ստեփանոս Լախասարկաւագ: — Այս ընտրուած եօթն սարկաւագաց ամենէն անուանին էր Ստեփանոս, այր լի հաւատով՝ շնորհօք՝ զօրութեամբ եւ Հոգւով սրբով, եւ ժողովրդեան մէջ մեծամեծ հրաշքներ կրնէր: Հրէից վարդապետներէն ոմանք դեռահասակ սարկաւագին դէմ ելան եւ սկսան հետը վիճել, եւ չկարելով դէմ դնել նորա իմաստութեանն ու Հոգւոյն սրբոյ որ իւր բերնովը կխօսէր, «Մովսեսի եւ Աստուծոյ դէմ հայհոյութիւն խօսեցաւ» ըսելով՝ նմա դէմ հանեցին ժողովուրդը՝ ծերերն ու դպիրքը, եւ վրան հասան, բռնեցին ատեան տարին: Հոն սուտ վիաներ սկսան ըսել «Այս մարդը սուրբ տեղւոյն եւ օրինաց դէմ հայհոյութիւն ընէլէն չդադարիր: Կսեցինք որ կըսէր թէ Յիսուս նազովրեցին այս տեղը պիտի քակէ, եւ Մովսեսի մեզ տուած օրէնքը պիտի փոխէ»: Եւ ատենին մէջ նստողներն աչքերնին Ստեփանոսի վրայ որ դարձուցին՝ տեսան որ երեսը հրեշտակի երեսին կնմանէր:

Ատենաբանութիւն Ստեփանոսի: — Յայնժամ քահանայապետն հարցուց Ստեփանոսի որ վրան ըսածնին ճշմարիտ է: Պատասխան տուաւ Ստեփանոս. «Եղբարք իմ եւ հարք, լսեցէք: Հնարկ է որ ձեզ յիշատակեմ Աստուծոյ մեր հարցը ըսած բաները: Միթէ մոռացա՞ք զԱբրահամ եւ իւր հաւատքը, զՅովսէփի եւ իւր վեհանձնութիւնը, զՄովսէս եւ իւր զօրութիւնը, զՍողոմոն եւ իւր մեծութիւնն ու փառաւորութիւնը: Աստուած ամենայն բարութեամբ լեցուց իւր ժողովուրդը, եւ նա ապերախտ եղաւ նմա միշտ եւ ազտամբ: Եւ դուք, արք խստապարանոցք եւ անթլիատք սրտիւք եւ ականջօք, դուք եւս ձեր հարցը պէս հակառակ կկենաք միշտ Հոգւոյն սրբոյ: Ո՞ր մարգարէն չհալածեցին ձեր հայրերը: Նոքա արդարոյն (Յիսուսի) գալուստն աւետողները սպաննեցին, եւ դուք այն Արդարը բռնեցիք իմահ մասնեցիք: Հրեշտակաց ձեռքով օրէնք եւ հրամաններ առիք եւ զանոնք չպահեցիք:

Գարկոնուսն Ստեփանոսի: — Հրեայք Ստեփանոսի արիական ատենաբանութեանը սաստիկ զայրացան եւ վրան ակռայ կկրճտէին: Բայց Ստեփանոս լի էր Հոգւով սրբով.

երկինք նայեցաւ եւ տեսաւ Աստուծոյ փառքն եւ զԲիսուս որ Աստուծոյ աջ դին կեցած էր, եւ ըսաւ, «Ահա երկինքը բացուած եւ զՈրդի մարդոյ Աստուծոյ աջ կողմը կեցած կտեսնեմ» : Այս որ լսեցին Հրեայք, աղաղակելով ի ձայն մեծ՝ ականջնին գոցեցին, ամենքը վրան վազեցին քաշելով քաշկռտելով քաղաքէն դուրս հոնեցին քարկոծեցին : Վկայք իրենց հազուստնին հանեցին Սաւուոյ անունով երիտասարդի մը ոտքը դրին : Մինչդեռ ամէն կողմէն սաստկաշառաչ կարկառի պէս քարերն Ստեփանոսի վրայ կտեղային եւ մարմինը կտոր կտոր կընէին, նա կազոթէր ու կըսէր «Տէր Բիսուս, ընկալ զոգի իմ» : Յետոյ ծուներ դրաւ, եւ բարձր ձայնիւ աղաղակեց «Տէր, նոցա այս մեղքը մի համարիր» . եւ իսկոյն հոգին աւանգեց՝ Քրիստոսի համար առաջին արիւն թափողի պատիւն ու նախավկայ եւ նախամարտիրոս պանծալի անունները ժառանգելով : Երկրկզած մարդիկ եկան իւր սուրբ մարմինը տարին թաղեցին եւ մեծ կոծ ըրին վրան :

Առաջին հալածումն եկեղեցւոյ. Սաւուղ հալածիչ : — Ստեփանոսի անմեղ արեամբը չյազեցան քրիստոնէութեան թշնամի Հրեաները, եւ մեծ հալածումն հանեցին Եկեղեցւոյն երուսաղեմի. Սաւուղ կամ՝ Սողոս որ Ստեփանոսի մահուանը կամակից եղեր էր, մեծ նախանձայնուզութեամբ սնէ տուն կքալէր կմանէր եւ արք եւ կանայք զամէնքը կըռնէր բանա գնել կուտար. Այս հալուծումը տեսնելով՝ առաքեալներէն զատ՝ բոլոր հաւատացեալք Հրէաստանի եւ Սամարիոյ ամէն գաւառները ցրուեցան. բայց անցած ու հասած տեղերնին Քրիստոսի հաւաքն ու վարդապետութիւնը կքարոզէին, որով եւ հալածանքը քրիստոնէութիւնը ջնջելու տեղ՝ աւելի կհաստատէր, կտարածէր ու կվառաւորէր հրաշագործութեամբք :

Փիլիպպոս եւ Սիմոն Մոզ : — Եօթն նախասարկաւագաց մէկն էր նաեւ Փիլիպպոս՝ ընկէր Ստեփանոսի, եւ նորա ոգւովն ու կատարելութեամբքը զարգարուած : Սամարիա գնաց, սկսաւ հոն զՔրիստոս քարոզել, եւ Սամարացիք ըրած հրաշքները տեսնելով որ գիււհարները կազատէր, անգամալոյճներն ու կողերը կըկոշէր՝ քա-

րողութեանը հաւատացին, արք եւ կանայք մկրտուեցան, եւ բոլոր քաղաքին մէջ մեծ ուրախութիւն մը տիրեց :

Սիմոն Մոզ անունով մարդ մը կար Սամարիա, որ իւր կախարդութեամբը զամէնքն այնպէս զարմացուցեր ասպնեցուցեր էր, որ անունը Զորութիւն Աստուծոյ դրեր էին : Ինքն եւս հաւատաց եւ մկրտուեցաւ, եւ Փիլիպպոսի ըրած նշաններն ու զօրութիւնքը տեսնելով կզարմանար : Առաքելք երբոր Երուսաղեմէ լսեցին որ Սամարացիք Քրիստոսի հաւատացեր եւ մկրտուեր են, Պետրոսն ու Յովհաննէսը հոն յուղարկեցին . որք եկան, հաւատացելոց վրայ ձեռք դրին աղօթեցին, եւ Հոգին սուրբ իջաւ եւ պամէնքը իւր շնորհքովը լեցուց : Երբոր տեսաւ Սիմոն որ առաքելոց ձեռք դնելովը Հոգին սուրբ կիջնայ, շատ մը ստակ բերաւ տուաւ նոցա եւ ըսաւ. « Ինձ եւս տուէք այդ իշխանութիւնը, որպէս զի սեմ վերայ որ ձեռքս դնեմ՝ Հոգին սուրբ առնու » : Այս սիմոնականութեան վրայ սաստիկ բարկացաւ Պետրոս. « Ստակք քեզի հետ կորսուի, ըսաւ, որովհետեւ կարծեցիր թէ Աստուծոյ պարգեւը ստակով կարող ես ձեռք բերել, Աստուծոյ առջեւ սիրտդ ուղիղ չէ : Այդ չարեացդ վրայ ապաշխարէ եւ Աստուծոյ աղաչէ որ քեզ թողութիւն տայ » : Պատասխան տուաւ Սիմոն. « Դուք ինձ համար Աստուծոյ աղաչեցէք որ ըսածներէդ բան մը գլուխս չկայ » : Եւ Պետրոս եւ Յովհաննէս ճշմարտութեան վկայութիւն տալէն ու Աստուծոյ խօսքը քարոզելէն յետոյ՝ դարձան վերստին յերուսաղէմ :

Փիլիպպոս՝ եթովպացի ներքինին կմկրտէ : — Հրեշտակ Տեառն երեւցաւ Փիլիպպոսի ու ըսաւ. « Արի գնա հարաւակողմը՝ Երուսաղէմէ Գաղա երթալուն ճամբան » : Ելաւ գնաց Փիլիպպոս, եւ եթովպացի Կանդակ թագուհւոյն ներքինւոյն հանդիպեցաւ, որ բոլոր նորա գանձուցը վերակացուն էր, Երուսաղէմ եկեր էր Աստուծոյ երկրպագութիւն ընելու եւ նորէն երկիրը կդառնար, եւ կառքին մէջ նստած՝ Եսայեայ մարգարէութիւնը կկարդար : Հոգին ըսաւ Փիլիպպոսին « Յառանջ գնա, սա կառքին մօտեցիր » : Գնաց մօտեցաւ Փիլիպպոս, եւ լսելով որ Եսայեայ

մարդարէութիւնը կկարգայ, «Արդեօք կարդացածդ կը-
հասկըննաս» հարցուց. եւ նա «Ի՞նչպէս կարող եմ՝ եթէ
մէկն ինձ չհասկըցնէ» պատասխանեց, եւ Փիլիպպոսին
աղաչեց որ ելլէ իւր կառքը քովը նստի: Եւ կարդացած
կտորն էր այս. «Ոչխարի պէս՝ մօրթուելու տարուեցաւ.
եւ ինչպէս որոջն անմռունչ կկենայ իւր կտրչին առջեւն,
այնպէս եւ նա բերանը չբացաւ»: Ըսաւ ներքինին. «Աղա-
չեմ՝ գրեզ, ո՞ւմ համար կըսէ զայս մարդարէն. իւր համար
թէ ուրիշ մէկու մը համար»: Բացաւ Փիլիպպոս բերանը,
եւ գրոց այս խօսքէն սկսեալ՝ աւետարանեց նմա զՅիսուս:

Այսպէս խօսելով եւ վարդապետելով առաջ գնացած
Ժամանակնին, գիմացնին աղբիւր մը եկաւ. ըսաւ ներ-
քինին Փիլիպպոսի. «Ահաւասիկ ջուր. մկրտուելուս ինչ
արգելք կայ: — Ամենեւին արգելք մը չկայ, պատասխանեց
Փիլիպպոս, եթէ բոլոր սրտովդ կհաւատաս: — Կհաւա-
տամ եթէ Յիսուս Քրիստոս է Որդի Աստուծոյ» ըսաւ, եւ
հրամայեց որ կառքը կեցունեն: Երկուքը մէկտեղ ջուրը
մտան, եւ Փիլիպպոս մկրտեց զինքը: Երբոր ջրէն դուրս
ելան, Հոգին սուրբ ներքինւոյն վրայ իջաւ, եւ հրեշտակ
Տեառն յանկարծ յաիշտակեց՝ Ազովտաս տարաւ զՓիլիպ-
պոս, որ սկսաւ քաղաքէ քաղաք շրջելով աւետարանը քա-
րողել, եւ հասաւ մինչեւ Կեսարիա: Իսկ ներքինին ուրա-
խութեամբ ճամբան առաջ տարաւ գնաց իւր երկիրը:

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Ս.

ՍՐԲՈՅՆ ՊՊՂՈՍԻ ԳԱՐՁԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԱՌԱՔԵԼՈՅ ԵՒ

ԵՂԲԱՐՅ ՊԵՏՐՈՍԻ ՎՐԱՅ ԳԱՅԹԱԿՂԻԼԸ.

Գարձ Սողոսի : — Գարոզումիւն Պողոսի իԴամասկոս : — Գարձ Պողոսի յերուսաղէմ : — Պետրոս առաքեալը զենեա կրժշկէ եւ զՏարիթա կյարուցանէ : — Կուսնելիոս հարիւրապետ եւ Պետրոս առաքեալը : — Հոգին սուրբ Յեթմանասաց վրայ կիջնէ. մկրտումիւն նոցա : — Առաքեալք եւ եղբարք՝ Պետրոսի վրայ կգայմակղին :

Գարձ Սողոսի : — Սողոս որ դիշեր ցորեկ ուրիշ բան չէր մտածեր, բայց եթէ Քրիստոսի հաւատացողները հալածել կապել չարչարել, մեռցունել, լսելով որ Դամասկոս եւս շատերը կգառնան, որոշեց որ հոն երթայ. փութացաւ՝ Դամասկոսի Հրէից ժողովարաններուն համար քահանայապետէն յանձնարարական թղթեր առաւ ճամբայ ելաւ՝ հաստատ միաքը դնելով որ արք եւ կանայք բռնէ կապեալ ոտիւք եւ ձեռամբ երուսաղէմ բերէ. բայց չէր գիտեր Սողոս որ մարդուս կամաց եւ խորհրդոց կատարումը իւր ձեռքը չէ բոլորովին :

Սոսկալի դիտաւորութիւններով ճամբայ ելաւ, եւ Դամասկոսի որ մօտեցաւ՝ յանկարծակի երկնքէն իւր չորս կողմը լոյս մը փայլատակեց, մէկէն սարսափած գետին ընկաւ եւ ձայն մը լսեց որ կրտէր իրեն. «Սաւուղ Սաւուղ, զիս ինչո՞ւ կհալածես». եւ երբոր քիչ մը սիրտ առնելով «Տէր, դուն ո՞վ ես» հարցուց, այս պատասխանն առաւ. «Ես եմ քու հալածած Յիսուսդ. խիտա է քեզ ընդդէմ խթանի արացել» : Սաւուղ զարհուրած եւ շունչը կտրած ըսաւ : «Տէր, ինչ կուզես որ ընեմ : — Ոտք ել, դնա մաիր քաղաքը, պատասխանեց Յիսուս, հոն քեզ կրսեն ընելիքք» : Բօվի մարդիկն անշշունջ կկենային. ձայնը կրտէին՝ բայց բան չէին տեսներ :

Ոտք ելաւ Սօղոս, թէպէտ աչքը բաց էին, բայց չէր տեսներ: Ձեռքէն բռնած մտցուցին զինքը Դամասկոս. երեք օր այնպէս կեցաւ հոն՝ առանց բան մը ուտելու եւ խմելու: Նոյն միջոցին Անանիա աշակերտին երեւցաւ Տէր եւ ըսաւ: «Ել գնա Ուղի կոչուած փողոցը՝ Յուդայի պալատը, եւ հարցուր Սօղոս անուն Տարսոնացին որ զեռաղօթքի կեցած է»: Մի եւ նոյն ժամանակ իտեսլեան կրտեսնէր Սօղոս որ Անանիա անունով մէկը կուգար վրան ձեռք կղնէր եւ աչքը կրացուէր կտեսնէր»: Պատասխան տուաւ Անանիա. «Տէր, շատերէն լսեցի այն մարդուն համար որ երուսաղէմ եղած սրբոցդ շատ չարիք հասուցեր է. եւ քահանայապետներէն իշխանութիւն առած է որ հոս քու անունդ տուողները կապէ տանի»: Ըսաւ նմա Տէր. «Գնա դուն, վասն զի նա անօթ ընտրութեան է ինձ. անունս պիտի կրէ առաջի հեթանոսաց եւ թագաւորաց եւ որդւոցն Իսրայելի: Եւ ես պիտի ցուցանեմ նմա թէ անուանա համար սրչափ պիտի չարչարուի:

Գնաց պալատը մտաւ Անանիա, դաաւ Սաւուղը, եւ վրան ձեռք դնելով ըսաւ. «Սաւուղ եղբայր, վեր նայէ, Տէրն զիս զրկեց, Յիսուս՝ որ ճամբան քեզ երեւեցաւ, որպէս զի տեսնաս եւ Հոգւով սրբով լցուիս»: Եւ շուտ մը աչքէն կեղեւանքի նման բաներ ընկան, տեսաւ եւ ելաւ մկրտուեցաւ, եւ այնուհետեւ սկսաւ կոչուիլ Պօղոս:

Քարոզութիւն Պօղոսի իԴամասկոս: — Պօղոս քանի մը օր Դամասկոսի աշակերտաց հետ կենալէն յետոյ սկսաւ Հրէից ժողովարանները մտնել եւ համարձակ քարոզել զՅիսուս իբրեւ Որդի Աստուծոյ: Ասողները կզարմանային իրաւամբ եւ կըսէին. «Միթէ սա չէր որ երուսաղէմի մէջ կհալածէր Յիսուսի անունը տուողները. եւ հոս անոր համար եկած էր որ զանոնք կապէ տանի քահանայապետից»: Բայց Պօղոս հետ զհետէ աւելի կզօրանար եւ Դամասկոս բնակող բոլոր Հրեաները կյաղթահարէր, եւ կհաւատացնէր իրենց թէ Յիսուս էր Քրիստոսն: Երբոր տեսան նախանաձայոյզ Հրեայք որ Պօղոսի քարոզութեանցն առջեւն առնուլ պիտի չկարենան, մտածեցին որ զինքն սպաննեն:

Իմացաւ Պօղոս նենգութիւննին, վասն զի գիշեր ցորեկ գոնեբուն պահպանութիւն կրնէին որ չփախչի ու բռնեն մեռցունեն. հարկ եղաւ որ աշակերտք գիշերը վանդակով պարսպէն դուրս իջեցունեն փախցունեն:

Կարձ Պօղոսի յերուսաղէմ: — Այսպէս Հրէից ձեռքէն ազատելով կգառնայ կուգայ Պօղոս յերուսաղէմ, եւ կուգէ աշակերտաց մէջ մտնել, հետերնին ընտանենալ. սակայն նոքա ամէնքը կիախնային իրմէ եւ աշակերտ լինելուն չէին հաւատար: Բայց Բառնաբաս աշակերտն առաւ զինքն առաքելոց տարաւ, եւ գլխէն անցածը նոցա պատմեց: Հաւատացին նոքա Բառնաբայ վկայութեանը, եւ զինքը մէջերնին առին: Սկսաւ այնուհետեւ Պօղոս հետերնին պալաիլ երուսաղէմայ մէջ եւ համարձակ զՅիսուս քարոզել: Յունաց եւ հեթանոսաց մէջ եւս կխօսէր եւ կլիծէր. ասնելով որ պիտի չկարենան խօսքով իրեն յաղթել՝ մտածեցին զինքն սպաննել: Իմացան եղբարք նոցա միտքը, զինքն առին Կեսարիա տարին եւ անտի Տարսոն իւր ծննդեան քաղաքն յուղարկեցին:

Պետրոս առաքեալը զննեա կբժյկէ եւ զՏարիթայ կյարուցանէ: — Բայց բոլոր Հրէաստանի՝ Սամարիոյ եւ Գալիլիոյ մէջ խաղաղութիւն ունէր եկեղեցին, Աստուծոյ երկիւղին ետեւէն երթալով որ ըստ օրէ կշինուէր կգօրանար, եւ միսիթարութեամբ Հոգւոյն սրբոյ կբազմանար: Պետրոս քաղաքէ քաղաք աշակերտաց այցելութեան պտրտելով կհասնի Լիւզիա. եւ հոն ննեա անունով մէկը կըգտնէ, որ ութ տարիէ իվեր անկողին ընկած էր անդամալոյծ, եւ կըսէ իրեն. «Ննեա, բժշկէ զքեզ Տէր Յիսուս Քրիստոս, արի եւ դուն քեզմէ շինէ քու անկողինդ»: Մէկէն ոտք կելնէ կկանգնի ութամեայ անդամալոյծը, կտեսնեն ամէնքը կհիանան՝ կզարմանան եւ կգառնան իՏէր:

Յոսպէի մէջ Տարիթա անունով աշակերտեալ կին մը կար, որ իւր բարի գործքովն ու աղքատսիրութեամբը անուանի էր: Այն օրերը կհիւանդանայ կմեռնի. կլուանան զինքն ու վերի գատիկոնին մէջ կդնեն: Լիւզիա մօտ էր Յոսպէի: Աշակերտք երբոր լսեցին թէ Պետրոս Լիւզիա է, երկու հոգի իրեն զրկեցին աղաչելու որ շուտով իրենց գայ:

ելաւ եկաւ հետերնին Պետրոս, վերնատունը հանեցին զինքը, չորս կողմն այրի կանայք պատեցին, եւ լալով ցուցին նմա Տաբիթային իրենց շինած լաթերն ու հագուստները: Այս սրտաշարժ տեսարանէն հասկցաւ Պետրոս մեռելոյն ազնուութիւնն ու վերակենցաղելոյ ունեցած արժանաւորութիւնը. դուրս հանեց զամենեսեան, ծունր գրաւ, աղօթքի կեցաւ, եւ դարձաւ մարմնոյն ըսաւ. «Տաբիթա, արի կնոց յանուն Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի»: Իսկոյն աչքը բացաւ նա, եւ Պետրոսը տեսնելով նստաւ: Զեռք տուաւ, ոտք հանեց զինքը Պետրոս որբերն ու այրիները ներս կանչեց, եւ զինքն այնպէս կենդանացած նոցա ցուցուց: Այս մեծ հրաշագործութեան համբաւը շուտ մը բոլոր Յոպպէ քաղաքին մէջ տարածուեցաւ, եւ բազումք հաւատացին իՏէր: Շատ օր կեցաւ Պետրոս Յոպպէ, եւ Սիմոն անունով խաղախորդի մը տունը բնակեցաւ:

Կոռնելիոս հարիւրապետ եւ Պետրոս առաքեալը: — Կեսարիա քաղաքը Կոռնելիոս անունով բարեպաշտ եւ երկիւղած Հռովմայեցի հարիւրապետ մը կար, որ ժողովրդեան շատ ողորմութիւն կուտար եւ ամէն ժամ Աստուծոյ աղօթք կընէր: Անգամ մը խտեսեան յայանապէս հրեշտակ մը երեւցաւ իրեն ու «Կոռնելիէ» ըսաւ. զարհուրեցաւ նա, եւ «Ի՞նչ է, Տէր» պատասխանեց: Կրկնեց հրեշտակը. «Աղօթքդ եւ ըրած ողորմութիւններդ Աստուծոյ ընդունելի եղան, եւ զքեզ յիշեց: Եւ արգ Յոպպէ մարդիկ զրկէ, Պետրոսը կանչել տուր որ Սիմոն անունով խաղախորդի (կաշի բանողի) մը քովն է, որոյ տունն է ծովին մօտ»: Այս ըսաւ հրեշտակն եւ աներեւոյթ եղաւ:

Կոռնելիոս շուտ մը երկու ծառայ եւ զինուոր մը զըրկեց իՅոպպէ որ Պետրոսը գտնեն, առնուն բերեն: Սոցա Յոպպէ մօտեցած ժամանակը՝ տանիքն ելաւ Պետրոս աղօթելու: Անօթեցաւ եւ կուզէր ճաշել. եւ երբոր անեցիկ իրեն կերակուր կպատրաստէին՝ վրան զարմացումն եկաւ, մտքով յափշտակուեցաւ, եւ տեսաւ որ երկինքը բացուեցաւ, եւ ամէն տեսակ չորքոտանիներով, սողուններով ու թռչուններով լի՝ չորս ծայրէն կախուած մեծ կտաւի մը պէս անօթ մը իջաւ առջեւը դեռտին նստաւ. ձայն մըն

ալ իրենն եկաւ որ կըսէր. «Արի Պետրոս, մորթէ ու կեր» : եւ երբոր Պետրոս «Քաւ լիցի Տէր, ըսաւ, վասն զի ոչ երբէք խառնակ կամ անսուրբ բան կերայ» : կրկին եկաւ ձայնը, «Աստուծոյ սրբածը դուն մի պղծեր» : երեք անգամ կրկնուեցաւ մի եւ նոյն խօսքը, եւ ամանն երկինք վերացաւ : եւ մինչդեռ Պետրոս զարմացած կմտածէր թէ ինչ կնշանակէ այս տեսիլը, եւ ահա Կռնելիոսի մարդիկը դուռը հասան եւ զինքը կհարցունէին, եւ Հոգին սուրբ իրենն ըսաւ. «Ահա մարդիկ եկեր զքեզ կհարցունեն. գնա հետերնին առանց ամենեւին խղճելու, վասն զի ես զանոնք զրկեցի» : Վար իջաւ Պետրոս, «Ես եմ ձեր ուղած մարդն, ըսաւ. ինչ բանի համար եկած էք» : եւ երբ եղածը պատմեցին, խոստացաւ միւս օրը Կեսարիա երթալու :

Հոգին սուրբ հեթանոսաց վրայ կիջկէ. մկրտութիւն նոցա : — Կռնելիոս բոլոր իւր ազգատոհմն ու մտերիմ բարեկամները ժողոված իրենց կսպասէր : Երբոր Պետրոս հասաւ, մէկէն առջեւն ելաւ Կռնելիոս, ուղքն ընկաւ երկրպագութիւն ըրաւ : Վերուց կանգնեց զինքը Պետրոս, «Կանգնիր, ես ալ մարդ եմ» ըսաւ : եւ հետը խօսելով ներս մտաւ եւ տեսաւ որ բազմութիւն հոն ժողովեր իրենց կսպասեն : Դուք իսկ գիտէք, ըսաւ նոցա, որ Հրեայն չկրնար այլազգւոյ մը դպչիլ կամ տունը մանել. բայց Աստուած ինձ պատուիրեց որ մարդ մը խառնակ կամ անսուրբ չհամարիմ ամենեւին. անօր համար ալ կանչուելուս պէս առանց տարակուսելոյ ելայ եկայ : Բայց արդ կհարցունեմ. զիս ինչո՞ւ համար կանչեցիք» :

Երբոր Կռնելիոս տեսած տեսիլքը պատմեց, եւ վրայ բերաւ թէ «Արդ մէք ամենքնիս պատրաստ կեցած եմք Աստուծոյ քեզ հրամայածը լսելու». բացաւ Պետրոս բերանն ու ըսաւ. «Ճշմարտութեամբ կհասկնամ որ Աստուած ակնառութիւն չունի, այլ ամենայն ազգաց մէջէն ո՞վ որ իրմէ կվախնայ եւ արգար կեանք կանցունէ՝ ընդունելի է նմա» : եւ համառօտ կերպով մը Յիսուսի վարքը, մահն ու յարութիւնը պատմելէն յետոյ՝ աւելցուց. «Եւ ամենայն մարդարէք կվկայեն որ նմա հաւատացողներն իրենց մեղացը թողութիւն պիտի գանեն» : Մինչդեռ այսպէս կը-

խօսէր Պետրոս, Հոգին սուրբ իջաւ, նորա խօսքերը լսողներուն վրայ հանդեաւ :

Հոգւոյն սրբոյ պարգեւները հեթանոսաց վրայ ալ որ տեսին Պետրոսի հետ եկած հաւատացեալ Հրեաները, զարմացան. բայց Պետրոս «Միթէ կարո՞ղ է որ արգելուլ այս մարդոց որ չմկրտուին, ըսաւ, որք եւ մեզի պէս զՀոգին սուրբ ընդունեցան »: Եւ հրամայեց նոցա որ մկրտուին յանուն Յիսուսի Բրիստոսի :

Առաքեալք եւ եղբարք՝ Պետրոսի վրայ կգայթակղին:— Հրէստանն եղած առաքեալք եւ եղբարք լսեր էին որ նաեւ հեթանոսք զբանն Աստուծոյ ընդուներ էին. բայց մոռնալով որ իրենց Տէրն ու Վարդապետը աւելի մաքսաւորաց եւ մեղաւորաց հետ կուտէր կանսնուէր՝ քան թէ արդար կարծուած Հրէից եւ փարիսեցւոց հետ, Պետրոսի վրայ գայթակղեցան որ անթլիատ հեթանոսաց հետ բնակեր կենակից եղեր էր: Եւ երբոր դարձաւ եկաւ Պետրոս Երուսաղէմ, սկսան իրմէ խղճել, եւ կրսէին «Ինչո՞ւ անթլիատ մարդոց քով գնացիր եւ հետերնին կերակուր կերար »: Գայթակղեալ մտքերնին բժշկելու համար հարկ եղաւ որ Պետրոս թէ իւր տեսած տեսիլն եւ թէ Կոռնելիոսինը տեղն իտեղ նոցա պատմէ. եւ վրայ բերաւ. «Երբոր սկսայ հետերնին (այսինքն՝ Կոռնելիոսի ազգատոհմին եւ մտերմացը հետ) խօսիլ, Հոգին սուրբ վրանին եկաւ՝ մեր վրայ իսկզբանն եկածին պէս. եւ յիշեցի Յիսուսի այն խօսքն որ մեզ կրսէր. Յովհաննէս մկրտեց ջրով. բայց դուք պիտի մկրտէք Հոգւով սրբով: Իսկ արդ եթէ Աստուած հասարակաց պարգեւը հեթանոսաց եւս տալ հաճեցաւ, ես կարո՞ղ էի Աստուծոյ արգելուլ որ չտայ »:

Պետրոսի այս պատասխանւոյն վրայ ամենքը համոզուեցան, մեղադրութիւննին դադրեցուցին, եւ զԱստուած փառաւորելով կրսէին. «Ուրեմն հեթանոսաց եւս տուաւ Աստուած զապաշխարութիւն կենաց »:

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Ք .

ԲԱՌՆԱՐԱՍ ԵՒ ՊՕՂՈՍԻ ԱՆՏԻՈՒԲ ԵՐԹԱԼԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԵՌՅԱ,
ՓՈՒՐ ԱՍԻՈՅ ՔԱՂԱՔԱՅ ՔԱՐՈՉՈՒԹԵՆԷՆ ԴԱՌՆԱԼՐ .

Բառնարաս եւ Պօղոս Անտիօք կերթան . աշակերտք քրիստոնեայ կկոչուին : — Մարտիրոսութիւն Յակովբոս առաքելոյն . բանտարկութիւն Պետրոսի եւ ազատութիւն : — Հերովդէս Ագրիպպաս Աստուծմէ կպատուուի : — Հոգին սուրբ առ հեծանոսս կյուզարկէ զՊօղոս եւ զԲառնարաս . եղիմաս մոգ եւ դարձ Աերգիոսի Պօղոսի : — Քարոզութիւն Պօղոսի եւ Բառնարայ յԱնտիօք Պիսիդեայ : — Քարոզութիւնք նոցա եւ հրաշագործութիւնք յԵկոնիոն իՓոքր Ասիայ . ժողովուրդը կուզէ զիրենք իւրեւ աստուածս պաշտել , եւ ապա կքարկոծէ :

Բառնարաս եւ Պօղոս Անտիօք կերթան . աշակերտք քրիստոնեայ կկոչուին : — Սուրբ Մտեփանոսի մահաւանէն յետոյ ելած հալածանաց պատճառաւ ցրուած հաւատացեալք մինչեւ Փիւնիկէ եւ Կիպրոս հասեր էին , եւ Հրէից միայն քարոզեր եւ աւետեր էին Աստուծոյ խօսքը : Մէջերնէն Կիպրացի հաւատացեալք՝ զնացին մտան Անտիօք եւ Յունաց հետ խօսելով աւետարանեցին նոցա զՏէր Յիսուս : եւ որովհետեւ Աստուած հետերնին էր , շատերը դարձուցին իհաւատոս Քրիստոսի : Այս բանիս լուրը մինչեւ երուսաղէմի եկեղեցւոյն ականջն հասաւ , եւ Անտիօք յուզարկեցին զԲառնարաս որ զանոնք հաստատէ իհաւատոս . եւ Բառնարաս էր այր զուարթամիտ եւ լի Հոգւով սրբով եւ հաւատովք : նախ Տարսոն հանգիպեցաւ որ զՊօղոս տեսնէ , եւ իւր հետն առաւ զնացին Անտիօք . տարի մը հոն կեցան քարոզեցին եւ շատերը դարձուցին : եւ Անտիօքացի հաւատացեալքն եղան որ նախ առաջին Քրիստոնեայ փառաւոր անունն սկսան վրանին կրել :

Մարտիրոսութիւն Յակովբոս առաքելոյն . բանտարկութիւն Պետրոսի եւ ազատութիւն : — Նոյն ժամանակ Հերովդէս Ագրիպպաս թագաւորն սկսաւ եկեղեցւոյն մէջէն զոմանս չարչարել , եւ զՅակովբոս զեղբայր Յովհաննու սրով մեռուց . եւ երբոր տեսաւ որ հաճոյ եղաւ այս ըսպանութիւնն Հրէից , զՊետրոս եւս բռնեց բանտ դրաւ եւ

Ջատկի տօնը կատարելէն ետքը ժողովրդեան առջեւ պիտի սպաննել ասար զինքը : Բանտին մէջ տասնըվեց զինուորք կալահպանէին զՊետրոս, եւ բոլոր եկեղեցին ստէպ իրեն համար Աստուծոյ կաղօթէր : Իւր գլխատման նախընթաց գիշերն երբոր Պետրոս երկու զինուորաց մէջ կքնանար՝ կրկին շղթայիւք կապուած, եւ պահապանք դրան առջեւը բանտին պահպանութիւն կրնէին, եւ ահա հեշտակ Տեառն եկաւ, բոլոր տունը լոյս ծագեց, Պետրոսի կողը խթեց, արթնցուց զինքն ու ըսաւ. « Արի վաղվազակի ». եւ մէկէն ձեռքի շղթայքն քակուեցան ընկան : Եւ ըսաւ հրեշտակը : « Գօտիդ կապէ, հողաթափներդ ոտքդ անցուր, հագուստդ հագիր եւ ետեւէս եկ » : Ելաւ ետեւէն կերթար, եւ չէր գիտեր թէ ճշմարիտ է ըրածը, վասն զի կկարծէր թէ երազ կտեսնէ : Քաղաքը տանող երկաթի դուռն ինքն իրեն առջեւնին բացուեցաւ. անկէց դուրս ելան եւ փուղոց մը որ մտան՝ աներեւոյթ եղաւ հրեշտակը. Պետրոսին խելքը գլուխն եկաւ, հասկըցաւ որ Տէր իւր հրեշտակը զրկեր էր սր զինքը Հերովդեսի եւ Հրէից ձեռքէն ազատէ : Փութացաւ գնաց եղբարցը քով որք ժողոված իրեն համար աղօթք կրնէին :

Երբոր հասաւ Պետրոս եւ նոցա կեցած տանը դուռը զարկաւ, Հռովդէ աղախինն եկաւ սկսաւ դրան ետեւէն մտիկ ընել, եւ Պետրոսին ձայնն առնելով՝ ուրախութենէն առանց դուռը բանալու ներս վազեց պատմեց թէ Պետրոս դուռն է : Անոնք չհաւատացին, « Ի՞նչդեցեր ես ինչ ես » ըսին. եւ նա կպնդէր թէ բուն իսկ Պետրոսն է. եւ նոքա սկսան ըսել թէ ուրեմն նորա հրեշտակն է : Եւ Պետրոս ստէպ դուռը կզարնէր. եւ երբոր բացին՝ տեսան զնա ու զարմացան : Պատմեց նոցա թէ որպէս Տէր հանեց զինքը բանտէն. եւ ելաւ ինքն ուրիշ տեղ գնաց :

Հերովդէս Ագրիպպաս Աստուծմէ կպատմուի : — Առաւօտ որ եղաւ, սկսան զինուորք իրար անցնիլ թէ ինչ եղաւ Պետրոս : Իսկ Հերովդէս զինքն հարցուց, եւ երբոր չգտաւ, հրամայեց որ պահապանները անոր տեղը սպաննուին, եւ ինքը Հրէաստանէն ելաւ Կեսարիա գնաց :

նոյն միջոցին Հերովդէս Տիւրացուց եւ Սիգոնացուց բարկացած էր եւ վրանին պատերազմ կուղէր բանալ. առննք սիրան առնելու համար պատգամաւորներ յուզարկեր եւ արքունի սենեկապետն իրենց քաշեր էին :

Երեւելի օր մը Հերովդէս իւր թագաւորութեան հագուստն հագած ելաւ ատենն նստեցաւ եւ հրապարակաւ խօսութիւն մը սկսաւ ընել : Խօսքերուն գեղեցկութեանը վրայ ամբողջը զմայլած՝ « Այս մարդու լեզու չէ, Աստուծոյ լեզու է » կաղաղակէր. եւ որովհետեւ Հերովդէս Աստուծոյ փառք չտուաւ, շնորհակալ չեղաւ, մէկէն հրեշտակ Տեառն զարկաւ զնա. սրգնալից եղաւ սատակեցաւ անօրէնն, յարժանաւոր պատիժ ամբարտաւանութեան իւրոյ :

Հոգին սուրբ առ հեթանոսս կյուղարկէ զՊօղոս եւ ըզբառնաբաս. եղիմաս մոգ եւ դարձ Սերգիոսի Պօղոսի : — Սակայն Աստուծոյ խօսքը կածէր օր ըստ օրէ եւ աւելի կտարածուէր : Բառնաբաս եւ Պօղոս պաշտօննին կատարելով յերուսաղէմ՝ դարձան եկան նորէն յԱնտիօք, եւ հետերնին բերեր էին նաեւ Մարկոս կոչուած Յովհաննէսը, որ չորս աւետարանչաց մէկն եղաւ :

Եկեղեցեաց մէջ ամենէն աւելի կոյայծառանար Անտիօքայ եկեղեցին իւր մարգարէներովն ու վարդապետներովը, սրբ էին Բառնաբաս, Շմաւոն Սեաւն, Դուկիոս Կիւրենացի, Մանայեն՝ դայեկորգի Հերովդէի չորրորդապետի, եւ Պօղոս : Սոքա մինչդեռ ծով կեցած կազօթէին, Հոգին սուրբ ըսաւ իրենց. « Զատեցէք ինձ զԲառնաբաս եւ զՊօղոս, որպէս զի յանձնելու պաշտօնս կատարեն » : Վրանին ազօթք ըրին եւ զիրենք ճամբայ հանեցին : Պօղոս եւ Բառնաբաս Հոգւոյն սրբոյ ազգեցութեամբն ելան գնացին նախ Սելեւկիա Աւետարանը քարոզելին, անտի նաւեցին եկան Կիպրոս, եւ բոլոր կղզին պտըտելով հասան Պափոս մայրաքաղաքը : Հոն Սերգիոս Պօղոս փոխանօրգն բզեշխին, այր իմաստուն, զիրենք քովը կանչեց եւ աղաչեց որ ըզբանն Աստուծոյ իրեն պատմեն. բայց եղիմաս անունով Հրեայ սուտ մարգարէն եւ մոգը ամէն ջանք կընէր որ նա չդատնայ իհաւատս : Յայնժամ Պօղոս լցեալ Հոգւով

սրբով՝ վրան նայեցաւ ու ըսաւ. «Ո՛վ լի ամենայն նենգութեամբ եւ խորամանկութեամբ, որդի սատանայի, թշնամի ամենայն արդարութեան. Աստուծոյ ուղիղ ճանապարհը թիւրեւէն երբ պիտի դադրիս: Եւ արդ ահա ձեռն Տեառն վրագ է. կուրանաս եւ ժամանակ մը արեւ չտեսնես»: Մէկէն վրան մէգ եւ խաւար ընկաւ, սկսաւ չտեսնել, եւ մարդ մը կվնտռէր որ իրեն առաջնորդէ: Այս ահաւոր հրաշքն որ տեսաւ հիւպատոսի փոխանորդը՝ Յիսուսի Վարդապետութեանը վրայ զարմանալով՝ հաւատաց: Անոր յիշատակ՝ կըսեն թէ Սօղոս ալ իւր անունը փոխեց՝ նորա անունն առաւ, եւ յայնմհետէ Պօղոս կոչեցաւ:

Քարոզութիւնք Պօղոսի եւ Բառնաբայ յԱնտիոք Պիսիղեայ: — Պօղոս եւ Բառնաբաս Պափոսէն նաւ մտան եկան Պամփիլիոյ Պերգէ քաղաքը. եւ անտի ճամբանին շարունակեցին եկան Պիսիգեայ Անտիոք քաղաքը, եւ շաբաթօրը ժողովարան մտան նստան: Թրինաց եւ մարգարէից գիրքը կարդալէն յետոյ՝ ժողովրդապետք իրենց մարդ պրկեցին ըսին, «Ա՛րք եղբարք, եթէ ժողովրդեան տալու մտիթարական խօսք ունիք՝ խօսեցէք»: Յայնժամ՝ ոտք ելաւ Պօղոս, ձեռքով նշան տուաւ որ լռեն եւ ըսաւ. «Արք Իսրայէլացիք եւ որք երկնչիք յԱստուծոյ՝ լուարուք»: Եւ յիշեցուց սլատեց նոցա Աստուծոյ բարիքը, Յիսուսի վարքը, իւր հրաշալի յարութիւնը՝ զոր կանխաձայներ էին մարգարէք, եւ խօսքը վերջացուց ըսելով. «Յայտնի գիտցէք, արք եղբարք, իրմով է որ թողութիւն մեզաց ձեզ կաւետուի. եւ ով որ նմա կհաւատայ՝ կարգարանայ այն ամէն բանէ՝ յորոց չէր կարող արգարանալ օրինօքն Մովսեսի»:

Որովհետեւ ըստ ազաչանաց ունկնդրաց Պօղոս եւ Բառնաբաս խոստացեր էին յաջորդ շաբաթն նորէն խօսելու, նոյն օրն բոլոր քաղաքը ժողովարանն եկաւ ժողովեցաւ: Ժողովրդեան այս ինքնայորդոր խուռնընթաց բազմութիւնըն որ տեսան Հրեայք, նախանձով լցան, եւ Պօղոսին խօսքերուն գէմն աւնետլով՝ իրեն հայհոյանքներ կընէին: Այն ժամանակ Պօղոս եւ Բառնաբաս գոչեցին համարձակաձայն. «Նախ առ ձեզ պէտք էր դբանն Աստուծոյ աւե-

տել, բայց որովհետեւ գուք կմերժէք զայն եւ զձեզ արժանի չէք համարիր յաւիտենական կենաց, ահաւասիկ գառնամք իհետեանոս: Վասն զի այսպէս պատուիրեց մեզ Տէրն. Զձեզ հետեանոսաց լոյս գրի, որպէս զի փրկութիւն լինիք նոցա մինչեւ իծագս երկրի»:

Այս տեսանաբարբառ խոստմանց վրայ ուրախացան հետեանոք, եւ շատերը գարձան հաւատացին Յիսուսի. եւ բանն Աստուծոյ բոլոր գաւառին մէջ տարածեցաւ: Բայց անբարեսէր Հրեայք հալածանք հանեցին հետեանոսաց առաքելոցը գէմ. եւ նոքա ոտքերնուն փոշին վրանին թօթափելով մեկնեցան եկան յԻկոնիոն:

Քարոզութիւնք նոցա եւ հրաշագործութիւնք իփոքր Ասիա. ժողովուրդը կուզէ զիրենք իբրեւ աստուածս պաշտել, եւ ապա կքարկոծէ: — Իկոնիոնի մէջ այլ եւ այլ հրաշքներ գործեցին, որով եւ բազմութիւն Հրէից եւ Յունաց գարձան իհաւատս: Զայս տեսնելով անհաւան Հրեայք՝ սկսան առաքելոց գէմ ամենայն չարութիւն իգործ գնել, այնպէս որ քիչ ժամանակի մէջ բոլոր քաղաքն երկու բաժնուեցաւ. կէսն Հրէից կողմն, կէսն Առաքելոց: Բայց երթալով նոցա կողմն աւելի զօրացաւ բազմացաւ. եւ երբոր իմացան առաքելք որ Հրեայք եւ հետեանոք իշխանօքն իւրեանց վրանին կվաղեն կուգան թշնամանելու եւ քարկոծելու՝ ձգեցին փախան, եւ ելան Լիկայոնիա գաւառը գնացին, եւ քաղաքէ քաղաք պարտելով Աւետարանը քարոզեցին եւ շատ հրաշքներ բրին:

Լիստրա քաղաքին մէջ իծնէ կազ մը կար, որ ոչ երբէք ոտք ելեր քալեր էր: Պօղոս տեսնելով որ այս մարդն ուշագրութեամբ իւր խօսքերը մտիկ կընէր եւ երեսին վրայ յայտնի կցուցնէր թէ կհաւատայ որ կարող է զինքը բժշկել, ըսաւ «Քեզ կըսեմ, յանուն Տեսուն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, նոք եւ ու շիտակ կանգնէ». Շուտ մը ելաւ եւ սկսաւ քալել ու վազվազել: Այս մեծ սքանչելիքն որ տեսան ժողովուրդքը, ձայներնին վերուցին եւ սկսան ըսել. «Աստուածք նմանեալք մարդկան իջին առ մեզ»: Եւ զԲառնաբաս Դիոսի կամ Արամաղգայ, Պօղոսն ալ Հերմէսի

կնամանցընէին, վասն զի խօսողն աւելի Պօղոսն էր: Արամազգայ քուրմն եւս շուտ մը ցուէր ու պսակներ հասցունելով՝ բազմութեան հետ մէկտեղ կուզէր իբրեւ ատուածոց՝ նոցա տանը դրան առջեւը զոհ մատուցանել: Զայն որ լսեցին Պօղոս եւ Բառնաբաս, հանդերձնին պատառելով դուրս վազեցին մտան ամբոխին մէջ, կաղաղակէին ու կըսէին. «Մարդիկ, ինչ կընէք. մեք եւս ձեզ նման մարդիկ եմք. թողուցէք այդ ձեր սնտոի պաշտամունքն ու դարձէք յԱստուած կենդանի, որ արար զերկինս եւ զԾով եւ զամենայն որ ինոսա»: Եւ այսպիսի խօսքերով հազիւ կրցան ժողովուրդը համոզել որ իրենց չըզհեն, եւ տեղերնին դառնան գնան:

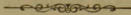
Բայց շուտով բաները փոխուեցան. Անտիօքէն ու Իկոնիոնէն բազմութիւն շրէից եկան հոն՝ ոխերիմ թշնամի այս նոր օրինաց քարոզչաց. եւ սկսան ժողովրդեան զուցել թէ ըսածնին բոլորը սուտ է. եւ խելքերնին դարձունելով վազեցին Պօղոսին վրայ, քարկոծեցին, քաշեցին քաղաքէն դուրս տարին, եւ իբրեւ մեռեալ թողուցին զինքն հոն եւ գնացին: Երբոր աշակերտք եկան եւ չորս կողմը պատեցին, ելաւ հետերնին քաղաք դարձաւ, եւ երկրորդ օրը Բառնաբասին հետ Դերբէ գնաց, ուր Աւետարանը քարոզեցին, շատերն աշակերտեցին, դարձան նորէն եկան Լիւստրա, Իկոնիոն եւ Անտիօք պտըտեցան, աշակերտանեոր մխիթարեցին եւ յորդորեցին որ հաստատուն կենան իրենց հաւատքին մէջ. իրենց եկեղեցիներուն քահանաներ ձեռնադրեցին:

Պիտիդեայէն, Պամիլիւլեայէն, Պերգէէն եւ Ատալիայէն անցան՝ ամէն տեղ զբան Տեառն խօսելով, եւ նաւարկեցին եկան Ասորոց Անտիօք քաղաքը, ուսկից նախ քարոզութեան ելեր էին: Բոլոր եկեղեցին ժողովեցաւ եւ Պօղոս ու Բառնաբաս պատմեցին նոցա իրենց ձեռքովն Աստուծոյ բոլոր ըրած սքանչելիքը, եւ թէ բացաւ հեթանոսաց զդուռն հաւատոց. եւ բոլոր հաւատացելոց խումբն ուրախացուցին ու մխիթարեցին:

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Գ.

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ԺՈՂՈՎԷՆ

ՄԻՆՁԵՒ ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ ԱԹԷՆՔԻ ԵՐԹԱԼԸ.

Ժողով Երուսաղեմի : — Պօղոս եւ Բառնաբաս իրարմէ կրածնուին : — Աշակերտութիւն Տիմոթէոսի եւ երթ Պօղոսի իՄակեդոնիա : — Դարձ Լիդիայ, բժշկութիւն հարցուկ աղախնոյ եւ բանտարկութիւն Պօղոսի եւ Շիղայ : — Բանտէն կազատին : — Պօղոս եւ Շիղա իԹեսաղոնիկէ եւ իԲերիա : — Պօղոս Արիսպագոսին առջեւը :

Ժողով Երուսաղեմի : — Հրէաստանէն Անտիոք եկած աշակերտներէն ոմանք կըսէին հաւատացելոց որ եթէ չթլիատիք ըստ օրինացն Մովսեսի, չէք կարող փրկութեան հասնիլ : Ասոնց դէմ ելան Պօղոս եւ Բառնաբաս. եւ վէճերնուն վերջ տալու համար որոշեցին որ Երուսաղէմ երթան առաքելոց խորհուրդ հարցունեն : Առաքեալք եւ քահանայք ժողովեցան. Փարիսեցւոցմէ զարձած աշակերտք կպնդէին թէ պէտք է Մովսեսի պատուիրանը պահել, որպէս զի հին եւ նոր օրինաց միութիւնն յայանիցուցուի : Երկար վիճաբանութենէ յետոյ՝ ոտք ելաւ Պետրոս եւ ըսաւ. « Արք եղբարք, սրտագէտն Աստուած հեթանոսաց եւս մեզի պէս զՀոգին սուրբ տալով յայանեց որ ամենեւին նոցա եւ մեր մէջ տարբերութիւն չդներ՝ հաւատով սրբելով նոցա սիրար : Արդ ինչո՞ւ զԱստուած կփորձէք՝ զնելով աշակերտաց վիզն այնպիսի լուծ մը, զոր ոչ մեր հայրերն կարացին վերցունել եւ ոչ մեք : Մեք կհաւատամք փրկութեանը շնորհօք Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, նոյնպէս կհաւատան նաեւ նորա » :

Պետրոսի այս իրաւացի պատճառաբանութեանը վրայ խօսք չմնաց, ժողովն որոշեց որ Քրիստոսի հաւատքն ընդունող հեթանոսք թլիատուելու պարտական չեն. եւ զՊօղոս, զԲառնաբաս, զՅուդա եւ զՇիղա Անտիոք յուղարկեցին հետեւեալ թղթով.

« Առաքեալք եւ քահանայք եւ եղբարք՝ յԱնախոր եւ իՍիւրիա (յԱսորիս) եւ իԿիլիկիա եղբարցդ՝ որ իհեթանոսացդ էք, ողջոյն :

« Լսելով որ շրէաստանէն ոմանք եկեր խօսքով զձեզ խռովեցուցեր եւ սրտերնիդ վրդովեր են՝ առանց մեր հրամանին, ժողովեցանք եւ հաճոյ թուեցաւ մեզ որ ձեզ յուղարկեմք մեր սիրելի Պօղոսի եւ Բառնաբայ հետ ընտիր անձինք՝ ինչպէս Յուզա եւ Շիղա, որք կեանքերնին մասնած են վասն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, որ նաեւ բերնով ձեզ պատմեն : Լաւ երեւեցաւ Հոգւոյն սրբոյ եւ մեզ, որ այս հարկաւոր եղած բաներէն աւելի վրանիդ բռն չգնեմք. ուստի հեռու կեցէք կռոց զօհեցէն, արիւնէ, հեղձուցած միսէ եւ պոռնկութենէ. ասոնցմէ լաւ է որ զգուշանաք : Ողջ լերուք » :

Անախորացիք այս թուղթը կարգալով ուրախացան եւ մխիթարուեցան. աշակերտք եւս շատ խօսքերով զիրենք հաստատեցին :

Պօղոս եւ Բառնաբաս իրարմէ կբամուսին : — Քանի մը օրէն Պօղոս ըսաւ Բառնաբասին. « Երթամք քարոզած քաղաքնիս պտըտիմք տեսնեմք ինչ կրնեն մեր եղբարքը » : Այս նոր ճամբորդութեան համար իրարմէ բաժնուեցան. Բառնաբաս հետն առաւ զՄարկոս եւ նաւ մտաւ Կիպրոս կղզին երթալու. իսկ Պօղոս Շիղային հետ Ասորուց կողմերն ու Կիլիկիա պտըտելով եկեղեցիներ կհաստատէր, եւ կյորդորէր որ երուսաղէմ գանուած առաքելոց եւ երկցանց պատուիրած հրամանները լաւ պահեն :

Աշակերտութիւն Տիմոթէոսի, եւ երթ Պօղոսի իՄակեդոնիա : — Լիւստրիա քաղաքին մէջ Տիմոթէոս անուն աշակերտի մը հանգիստեցաւ Պօղոս՝ որոյ մայրն Հրեայ էր եւ հայրն հեթանոս. սրովհետեւ Լիւստրիոյ եւ Իկոնիոյ եղբարք վրան բարի վկայութիւն տուին՝ իւր քովն առաւ զինքը եւ հետը պտըտուց : Լիւստրայէն ելան Փուլուզիա՝ Գաղատիա եւ Միւսիա գնացին շրջեցան, եւ Բիւթանիա երթալու պատրաստուած ժամանակնին Հոգին սուրբ արգիլեց նոցա որ Ասիա չանցնին չքարոզեն Աստուծոյ խօսքը : Եւ մինչդեռ Տրովագա կիջնային, գիշերը տեսիլք մը

տեսաւ Պօղոս, մակեդոնացի մը իրեն երեւեցաւ եւ աղա-
չեց որ գայ Մակեդոնիա իրենց օգնէ: Հասկցաւ Պօղոս որ
Տէր գինքը հոն կհհրաւիրէ՝ իւր Աւետարանը քարոզելու,
իսկոյն ճամբայ ելաւ, եւ քիչ ժամանակէն իրեններովը
հասաւ Մակեդոնիոյ սահմանաճայրը ծովեզերեայ Փիլիպ-
պոս քաղաքը:

Գարձ Լիդիայ, բժշկութիւն հարցուկ աղախնոյ եւ բան-
տարկութիւն Պօղոսի եւ Նիդայ: — Հոն քանի մը օր հանգ-
չելէն յետոյ՝ շաբաթ օրը քաղաքէն դուրս գնացին գե-
տին եզերքը որ չրէից հրապարակական աղօթից սովո-
րական տեղն էր, եւ նոտան հոն ժողոված կանանց հետ
սկսան խօսիլ: Մէջերնին էր նաեւ հարուստ ծիրանավա-
ճառ Լիդիա անուն կինն՝ երկիւղած յԱստուծոյ, սորա
սիրտը բացաւ Տէր, եւ Պօղոսի խօսքերէն համոզուելով
ուզեց մկրտուիլ: Բոլոր անովը մկրտուեցաւ եւ կաղաչէր
ու կըսէր. «Եթէ զիս կհամարիք հաւատացեալ Տեառն,
տունս եկէք բնակեցէք»: Եւ բռնագատեց առաւ տարաւ
զիրենք:

Երբոր նորէն նոյն տեղն աղօթելու կերթային, աղա-
խին մը իրենց պատահեցաւ եւ սկսաւ ետեւնէն երթալով
կանչել «Այս մարդիկ՝ Աստուծոյ բարձրելոյ ծառայք են,
որ ձեզ փրկութեան ճանապարհը կպատմեն»: Հարցուկ
սատանայ ունէր այս կինը, եւ ըրած գուշակութիւններու-
վը մեծ շահ կբերէր իւր տէրերուն, Երբոր այսպէս շատ
օր սկսաւ ետեւնէն պուռլ, անգամ մըն ալ բարկացաւ
Պօղոս, դարձաւ ետեւն ու ըսաւ այսպէս. «Կպատուիրեմ
քեզ յանուն Յիսուսի Քրիստոսի, ե՛լ անկէց». եւ մէկէն
ելաւ: Երբոր տեսան իւր տէրերն որ շահու մեծ յոյսերնին
կարեցաւ, Պօղոսն ու Նիդան բռնեցին քաշքշեցին իշխա-
նաց առջեւ տարին ու ըսին. «Այս մարդիկ եկեր քաղաք-
նիս կխառովեն, իրենք չրեայ են, եւ մեզ այնպիսի օրէնք-
ներ կպատմեն զորս ոչ կլայլէ որ մեք ընդունիմք եւ ոչ
կատարեմք, որովհետեւ Հռովմայեցի եմք»: Ժողովուրդն
եւս կատգած վրանին դիզուեցաւ զիրենք հանդարտեցնե-
լու համար. իշխանք զՊօղոս եւ զՆիդա ծեծել տուին եւ

վիրալից բանտարկեցին՝ բանտապանին պատու իրելով որ զանոնք զգուշութեամբ պահէ: Բանտապանն այսպիսի պատուէր ընդունելով զիրենք ներքին բանտը գրաւ, եւ օտքերնին իկոճեղս պնդեց ամուրցուց:

Բանտէն կազատին: — Կէս գիշերին՝ մինչդեռ Պօղոս եւ Շիղայ աղօթքի կեցեր՝ զԱստուած կօրհնէին, եւ կալանաւորք նոցա մտիկ կընէին, յանկարծ մեծ շարժում մը եղաւ մինչեւ բանտը իհիմանց շարժեցաւ, բոլոր դռները բացուեցան, եւ ամենուն կապանքն ու շղթայքը լուծան: Երբոր բանտապետն արթնցաւ եւ բանտին դռները բաց տեսաւ, սուրը քաշեց եւ կուզէր ինքզինքը մեռցունել. վասն զի կապեալները փախած կկարծէր: Իձայն մեծ գուշեց Պօղոս. «Մի վնասեր քեզ, մեք ամենքնիս հոս եմք»: Լոյս ուզեց, ներս եկաւ բանտապետն եւ զարհուրած ընկաւ Պօղոսի եւ Շիղայի առջեւ, եւ զանոնք դուրս տանելով ըսաւ. «Տես՛րք, ինչ պէտք է ընեմ որ փրկուիմ: — Հաւատա՛ իՏէր Յիսուս Քրիստոս, եւ բոլոր տնովդ կփրկուիս»: Քարոզեցին նմա եւ տնեցւոցը Աստուծոյ խօսքը. հաւատաց բանտապետը, գիշերով վէրքերնին լուաց, ընտանեօքը մկրտեցաւ, առնը տարաւ զանոնք, կերակուր հանեց իրենց եւ օւրախ եղաւ՝ բոլոր սնովը հաւատալով յԱստուած:

Առաւօտը կանուխ իշխանք նուիրակ զրկեցին բանտապետին որ զՊօղոսն եւ զՇիղա արձակէ, Եկաւ բանտապետն ըսաւ Պօղոսին. «Իշխանք մարդ յուզարկեր են որ զձեզ արձակեմ, արդ ելէք գնացէք խաղաղութեամբ»: Պատասխան առաւ Պօղոս. «Մեզի պէս անմեղ Հռովմայեցիները հրապարակաւ ծեծել ու բանտ դնել տուին. եւ արդ լռելեանյն կուզեն հանել: Ոչ այդպէս. իրենք թող գան զմեզ հանեն»: Նուիրակք գնացին պատմեցին: Սարսափեցան իշխանք երբոր լսեցին թէ Հռովմայեցիք են. եկան թողուլիւն խնդրեցին եւ աղաչեցին որ իրենց քաղաքէն երթան: Բանտէն ելան Լիւզիա արխնոջ առնը գնացին, եւ եղբարքը մխիթարելով ճամբայ ելան:

Պօղոս եւ Շիղա իԹեսաղոնիկէ եւ իԲերիա: — Փլիլիպպօսւսէն ելան զնացին Ամփիլպօլիս եւ Ապողոնիա պարտեցան եւ Թեսաղոնիկէ (Սէլանիք)՝ ուր ժողովարան ունէին Հրեայք: Ըստ սովորութեան իւրում՝ Հոն զնաց մտաւ Պօղոս եւ երեք շաբաթ միակերպ սուրբ գրքէն վկայութիւն բերելով Հրէից հետ խօսեցաւ: Սուրբ գիրքը կբանար կըցուցընէր նոցա թէ պէտք էր որ Քրիստոս չարչարուէր եւ յառնէր իմեռելոց, եւ վրայ կբերէր, «նա է Քրիստոսն Յիսուս զոր ես կպատմեմ ձեզ»: Անոնցմէ ոմանք հաւանեցան եւ դարձան հանգերձ բաղմութեամբ հեթանոսաց, եւ բաղմութիւ ազնուական կանայք:

Այս եղած դարձերուն վրայ նախանձեցան Հրեայք, շատ մը անօրէն գռեհիկ մարդիկ գրգռեցին, որք տալինուլրայ ըրին քաղաքը, կուղէին զՊօղոս եւ զՇիղա բռնել մեռցունել, եւ եղբարք հաղիւ կարացին զանոնք գլխերանց քաղաքէն դուրս հանել փախցունել իԲերիա:

Բերիացի Հրեայք սիրով ընդունեցան այս անխոնջ ու աներկիւղ քարոզիչները, մէջերնէն շատերն հաւատացին, ինչպէս նաեւ իՅունաց բաղմութիւ արք եւ կանայք: Բայց Թեսաղոնիկեցի Հրեայք լսելով որ Պօղոս Բերիա եւս զնացեր՝ Քրիստոսի հաւատքը կբարոզէ եւ զբազումս կդարձունէ, եկան որ Հոն եւս ժողովուրդը խռովեցնեն, նորա գէմ ոտք հանեն: Յայնժամ եղբարք փութացան, զՊօղոս Աթէնք յուղարկեցին. եւ Բերիա մնացին Շիղա եւ Տիմոթէոս:

Պօղոս Արիսպագոսին առջելը: — Պօղոս զինքը Աթէնք բերող եղբարց ապսպրած էր որ շուտով զՇիղա եւ զՏիմոթէոս իրեն դարձունեն: Անոնց գալուն սպասած ժամանակը՝ քաղաքը կպտըռէր եւ բնակչաց կառպաշտութիւնը տեսնելով սիրաբ կվշտանար, Ամէն օր կերթար ժողովարանին եւ հրապարակաց մէջ սուրբ գիրքը կմեկնէր: Եպիկուրեան եւ Ստոյիկեան փիլիսոփայք եւս կուգային մտիկ կընէին, ոմանք հետը կվիճէին, ոմանք «Այս սերմանաբաղը ինչ ըսել կուզէ» կզրուցէին. եւ այլք կըսէին «Կերեւի թէ անձանօթ ճոր աստուած մը կբարոզէ», վասն զի զՅիսուս եւ զյարութիւն նորա կաւետարանէր:

Առին զինքը տարին յԱրիսպագոս որ իրենց ատեանն էր, եւ իրեն ըսին. «Կարո՞ղ եմք իմանալ թէ ինչ է այդ պատմած նոր վարդապետութիւնդ: Օտար բան մը կուզայ այն մեր ականջին, անոր համար կուզեմք գիտնալ թէ ինչ է»: — Աթենացիք սաստիկ հետաքրքիր ու նորասէր ժողովուրդ մի էին, եւ միշտ կուզէին նոր բան մը ըսել կամ լսել. իրենց հետաքրքիր ու նորասէր բնութիւնը կառնուին շուտով նաեւ գրութն եկող օտարականք: Ուստի զարմանք չէ որ Պօղոսին պատմած նոր ու հրաշալի վարդապետութիւնը ուզեցին լսել ու գիտնալ:

Յայնժամ ոտք ելաւ Պօղոս եւ ըսաւ. «Ա՛րք Աթենացիք, ամէն բանի մէջ զձեզ պաշտօնասէր կտեսնեմ. վասն զի պարտած ժամանակս տեսայ ձեր պաշտամունքը, եւ բագին մը գտայ՝ որոյ վրայ գրուած էր. «Անճսևορի Ասνυδνη, արդ զոր դուք առանց ճանաչելու կպաշտէք՝ ես զայն ձեզ կպատմեմ: Աստուած՝ որ զաշխարհ եւ բոլոր մէջի բաներն ստեղծեց, նա է Տէր երկնի եւ երկրի. ձեռագործ տաճարներ չբնակիր. նա է որ մեզ կեանք կուտայ եւ շունչ եւ ամենայն ինչ: Իրմով է որ կապրիմք, կշարժիմք եւ եմք: Պէտք չէ կարծեմք որ այս Աստուածը նման լինի ոսկւոյ կամ արծաթոյ կամ քարի՝ զոր մարդու ճարտարութիւնը կքանդակէ: Այս Աստուածը տգիտութեան ժամանակին ներելով՝ կպատուիրէ արգ ամենուն ապաշխարել: Վասն զի օր հաստատած է յորում զաշխարհս պիտի գատէ արգարութեամբ Մարդու մը ձեռքով՝ զոր յարոյց իմեռելոց»: —

Երբոր զյարութիւն մեռելոց լսեցին, ոմանք ծաղր կընէին. եւ այլք կըսէին. «Այս նիւթիս վրայ ուրիշ անգամ եւս կուզեմք քեզմէ լսել»: Պօղոս ելաւ մէջերնէն գընաց. սակայն ոմանք եկան հետը միացան եւ քարոզած հաւատքն ընդունեցան, յորս էին Դիոնեոսիոս արիսպագացի իշխանն ու ազնուագգի Դամարիս տիկինը:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Պ .

ՊՕՂՈՍ ԱՌԱՔԵԼՈՅՆ

ԿՈՐՆԹՈՍ ԵՐԹԱԼԷՆ ՄԻՆՉԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ԳՆԱԼԸ .

Պօղոս իկորնթոս : — Պօղոս առաջին անգամ եփեսոս կերթայ : — Ապօղոս Աղեքսանդրացին : — Պօղոս երկրորդ անգամ կուգայ եփեսոս . Գեմետրիոս արծաթագործ : — Կրկին անգամ այցելութեան կենէ Պօղոս եկեղեցեաց Յունաստանի եւ Ասիոյ : — Վերջին խրատք Պօղոսի առ քահանայս եկեղեցոյն եփեսոսի : — Պօղոսին երուսաղէմ կրելու նեղութիւնը Ագարոս մարգարէն կգուշակէ :

Պօղոս իկորնթոս : — Աթէնքէն Պօղոս եկաւ իկորնթոս , եւ որպէս զի հանտեղի հաւատացելոց բեռն չլինի , Ակիւղաս Հրէին տունը գնաց բնակեցաւ որ իւր Պրիսկիլա կրնօջմովը Իտալիայէն նոր դարձեր եկեր էր , եւ որովհետեւ Ակիւղաս իւր համարուեստ խորանակար էր , սկսան նորա հետ մէկտեղ վրաններ շինել ու վաճառել եւ ապրուստնին հոգալ : Բայց ամէն շաբաթ օրերը ժողովարան կերթար կքարոզէր եւ շատ Հրեայ ու հեթանոս կգարձունէր . եւ երբոր Նիղա եւ Տիմոթէոս Մակեդոնիայէն քովը հասան , աւելի ուժով սկսաւ Հրէից վկայել եւ ցուցանել որ Յիսուսն էր Քրիստոս : Բայց երբոր նոքա ընդդէմ դարձան ու զինքը հայհոյեցին , վրայի հագուստը թօթափեց եւ ըսաւ նոցա . « Արիւն ձեր իգլուխս ձեր , քաւեալ եմ ես . այսուհետեւ հեթանոսաց կերթամ » :

Սակայն նոյն գիշերն երեւեցաւ նմա Տէր իտեսլեան եւ « Մի վախնար , ըսաւ , այլ խօսէ ու մի լռեր , վասն զի ես հետդ եմ » , եւ ոչ ոք քեզ ընդդէմ պիտի դառնայ եւ չարչարէ , որովհետեւ այս քաղաքին մէջ շատ ժողովուրդ ունիմ » : — Մէկուկէս տարի հոն մնաց եւ քարոզեց Պօղոս զՅիսուս Քրիստոս . Կորնթացոց մէջէն բազումք հաւատացին ու մկրտեցան . հաւատաց նաեւ ժողովրդապետը բուլոր անովը :

Հրեայք այսպէս հաւատացելոց օրէ օր բազմանալը տեսնելով՝ յանկարծ օր մը Պօղոսի վրայ յարձակեցան ,

բանեցին ու Գաղղիովն փոխանակի բղեշխին առջեւը դատաստանի տարին, եւ « Այս մարդը օրինաց հակառակ կերպով զԱստուած պաշտել կտոլրեցնէ » ըսին : Եւ երբոր Պօղոս բերանը պիտի բանար որ խօսի, ըսաւ Գաղղիովն . « Թէոր այս մարդն անիրաւութիւն կամ խարդախութիւն եւ կամ չարիք մը ըրած լինէր, ո՛վ Հրեայք, ձեր ըսածին մտիկ կընէի : Բայց որովհետեւ կրօնական խնդրոց եւ ձեր օրինաց վրայ է, գուք մէջերնիդ ձեր վէճը լուծեցէք . չեմ ուզեր ես այդպիսի իրաց դատաւոր լինել » : Եւ զիրենք ատենէն մերժեց :

Պօղոս առաջին անգամ եփեսոս կերթայ : — Տակաւին շատ օր Կորնթոս կենայէն ետքը՝ Տիմոթէոս աշակերտին հետ ճամբայ ելաւ Պօղոս . հետերնին առեր էին նաեւ Պրիսկիլլան եւ Ակիլլան : Երբոր փոքր Ասիոյ եփեսոս հռչակաւոր քաղաքին հասան, հոն թողուց Պօղոս Պրիսկիլլան եւ Ակիլլան, զնաց ժողովրդանոցը մտաւ, Հրէից հետ խօսեցաւ, աղաչեցին որ երկար ժամանակ քաղաքնին կենայ . յանձն չառաւ . « Աստուծոյ կամօք նորէն ձեզ կուգամ » ըսաւ, եւ ճամբայ ելնելով զնաց պտըտեցաւ Կեսարիա, Անտիոք, Գաղատիա եւ Փռիւզիա, եւ ամէն տեղ եղբարքը հաստատեց եւ նորանոր հրաշքներ ըրաւ :

Ապօղոս Աղեքսանդրացին : — Նոյն ժամանակ Ապօղոս անունով Աղեքսանդրացի Հրեայ մը եփեսոս եկաւ, որ ճարտարաբան էր, սուրբ գրոց քաջ տեղեակ եւ Աստուծոյ ճամբան սովորած էր . եւ թէպէտ Յովհաննու մկրտութիւնը միայն գիտէր, սակայն Յիսուսի համար ամէն բան ճշմարտութեամբ կխօսէր եւ կուսուցանէր : Ակիլլա եւ Պրիսկիլլա զինքը քովերնին առին ու Յիսուսի վրայ աւելի տեղեկութիւն տուն իրեն : Յայնժամ ուզեց Աքայիա երթալ . հասաւ եւ հոնտեղի հաւատացելոց մեծ օգնութիւն ըրաւ, վասն զի հրապարակաւ կյանդխմանէր զՀրեայս՝ ցուցանելով նոցա խտուրդ գրոց որ Քրիստոս էր Յիսուս :

Պօղոս երկրորդ անգամ կուգայ եփեսոս . Գեմետրիոս արծաթագործ : — Տուած խոտմանը համեմատ Պօղոս եփեսոս դարձաւ . Աշակերտաց մէջէն տասուերկու հոգի զին-

քը տեսնելու եկեր էին. հարցուց նոցա Պօղոս, « Հաւատացած ժամանակնիդ Հոգին սուրբ առիք »: Եւ նորա պատասխան տուին, « Եւ ոչ իսկ լած եմք թէ Հոգին սուրբ կայ. — Հազա ինչով մկրտեցաք: — Յովհաննու մկրտութեամբ »: Յանուն Տեառն Յիսուսի մկրտեց զանոնք, եւ ձեռքն որ վրանին դրաւ՝ Հոգին սուրբ եկաւ վրանին իջաւ, եւ սկսան լեզուներ խօսիլ եւ մարգարէանալ: Պօղոսի ձեռօք մեծամեծ հրաշքներ կգործէր Աստուած. թաշկինակը կամ հագուստէն կտոր մը հիւանդաց եւ այսահարաց վրայ դնելով՝ հիւանդք կբժշկուէին եւ այսահարք իրենց սատանաներէն կազատէին: Այս տեսնելով երգմնեցուցիչ Հրեայք՝ յանդգնեցան իրենք եւս Յիսուսի եւ Պօղոսի անուամբ սատանաներ հանել. ուստի սկսան այսահարաց ըսել, « Երգմնեցուցանեմ զձեզ իՅիսուս՝ զոր Պօղոսն քարոզէ »: Ասոնք Ակեւա քահանայապետին եօթն որդիքն էին. պատասխան տուաւ սատանան ու ըսաւ, « ՁՅիսուս գիտեմ եւ զՊօղոս ճանաչեմ, բայց դուք ո՞վ էք »: Եւ իսկոյն այսահար մարդը վաղեց, անոնցմէ երկուքը բռնեց, սաստիկ ջարջարեց մինչեւ հազիւ կրցան մերկ ու վիրաւոր ձեռքէն փախչել ազատիլ:

Այս բանիս լուրը բոլոր եփեսոս տարածեցաւ, լսեցին Հրեայք եւ հեթանոսք եւ ամենուն վրայ վախը աիրեց: Յիսուսի անունը կմեծնար. հաւատացեալք կուգային մեզքերնին կխոստովանէին, ըրածնին կպատմէին, բազումք իՀրէից եւ իհեթանոսաց կգառնային, կախարդաստարք իրենց կախարդական գրքերը կբերէին Պօղոսի առջեւը հրապարակաւ կայրէին, եւ այսպէս բանն Աստուծոյ աճէր եւ զօրանայր:

Սահայն քիչ ժամանակէն մեծ վտանգի մէջ պիտի իյնար Պօղոս: Իւսիսիոս անունով արծաթագործին մէկը Արսեմիս աստուածուհւոյն արձանն ու նորա հռչակաւոր մեհենին ձեւը արծաթէ շինել տալով՝ շատ ստակիշահէր եւ բազմաթիւ արուեստաւորներ ու ճարտարներ կբանեցնէր: Սա տեսնելով որ Պօղոսի քարոզութեամբ հեթանոսաց կուպաշտութենէն ետ կենալովը՝ իւր մեծ շահն ու ճարտարութիւնը պիտի խափանուի, իրենն ու քարոզած հաւա-

սոյն դէմ՝ գրգռեց բոլոր իւր բանեցուցած մարդիկը՝ հասկցնելով նոցա գլուխնուն գալիք վնասը . եւ նոցա զայս եւս ըսաւ թէ՛ « Ոչ միայն այս մարդը մեզ վնասելու կաշխատի, այլ եւ մեծին Արտեմեայ մեհեանը ոչինչ կհամարի, եւ պիտի քակէ կործանէ զայն՝ զոր ամենայն Ասիա եւ տիեզերք կպաշտեն »: Զայս որ լսեցին՝ լի եղան բարկութեամբ . ազազակէին եւ ասէին, « Մեծ է Արտեմիա Եփեսացոց »: Բոլոր քաղաքը խռովութեամբ լցաւ . ամէնքը մէկէն գիմեցին թէատրոն գնացին, Պօղոսի ուղեկից Մակեդոնացի Գայիոսն ու Արիստարքոսը բռնեցին: Պօղոս ուզեց այն ամբողջին մէջ երթալ մտնել . աշակերտք թող չտուին . նոյնպէս նաեւ իւր բարեկամ ասիապետք մարդկրկէին կաղաչէին որ թէատրոն չերթայ: Հազիւ կարող եղաւ քաղաքապետը այն սոսկալի խռովութիւնը հանդարտեցնել եւ Գայիոսն ու Արիստարքոսը ազատել: Ամբողջին հանդարտելէն յետոյ՝ աշակերտքը կանչեց Պօղոս, մխիթարեց զանոնք, խրատեց, եւ Մակեդոնիա երթալու ճամբայ ելաւ:

Կրկին անգամ այցելութեան կելնէ Պօղոս Եկեղեցեաց Յունաստանի եւ Ասիոյ: — Մակեդոնիոյ կողմերը պարտեցաւ Պօղոս, եւ հոնտեղի եկեղեցիքն ու հաւատացեալները մխիթարելէն յետոյ եկաւ Յունաստան, երեք ամիս կեցաւ, եւ հոն եւս մի եւ նոյն գործողութիւնը կատարելէն յետոյ նաևով անցաւ Տրովադա, ուր մեծ հրաշքով մը Աստուած իւր գալուստը պիտի փառաւորէր: — Տրովադայէն ճամբայ ելնելուն նախընթաց օրը՝ երբոր աշակերտք վերնատուն մը ժողոված էին Հաղորդութեան խորհրդոյն համար, Պօղոս սկսաւ խօսել նոցա, եւ խօսքը մինչեւ կէս գիշեր երկնցաւ: Եւսիքս անունով երիտասարդ մը տեղ չգտնելով՝ պատուհանին վրայ նստէր մտիկ կընէր . եւ քունը տանելով՝ երբոր գասիկսնէն վար կիյնայ, եւ զինքը մեռած կվերցունեն: Շուտ մը Պօղոս կիջնայ, վրան կիյնայ, գիւրկը կառնու ու « Մի խռովիք, կըսէ, վասն զի հոգին տուած չէ ». կկենդանացունէ, ձեռքերնին կուտայ: Վեր կելնէ ապա, Հացը կբեկանէ, կճաշակէ, մինչեւ առաւօտ ուրիշ հարկաւոր բաներու վրայ կխօսի, եւ ճամբայ կելնէ:

Վերջին խրատք Պօղոսի առ քահանայս եկեղեցւոյն եփեսոսի: — Մեկտօն որ հասաւ Պօղոս, քովը կանչեց եփեսոսի եկեղեցւոյն քահանաներն ու ծանոյց նոցա որ ալ բոլորովին իրենցմէ պիտի հեռանար: «Ահա երուսաղէմ կերթամ, ըսաւ, եւ հոն գլխուս ինչ գալը չեմ գիտեր: Բայց բանէ չեմ վախնար. ոչինչ կհամարիմ կեանքս, բաւական է թէ ընթացքս կատարեմ եւ Աստուծոյ շնորհաց Աւետարանը քարոզելու՝ իՏեառնէ Յիսուսէ առած պաշտօնիս հաւատարիմ լինիմ: Գիտեմ միայն որ երեսս մէյ մըն ալ պիտի չտեսնէք դուք ամենքնիր, որոց քով շրջեցայ քարոզեցի զարքայութիւնն Աստուծոյ: Զգուշացէք ձեր անձին, զգուշացէք նաեւ ամենայն հօտիգ՝ որոց վրայ Հոգին սուրբ զձեզ տեսուչ դրաւ, որպէս զի հովուէք զԺողովուրդ Տեառն. վասն զի գիտեմ որ իմ մեկնելէս յետոյ գայլք յափշտակողք պիտի դան մէջերնիր պիտի մանեն եւ հօտիգ պիտի չլինայեն: Զեզմէ եւս այնպիսի մարդիկ պիտի ելնեն որ ծուռ վարդապետութիւններ պիտի խօսին՝ աշակերտներն իրենց ետեւէն քաշելու համար: Անոր համար արթուն կեցէք, եւ յիշեցէք որ երէք տարի գիշեր ցորեկ՝ զմի մի իւրաքանչիւր արտասուօք խրատելէն չգաղարեցայ: Եւ արգ. յանձն առնեմ զձեզ Աստուծոյ եւ բանի շնորհաց նորա, որ կարողն է շինել եւ տալ ձեզ Ժառանգութիւն ընդ սուրբն ամենայն: Զեր ոչ արծաթոյն, ոչ ոսկւոյն եւ ոչ հանդերձին ցանկացայ. դուք ինքնիր գիտէք որ իմ եւ իմ հետս եղողներուն պիտոյքը այս ձեռքերս հոգացին: Զրի ամէն բան ձեզ ցուցուցի եւ սովբեցուցի՝ յիշելով միշտ Տեառն մերոյ Յիսուսի այս խօսքը, «Երանելի է մանաւանդ տալ քան առնուլ»: — Եւ զայս երբոր ըսաւ, ամենուն հետ մէկտեղ ծունր դրաւ, աղօթքի կեցաւ: Ամէնքն սկսան լալ, եւ վիզին պլլուելով կհամբուրէին. եւ աւելի անոր վրայ կվշտանային որ մէյ մըն ալ երեսը պիտի չտեսնեն. եւ մինչեւ նաւ զինքը յուղարկեցին:

Պօղոսին երուսաղէմ կրելու նեղութիւնը Ագաբոս մարգարէն կգուշակէ: — Հետզհետէ հանգիպեցաւ Կով, Հռոգոս, Պատարա քաղաքներն եւ հասաւ Տիւրոս՝ ուր եօթն

օր կեցաւ: Տիւրացի հաւատացեալք շատ աղաչեցին որ Երուսաղէմ չերթայ, վասն զի հոն քաշելիքը կմակաբերէին. եւ երբոր չկրցան զինքն համոզել, կանամբք եւ որդուղք մինչեւ քաղաքէն դուրս հետը յուղարկաւոր գրնացին. ծովեզերքը ծունկ գրին ալօթեցին իմիասին եւ իրարմէ բաժնուեցան:

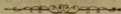
Տիւրոսէն նաւեց Պօղոս եկաւ Պաղոմայիդա (Պաղոմայիս) քաղաքը, անտի Կեսարիա, եւ բնակեցաւ Փիլիպպոս աւետարանչին տունը, որ եօթը սարկաւազաց մէկն էր: Քանի մը օրէն Ագարոս անունով մարգարէ մը Հրէաստանէն եկաւ Կեսարիա, եւ Փիլիպպոսին տունը գալով՝ Պօղոսի գօտին առաւ, իւր ձեռքն ու ոտքը կապեց ու ըսաւ. «Այսպէս կըսէ Հոգին Սուրբ. այսպէս պիտի կապեն Հրբեայք այս գօտւոյն տէրը յԵրուսաղէմ, եւ հեթանոսաց ձեռքը պիտի մասնեն»: — Այս որ լսեցին՝ սկսան ամէնքն լալով աղաչել Պօղոսի որ Երուսաղէմ՝ երթալու խորհրդէն ետ կենայ: «Ինչո՞ւ կուլաք ու սիրտս կճմլէք, պատասխանեց նոցա Պօղոս. ես Երուսաղեմի մէջ ո՛չ միայն կապուելու, այլ եւ մեռնելու պատրաստ եմ վասն անուան Տեառն Յիսուսի Քրիստոսի»: Աշակերտք երբ տեսան որ անկարելի է նորա միտքը փոխել, «Աստուծոյ կամքն ըլլայ» զրուցեցին եւ աւելի չստիպեցին: Եւ Պօղոս փութով ճամբայ ելաւ Երուսաղէմ՝ երթալու, վասն զի Պենտեկոստէի տօնէն յառաջ հոն հասնիլ կուզէր:

Գ Լ Ո Ւ Թ Ի Ե .

Մ Բ Բ Ո Յ Ն Պ Օ Ղ Ո Ս Ի Ե Բ Ո Ւ Ս Ա Ղ Է Մ Գ Ա Լ Է Ն

Մ Ի Ն Չ Ե Ի Փ Ե Ս Տ Ո Ս Ի Ե Ի Ա Գ Ի Ի Պ Պ Ա Յ Ա Ռ Չ Ե Ի Գ Ա Տ Ո Ի Ի Լ Ը .

Պօղոս Երուսաղէմ կիսանի, բանտին մէջ Յիսուս իրեն կերելի: — Պօղոս
Կեսարիա կիսանի: — Պօղոս Փետտոսին առջեան եւս կղատուի: — Ագրիպպա
Թագաւորին ու Բերենիկէին հետ կտեսնուի Պօղոս:

Պօղոս Երուսաղէմ կիսանի, բանտին մէջ Յիսուս իրեն
կերելի: — Երբոր Երուսաղէմ հասաւ Պօղոս՝ ինդու-
թեամբ ընդունեցան զինքը եղբարք. Յակոբոս առաքելոյն
տունն իջաւ, հոն զինքը տեսնելու եկան բոլոր քահանայք:
Զանոնք ողջունեցէն յետոյ պատմեց նոցա Պօղոս մի ըստ
միջէ Աստուծոյ հեթանոսաց ըրածներն իւր պաշտաման
ձեռքովը: Եւ նոքա լսելով փառաւորեցին զԱստուած ու
ըսին. «Կտեսնես, եղբայր, որ հազարաւոր են հաւատա-
ցեալ Հրեայք, եւ ամէնքն ալ նախանձաւորք օրինաց: Վրադ
այնպէս լսեր են ասոնք իբր թէ հեթանոսաց մէջ գըտ-
նուած Հրէից կտփրեցնես եղեր Մովսեսէն ապօտամբիլ,
իւրեանց զաւակները չթլփատել, եւ ըստ օրինաց չվա-
րուիլ: Արդ ինչ պիտի լինի երբ սոքա լսեն որ հոս ե-
կած ես: Արդ այս ըսածնիս ըրէ. չորս ուխտաւոր ունիմք,
նոցա հետ տաճարը գնահ սրբուէ, եւ անոնց գլուխնին
գերծել տալու ծախքը գուն տուր, որպէս զի ամէնքն ի-
մանան որ վրադ լսածնին զրպարտութիւն է եղեր, եւ թէ
գուն օրէնքը պահել աալ կջանաս»:

Երկրորդ օրն ելաւ Պօղոս, քահանայից առած խոր-
հուրդը կատարեց, ուխտագրաց հետ տաճարը մտաւ սըր-
բուեցաւ Հոն երբոր զինքը Ասիացի Հրեայք տեսան, ժո-
ղովուրդն իրեն գէմ գրգռեցին, վրան վազեցին ըմբեցին
ու սկսան աղաղակել, «Ա՛րք Իսրայելացիք օգնեցէք. . . . ահա
այս այն մարդն է որ ամէն տեղ ժողովրդեան օրինաց եւ

այս սուրբ տեղւոյն դէմ կքարոզէ»։ — Բոլոր քաղաքը շարժեցաւ, եւ ժողովուրդը դիպուեցաւ. Պօղոսը բռնեցին տաճարէն դուրս քաշքուտեցին եւ կուղէին ծեծի տակ զինքը մեռցունել։ Բարեբախտաբար լուր հասաւ զօրաց հազարապետին ականջը թէ խռովութիւն է ամենայն Երուսաղէմ, որ շուտ մը զինուորներով ու հարիւրապետներով ամբոխին վրայ դիմեց, ձեռքերնէն առաւ զՊօղոս, հրամայեց որ կրկին շղթայիւք կապեն եւ կհարցունէր թէ ո՞վ է, եւ ի՞նչ ըրած է։ Բայց ամբոխին խառնաձայն աղաղակէն բան մը չկարելով հասկանալ, հրամայեց որ ըզՊօղոս բանակը տանին։

Ամբոխն ետեւէն կերթար «Մեռցուր զինքը, մեռցուր» պռռալով։ Երբոր բանակն հասան, հազարապետէն հրաման խնդրեց Պօղոս որ ժողովրդեան խօսի. եւ աստիճաններուն վրայ ելնելով. «Եղբարք իմ եւ հարք, ըսաւ հրեարէն, լսեցէք արդ իմ պատասխանատուութիւնս»։ Ամենքը լռեցին ու սկսան մտիկ ընել որ տեսնեն թէ ինչպէս ինքզինքն պիտի արդարացունէ։ «Հրեայ եմ ես, ըսաւ, Կիլիկիոյ Տարսոս քաղաքը ծնած, եւ այս սուրբ քաղաքին մէջ Դամադիւղի քով սնած կրթուած եւ խրատեալ իլոյս ճըշմարտութեան հայրենի օրինաց։ Նախանձայոյզ էի Աստուծոյ, որպէս ամենեքին դուք այսօր. մինչեւ իմահ հալածեցի զքրիստոնեայս՝ կապելով եւ իբանտ մատնելով արս եւ կանայս, ինչպէս որ կվկայեն ինձ քահանայապետն ու ամենայն ծերակոյտը՝ յորոց եւ Դամասկոսի եղբարց համար յանձնարարական թղթեր առեր կերթայի, որպէս զի անկէց եւս կապեալներ բերեմ Երուսաղէմ որ պատժուին»։ Յայնժամ կպատմէ նոցա Պօղոս Դամասկոսի մօտ տեսած տեսիլքն եւ Անանիայի դալն ու զինքը մկրտելը, եւ կյաւելու. «Երբոր ետ դարձայ յերուսաղէմ եւ տաճարին մէջ աղօթք կընէի, Տէր երեւեցաւ ինձ ու ըսաւ. «Փութան եւ յերուսաղեմէ շուտով, վասն զի ինձ համար տալու վկայութիւնդ պիտի չընդունին. եւ ես զքեզ հեռաւոր հեթանոսաց պիտի զրկեմ»։ — Մինչեւ այս խօսքը լռութեամբ մտիկ կընէին Հրեայք. զայն որ լսեցին՝ ձայններնին ձգեցին սկսան պռռալ «Վերցուր զինքն երկրիս

վրայէն, վասն զի այնպիսին ապրելու արժանի չէ՝ եւ միանգամայն հազուստնին կհանէին կնետէին եւ գետնի փոշին օդը կցանէին: Մոլեգին ամբոխին կատաղութիւնն իջեցնելու համար հրամայեց հազարապետն որ Պօղոս ներս բանակը տանին եւ ծեծեն. կյուսար որ թերեւս ծեծին տակ խոստովանի Պօղոս նաեւ իւր յանցանքն, որոյ համար այնչափ կատղեր փրփրեր էին չրեայք: Երբոր զինքը փոկովք պրկեցին որ ծեծեն, ըսաւ Պօղոս հարիւրապետին. «Միթէ չգատապարտուած Հռովմայեցի մը այսպէս ծեծելու իշխանութիւն ունիք»: Վազեց հարիւրապետը հազարապետին իմացուց. «Ի՞նչ կուզես ընել, ըսաւ, վասն զի այս մարդը Հռովմայեցի է»: Վախցաւ հազարապետն ելաւ անձամբ եկաւ որ ստուգէ. «Ասան գուրնձ, գրուցեց, Հռովմայեցի ես»: Եւ երբ նա «Այո» պատասխանեց, զինքը ծեծելու համար եկած զինուորները քովէն հեռացուց:

Հազարապետն ուզելով ճիշդ իմանալ թէ ինչ էին Պօղոսի վրայ չրէից չարախօսութիւնը, երկրորդ օրը նորէն կապանքն արձակեց, հրամայեց որ քահանայապետն ու բոլոր իշխանք եւ քահանայք չրէից յատեան ժողովին. եւ առջեւնին դատաստանի հանեց զՊօղոս: Առաքեալն՝ ատենակալաց՝ իւր դատաւորացը վրայ նայելով «Ա՛րք եղբարք, ըսաւ, մինչեւ ցայսօր ուզիղ մտօք Աստուծոյ առջեւը գընացած եմ»: Այս խօսքին՝ Անանիա քահանայապետը հրամայեց սպասաւորաց որ բերնին զարնեն: Յայնժամ ըսաւ Պօղոս. «Աստուած ալքեղ պիտի զարնէ սրմ՝ բռեալ, որ հոս եկեր նստեր ես ըստ օրինաց զիս դատելու, եւ առանց օրինաց կհրամայես որ ինձ զարնեն»: Երբոր հանձարեղ Առաքեալը տեսաւ որ ժողովականաց մէջէն ոմանք Սաղուկեցիք էին եւ ոմանք փարիսեցիք, ուզեց ատենին մէջ երկպառակութիւն ձգել. «Արք եղբարք, ըսաւ, ես փարիսեցի եմ, որգի փարիսեցւոյ. հանդերձեալ կենաց եւ յարութեան մեռելոց հաւատալուս համար է որ հոս կը դատուիմ»: Այս որ լսեցին Սաղուկեցիք որ ոչ յարութիւն կայ, կըսէին, ոչ հրեշտակ եւ ոչ հօգի, Պօղոսի գէմ ելան. Փարիսեցիք ընդ հակառակն սկսան զինքը պաշտ-

պանել, եւ ժողովը երկպառակեցաւ: Մեծ աղապակ մը բրդաւ. փարխեցւոց կողմանէ դպիրք ոմանք սոք ելան եւ հակառակելով կըսէին. «Այս մարդուն վրայ ամենեւին չարութիւն մը չեմք գտներ»: Քանի գնաց ամբօխը բազմացաւ, եւ հազարապետը վախնալով որ զՊօղոս չպատըռտեն, հրամայեց զինուորաց որ մէջերնէն հանեն զինքն ու բանակը տանին վերստին: Հետեւեալ գիշերն երեւեցաւ նմա Տէր ու ըսաւ. «Քաջալերեաց Պօղէ, ինչպէս որ ինձ համար վկայեցիր յերուսաղէմ, նոյնպէս պէտք է որ նաեւ ի Հռոմ վկայես»:

Երբոր առաւօտ եղաւ, քառասուն Հրեայ ժողով բրին եւ ուխտ դրին երգմամբ որ բան մը չուտեն չլոմեն մինչեւ որ զՊօղոս չսպաննեն. եւ գնացին յայտնեցին զոյն քահանայապետին եւ քահանայից, որ Պօղոսին երկրորդանգամ ժողովի բերուելու ժամանակ զինքը պիտի զարնեն մեռցունեն: Բայց Պօղոսի քեռորդին նոցա դաւաճանութիւնն իմանալով վազեց բանակը մօրեղբօրն իմացուց. եւ նա զինքը զինուորով մը հազարապետին զրկեց որ նմա եւս պատմէ: Ապօպրեց նմա հազարապետն որ մարդու չգրուցէ իրեն պատմելը. եւ ինքը գիշերով բազմութեամբ զօրաց Կեսարիա զրկեց առ Փելիքս դատաւոր հռովմայեցի:

Պօղոս Կեսարիա կրասնի: — Երբոր Փելիքսին առջեւը հանեցին զՊօղոս, հարցուց նմա թէ ո՞ր նահանգէն է. եւ լսելով որ Կիլիկիայէն է, «Դատաստանդ կտեսնեմ», ըսաւ, երբոր չարախօսք գան». եւ հրամայեց որ Հերովդի պալատը զինքը պահեն:

Հինգ օրէն Անանիա քահանայապետը հետը շատ մը ծերեր ու Տերսիսոս անունով ճարտարախօս մը առած եկաւ Կեսարիա, եւ ատենին մէջ այսպէս խօսեցաւ Տերտիլոս ֓ Փելիքսին առջեւը. «Այս մարդը գտանք ապականիչ եւ խռովիչ ամենայն Հրէից եւ առաջնորդ նազովրացւոց հերձուածոյն, որ եւ Տաճարն խկ կամեցաւ պղծել, բռնեցինք զինքն եւ ըստ օրինաց մերոց ուզեցինք գատել: Կիւսիա հազարապետն եկաւ մեճաւ բռնութեամբ զինքն ձեռքերնէս առաւ, եւ մեզ՝ ամբաստանողացս՝ հրամայեց որ

քու առջեւ գամք: Արդ դու իսկ կարող ես զինքը հարցափորձելով՝ մեր ամբաստանութեան ճշմարտութիւնը հասկանալ»: — Միաբան ըլլոր հոն եղած Հրեայք «Այդպէս է» աղաղակեցին:

Յայնժամ ականարկեց Փելիքս Պօղոսի որ պատասխան տայ. եւ նա ելաւ ըսաւ. «Շատ տարիներէ ետքը դարձայ եկայ Երուսաղէմ որ ազգիս ողորմութիւններ ընեմ, եւ պատարագիս տուի, եւ գրեթէ մինակ տաճարին մէջ սրբուած ժամանակս զիս տեսան Սաիացի Հրեայք, որոնք պէտք էին հոս գալ ու ամբաստանել եթէ վրաս յանցանք մը գտան: Սոքա եւս թող յայտնեն թէ վրաս յանցանք մը գտան՝ իրենց ատենին մէջ զիս քննելով. գուցէ զայս միայն ամբաստանեն որ բարձրաձայն ըսի թէ Յարութեան մեռելոց համար է որ զիս այսօր կգատէք»:

Փելիքս ինչ գատաստան կտրելը չգիտելով՝ «Երբոր Լիւսիաս հազարապետն հոս գայ, իրմէ կտեղականամ ու ըստ այնմ գատաստանիդ կկտրեմ» ըսաւ, եւ ատենը արձակեց: Հարիւրապետին եւս հրամայեց որ զՊօղոս արձակ պահէ եւ իրեն գալ ծառայել ուզողներուն չարգելու:

Երկու տարի միակերպ բանտին մէջ պահեց Փելիքս զՊօղոս՝ յուսալով իրմէ քիչ մը ստակ ձեռք ձգէ եւ ազատէ. շատ անգամ քովը բերել կուտար ու հետը կխօսակցէր. առաքեալն եւս առիթ գտնելով՝ արդարութեան, ժուժկալութեան եւ հանդերձեալ գատաստանին վրայ կխօսէր: Բայց Փելիքս չգարձած՝ պաշտօնէն փոխուեցաւ, եւ տեղն եկաւ Փեւսոս Պորկիտս: Փիլիքս Հրէից շնորհ մը ընելու համար զՊօղոս կապուած թողուց:

Պօղոս Փեստոսին առջեւն եւս կղատուի: — Երբոր Փեստոս Երուսաղէմ դնաց այցելութեան, Հրեայք Պօղոսի վրայ գանգատեցան. իրմէ կխնդրէին որ Երուսաղէմ բերուի դատուի, վասն զի մաքերնին այն էր որ ճամբան զինքը մեռցունել տան: Բայց Փեստոս չհաւանեցաւ, եւ դարձաւ եկաւ Կեսարիա: Երկրորդ օրը մէկէն ատեն նըստաւ, բերել տուաւ զՊօղոս. ներկայ էին նաեւ Երուսաղէմէն եկած բոլոր ամբաստանիչ Հրեայք: Սկսան առնք

ծանր յանցանքներ վրան գնել, բայց չէին կարող ցուցընել, որովհետեւ պատասխան կուտար Պօղոս, «Ոչ օրինաց գէժ, ոչ տաճարին եւ ոչ կայսեր գէժ յանցանք մը գործած եմ»: Բայց Փեստոս ուզելով Հրէից հաճոյ բան մը ընել, ըսաւ Պօղոսին. «Կուզես երուսաղէժ երթալ եւ հոն այս բաներու համար առջեւ դատուիլ:—Կայսեր ատեանն եկեր եմ, պատասխան տուաւ Պօղոս քաջութեամբ, եւ հոն պէտք է որ դատուիմ. Հրէից վնաս մը չեմ գործած, որպէս դու իսկ գիտես: Ապա թէ վնաս գործեր եմ եւ արժանի եմ մահու՝ չեմ վախնար մեռնելէն. իսկ եթէ ատոնց ամբաստանածներէն եւ ոչ մէկը գործեր եմ՝ ոչ ոք կարող է զիս նոցա ձեռքը տալ. կայսեր կըողոքեմ»: Յայնժամ Փեստոս վախցաւ, իւր խորհրդակցին հետ խօսելով՝ ըսաւ առ Պօղոս. «Կայսեր բողոքեցիր, կայսեր գնա»:

Ագրիպպաս Թագաւորին ու Բերեկիկէին հետ կտեսնուի Պօղոս: — Քանի մը օրէն Ագրիպպաս արքայ եւ կինը Բերեկիկէ Կեսարիա եկան Փեստոսին հետ տեսնուելու եւ իրմէ լսելով Պօղոսի պատմութիւնը՝ ուզեցին որ իրենք եւս մէյմը զինքը տեսնեն: Երկրորդ օրը մեծ հանդիսով՝ եկան եւ հազարապետօք եւ քաղաքին երեւելիներովը ատեան մտաւ: Փեստոսին հրամանաւը բերուեցաւ նաեւ Պօղոս եւ այսպէս խօսեցաւ.

«Արքայ Ագրիպպա, երանելի կհամարիմ զանձն իմ որ Հրէից ամենայն ամբաստանութեանցը այսօր քու առջեւ պատասխան պիտի տամ. մանաւանդ որ գիտակ ես ամենայն կրօնից եւ խնդրոց Հրէից, անոր համար եւ կաղաչեմ որ երկայնամութեամբ լսես ինձ:

«Իմանկութենէ հետէ կեանքս յերուսաղէժ անցուցի, որում եւ տեղեակ են ամենայն Հրեայք: Իվաղուց հետէ գիտեն եւ եթէ ուզեն կրնան վկայել որ ըստ ճշմարտագոյն կրօնից օրինացն մերոց կեցեալ եմ փարիսեցի. . . Ես իսկ ինքնին պատշաճ կհամարէի Յիսուսի նազովբեցւոյ անուան հակառակ շատ բան գործել. զոր եւ ըրի յերուսաղէժ, եւ քահանայապետներէն իշխանութիւն առնելով՝ սրբոց շատերը ես բանտարգել կընէի, եւ սպաննուածնե-

րուն համարը նոցա կբերէի: Մինչեւ ժողովարանները կերթայի կրօնադատէի զանոնք որ հայհոյեն, եւ այնչափ մոլեալ էի որ մինչեւ օտար քաղաքներ զիրենք կհալածէի:

«Իշխանութեամբ եւ հրամանաւ քահանայապետից Գաւասկոս գնացած ժամանակս՝ որպէս զի հոնտեղի քրիստոնեաներն եւս հալածեմ, ճամբան տեսայ, սլ արքայ, որ իմ եւ իմիններուս չորս դին հրաշալի լոյս մը ծագեցաւ, ամենքնիս գետին ընկանք, եւ ձայն մը լսեցի որ կըսէր ինձ երբայցեւոց բարբառովն, Սաւուղ Սաւուղ՝ զիս ինչո՞ւ կհալածես. խիտ է քեզ ընդդէմ խթանի աքացել: Եւ ես ըսի Ո՞վ ես Տէր: Եւ Տէր ըսաւ. Ես եմ Յիսուս զոր դուն հալածես. եւ պատուիրեց ինձ որ երթամ հեթանոսաց քարոզեմ, աչքերնին բանամ, իխաւարէ գարձունեմ իլոյս, եւ յիշխանութենէ սատանայի յԱստուած, որպէս զի մեղքերնուն վրայ զղջան ապաշխարեն թողութիւն առնուն եւ Յիսուսի հաւատարով սրբոց վիճակակից լինին: Ահա ասոր համար Հրեայք տաճարին մէջ զիս բռնեցին կուզէին մեւցունել: Աստուծոյ օգնութեամբը մինչեւ ցայսօր ապրեցայ, որպէս զի մեծի եւ փոքու վկայեմ՝ հանդերձելոց վրայ մարգարէից եւ Մովսեսի խօսածէն դուրս բան մը չըսելով, եթէ Քրիստոս պիտի չարչարուէր, եթէ ամենէն առաջ ինքն իմեռելոց յառնելով՝ լոյս պիտի ծագէր ժողովրդեան եւ հեթանոսաց»: Այս խօսքին վրայ զինքն ընդհատեց Փետոսս «Մուխ Պօղէ, ըսաւ բարձրաձայն. բազում դպրութիւնքդ զքեզ իմոլութիւն դարձուցանեն. — չափէ դուրս գիտութիւնդ խելքդ գլխէդ կտանի: — Չեմ մոլիր, քաջդ Փետոսս, պատասխանեց Պօղոս, այլ խելքս գլուխս՝ ճշմարտութիւն կխօսիմ: Այս բաներս լաւ գիտէ արքայ. . . Հաւատան արքայ Ագրիպպա մարգարէից. գիտեմ զի կհաւատաս»: Եւ ըսաւ Ագրիպպաս Պօղոսին. «Քիչ մնաց որ զիս եւս հաւանեցունես քրիստոնեայ լինելու. — Աստուած տար, պատասխանեց Պօղոս, որ ոչ միայն դուն, այլ եւ ամենքին որ այսօր ինձ կըսեն՝ ինձի պէս լինէին, բացի այս կապանքէս»: Ոտք ելաւ արքայ, ելան նաեւ դատաւորն, Բերենիկէ եւ հետերնին եղովները, եւ մէկդի քաշուելով իրարու

ըսին, « Այս մարդն ամենեւին մահու կամ կապանաց ար-
ժանի բան մը գործած չէ » : Եւ Ագրիպպաս ըսաւ Փետ-
տոսին, « Կարելի էր այս մարդն արձակել՝ եթէ կայսեր
բողոքած չլինէր » :

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Ձ.

ՍՐԲՈՅՆ ՊՕՂՈՍԻ ՀՌՈՄ ԵՐԹԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՃԱՄԲԱՅ
ԵԼՆԵԼԷՆ ՄԻՆՉԵԻ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱԻԵՏԱՐԱՆՉԻՆ ՄԱՀՐ.

Ճանապարհորդութիւն Պօղոսի ի Հռոմ. ալեկոծութիւն : — Մելիտինէ կենէ
Պօղոս եւ օձէ կղարնուի : — Պօղոս Հռոմ կիսանի : — Մահ առաքելոյն Պօ-
ղոսի : — Մահ առաքելոյն Պետրոսի : — Քարոզութիւնք եւ կատարածք այ-
լոց առաքելոց : — Յովհաննէս Աւետարանիչ :

Ճանապարհորդութիւն Պօղոսի ի Հռոմ. ալեկոծութիւն : —
Կայսեր բողոքեր էր Պօղոս. պէտք էր ուրեմն որ Հռոմ
երթար ու ինքնակալին առջեւը դատուէր : Ուրիշ կալա-
նաւորաց հետ նաւ մը գրուեցաւ եւ հարիւրապետի մը
պահպանութեանը յանձնուեացւ : Կրետէ կղզւոյն մօտ
սոսկալի հօղմ՝ մը ելաւ, եւ այնչափ օսատկացաւ որ ալ
անկարելի էր նաւը կառավարել . նաւատիրք բոլոր կարա-
սին ծով նետեցին եւ նաւը քամիին ձեռքը մատնեցին որ
մէյ մը յառաջ կտանէր, մէյ մը ետեւ կքշէր : Երբոր շատ
օր ոչ արեւ տեսան եւ ոչ աստղ, եւ փոթորիկն իջնելու
տեղ՝ կարծես թէ կսատկանար, ալ սրտերնուն մէջ փրը-
կութեան յոյս չմնաց :

Յայնժամ ելաւ Պօղոս, նաւաստեաց մէջ կեցաւ, « Ո՛վ
արք, ըսաւ, պէտք էր որ ինձ անսայիք ու կրետէէն դուրս
չեղնէիք, բայց եւ այնպէս քաջալիբուեցէք, վասն զի նա-
ւէն դատ ձեզմէ մէկուն վնաս չպիտի լինի : Քանզի այս
գիշեր հրեշտակ Աստուծոյ երեւեցաւ ու ըսաւ. Մի վախ-
նար, Պօղէ. կայսեր առջեւն եւս պիտի ելնես. եւ ահա

նաւուն մէջ եղողներն Աստուած քեզ շնորհեց : Ուստի քաջալերեցարուք, վասն զի կհաւատամ որ Աստուած հրեշտակին ըսածը կկատարէ » :

Չորեքտասաներորդ գիշերը նաւաւարք կարծեցին թէ ցամաք մը կմտենան . եւ վախնալով որ ժայռի մը չըզարնուին՝ ետեւի կողմէն չորս խարխախ նետեցին եւ անհամբերութեամբ կսպասէին որ առաւօտ լինի : « Ձեր գլխէն մազ մը պիտի չկորսուի » ըսելով՝ նորէն քաջալերեց զիրենք Պօղոս, յորգորեց որ քիչ մը բան ուտեն, ոգի առնուն, որովհետեւ շատ օրէ իվեր բերաննին բան չէին դրած . ինքն եւս հաց մը առաւ, ամենուն առջեւ գոհութիւն մատոյց Աստուծոյ, երեկ եւ սկսաւ ուտել :

Իւր օրինակէն քաջալերեցան նաեւ բոլոր նաւուն մէջ եղողներն, որ երկուհարիւր եօթանասունեւվեց հոգի էին, եւ իրենք եւս կերակուր կերան կշտացան . եւ նաւն աւելի թեթեւցնելու համար՝ ցօրենն եւս ծով թափեցին : Երբոր լուսացաւ, ոչ ոք փփունքը ճանչցաւ . բայց խորշ մը տեսան եւ հոն գարձուցին նաւը, որոյ ծայրը խրեցաւ անշարժ մնաց, եւ ետեւի կողմը ծովուն բռնութենէն կքակուէր կքայքայէր : Զինուորք խորհուրդ քրին որ կապեալները մեռցունեն, որպէս զի լողալով չազատին : Բայց հարիւրապետն որովհետեւ Պօղոսին ազատիլը կուզէր, չթողուց որ խորհուրդն իգործ դնեն . եւ հրամայեց որ լողալ գիտցողներն նախ ծով նետուին ու ցամաք ելնեն, իսկ չըգիտցողները՝ տախտակի կամ ուրիշ կահի մը պլոււելով ազատին . եւ այնպէս ամէնքն ազատեցան ցամաք ելան :

Մելիտիկէ կելիէ Պօղոս եւ օձէ կզարնուի : — Ելած ցամաքնին էր Մելիսինե կամ Մարթա կղզին : Մեծաւ մարդասիրութեամբ ընդունեցան զիրենք Մելիտիկէցիք, եւ որովհետեւ ցուրտ էր եւ սաստիկ անձրեւ կուգար, կրակ վառեցին որ տաքնան, վրանին գլուխնին չորցունեն :

Պօղոս խաիւ ժողովեց կրակին վրայ դրաւ առանց գիտնալու թէ մէջը ի՞ժ մը կայ, որ տաքութիւնը տեսնելուն պէս դուրս ցատքեց եւ Պօղոսին թեւը խածաւ : Կղզեցիք այն ահաւոր կենդանին որ Պօղոսին թեւէն կախուած տե-

սան, սկսան իրարու ըսել « Աւրեմն մարգասպան է եղեր այս մարդն, որ թէպէտ ծովէն ազատեցաւ, բայց իրաւունք չեն ուզեր որ ապրի »: Եւ Պօղոսի թեւին ուռելուն եւ յանկարծակի իյնալուն մեռնելուն կոպտսէին. բայց երբ անսան որ եւ ոչ ցաւ մը կզգայ եւ սղջ առողջ կը կենայ, մտքերնին փոխեցին եւ սկսան ըսել, Աստուած մի է:

Այս լսելով կղզւոյն գլխաւորն եկաւ Պօղոսը իւր գեղերը տարաւ եւ սիրալիր ընդունելութիւն ըրաւ. հայրը յանկարծ կհիւանդանայ եւ ջերմամբ ու փորհարութեամբ կտազնապի. քովը կերթայ Պօղոս, վրան աղօթք կընէ, ձեռք կընէ եւ զինքը կը ժղկէ: Այս բժշկութեան համբաւը բոլոր կղզւոյն մէջ կտարածուի, եւ հիւանդնին կառնուն կրերեն եւ զանոնք կը ժղկէ Պօղոս, որով եւ բազում պատուով կմեծարեն զիրենք եւ ճամբու համար ամէն պիտոյքնին կհոգան:

Պօղոս Հռոմ կհասնի: — Մելիփաինէ կղզին երեք ամիս կենալէն յետոյ Ալեքսանդրիայէն եկած նաւով մը ճամբայ ելաւ Պօղոս, Սիրակուսայէն, Հռեգիօնէն (Ռեհիօ) եւ Պատիզոսէն (Փոլսցոսի) անցնելով հասաւ վերջապէս Հրուսովմ, ուր հրաման արուեցաւ իրեն որ զինուորի մը պահպանութեամբը ուզած տեղը բնակի: Հաւատացեալք քաղաքին ընդ առաջ եկան նմա եւ ուրախութեամբ հետար անսուեցան: Երեք օրէն քովը կանչեց Պօղոս Հրէից գլխաւորներն եւ ըսաւ նոցա. « Արք եղբարք, առանց ժողովրդեան կամ կրօնից հայրենեաց հակառակ բան մը ընելու » Երուսաղեմի Հրեայք զիս կապեցին ու Հռովմա յեցուց ձեռքը մատնեցին: Որք դատեցին զիս, եւ վրաս յանցանք մը չգտնելով ուզեցին արձակել: Բայց երբոր Հրեայք սկսան հակառակել, հարկ եղաւ որ կայսեր բողոքեմ, ոչ եթէ ազգիս վրայ չարախօսելու, այլ ինքզինքս արգարացնելու: Եւ ահա այս պատճառաւ ուզեցի զձեզ տեսնել եւ հետերնիդ խօսիլ. վասն յուսոյն Խորայելի այս շղթաները կիւրեմ: — Հրէաստանէ մեք ոչ թուղթ բնկալար, պատասխանեցին, եւ ոչ եղբարցմէ մէկը եկաւ մեզ պատմեց կամ վրադ չարութիւն մը խօսեցաւ: Կազա-

չեմք որ մեզ գրուցես թէ ինչ կխորհիս դուն. վասն զի այդ հերձուածոյն համար այնչափ գիտեմք որ ամէն տեղ հակառակութիւն կկրէ » :

Յր որոշեցին եւ բազմութեամբ եկան Պողոսի բնակարանը լսելու. եւ նա առաւօտէն մինչեւ երեկոյ Աստուծոյ արքայութիւնը պատմեց նոցա, եւ Յիսուսի վրայ Մովսեսի եւ մարգարէից գրածներն յիշեցնելով՝ Զանաց զիրենք հաւանեցնել: Խօսքերուն ոմանք կհաւանէին եւ ոմանք չէին հաւաներ. եւ երբոր իրարու հետ չմիաբանելով երթալու կպատրաստուէին, յայնժամ սկսաւ Պողոս աղաղակել. « Բարևոք խօսեցաւ Հոգին սուրբ իձեռն Եսայեայ մարգարէի առ հարսն մեր եւ ըսաւ. Գնա ժողովրդեան գրուցէ թէ՛ Պիտի լսէք եւ պիտի չիմանաք, պիտի նայիք եւ պիտի չտեսնաք: Վասն զի թանձրացաւ այն ժողովրդեան սիրտը, ականջնին ծանրացան, եւ աչքերնին գոցեցին վախէն որ չըլլայ թէ աչքերնին տեսնեն, ականջնին լըսեն, եւ սրտերնին չիմանան ու չգառնան եւ ես զիրենք բժշկեմ: Եւ արդ յայտնի լիցի ձեզ, զի հեթանոսաց զրկուեցաւ Աստուծոյ այս փրկութիւնը, եւ նոքա պիտի լսեն եւ պիտի ընդունին » :

Երկու տարի ամբողջ կեցաւ Պողոս իւր ձում իւր վարձած բնակարանը. սիրով կընդունէր քովը եկողները, Աստուծոյ արքայութիւնը կբարոզէր նոցա, եւ ամենայն համարձակութեամբ կուսուցանէր զՅիսուս Քրիստոս:

Մահ առաքելոյն Պողոսի: — Կայսեր առջեւն արգարանելէն ետեւ՝ վերստին Ասիա դարձաւ Պողոս, այլ եւ այլ եկեղեցիներ պտըտեցաւ, հաստատեց բարեկարգեց գանոնք, նորէն Հռոմ եկաւ, համարձակաձայն քարոզեց հոն զքրիստոնէութիւն, այնպէս որ մինչեւ ներոն կայսեր պալատը տարածեց իւր քարոզութիւնը, եւ շատերը դարձուց: Ամենէն աւելի ներոնի կատաղութիւնը առաքելոյն վրայ գրգռեց իւր սիրելի կանանց մէկուն դարձր. եւ հրամայեց որ բռնեն գլխատեն զՊողոս. եւ Հռոմի մօտ յունիսի 29-ին 66 թուականին գլխատեցաւ սուրբ առաքեալը, եւ գլխուն ընկած տեղը իսկոյն աղբիւր ականակիտ բլխեց, եւ մինչեւ

ցարդ կվազէ : Սուրբ մարմնոյն ամփոփուած տեղը յետոյ հոյակապ եկեղեցի շինեցին, որ 1825-ին այրեցաւ, բայց եւրոպիոյ բոլոր թագաւորները միաբանեցան նորէն կանգնեցին զայն առաջինէն շատ աւելի փառաւոր : Եգիպտոսի Մէհէմմէտ Ալի փոխարքան ալ տասուիրեք ալապատրեայ մեծագին սիւներ նուիրեց :

Արժանի էր Պօղոս այս եւ այլ ամենայն փառաց՝ որով կպատուեն զինքը Քրիստոնեայք : Բոլոր սրտով աշխատեցաւ նա իղարձ հեթանոսաց, եւ ոչ միայն Առաքեալներէն պակաս չմնաց աշխատութեամբ եւ արգեամբք՝ այլ եւ գրեթէ քան զամէնը գերազանցեց իւր անխոնջ եւ բազմաչարչար առաքելութեամբը, եւ հարստացուց զեկեղեցի իւր հոգեհրաշ թղթերովը :

Մահ առաքելոյն Պետրոսի : — Երբոր Անտիոքայ եկեղեցին հաստատեց Պետրոս եւ անոր առաջին եպիսկոպոսն եղաւ, զնաց փոքր Ասիոյ գաւառները ցրուած չրէից քարողեց քրիստոնէութիւնը . եւ 42 թուականին Հռոմ եկաւ, հոնտեղի եկեղեցին հաստատեց եւ նորա եպիսկոպոսն եղաւ : Քսանեւհինգ տարի միակերպ Հռոմէ երուսաղէմ եւ երուսաղեմէ Հռոմ եկաւ զնաց, մինչեւ որ վերջին անգամ Հռոմ գալուն սրբոյն Պօղոսի հետ մի եւ նոյն օրը մարտիրոսական մահուամբ աւանդեց իւր սուրբ հոգին : Պօղոս առաքեալը Հռովմայեցի լինելուն համար՝ գլուխը կացինով կտրեր էին . բայց որովհետեւ Պետրոս Հռովմայեցի չէր, խաչի անարգագոյն տանջանօք զինքը մեռուցին . եւ ալեզարդ առաքեալը խնդրեց որ գլխիվայր խաչուի, իւր երկնաւոր Վարդապետին մահուանը նմանիլ ինքզինքը արժանի չհամարելով :

Քարոզութիւնք եւ կատարածք այլոց առաքելոց : — Քրիստոսի 40 թուականին է որ առաքեալք զՀանգսնակն հարաւոյ կամ Հաւատամքը շինեցին իբրեւ հիմն քրիստոնէական կրօնից, եւ իրարմէ բաժնուեցան ու զնացին ընդ ամենայն աշխարհ քրիստոնէութիւնն ու Աւետարանը քարողելու : Պետրոսի եղբայրը Անդրէաս զնաց Սկիւթիա, Յունաստան եւ Եպիրոս, եւ հոն մեռաւ խաչի վրայ ըստ աւանդութեան : — Փիլիպպոս առաքեալը զնաց Փռիւգիա :

Թովմաս քարոզեց զՅիսուս խաչեալ եւ յարուցեալ՝ Պարթեւաց, Պարսից՝ Մարաց եւ Հնդկաց, եւ Հնդկաստան նահատակեցաւ։ — Բարթուղիմէոս եւ Թագէոս առաքեալներն Հայաստան եկան, լուսով աստուածապաշտութեան լուսաւորեցին զայն, մեր Աբգար թագաւորին հետ շատերը դարձուցին իբրիստոնէութիւն, եւ նորա քեռորդի եւ յաջորդ կռամոլ Սանատրուկ թագաւորէն նահատակեցան. սուրբն Թագէոս գլխատուելով Արտազ գաւառին մէջ յամի Տեառն 48. եւ սուրբն Բարթուղիմէոս մորթեղերձ խաչ հանուելով երկու տարի ետքը։ — Սիմոն Քանանացին պարտեցաւ Միջագետք, Պարսկաստան, Ափրիկէ եւ եգիպտոս։ — Յուդայի յաջորդ Մատաթիա առաքեալը քարոզեց զԱւետարանն իհայպագովիլիա, իՊոնտոս. եւ կողքիսի մէջ նահատակեցաւ։ — Երեց կամ Մեծ կոչուած Յակոբոս առաքելոյն եղբօր Յովհաննու Աւետարանչին մահն արդէն պատմեցինք։ — Յակոբոս որդի Ալիեայ եւ վերինէն ետքը առաքելութեան պաշտօնին ընտրուելուն համար Կեստեր կամ Փոֆր կոչուած էր, կենացը սրբութեանը համար Արդար անուանեցաւ, Համբարձմանէ քանի մը օր ետքը՝ առաքեալը միաբանութեամբ զինքը գլուխ ընտրեցին եկեղեցւոյն Երուսաղեմի, զոր քսանեւինն տարի այնպիսի իմաստութեամբ կառավարեց որ մինչեւ թշնամիքը զարմացան, Սակայն Հրեայք վերջապէս չկրցան համբերել, եւ տաճարին աշտարակին վրայէն վար նետեցին մեռուցին զինքը՝ մինչդեռ զԱստուած կօրհնէր ու կփառարանէր նա (62)։

Յովհաննէս Աւետարանիչ։ — Յիսուսի սիրելի աշակերտըն Յովհաննէս Աւետարանիչ, առաքելոց ամենէն աւելի ազրեցաւ. եւ թէպէտ ամէն տեսակ տանջանք կրեց, բայց Աստուած ուզէր էր որ բնական մահուամբ վախճանի։ Ս. Աստուածամօր վերափոխելէն ետքը՝ Ս. Յովհաննէս Երուսաղեմը թողուց. եփրատի ու Տիգրիսի գետափունքը ցըրուած Հրեայք լսեցին իւր քարոզութիւնները. երկար ժամանակ փոքր Ասիա կեցաւ քարոզեց Աւետարանը, եւ ինքը կանգնեց Զմիռնիոյ, Պերգամայ, Սարգիսիէի, Փիլագեղփիոյ եւ Լաւողիկէի եկեղեցիքը։ Եփեսոսի եկեղեցին

Պօղոս հաստատեր եւ վրան եպիսկոպոս կարգեր էր զՏիմոթէոս: Հոն յետոյ իւր բնակութիւնը հաստատեց Յովհաննէս: Դոմեախանոս կայսեր քրիստոնէից գէժ հանած հալածանքին ժամանակ (59) Հռոմ տարուեցաւ կապանօք, եւ հոն եռացեալ ձէթով լի կաթսայի մէջ նետուելով՝ մէջէն ողջանդամ անվնաս ելաւ եւ զամէնքը հիացուց: Պաղմոս կղզին արտօրեցաւ եւ հոն Հոգւոյն սրբոյ ազդեցութեամբը գրեց Յայտնութեան գիրքը: Դոմեախանոսի մահուանէն յետոյ (69) դարձաւ եփեսոս, եւ եկեղեցին որբացեալ գտնելով իւր հովուէն՝ երեք տարի կառավարեց զայն. եւ յայնժամ գրեց իւր Աւետարանը Քրիստոսի աստուածութիւնը ցուցնելով ընդդէմ՝ այն հերետիկոսաց՝ որ Մարիամու Միածին որդւոյն մարդկային բնութիւն միայն կուտային ուրանալով աստուածութիւնը: Ոչ ոք յառաքելոց իրեն պէս ըմբռներ էր Յիսուսի աստուածութիւնը, անտարակոյտ իւր սիրելագոյն աշակերտին ինքզինքն աւելի յայտներ էր Յիսուս: Իւր ամենասիրելի Վարդապետին բոցավառ սիրովը տողորուած են նաեւ Աւետարանէն զատ գրած իւր երեք թղթերը:

Հարիւր տարեկան մօտ եղած ժամանակն երբոր ալ հաւատացելոց ժողովներուն մէջ ատենաբանելոյ կարողութիւն չէր մնացած վրան, այս խօսքս միայն բաւական կը համարէր նոցա զրուցելու «Որդեակք իմ, սիրեցէք զմիմեանս, զիրար սիրեցէք»: Եւ երբ աշակերտք միշտ միեւնոյն խօսքը կրկնելուն վրայ կգանդատէին, կըսէր «Վասն զի անոր մէջ կըովանդ ակուրի Փրկչին բոլոր պատուիրանը»: Եւ եփեսոսի մէջ վախճանեցաւ իբր իհարիւրամեայ հասակի գնաց հանգչել իգիրիս Այնորիկ՝ որ այնչափ սիրեր էր զինքը երկրիս վրայ, եւ որ երկինքն առաւելապէս պիպի ցուցընէր իւր անձառելի սիրոյն հանգէսը:

Վերափոխուան Աստուածամօր Կուսի: — Յիսուսի սիրելի աշակերտէն առաջ վախճաններ էր սքանչելի Մայրը, որոյ կեանքը լի եղաւ ցաւօք երկրիս վրայ, ըսյց երկրաւոր վերջին ժամերէն սկսաւ նորա անվախճան մխիթարութեանց ճաշակը: Իւր աստուածային Որդւոյն սիրելի

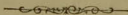
աշակերտները չորս կողմը ժողովեցան, ազգամամբ Հոգւոյն սրբոյ, ու նորա վերջին երկնախառն ողջոյնը կինդբէին: Հետ փառաբանելով զԱստուած՝ սլացաւ իթեւս Հրեշտակա-Աստուածամայրը կատարեց նոցա խնդիրքը, եւ առաքելոց ինդրեցին նաեւ նորա սուրբ պատկերը, իբրեւ իյիշատակ: պետաց եւ վերափոխեցաւ իմահուանէ յանմահութիւն. ընդունելով յերկինս՝ զփառս՝ իվեր քան զամենայն մահկանացուս, եւ քան զսերովբէսն եւ զքերովբէս, եւ իյերկրի յազգաց եւ յազանց ընդունելով անդադար երանութիւն, ըստ իւրումն իսկ մարգարէահրաշ կանխասացութեան թէ «Ահաւասիկ յայսմ՛հետէ երանեսցեն ինձ ամենայն ազգք»:

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Է .

ՄԵԾԻՆ ՀԵՐՈՎԳԻՄԻ ՄԱՀՈՒԱՆԷՆ

ՄԻՆՁԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ՈՒ ՏԱՃԱՐԻՆ ԿՈՐԾԱՆՈՒՄԸ .

Մահ Մեծին Հերովդի: — Որդիք Հերովդի Արքեղայոս, Փիլիպպոս եւ Հերովդէս Անդիպաս: — Ագրիպպոս Ա: — Վախճան Հերովդէս Անդիպասայ: — Աշխարհաշինութիւն Ագրիպպոսայ եւ մահ: — Ագրիպպոս Բ: — Հրէաստան Հռովմայ գաւառ, եւ հարստահարութիւն կուսակալաց: — Ապտամբրութիւն Հրէից: — Առումն Երուսաղեմի եւ կործանումն: — Այրումն տաճարին: — Կոտորած Հրէից եւ ցրումն:

Մահ Մեծին Հերովդի: — Հրէաստանը հոյակապ շէնքերով զարգարելուն համար փառաւորուեր՝ Մեծ ըսուեր էր Հերովդէս. բայց իւր սոսկալի անգթութիւններովն այն փառքը աղօսացուց եւ ունեցած իշխանութիւնը երկար ժամանակ չվայելեց: Բեթղէհեմի անմեղ մանկանց անիրաւ կոտորածն, որպէս նաեւ իւր հինգ սրգւոցն եւ ուրիշ շատերուն սպանութիւնը չէր կրնար անպատիժ մնալ. որդնստեցաւ արիւնռուշան Հերովդէս, եւ գառնակսկիծ ցաւերով հոգին փչեց: Իրեն չափ իւր սրգւոց եւ

ընտանեաց արիւն թափած բռնաւոր քիչ կգտնուի: Բոլոր թագաւորութեանը ժամանակ այս մարդասիրական գործը միայն կպատմուի. սաստիկ սովի մը ժամանակ ժողովրդեան կարօտութիւնը լեցունելու համար իւր պալատին արծաթեղէն անօթները հալեցուցեր ու մեծագին կահ կարասիքը վաճառեր է: Եթէ այս բարի գործն եւս չունենար, պէտք էր զինքը մարդկութենէն դուրս՝ մարդակեր արիւնախանձ գազանաց կարգն անցունել:

Որդիք Հերովդի Արքեղայոս, Փիլիպպոս եւ Հերովդէս Անդիպաս: — Հերովդէս իւր թագաւորութեան երկիրներն կտակաւ այս երեք որդւոցը բաժներ էր: Արքեղայոս ուղելով միահեծան թագաւորել՝ ելաւ Հռոմ գնաց որ ըզկայսրը իւր փառասէր գիտաւորութեանը հաւանեցնէ. բայց Օգոստոս Հերովդեսի Սողոմէ քրոջ ազաչանքովը Հրէաստանի կէսին վրայ ազգապետ դրաւ զԱրքեղայոս. միւս մասին ալ կէսը Փիլիպպոսի տուաւ, կէսն եւս Հերովդէս Անդիպասին (3):

Երբոր այսպէս Արքեղայոս կէսկատար փափաքին հասնելով Հրէաստան դարձաւ, սրտին դառնութենէն սկսաւ անգթութիւններ ընել. շուտով ատելի եղաւ իւր հպատակացը, որք դառն գանգատ գրեցին վրան Օգոստոսի: Կայսրը զինքը Գաղղիոյ Վիէն քաղաքն աքսորեց եւ Հրէաստանի այն կտորը Հռովմայեցւոց գաւառ ըրաւ (7), որոյ վրայ յետոյ Տիրեր կայսրը կուսակալ դրաւ զՊիղատոս (27), եւ Հրեայք նորա դատաստանին մատնեցին զՅիսուս (35):

Փիլիպպոս եւ Հերովդէս Անդիպաս չորրորդապետ անուամբ խաղաղութեամբ կառավարեցին իրենց ընկած բաժինները, եւ Փիլիպպոս 35-ին մեռաւ անորդի:

Ագրիպպաս Ա.: — Ագրիպպաս թոռն էր Մեծին Հերովդի եւ որդի Արիստաբուլոսի: Պղտիկուց Հռոմ գնացեր եւ Կալիգուլա կայսերազն պատանւոյն աչքը մտեր սիրելի եղեր էր, եւ օր առաջ անոր կայսերութեան հասնելուն կըփափաքէր. եւ անգամ մը յանդգներ էր մինչեւ ըսելու Կալիգուլային՝ Տիրեր կայսեր վրայ խօսելով. «Ե՞րբ պիտի տեսնեմ հասած այն ժամանակն՝ յորում այս ծերունին

միւս աշխարհ պիտի երթայ, այս աշխարհիս զքեզ տէր
թողլով. յայնժամ բոլոր երկրիս վրայ երջանկութիւնը
պիտի տիրէ, եւ այն երջանկութենէն մասն պիտի ելլէ
նաեւ ինձ» : Կայսեր ականջը կհասնի այս խօսքը, եւ Ա.
գրիպպաս շղթայակապ բանտարկուելով՝ իւր բաղձանքին
կատարմանը կսպասէր անհամբեր : Շատ չսպասեց. Տի-
բերի մահուամբը Կալիգուլա կայսերական աթոռն ելլե-
լուն պէս՝ ոչ միայն բանտէն հանեց իւր բարեկամը, այլ
եւ հօրեղբօրը Փիլիպպոսին չորրորդապետութիւնն իրեն
շնորհեց եւ թագաւոր անուամբ զինքը Հրէաստան դար-
ձուց. եւ ինչան սիրոյ իւրոյ՝ իրեն համար կրած երկաթի
շղթային ծանրութեամբ ոսկի շղթայ մը ընծայեց :

Վախճան Հերովդէս Անղիպպասայ : — Այս Հերովդէս
Անղիպպասն էր որ իւր Փիլիպպոս եղբօրը Հերովդիադա
կինն իրեն առեր, եւ նորա յորդորանօքը Յովհաննէս
Մկրտչին գլուխը կտրել տուաւ. ասոր էր դարձեալ որ
Պոնտոս Պիղատոս դատաւորը զրկեց զՅիսուս իբրեւ Գա-
լիլիացի եւ հպատակ նորա, որովհետեւ ինքն էր Գալի-
լիոյ չորրորդապետը : Հերովդիադա իւր եղբօրը Ագրիպ-
պոսին թագաւորական պատուոյն վրայ նախանձելով՝ Հե-
րովդէսն յորդորեց որ երթայ Հռոմ՝ ինքն եւս թագաւո-
րական պատիւ ձեռք ձգելու հետամուտ լինի : Ծամբայ
ելաւ Հերովդէս. բայց Ագրիպպաս ետեւէն թուղթ մը
հասուց կայսեր, յորում կիմացընէր նմա որ Հերովդէս
կուզէ ապստամբիլ : Կալիգուլա հարցուց Հերովդէսին թէ
յիրաւի իւր զինարանացը մէջ եօթանասուն հազար հոգի
զինելու պատրաստ զէնք ունի : Երբոր իրմէ պատասխանն
առաւ թէ «Այո», այնուհետեւ ապստամբութեանը վրայ տա-
րակոյս չունեցաւ. տէրութիւնը ձեռքէն առաւ, Ագրիպ-
պոսին տուաւ, եւ զինքը մշտնջենաւոր աքսորի դատա-
պարտեց Գաղլիոյ Լիոն քաղաքը : Ուզեց էրկանը բոլոր
հարստութիւնը Հերովդիադայի թողուլ. բայց նա յանձն
չառաւ, եւ անձնանուիրութեամբ առաւել ընտրեց նորա
ետեւէն երթալու յաքսորս (57) : Լիոն քիչ մը ժամանակ
կենալէն յետոյ՝ հրաման ուզեցին Սպանիա երթալու, եւ
հոն աննշան կենօք մեռան :

Աշխարհաշինութիւն Ագրիպպասայ եւ մահ: — Կալիգու-
լայի յաջորդ Կլոգիոս կայսրն եւս Ագրիպպասն իւր թա-
գաւորութեանը մէջ հաստատեց, եւ զայն բաւական չը-
համարելով՝ նոր գաւառներ եւս իրեն շնորհեց, որով իւր
պապուն Մեծին Հերովդեսի բոլոր ունեցած երկիրն ձեռք
բերաւ Ագրիպպաս: Այսպէս տէրութեանը մէջ աղահո-
ւաւելէն յետոյ՝ Ագրիպպասին բոլոր ջանքն այն եղաւ որ
Երուսաղէմը շէնցնէ, եւ պարիսպները նորոգէ ամրացնէ,
եւ անաւիկ կընէր զայն թէ որ Կլոգիոս Ասորոց կուսա-
կալն իմանալով իրեն արգել չղրկէր: Բայց սրովհետեւ
Ագրիպպաս իւր թագաւորութիւնը փառաւորել կուզէր,
պերճասիրութեամբ աշխարհաշինութեան ձեռք զարկաւ,
շատ քաղաքներ նորոգեց զարդարեց, եւ Բերիտոսը (Պեյ-
րոս) բաղանօք, պալատներով, թատրոնով ու ամփիթէ-
տրոնով զարդարեց: Եւ խաղաղութեան ժամանակ ժո-
ղովրդեան պատերազմի գաղափար տալու համար օր մը
այն ամփիթէատրոնին մէջ հազար չորս հարիւր մահա-
պարոններ բերել տուաւ, երկու գունդ բաժնել տուաւ
զանոնք եւ հրամայեց որ իրարու հետ պատերազմին: Ա-
սոնք այնպիսի կատաղութեամբ իրարու հետ զարնուեցան
որ մէջերնէն ողջ մարդ չմնաց:

Թագաւորութեանը եօթներորդ տարին Կեսարիա քա-
ղաքին մէջ Ագրիպպաս հանդիսաւոր խաղեր խաղցնել
տուաւ իպատիւ կայսեր: Բայց այն շքեղ հանգիսից ժա-
մանակ յանկարծ անտանելի ցաւոց մէջ ընկաւ եւ հինգ
օրէն մեռաւ՝ տասներօթը տարեկան համանուն արու զա-
ւակ մը թողլով եւ երեք աղջիկ, որոց անգբանիկն էր
Բերենիկե՝ զարմանալի գեղեցկութեամբը հռչակաւոր, որ
իւր Հերովդէս հօրեղբորը հետ կարգուեր էր: Այս Հերով-
դէսը՝ Կլոգիոս կայսրը իշնորհս եղբօր իւրոյ Ագրիպպա-
սայ՝ թագաւոր Կողքիսի անուաներ էր, — որ վերին Գա-
լիլիոյ եւ Ասորոց սահմանին մէջտեղը փոքրիկ երկիր մի էր:

Ագրիպպաս Բ: — Կլոգիոս շատ պզտիկ գտնելով Ագ-
րիպպաս երկրորդը՝ Հրէաստանը Ասորոց երկրին հետ
միացուց: Բայց երբոր 47-ին իւր հօրեղբայրը Հերովդէս

մեռաւ, Կողքիս գաւառին փոքրիկ թագաւորութիւնը նորա տուաւ. չորս տարիէն զայն եւս առաւ եւ տեղը տուաւ Բասան կամ Բասանէս գաւառը՝ Յորդանանու արեւելահողմը, միանգամայն իրեն յանձնեց Երուսաղեմի տաճարին տեսչութիւնն եւ քահանայապետ անուանելու իշխանութիւնը: Ագրիպպաս կարող չեղաւ Հրէից ներոնի դէմ հանած ապստամբութիւնն արգելելու. եւ Երուսաղեմի պաշարման ժամանակ Տիտոսի բանակին մէջ գտնուելէն յետոյ՝ քաղաքն երբոր առնուեցաւ Հռոմ դնաց իւր Բերենիկէ քրոջը հետ (70):

Հրէաստան Հռովմայ գաւառ, եւ հարստահարութիւն կուսակալաց: — Հրէաստան Հռովմայ աշխարհածաւալ կայսերութեան գաւառ մը որ դարձաւ, սկսաւ Հռովմայեցի կուսակալաց ու գաւառապետաց ձեռքը կառավարուիլ. Կզոգիոս, Փելիքս, Փեստոս, Ալպինոս եւ Փլորոս հեազհետէ յաջորդելով՝ իրենց հարստահարութեամբը Հրէից հոգին բերանը բերին: Փլորոս իւր նախորդներն եւս անցուց. Յովսեպոս Հրեայ զօրավարն ու պատմիչը կրսէ թէ կարծես որ անիրաւութիւնը յաղթանակելու համար գրկուած էր. յախշտակութեանցն ու անգթութեանցը չափ չկար. անյագ ընչաքաղցութեամբն ամէն տեղէ կառնուր, ամէն բան կառնուր. մինչեւ գողակից էր գողերու: Ձեռքէն ազատելու համար Հրեայք ճարերնին հատած բազմութեամբ օտար երկիրներ կերթային: Այլք այսպէս ինքնահալած պանդխտանալէն՝ լաւ ընտրեցին գլուխ վերցունել եւ այն հարստահարողաց բռնութենէն հայրենիքն ազատելու ջանալ: Եւ Փլորոսի կուսակալութեան երկրորդ տարին, որ ներոնի կայսերութեան երկուսասաներորդ տարին էր, սկըսաւ իրենց այս ազգակործան պատերազմը, Քրիստոսի վաթսունեւվեց թուականին:

Ապստամբութիւն Հրէից: — Հռովմայեցւոց վրանին ծանրացած լուծը թօթափելու համար Հրէից հանած ապստամբութիւնը չորս տարի տեւեց մինչեւ Քրիստոսի 70 թուականը: Հռովմայեցի Կեստիոս Գաղղոս զօրավարին դնդերն հայածելով՝ այն վաղանցուկ յաջողութեամբ

հարատացան, եւ իրենք զիրենք սկսան Հռովմէական ահեղազօր կայսերութեան յազթող համարիլ: Յովսեպոս զօրավարն — որ եւ կաւանդէ մեզ այս սոսկալի պատերազմին պատմութիւնը, — շատ ջանաց իւր հայրենակցաց աչքը բանալու, կորստեան խորխորատէն զիրենք հեռացունելու. բայց երբոր տեսաւ որ ճար չկայ, չուզելով նաեւ իւր օգնութենէն հայրենիքը զրկել՝ Գալիլիոյ կուսակալութիւնն յանձն առաւ, անպարիսօղ քաղաքները պարսպով պատեց, թշնամւոյն մտնելու անցքերն ամրացուց, կարող մարգիքը զինեց եւ պատերազմի վարժեցուց:

Ներոն կայսրը Գազզոսին յազթուիլը լսելով՝ զօրաւոր բանակաւ Վեսպասիանոսը վրանին զրկեց, որ նախ Գալիլիոյ վրայ յարձակեցաւ. քաջութեամբ դէմ դրաւ Յովսեպոս, բայց հայրենատեաց Հրէի մը մատնութեամբը տիրեց Վեսպասիանոս գաւառին, եւ արիութեամբ զայն պաշտպանող Հրեայ զօրավարը պատուով քովը պահեց:

Գալիլիայէն իւր զօրքը երուսաղեմի վրայ դարձուց Վեսպասիանոս, եւ 69-ին զայն պաշարելու ժամանակ կայսր անուանեցաւ՝ Ներոնի յաջորդ: Իսկոյն երուսաղեմի առումըն ու Հրէից նուաճումը իւր Տիսոս որդւոյն յանձնեց, եւ ինքը դարձաւ գնաց Հռոմ: Ագրիպպոս Բ երուսաղեմի գլուխը գալիք չարիքը գուշակելով, շատ ջանաց երուսաղեմացւոց միտքը դարձունել. բայց նախանձայոյզք⁽¹⁾, «Աւելի լաւ է մեռնիմք քան թէ Հռոմայեցւոց լուծին տակը մտնեմք» պատասխանելով՝ քարի բռնեցին խաղաղաբար իշխանը, քաղաքէն դուրս ըրին զինքն, եւ իրենց մոլեգին եռանդը բոլոր ժողովրդեան ազգեցին, այնպէս որ Տիսոս ամէն տեղ գտաւ ապստամբութիւն, կատաղի պատերազմ եւ բուռն գիմադրութիւն:

(1) Նախանձայոյզից աղանդը Սոցոսոս կայսր ժամանակը հաստատեր էին Սաւրովի եւ Յուլիոս անուանով Հրեայք: Նախանձայոյզք համախառն էին փարիսեցոց, բայց այս տարբերութեամբ որ սաստիկ ազատասիրութեամբ վառուած կրօնին՝ քեզ Աստուած միայն պէտք է ձանձնալ տէր եւ բազաւոր. եւ մէկը տէր չկանգնելու համար՝ ամեն ջարջարանք յանձն կառնուին:

Տխոսս իրաւունք սւնէք Հրէից սյսպլիսի պատրաստութեան առջեւը՝ յազթութեանը վրայ տարակուսիլ. բայց իրմէ ալ աւելի Հրեայք պէտք էր տարակուսէին իրենց գիմարութեան յաջողութեանը վրայ, որովհետեւ աղետալի դուշակութիւնք ամէն տեղէն կ'յսրդէին: Պենտեկոստէի տօնին օրը քահանայք տաճարին մէջ որոշ լսեր էին որ հրեշտակք կըսէին իրարու «Ենենք երթանք ասկից, ենենք երթանք»: անով տաճարին պահապան հրեշտակներն իմացուցեր էին յայտնապէս որ Աստուած երեսէ ձգեր էր տաճարը՝ ուր այնչափ դար իւր բնակութիւնն հաստատեր էր:

Այս աշխարհաւեր պատերազմէն չորս տարի յառաջ գեղացւոյն մէկը սկսաւ կանչել. «Ձայն մը ելաւ արեւելքէն, ձայն մը ելաւ արեւմտքէն, ձայն մը ելաւ չորից հողմոց կողմէն, ձայն ընդդէմ՝ Երուսաղեմի եւ ընդդէմ՝ տաճարի, ձայն ընդդէմ՝ նոր փետայից եւ հարսանց, ձայն ընդդէմ՝ բոլոր ժողովրդեան»: Եւ յայնմհետէ գիշեր ցորեկ անգադար կաղաղակէր «Վայ վայ Երուսաղեմի»: Տօն օրերը կ'իրկնապատկէր իւր աղաղակը. բերնէն ուրիշ խօսք մը չէր ելեր. իւր վրայ ցաւօղները, զինքն անիծողները, իւր պիտոյքը հոգացողներն իսկ ուրիշ բան չէին լսեր բացի այն սոսկալի խօսքէն «Վայ վայ Երուսաղեմի»: Իշխանք բռնեցին զինքն ու ծեծի դատապարտեցին: Ամէն մէկ հարցման եւ ամէն մէկ հարուածին կ'պատասխանէր առանց ամենեւին գանգատ մը բերնէն հանելու «Վայ Երուսաղեմի»: Իբրեւ մտակորոյս խենդ արձակեցաւ, եւ բոլոր Հրէաստան պտրտեցաւ իւր չարագուշակ կանխապայտութիւնը հնչեցնելով: Այսպէս եօթը տարի միակերպ պոռաց եւ ձայնին բան մը չեղաւ: Երուսաղեմի վերջի պաշարման ժամանակ քաղաքին մէջ մնաց, անխոնջ անգադար պարսպին չորս կողմը կըրջէր եւ բոլոր ուժովը կաղաղակէր «Վայ տաճարին, վայ քաղաքին, վայ բոլոր ժողովրդեան»: Յետոյ աւելցուց նաեւ «Վայ եւ ինձ», խօսքը բերանն էր, թշնամեաց մանգղիոնէն խոշոր քար մը եկաւ զարկաւ ու յերկիր տապալեց: Այսպէս մեռաւ եւ նա:

Առումն Երուսաղեմի եւ կործանումն: — Բաղմաթիւ բնակիչ ունէր Երուսաղէմ. Զատկի տօնին պատճառաւ անհամար բաղմաթիւն եկեր էին նաեւ բոլոր Հրէաստանէն, որոնք միաբան կարող էին սաստկապէս դէմ գնել Հռովմայեցոց յարձակմանցը՝ քաղաքին անառիկ պարսպացը մէջ ամրացած: Բայց դժբաղդաբար մէջերնին միաբանութիւն չկար, եւ երեք կուսակցութիւն բաժնուած՝ իրարու միտը կուտէին. Զօրաց հրամանատարութիւնն բաժնուած էր երեք հոգւոյ մէջ որք էին Յովհաննէս Գիսկաղացի, Եղիազար եւ Սիմօն. ասոնք քաղաքին մէյմէկ կողմը բանակեր կեցեր էին, եւ հասարակաց թշնամւոյն հետ չպատերազմած ժամանակին՝ իրարու հետ կպատերազմէին, զիրար կջարգէին: Յովհաննէս Եղիազարին ձեռքէն տաճարին պահպանութիւնը գրաւեց, զօրացը մեծ մասը ջարդեց, եւ զինքն իւր իշխանութեան տակն առաւ. որով եւ Երուսաղեմի հրամանատարութիւնը իրեն եւ Եղիազարին ձեռքը մնաց:

Մինչդեռ այսպէս Հրեայք անմիաբանութեամբ իրարու արիւնը թափելու զբաղած էին իկորուստ եւ իկործանումն հայրենեաց, Հռովմայեցիք ժամանակ գտնելով՝ մինչեւ Երուսաղեմի պարսպացը մօտեցան (70 թուին, մարտ ամսոյն մէջ), այլ եւ այլ մեքենաներով պատեցին եւ սկսան անոնց կործանմանն աշխատիլ: Զայն որ տեսան պաշարեալք՝ շատ անգամ կատաղաբար յարձակեցան, շատ կոտորած ըրին, բայց միշտ յաջողեցաւ Տիտոս, զիրենք ներս հալածեց, եւ երկրորդ շրջապատին մէջ մտաւ բանակեցաւ:

Քսանըչորս օրէ իվեր պաշարումը կտեւէր, Երուսաղեմին ստորին մասին տիրեր էին Հռովմայեցիք, բայց վերին մասը յորում էին տաճարը, Անտոնիա բերդն ու Սիօն միջնաբերդը՝ դեռ ձեռքերնին չէր. ուստի եւ Հրեայք տակաւին չէին յուսահատած: Աչքերնին վախցնելու եւ զիրենք յուսահատցնելու համար առջեւնին բոլոր զօրացը հանդէս ըրաւ Տիտոս, մենքենաները պատրաստեց ուղղեց, եւ յարձակման նշանը չտուած՝ Յովսեպոսին յանձնեց որ

երթայ յորդորէ իւր հայրենակիցքը՝ անհրաժեշտ հարկին խոնարհելու։ Պարսպաց վրայէն խօսեցաւ յորդորեց Յովսէպոս. բայց հրեայք թշնամանօք պատասխանեցին եւ քիչ մնաց որ զինքը քարի տակ պիտի մեռցունէին՝ թէսր Տիտոսին զրկած զօրքը չգային զինքը չվերցունէին։

Սակայն սովն երթալով կաստիանար ու սարսափելի կոտորածներ կրնէր՝ ոչինչ ընդհատ իպաշարողաց։ Մեծատունք ստացուածքնին կվաճառէին գրիւ մը ցորեն գնելու համար, եւ տներնուն ծածուկ տեղուանքը կմտնէին կփակուէին դայն ուտելու համար. բայց եւ հոն ապահով չէին կրնար ուտել. վասն զի ամէն գոցուած տունք կասկածելի էին. սովալլուկք դռները կխորտակէին եւ հացի մը համար զիրար կպատուէին։

Սոսկալի աղէտք։ Մօր մը ձեռքէն վերջին կոտոր հացը կյափշտակեն կառնեն. կվազէ որդւոյն օրօրօցը, կմորթէ զայն, կեփէ, կէսը կուտէ, եւ այն քստմնելի կերակրոյն միւս կէսը կպահէ։ Գրօցիք խորոված մսին հօտն որ կառնուն կվաղեն կուգան եւ մահ սպառնալով կստիպեն որ շուտով հանէ իրենց ալ տայ պատրաստած մսէն։ Կհանէ առջեւնին կգնէ դիակի մը մնացորդը. «Ձաւակա է, կըգոչէ, եւ ես իմ ձեռքովս սպաննեցի։ Ինչո՞ւ չէք ուտեր, փորերնիդ չէք կշտացներ։ Միթէ ես առաջին չկերայն. միթէ կնոջ մը չափ ալ քաջասրտութիւն չունիք»։ Այս քստմնեցուցիչ խօսքերն կլսեն ու սարսափած դուրս կելլեն կերթան։ Եւ այսպէս կատարեցաւ Փրկչին այն խօսքն, որ խաչն ուսը Գողգոթա լեռն ելնելու ժամանակն ըսաւ «Օր պիտի գայ որ պիտի ըսեն, երանի մալոց եւ որովայնից որ չծնան, եւ ստեանց որ չգիեցուցին»։

Այրումն տաճարին։ — Երբոր տեսաւ Տիտոս որ Հրեայք անձնատուր լինելու միտք չունին, պաշարումը չսրս կողմէն սաստկացուց, բազիստրք՝ խոյք, մանդղիոնք եւ քարընկէցք սկսան սաստկաշառաչ հարուածովք տաճարին ամրակառոյց պարիսպները ճեծել։ Նայեցաւ որ անոնք շուտով կործանելու բաներ չեն. հրամայեց որ դռներուն կրակ տան՝ բայց խօսիւ պատուիրելով բուն տաճարին

այսինքն Սրբութիւն Սրբութեանց խնայեն : Քսան եւ չորս
ժամ տեւեց կրակը եւ մարեւն անկարելի եղաւ. տաճարին
պահապան Հրէից շատերն ալ յուսահատած իրենք զիրենք
բոցերուն մէջ նետեցին :

Այսպէս ահա այրեցաւ մոխիր դարձաւ Երուսաղէմի
երկրորդ տաճարը օգոստոսի 10-ին Քրիստոսի 70 թուա-
կանին, առաջին տաճարին նաբուքոզոնոսոր երկրորդին
նաբուզարգան զօրավարէն այրուելուն տարեգարձին օրը՝
որ եղեր էր Քրիստոսէ 385 տարի յառաջ : — Հրէից քա-
հանաները թէեւ յաղթականին գթութեանը ապաւինե-
ցան, բայց Տիտոս պատասխան տուաւ թէ գթութեան
ժամանակն անցաւ. եւ իսկոյն զիրենք մեռցունել տուաւ :

Կոտորած Հրէից եւ ցրումն : — Մական Երուսաղէմ
դեռ բոլորովին Տիտոսին ձեռքն անցած չէր. բազմու-
թիւն պաշարելոց քաղաքին վերին կողմը քաշուեր կընդդի-
մանային : Տիտոս առաջարկեց նոցա որ եթէ բերդը տան
եւ զէնքնկէց լինին՝ կեանքերնուսն չըզպչիր : Մերժեցին
Հրեայք յաղթականին առաջարկութիւնը, եւ ըսին թէ եր-
գում ըրեր եմք որ անձնատուր չլինիմք : Տիտոս զայրա-
ցած՝ հրամայեց զօրացը որ վերջին ճիգը թափեն : Մէկէն
խոյք եւ բաբանք սկսան պարիսպները խրամատել : Սարսա-

փեցան Հրեայք եւ ամէն բան ձգեցին ստորերկեայ տեղեր փախան ապաւինեցան : Հռովմայեցիք սրով եւ հրով ելան քաղաքին վերին մասը, առջեւնին հանդիպողն խուր սուսերի կոտորեցին, աներուն կրակ տուին, եւ այն հրդեհով սեպտեմբերի (8), Երուսաղէմ հիմնայատակ կործանեցաւ :

Այս ազգաւեր պատերազմին ժամանակ Երուսաղեմայ մէջ մեռան սրով կամ սովով մէկ միլիոն երեքհարիւր հազար Հրեայ, եւ 97 հազար վաճառեցան. իսկ մնացածներն փախան ցրուեցան կամ գերի տարուեցան :

Տիտոս Հռոմ դարձաւ եւ հօրը հետ Հրէաստանի աշխարհակալութեան յաղթանակը կատարեցին : Իրենց յաղ-

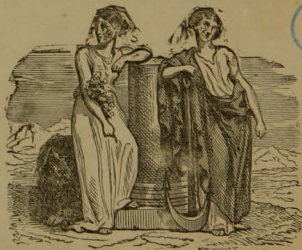

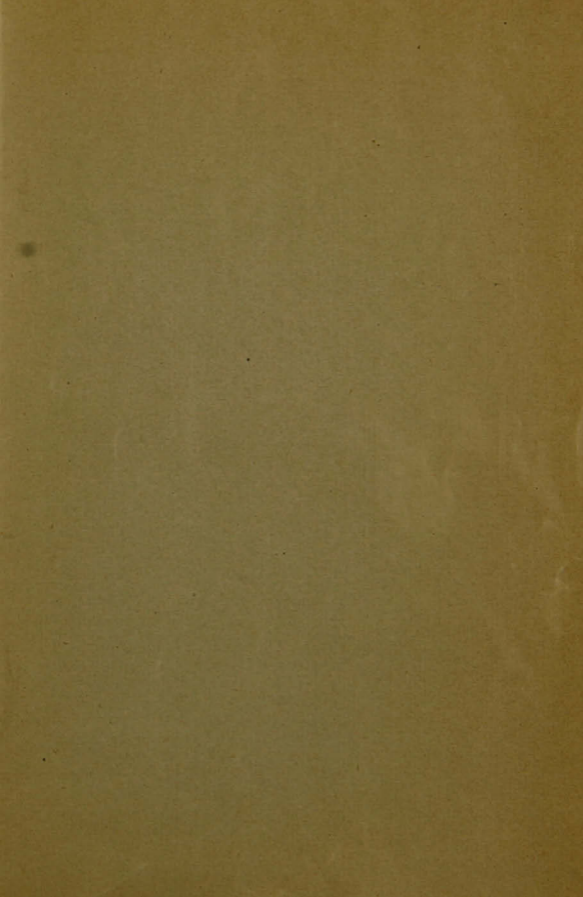
թական կառքին ետեւէն կուգային շղթայակապ Յովհաննէս եւ Սիմոն՝ պաշտպանողքն Երուսաղեմի : Իյիշատակ այս մեծ յաղթութեան մետալք դրոշմեցան, եւ կներկայացնէին սգաւոր կին մը՝ արմաւենիի մը տակ նստած լալագին, այս արձանագրաւ Հրեասան գերի :

Ներքին ու արտաքին կոտորածէ, սովէ ու գերութենէ ազատած Հրեայք այլ եւ այլ տեղեր ցրուած հանդարտ կեցան՝ սպասելով Մեսիային, որ գայ զիրենք փրկէ : Այս յուսով կամաց կամաց միացան, Երուսաղեմի աւերակացը վրայ նստողներուն թիւը շատցաւ եւ այն երրորդ անգամ իրենց մայրաքաղաքը կործանմանէն կանգնելու ձեռք զարկին Հրեայք : Հռովմայեցւոց Ագրիանոս կայսրն անոնց կրօնական ազգութիւնը ջնջելու համար տաճարին տեղը

Արամազդայ մեհեան մը շինեց: Չգիմացան Հրեայք, եւ Բարկոկերաս անուն բաղդախնդրի մը առաջնորդութեամբ ոտք ելան: Շուտով յաղթուեցան եւ 580 հազար հոգի կորսնցուցին: Ագրիանոս հռովմայեցի գաղթական մը յուզարկեց Երուսաղէմ՝ որ այնուհետեւ Ելիս կապիսոյեան կոչուեցաւ. հրաման եւս հանեց որ Հրեայք տարին մի անգամ միայն կարող լինին Երուսաղէմ մտնել (133):

Այսպէս անլրէպ կատարեցաւ Երուսաղէմի եւ տաճարին կործանմանը համար Քրիստոսի Տեառն մերոյ ըրած ահաւոր մարգարէութիւնը: Այն ժամանակէն մինչեւ հիմա չկրցան Հրեայք մէկտեղ ժողովիլ, ազգ մը ձեւանալ. այլ միշտ ուրիշ ազգաց մէջ ցրուած մնացին եւ պիտի մնան ցորչափ իրենց գէմ բողոքող ու վրէժխնդիր պիտի ունենան Որդւոյն Աստուծոյ արիւնը:

1405

1406

1363